

Instans: Kommunstyrelsen
Tid: Måndag den 24 oktober kl. 08:30
Plats: Sämsjön, kommunhuset, Herrljunga

Förslag på justerare: ??

Samtliga ärenden har beretts av kommunstyrelsens presidium. I samtliga beslutsärenden föreslås kommunstyrelsen besluta i enlighet med förvaltningens/tidigare nämnds förslag till beslut om inget annat framgår av ordförandeskrivelse.

Information:

- KS = slutgiltigt beslut fattas i kommunstyrelsen.
- KF = slutgiltigt beslut fattas i kommunfullmäktige.
- Info = Information.
- Ett X markerar att handlingar finns bifogade i kallelsen.
- VS markerar att handlingar presenteras vid sammanträdet.

<i>KL</i>	<i>NR</i>	<i>Besluts -organ</i>	<i>Ärende</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>	<i>Föredragande/ Kommentar</i>
08:30	1	KS	Sammanträdet öppnande			Ordförande
	2	KS	Upprop			Nämndsamordnare
	3	KS	Val av justerare och tid för justering			Ordförande
	4	KS	Godkännande av dagordningen			Ordförande
08:35	5	INFO	Information om Svensk Näringslivsranking 2022			Kommundirektör
08:45	6	INFO	Utvärdering/återkoppling från Herrljunga Festivalen 2022	KS 2020/139		Projektledare
09:00	7	INFO	Information om möjligheten till pensionsinlösen	KS 2022/9		Ekonomichef Skanska
09:15	8	KS	Budget och verksamhetsplan 2023 för kommunstyrelsen	KS 2022/4	X	Controller
09:30	9	KF	Fastställande av skattesats som ingår i den primära inkomstskatten	KS 2022/9		Ekonomichef
			PAUS cirka 09:40-10:00			
10:00	10	KS	Grafik profil för Herrljunga kommun	KS 2018/228	X	Kommunikatörer
10:10	11	KS	Utredning om Gäsenegårdens framtid	KS 2021/219	X	Projektledare
10:25	12	KS	Handlingsplan för psykisk ohälsa 2023-2024	KS 2022/181	X	Kommundirektör
10:30	13	KS	Äskande från utvecklingsmedel för upphandling och implementering av nytt ärendehanteringssystem för Herrljunga kommun	KS 2022/2017	X	AK-chef
10:35	14	KS	Återkoppling från socialnämnden avseende användning av äskade medel för utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten	KS 2022/148	X	Kommundirektör
10:40	15	KS	Svar på initiativärende från socialnämnden avseende hjärtstartare inom våra verksamheter	KS 2022/223	X	AK-chef
10:50	16	KF	Svar på motion om framtagande av solkraftsplan för Herrljunga kommun	KS 2021/223	X	Samhällsplanerare
11:00	17	KF	Svar på motion om ändrade sammanträdestider för kommunstyrelse och nämnder	KS 2022/81	X	AK-chef

11:10	18	KS	Remissutgåva för räddningstjänst vid kärnteknisk olycka för Länsstyrelsen Västra Götaland	KS 2022/192	X	Säkerhetschef
11:15	19	KF	Verksamhetsplan samt budget för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023	KS 2022/219	X	Folkhälsoplanerare
11:25	20	KF	Policy för våld i nära relationer	KS 2022/204	X	Folkhälsoplanerare

NR	Meddelandeförteckning	DNR	Handlingar bifogas
1.	Protokoll från Boråsregionens Sjuhäradskommunalförbund 2022-09-16	KS 2022/151	X
2.	KF § 142/2022-09-19 Avsägelse och fyllnadsval av ersättare i kommunstyrelsen	KS 2022/1	X
3.	SN § 94/2022-09-27 Delårsbokslut per 2022-08-31 för socialnämnden		X
4.	BN § 101 Delårsrapport per 2022-08-31 för bildningsnämnden		X
5.	BMN § 52 Delårsrapport per 2022-08-31 för bygg- och miljönämnden		
6.	Styrelseprotokoll från Herrljungabostäder 2022-09-20 med bilagor		X

NR	Delegeringsbeslut	DNR	Handlingar bifogas

Budget och verksamhetsplan Kommunstyrelsen 2023

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har för år 2023 tilldelats en driftbudget på 43 198 tkr samt en investeringsbudget på 9 300 tkr.

2022 års mål föreslås oförändrade till 2023. Målordikatorerna byts i vissa delar ut till mer relevanta.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-10-10

Budget och verksamhetsplan 2023 för Kommunstyrelsen.

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

Budget och verksamhetsplan 2023 för Kommunstyrelsen godkänns.

Jenny Andersson
Controller

Expedieras till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet

Bakgrund

Enligt Herrljunga kommuns ekonomistyrningsprinciper ska styrelse och nämnder innevarande år besluta hur nästkommande års verksamhet ska genomföras utifrån det beslut kommunfullmäktige har fattat. Nämndens budget och verksamhetsplan utgår från kommunfullmäktiges beslut om mål och ekonomiska ramar i juni 2022.

Ekonomisk bedömning

Kommunbidraget per ansvarsområde är fördelat med utgångspunkt i fördelning av kommunbidrag på kommunövergripande nivå. Prisuppräknings tillfaller respektive ansvarsområde utifrån budget 2022. Löner och kapitalkostnader beräknas separat. Förändring kapitalkostnader tillfaller framför allt IT men även Kommunledning. KS utvecklingsmedel ligger under kommunens gemensamma kostnader/intäkter och förs över till verkställande nämnd efter fattade beslut. I 2022 års budget ligger överförda medel med. KS utvecklingsmedel för budgetår 2023 uppgår till 2 000 tkr, vilket är en minskning med 1 000 tkr mot föregående år.

Löneökning för 2023 läggs i en lönepott och fördelas ut efter lönerevideringen i april och ligger inte med i kommunbidraget. Kapitalkostnadsförändringar för 2023 hanteras på liknande sätt som lönepotten och fördelas ut under budgetåret.

Samverkan

CSG 13 oktober

DIARIENUMMER: 2022-4

FASTSTÄLLD/INSTANS: KS/ 2021-10-24

VERSION: 2

SENAST REVIDERAD:

GILTIG TILL: 2023-12-31

DOKUMENTANSVAR: Kommundirektör

Budget och verksamhetsplan 2023

Kommunstyrelsen

HERRLJUNGA KOMMUN

Innehåll

Innehåll	1
Ansvar och uppdrag.....	2
Gemensamma servicenämnder.....	2
Organisationsskiss.....	3
Verksamhetsbeskrivning	4
Kommunledning.....	4
Kultur och fritid.....	4
Vad händer i verksamheten under 2023?	5
Kommunledning.....	5
Administration och kommunikationsenheten.....	7
Mål.....	8
En hållbar och inkluderande kommun.....	8
En välkomnande och attraktiv kommun.....	12
En utvecklande kommun	14
Ekonomi	18
Budgetförutsättningar.....	18
Drift	18
Investeringar	19

Ansvar och uppdrag

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Styrelsen har samordningsansvar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning med uppdrag att övergripande leda och styra den kommunala verksamheten. Styrelsen leder och fastställer övergripande förutsättningar för planeringen och uppföljningen av hela den kommunala verksamheten. Styrelsen avger kommunens yttranden till regeringen och andra myndigheter samt bereder kommunfullmäktiges ärenden.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för omvärldsbevakning och utveckling av kommunal och regional verksamhet.

Kommunstyrelsen ansvarar enligt kommunallagen för den ekonomiska förvaltningen och för samordning av övergripande ekonomisk planering. Kommunstyrelsen har genom sin uppsiktsplikt ansvar för den kommunövergripande uppföljningen under året och i bokslut.

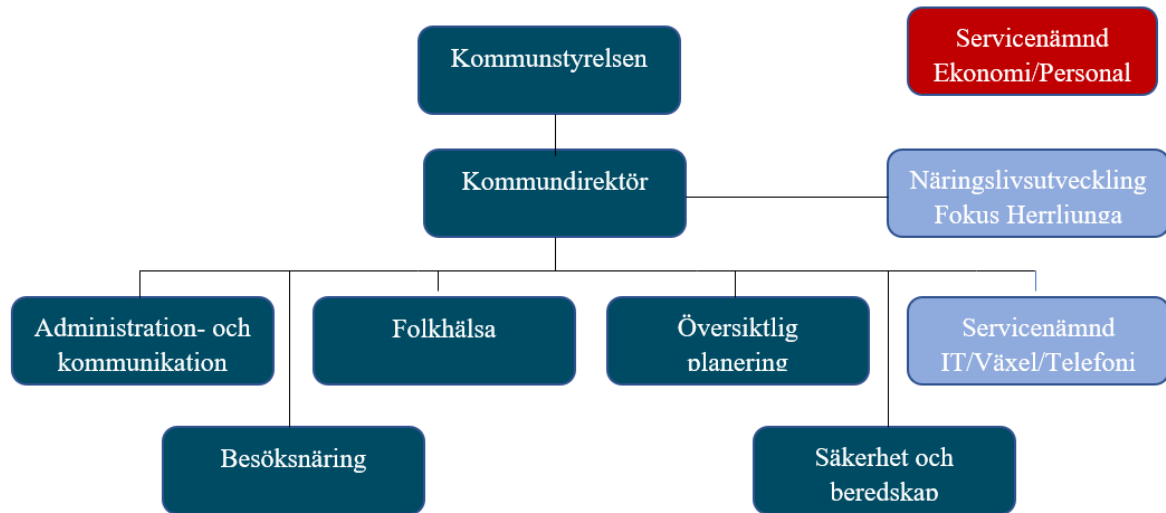
Kommunstyrelsen ansvarar för ägarstyrningen av den kommunala verksamhet som bedrivs i bolagsform. Ägarstyrningen bedrivs genom formella ägardialoger och informella möten med berörda bolagspresidier, ägardirektiv m.m.

Gemensamma servicenämnder

Mellan Herrljunga och Vårgårda kommuner inrättades 1 januari 2015 två gemensamma servicenämnder. En nämnd med verksamheterna ekonomi och personal med Vårgårda kommun som huvudman och den andra nämnden har Herrljunga kommun som huvudman och består av verksamheterna IT, växel och telefoni. Samverkan och samarbete mellan kommuner är en åtgärd för att öka effektivitet, skapa robustare organisationer och nyttja kompetens och resurser på bästa sätt. I kommunutredningen så lyfts samverkan och samarbete mellan kommunerna fram som en möjlighet för att öka effektivitet och klara framtidens demografiska utmaningar. Förvaltningen fortsätter att arbeta med att identifiera nya verksamhetsområden som skulle vara lämpliga för interkommunal samverkan.

Under 2022 pågår en översyn av IT-verksamheten med inriktning mot digitalisering och möjlighet att supportera verksamheterna i denna transformation.

Organisationsskiss

Verksamhetsbeskrivning

Kommunledning

Verksamhet kommunledning har en övergripande roll att leda och styra kommunens verksamhet mot de uppsatta målen. Kommunledning ansvarar för säkerhetsarbete och att samordning av detta genomförs i kommunen. Kommunledning ansvarar också för samarbetet med myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Kommunens näringslivsutveckling sker genom samarbete med Fokus Herrljunga. Under kommunledning bedrivs också det lokala och gemensamma folkhälsoarbetet, arbete med besöksnäring och turism samt den översiktliga samhällsplaneringen.

Administration och kommunikationsenheten

Det övergripande målet är att upprätthålla en rättssäker, transparent och effektiv administration och kommunikation. Intern och extern kommunikation ska vara snabb, korrekt och med tydliga budskap. Avdelningen ska säkerställa att kommunövergripande styrdokumenterna är aktuella och ändamålsenliga. Ordning i arkiven och snabb registratur ska bidra till god insyn i kommunens verksamheter och processer.

Enheten stödjer även den politiska organisationen och de förtroendevalda i det dagliga arbetet. Transparens och öppenhet ska genomsyra samtliga verksamhetsområden. Medborgare och övriga intresserade ska ha möjlighet att på ett enkelt sätt komma i kontakt med kommunen och få hjälp med sina ärenden.

Kultur och fritid

Kultur, fritid, föreningsliv, friluftsliv och turism är viktiga delar för att en kommun ska kunna utvecklas till en attraktiv boendeort med förutsättningar för livslångt lärande och hållbar tillväxt. Detta är också verksamhetsområden som får allt större betydelse i det övergripande och strategiska arbetet med att uppfylla de mål som kommunen strävar efter i syfte att bli en attraktiv kommun att leva och bo i. Bland annat visar resultatet från SCB's medborgarundersökning att de flesta (92,6%) är nöjda med att bo i Herrljunga kommun, men "kultur och fritid" och "kommunens förmåga att ta tillvara på den kreativa kraften" är de områden som kommunen får lägst betyg på, bland de lägsta i regionen. Verksamheter som idag har koppling till olika kultur- och fritidsområden har organiserats inom tre olika förvaltningar vilket inte har gynnat möjligheten att utveckla detta verksamhetsområde. En samlad enhet inom kommunstyrelseförvaltningen bedöms ge verksamheten en mer strategisk placering där många frågor av denna karaktär samlas och skapa en plattform för utveckling av kultur och fritid men även av kommunen som helhet.

Servicenämnd IT/Växel/Telefoni

Servicenämnden IT/Växel/Telefoni inrättades den 1 januari 2015 och är en gemensam funktion för både Herrljunga och Vårgårda kommun. Nämndens arbetsuppgifter finns reglerat i reglementet som antogs av kommunfullmäktige den 17 juni 2014. Nämnden ska skapa förutsättningar för en fördjupad demokrati och förbättrad medborgarservice genom att öka användarvänligheten för kommunala IT/Växel- och telefonitjänster. Nämnden ska vara en gemensam resurs för att stödja verksamhetsutveckling med hjälp av IT i samtliga verksamhetsområden i de båda kommunerna. Nämnden ska svara för IT-säkerheten i de

kommunala verksamheterna. Nämnden ska verka för en rationell, ekonomisk och säker hantering av IT/Växel/Telefoni i kommunerna genom att ansvara för infrastruktur knutna till IT-tjänster samt av verksamheterna kravställda tjänster kopplade till dessa. Herrljunga kommun är huvudman och den gemensamma nämnden ingår i dess organisation.

Servicenämnd Ekonomi/Personal

Ekonomiavdelningens uppdrag utgår från antaget dokument ”Gemensam överenskommelse om gemensam servicenämnd för verksamhetsstödjande funktioner inom personal och ekonomi”.

Ekonomiavdelningens uppdrag är att till politiken, förvaltningsledningen och verksamheterna ge stöd och service i ekonomi- och upphandlingsfrågor samt upprätthålla en tydlig styrning i dessa frågor utifrån gällande lagstiftning och rekommendationer. Medborgare, politiker, chefer och medarbetare kan av ekonomiavdelningen förvänta sig en hög tillgänglighet, ett professionellt bemötande samt hög kvalitet i framtagna redovisningar, upphandlingar, rapporter och dokument.

Personalavdelningen har tre huvuduppdrag - styra, stödja och serva - verksamhetens chefer i alla förekommande HR-frågor och lönefrågor. Personalavdelningen har två huvudområden – en HR-avdelning som ansvarar för personalstrategiska frågor och ger stöd i personaloperativa frågor och en löneavdelning som administrerar löner och arvoden till anställda och förtroendevalda med flera samt ansvar för systemförvaltning och pensionsförvaltning. HR-avdelningen ansvarar för att driva en enhetlig personalpolitik för hela kommunen samt att arbeta med arbetsmiljöfrågornas utveckling. HR-avdelningen ger stöd vid rekrytering, rehabilitering, förhandlingar, arbetsrättsliga frågor och samordnar bland annat samverkansprocesserna och pensionsfrågor.

Vad händer i verksamheten under 2023?

Kommunledning

Den offentliga sektorn står inför stora utmaningar, ett faktum som har varit känt under många år. Ökad efterfrågan och krav på välfärdstjänster som en naturlig konsekvens av demografiförändringar i kombination med en ökad försörjningskvot, tillsammans med räntehöjningar, inflation och allmän kostnadsutveckling och råvarubrist. Utmaningarna påverkar hela den offentliga sektorn men arbetet måste utgå från Herrljungas förutsättningar och möjligheter när vi identifierar strategier och handlingsplaner. För vår kommuns del innebär detta prioriterat att fortsätta utveckla och effektivisera våra verksamheter med hjälp av digitalisering, arbete med att klara framtidens behov av kompetensförsörjning samt vidareutveckla infrastruktur. Kommunens strategiska läge inom regionen både vad det gäller väg- och spårbunden trafik gör Herrljunga till en självklar del av västsveriges arbetsmarknad. Detta tillsammans med ökade möjligheter till bostadsbyggande gör att kommunen gynnas och skapar möjligheter till både tillväxt och arbetskraft. I den medborgarundersökning som genomfördes av SCB 2021 visar att de flesta är nöjda med att bo och verka i kommunen men för att fortsätta utveckla kommunen som en attraktiv plats att bo och verka på så tillsattes under 2022 en kultur och fritidschef med uppdrag att samordna och utveckla de aktiviteter som sker i Herrljunga kommun tillsammans med föreningslivet. Infrastrukturen till och från, men också inom kommunen är en viktig fråga för alla

som bor och verkar i Herrljungabygden. Våra huvudtrafikleder är prioriterade områden och framför allt utvecklingen av Västra Stambanan och är av nationellt intresse, vilket också kräver resurser och engagemang från kommunerna längs stambanan. Under 2023 fortsätter arbetet med att identifiera behov av, och existerande kapacitet inom kommunen kraftnätsförsörjning för att förbereda inför framtida näringslivetableringar och kunna hantera detta behov preventivt.

Det säkerhetspolitiska läget i vår omvärld har fortsatt försämrats och totalförsvarsplaneringen är ett förstärkt uppdrag till kommunerna. Det innebär omfattande arbete att återuppbygga förmågan till civilt försvar och säkra samhällets funktionalitet och värna civilbefolkningen vid såväl fredstida kriser, antagonistiska hot som under krigsfara och krig. Utbildning- och informationsinsatser kring kris och beredskap samt säkerhet med syfte att förbättra den totala säkerheten och tryggheten för medborgare, företagare, förtroendevalda och medarbetare är pågående. Samtliga verksamheter i kommunen berörs. Kommunen har ansökt om medlemskap i Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund (AVRF) och arbete inför ett medlemskap kommer att pågå under 2023 med förväntad anslutning årsskiftet 2023/24

Folkhälsa

Under 2023 kommer fokus fortsatt vara på våldsprevention och mänskliga rättigheter. En checklista inom mänskliga rättigheter kommer att implementeras för att stötta de olika verksamheterna i arbetet med att främja att mänskliga rättigheter tillgodoses och inkorporeras i kommunens arbete. Checklistan kan användas för att testa insatser/aktiviteter/arbete utifrån de fyra rättighetsprinciperna.

Levnadsvanor och fysisk aktivitet kommer mest få större utrymme i folkhälsoarbetet 2023 samt fortsatt arbete med Utmärkt förening. Arbetet med En kommun fri från våld går in på sitt andra år och det våldspreventiva arbetet fortsätter med att inkludera föreningar och civilsamhälle. Fortsatt arbete för lovaktiviteter för barn och unga för att fler unga ska få möjlighet till en meningsfull fritid samt ingång till fortsatta fritidsaktiviteter och föreningsliv tillsammans med fritidsbanken.

Strategisk planering

Ambitionen är att arbetet med riktlinjer för bostadsförsörjning färdigställas i början på 2023. Förhoppningen är, utöver dessa planerade aktiviteter, att kunna fortsätta och fördjupa tidigare påbörjat arbete kring boendesegregation, energiförsörjning och klimatanpassning. Under 2023 och inför planåren 2024–2026 kommer det att genomföras ett antal workshops inom dessa frågor för att närmare undersöka vilken inriktning kommunens arbete med frågorna ska ha i framtiden kopplat till kommunens mål om en hållbar och inkluderande kommun där vi tar ansvar för vår gemensamma framtid. Enhet strategisk planering kommer också tillsammans med miljöenheten och Herrljunga Vatten AB att delta i arbetet med att i enlighet med nya lagkrav revidera tidigare antagen VA-plan för kommunen.

Säkerhet och beredskap

Fortsatt stort fokus kommer att läggas på arbetet kring civilt försvar där en riktlinje ska tas fram samt plan för kommunens krigsorganisation. Planeringen för informations- och trygghetspunkter

i kommunen fortsätter och innebär även praktiska åtgärder som till exempel förberedelse för reservkraft.

Arbetet med styrel och underlag för prioritering av samhällsviktiga elanvändare fortsätter i samverkan med Herrljunga Elektriska.

Miljö

Förvaltningen fortsätter leda arbetet med Klimat 2030 och de åtaganden som kommunen gör för att uppfylla dessa klimatlöften som en del av länets arbete med Klimat 2030. Som en del av detta ingår implementering och uppföljning av koldioxidbudget. Arbetet med frågan om bildande av Naturreservat vid Orraholmens friluftsområde förväntas fortgå.

En sammanställning för vilka åtaganden kommunen bör anta för *Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland - Åtgärdsprogrammet för Miljömålen* skall ske. Programmet har tagits fram av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen, är gemensamt för hela region och pågår 2021–2025. Länsstyrelsen säger att: ”Syftet med åtgärdsprogrammet är att vägleda och stödja prioriteringar samt stimulera till en ökad samverkan i det lokala och regionala miljöarbetet”. Fortsatt samarbete med Boråsregionen Sjuhäradskommunalförbund fortgår med kunskapsutbyte och omvärldsbevakning i frågor som *Hållbar framtid* och *Fossilfri Boråsregion*.

Administration och kommunikationsenheten

Under året kommer mycket arbetet att koncentreras kring uppstarten av ny mandatperiod och de utbildningsinsatser som kommer att krävas. Upphandling av nytt dokument- och ärendehanteringssystem är också ett prioriterat område för enheten vilket kommer innebära att enheten måste avsätta resurser för implementering av systemet och utbildning av personal både på enheten och i förvaltningar. Andra delar av digitaliseringen som följer därefter är översyn av nuvarande arbetsrutiner och digital ärendehantering. Arbetet med e-arkivsystem fortsätter i samverkan med övriga sjuhäradskommuner för att tillgodose rättssäker ärendehantering då det säkrar slutarkivering av digitala handlingar och därmed möjliggör för digital ärendehantering fullt ut.

Utveckling och implementering av den grafiska profilen och tillhörande mallar fortsätter vilket kommer påverka kommunikationsarbetet framöver. Utöver detta kommer strategisk kommunikation att bli än viktigare i framtiden där översyn och framttagande av riktlinjer och rutiner för kommunens kommunikation står i fokus.

Servicenämnd IT/Växel/Telefoni

Arbetet pågår med att dela upp IT-enheten i fem områden samma ledning, vilka kommer att bestå av:

- Digitaliseringsgrupp med uppdrag att stötta och rådgöra verksamheterna i digital verksamhetsutveckling.
- Livscykelhanterad drift och support med ansvar för kommunens kärnsystem, samt upphandla och ansvara för support, avtal och säkerhet för gemensamma system och verktyg.
- Arkitektur som tar fram och upprätthåller en målarkitektur.
- Arbetsplats som tjänst med ansvarar för att livscykelhantera inköp/support/och återtag av enheter
- Systemförvaltarorganisation som utvecklar verktyg och system samt livscykelhanterar dessa.

Servicenämnd Ekonomi/Personal

Ekonomi

För den gemensamma ekonomiavdelningen så innebär fortsätter arbetet med digitalisering genom utveckling av olika systemstöd genom integrationer som automatiseringar av fakturahantering.

Personal

Prioriterat är det kommunövergripande arbetet med kompetensförsörjning då kommunen både har stora pensionsavgångar inom de närmaste åren samt ökat behov av välfärdstjänster genom demografiförändringar. För att effektivisera rekryteringsprocessen pågår arbete mellan HR, ekonomi och IT för att utveckla on-offboardingprocessen med hjälp av digitala hjälpmedel. Under året fortsätter arbete med det interna chefsutvecklingsprogrammet och en utvärdering kommer att göra efter under 2023 efter att den första gruppen som startade sin utbildning under 2022 har genomfört alla moduler.

Mål

En hållbar och inkluderande kommun

Vi tar ansvar för vår gemensamma framtid. Hållbarhetsbegreppet genomsyrar alla beslut och aktiviteter

1. Vi ska ta miljöansvar och effektivt hushålla med naturens resurser, nu och i framtiden.

Nämndmål: Upprätta ett kommunövergripande klimat och miljöprogram

Herrljunga arbetar för en hållbar framtid genom samordnat miljöarbete. Genom ett kommunövergripande klimat och miljöprogram utvecklas Herrljunga kommun till en hållbar kommun genom gemensamma mål, arbetssätt och strategier för att planera, genomföra, följa upp

och prioritera miljöarbetet. Miljö- och klimatprogrammet ska innehålla strategier som ska koordinera arbetet med miljömål och driva på omställningen samt underlätta samverkan med andra aktörer på olika nivåer. En stor del av de åtgärder som berörs av handlingsprogrammet för kommunens miljöstrategiska arbete hanteras också inom åtgärdsprogrammet för miljömålen för Klimat 2030.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Framtagande av miljöstrategisk policy		Ej genomfört	Klar	Färdig och antas
Identifiering och genomförande av åtgärder i koldioxidbudget		Arbetas med	Antagen	Uppföljning av antagen budget
Antagande och genomförande av 2022 års klimatlöften inför Klimat 2030		7/10	Klara antagna mål	Ej publicerade ännu

2. Herrljunga kommun ska ha en god ekonomisk hushållning.

Nämndmål: God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning är grunden för den kommunala verksamheten. Att hushålla med våra resurser på ett klokt sätt är grunden för att skapa hållbar och långsiktig välfärd, och skapa utrymme för investeringar i våra verksamheter.

Ekonomiavdelningen arbetar strategiskt med att utveckla den ekonomiska kompetensen och analytiska förmågan hos kommunens chefer, samt genom stöd och stöttning i uppföljning och analys. Under året kommer fortsatt översyn och utvärdering av budgetprocessen ske.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Soliditetskrav Herrljunga kommun	40,3%	41,4%	Min 35%	Min 35%
Resultatöverskott som motsvarar två procent av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning över tid	4,3%	4,7%	2% (budget 2,3%)	2% (budget 1,5%)
Kommunfullmäktiges fastställda mål om självfinansiering, kommun	61,8%	101%	70%	70% (budgeterat 31%)

3. Herrljunga kommun ska ha socialt hållbara verksamheter som främjar trygghet, inkludering och jämställdhet.

Nämndmål: Stärka kommunens strategiska kompetensförsörjning med fokus på identifierade bristyrken.

Kompetensbristen ökar såväl inom den offentliga som den privata sektorn och det är av stor vikt att fortsätta utveckla kommunen som en attraktiv och hållbar arbetsgivare. Behovet av utbildade inom skola och hälso- och sjukvård är stort inom den offentliga sektorn och förväntas bli större de närmaste åren.

Arbetet pågår kontinuerligt att erbjuda heltid som norm med deltid som möjlighet, utveckla arbetsmiljö och interna karriärmöjligheter samt förbättrad introduktionsprocess.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Avgångna tillsvidareanställda 1	13%	12%	<12%	<12%
Sjukfrånvaro	7,6%	7,9%	<7%	<7%
Heltidsanställda månadsavlönade/heltidsarbetande månadsavlönade i %	81/59	84/60	öka	Öka
Arbetad tid utförd av månadanställda/visstid/timanställda i %	81/12/7	82/11/7	bibehålla	Bibehålla arbetad tid av månadanställda

Nämndmål: Samverka med övriga förvaltningar för att tillsammans upprätthålla en effektiv och rättsäker förvaltningsorganisation

Kommunikations- och administrationsenheten är en liten enhet som servar både förvaltningar och nämnder och är ansvariga för ett flertal kommunövergripande processer. Ett fokusområde för enheten är att öka organisationens kunskap om bl.a. GDPR, kommunikation, offentlig förvaltning och informationssäkerhet.

Det är viktigt att fortsätta utveckla samverkan mellan IT/kansli och övriga organisationen för att ta för att kunna digitalisera och förbättra servicen för de medborgare och näringsidkare som har kontakt med kommunen. Det är dock viss resurs- och kapacitetsbrist utifrån både de externa och interna krav och önskemål som ställs för att tillgodose en effektiv förvaltning i alla organisationer. Verksamheten fortsätter stötta utvecklingen och implementeringen av e-tjänster, automatisering och robotisering där digitala verktyg stödjer inkludering och jämställdhet.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Medborgarundersökningen - Möjlighet att påverka inom de kommunala verksamheterna fungerar bra, andel (%)		40,3% (38,6%)	+ 2021	+ 2022
Medborgarundersökningen - Möjlighet att påverka politiska beslut i kommunen fungerar bra, andel (%)		35,1% (26,7%)	+ 2021	+ 2022
Medborgarundersökningen - Möjlighet att delta aktivt i arbetet med att utveckla kommunen fungerar bra, andel (%)		35,3% (33,3%)	+ 2021	+ 2022
Medborgarundersökningen - Kommunens information kring större förändringar fungerar bra, andel (%)		47,4% (50,7%)	+ 2021	+ 2022

Nämndmål: Utveckla kommunkoncernens förmåga att ställa sociala och miljömässiga krav vid upphandling.

¹ Alla mätetal hämtas från Kolada; Personal. Utfall 2022-06 hämtas från lönesystemet

Upphandling är ett viktigt styrmedel för att nå samhällspolitiska mål. Att ställa miljö- och sociala krav i upphandlingsprocesser bidrar till en hållbar utveckling och kan vara ett verktyg för att uppnå social, miljömässig och ekonomisk balans vid upphandling av varor, tjänster eller byggentreprenader. Den nya upphandlingspolicyn är antagen och kommer under planåren att följas upp och ev. behov av att ytterligare konkretisera kravnivåer identifieras och utvecklas.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Andelen egna upphandlingar där ovannämnda krav ställs ²			Nytt mål därför inget måttal ännu	80%

² Information från upphandlingsenhet/gemensam ekonominämnd

En välkomnande och attraktiv kommun

Vi arbetar för en trygg och stimulerande miljö med medborgare, företagande och besökare i fokus. En småstadssidyll nära storstad och fritid, du är i centrum!

4. Att aktivt marknadsföra och lyfta fram Herrljunga kommuns goda egenskaper och företagande.

Nämndmål: Fortsätta utveckla varumärket utifrån kommunens vision.

Ett starkt varumärke är inte en slump. Det är ett resultat av ett målinriktat, metodiskt och långsiktigt arbete av politiker och tjänstemän. För att förstärka kommunens varumärke pågår arbetet med att skapa en varumärksplattform. En varumärkesplattform är ett strategiskt styrmedel och innehåller bland annat organisationens kärnvärden, varumärkesstrategi och grafiska identitet. Syfte med varumärkesplattformen är att definiera kommunens identitet, utveckla kommunen på ett planerat och strategiskt sätt samt stärka vår attraktionskraft som en plats att bo, arbeta och verka på. 2021 deltog Herrljunga kommun i SCB:s medborgarundersökning för första gången. I december 2022 publiceras resultatet av 2022 års undersökningen vilket ger underlag för fortsatta varumärkesarbete inom flera områden.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Medborgarundersökningen - Kan rekommendera andra att flytta till kommunen, andel (%)	- (64)	58,6% (60,4%)	+ 2021	+ 2022
Förslag Medborgarundersökningen - Beslut som fattas i kommunen upplevs som genomtänkta och genomarbetade, andel (%) ³	- (44)	23,3% (26,6%)	+ 2021	+2022
Förslag: Medborgarundersökningen - Beslut som fattas i kommunen upplevs vara transparenta, andel (%)		24,2% (24,0%)	+ 2021	+2022

5. Herrljunga kommun är en trygg plats att besöka, och leva och verka i.

6. Herrljunga kommun främjar samarbete i hela kommunen.

Nämndmål: Genom kommunövergripande samverkan och samarbete arbeta med att förebygga och förhindra social oro samt öka trygghet.

2021 påbörjades ett kommunövergripande arbete med syfte att förebygga våld och förtryck. Målet är att skapa ett "Hela Herrljunga tillsammans mot våld" där tjänstepersoner, politiken,

kommunens verksamheter, näringsliv och civilsamhälle kan arbete tillsammans för att främja känsla av trygghet i kommunen och detta arbete fortsätter under 2023/2024.

Det brottsförebyggande samverkansarbetet med kommunpolis fortsätter genom arbete med att synliggöra och åtgärda otrygga platser i kommunen. Arbetet fortsätter med STK (Säker och trygg kollektivtrafik) som leds av Västtrafik, där Herrljunga kommun är representerade tillsammans med Lerum kommun, Alingsås kommun, Vårgårda kommun, Polisdistrikt Alingsås samt Trafikverket. Inom kommunen fortsätter arbetet tillsammans med näringslivet, föreningsliv och civilsamhälle genom EST och SSPF.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Medborgarundersökningen - Trygg utomhus i området där du bor när det är mörkt ute, andel (%) ⁴		78,9% (76,7%)	Öka	Öka
Anmällda brott om skadegörelse per 1 000 inv. (riket) ⁵	805 (986)	926 (962)	650	Minska
Anmällda våldsbrott/100 000 inv. (riket) ⁶	9,0 (19,9)	9,3 (20,7)	6.5	Minska

Nämndmål: Fortsätta utvecklingen av främjande och förebyggande folkhälsoarbete.

Arbetet med förebyggande och främjande folkhälsoarbete utgår från Folkhälsopolitiska rådets verksamhetsplan. För att främja barn och ungas delaktighet och inflytande fortsätter arbetet med utbildningar och övriga insatser tillsammans med skola, familjecentral och Närhälsan. Arbetet fortsätter att tillsammans med föreningslivet och SISU för att främja fysisk aktivitet bland barn och unga, bland annat genom den nystartade Fritidsbanken. Arbetet pågår med att förebygga ANDT (alkohol, narkotika, droger och tobak) där Herrljunga har en mer negativ utveckling än bland ungdomar i länet i övrigt. Kartläggning av aktiviteter som finns för kommunen äldre samt målgruppsbehov sker med syfte att förebygga psykiska besvär, ensamhet och isolering.

Titel	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Antal Kvinnor som röker eller snusar vid graviditetsvecka 8–12 ⁷	8,3% (4,8%)	Ej publicerat	Max 8%	Max 7,5%
Deltagartillfällen i idrottsförening 13–16 år ⁸	21 (36)	Ej publicerat	Min 27	Min 29
Boende med hemtjänst – besvärar ofta av ensamhet ⁹	7% (13%)	Ingen mätning	Max 15%	Max 14%

4 SCB Medborgarundersökning

5 Kolada Anmällda brott om skadegörelse per 1000 inv

6 Kolada Anmällda våldsbrott, antal/100 000 inv

7 Kolada Kvinnor som röker eller snusar vid graviditetsvecka 8-12, andel (%)

8 Kolada Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 13-16 år

9 Kolada Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - besvärar av ensamhet kommun, andel (%)

En utvecklande kommun

Vi skapar infrastrukturer i framkant, och tillsammans uppnår vi tillväxt genom nytänkande

7. Oavsett ålder ges möjlighet till livslångt lärande och god livskvalitet.

Nämndmål: Utveckla digitala verktyg för att underlätta insyn och deltagande i processer som rör medborgaren.

Digitalisering är ett verktyg för att öka både samhällsengagemang och medborgardeltagande samt underlättar kommunikation och medborgardialog. Genom införande av Kommun-Kim, en digital kundtjänstmedarbetare skapas en förbättrad och förenklad synpunktshantering som underlättar för medborgare och näringsliv att kontakta kommunen och ger data för fortsatt verksamhetsutveckling.

Fortsatt arbete pågår också tillsammans med IT för att införa automatisering och integrerade e-tjänster för att underlätta för kommunens medborgare att kontakta kommunen och utföra självservice på individens villkor.

Titel	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Valdeltagande i det valdistrikt med lägst deltagande, kommunvalet ¹⁰	66,2% (2018)		+ 2018	
Medborgarundersökningen - Möjlighet att vara den man är och leva det liv man vill leva, andel (%)		91,0% (87,0%)	+ 2021	Bibehålla

8. Herrljunga kommun främjar ett aktivt och starkt lokalt näringsliv.

Nämndmål: Förstärka näringslivsutvecklingen och arbeta för att fler kommuninvånare ska få möjlighet till egen försörjning.

För att främja näringslivsutvecklingen samverkar kommunen med FOKUS Herrljunga AB, ett näringslivsbolag som ägs av Föreningen Företagarna Herrljunga. FOKUS Herrljunga AB arbetar efter en egen verksamhetsplan som är framtagen och godkänd av bolagets styrelse och som viss del knyter an till kommunens övergripande mål.

Den kommunala organisationen arbetar för att förbättra dialog och tjänster till kommunens företagare, strategiskt köpa mark där det är möjligt att göra så samt planlägga nya verksamhetsområden.

¹⁰ Kolada Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval, andel (%)

Titel	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Antalet nystartade företag/1 000 invånare ¹¹ (riket/VGR)	10,0 (11,7/10,8)	13,2 (12,4/11,8)	Min. Medel VGR	Min. Medel VGR
Antalet nystartade företag ¹²	55	72	>50	>50
Andel företagare Herrljunga. Hur stor del av befolkningen i åldern 20–64 driver eget företag ¹³ . (riket)	8,1% (6,2%)	Ej publicerat	bibehålla	öka
Arbetslöshet i procent ¹⁴ (riket)	5,6% (8,5%)	4,2% (6,7%)	bibehålla	>1,5% lägre än riket
Branschbredd ¹⁵	26	ej publicerat	öka	öka
Ranking näringsliv (Svenskt näringsliv)				
1. Totalranking	10/29/23	11/22/22	+20 plats	+15 plats
2. Kommunpolitikernas attityder till företagande.				
3. Tjänstemännens syn på och samarbete med näringslivet.				

Nämndmål: Genom strategisk planering och inköp av industrimark skapa goda förutsättningar för nyetablering av företag.

Tillgång till verksamhetsmark är mycket viktig för att möjligheten för nyetablering samt möjliggöra expansion bland Herrljungas redan etablerade företagare. Plankommittén arbetar med att utveckla en strategi för verksamhetsmark för att underlätta etablering och förkorta ledtider. Arbetet bör fortsätta utvecklas med kommunens näringslivsutvecklare för att kunna bättre identifiera marknadssegment och geografiska områden i kommunen som är potentiella för etablering så att detta kan tas om hand i översiktsplanen samt i det fortsatta utvecklandet kommunens varumärkesplattform. Marknadsföring med inriktning mot företagare och framtida etablerare sker bland annat på Business Region Borås hemsida.

9. Herrljunga kommun ska växa genom ett hållbart samhällsbyggande.

Nämndmål: Aktivt och strategiskt arbeta med digital utveckling internt och externt.

För att den offentliga sektorn ska klara välfärdsuppdraget och göra våra tjänster mer effektiva, mer tillgängliga och enklare för medborgare, näringsliv och medarbetare krävs en utveckling mot

¹¹ <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/Herrljunga?compare=1>

¹² antal nystartade företag i siffror, 2018 47, 2019 47. Kolada

¹³ <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/Herrljunga?compare=1>

¹⁴ <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/Herrljunga?compare=1>

¹⁵ Kolada

ökad digitalisering. Herrljunga kommun fokuserar på regeringens fem delmål för ett hållbart digitaliserat Sverige; digital kompetens, digital trygghet, digital innovation, digital ledning och digital infrastruktur. Vår målsättning är att utveckla digitala arbetssätt och metoder för att öka transparens, tillgänglighet och effektivitet. För att genomföra detta behövs det en robust och väl förankrad digitalstrategi med fokus på digitalt först tillsammans med nyttokalkylering som underlag för prioritering av initiativ och uppföljning.

Titel	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Framtagande av en kommunövergripande digitaliseringsstrategi			Antas	Utgår om antagen
Utveckling av nyttokalkyl och för välfärdsteknik och digitalisering		Arbetet påbörjades	Klar	Uppföljning/utvärdering för att skapa mål

Nämndmål: Utveckla en levande och relevant översiktsplan med fokus på hållbar samhällsbyggnad.

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som beskriver kommunens syn på hur den fysiska miljön ska utvecklas över tid. Översiktsplanen är vägledande för hur mark- och vattenområden ska utvecklas och ange grundragen för användning av mark och bebyggelse i hela kommunen samt ge vägledning hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Från och med valet år 2022 ersätts aktualitetsprövningen med krav på kommunfullmäktige att ta fram en planeringsstrategi varje mandatperiod. Ambitionen är att detta ska vara framåtsyftande och bidra till en aktiv och kontinuerlig översiktsplanering samt en ökad digital samhällsbyggnadsprocess. Det ger också möjlighet att fånga in eventuella förändrade förutsättningar och ändra strategin från det att den antagits och fram till nästa ordinarie val. Herrljunga kommun arbetar med att uppdatera och revidera nuvarande översiktsplan då delar inte längre är aktuella eller inte visar på rådande förutsättningar då det råder brist på utpekade exploaterings och bostadsområden. Under 2021 påbörjades arbetet med att ta fram ny översiktsplan genom att uppdatera riktlinjer för bostadsförsörjning. Riktlinjerna utgör ett viktigt underlag i översiktsplanen och visar på behov och förutsättningar för framtida bostadsbyggnation samt förväntad utveckling i kommunen.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Mål 2022	Mål 2023
Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?		93% (92%)	Bibehålla	Öka 2022
Hur tycker du att din kommun sköter sina olika verksamheter?		79% (81%)	Öka	Öka 2022
Förändring i antal invånare över senaste femårsperioden ¹⁶	1,0%	0,2%	1,3%	1,2%

Nya bostäder som kan byggas med stöd av gällande detaljplan antal/1000 inv. ¹⁷ mäts vartannat år	-	26,3		+25
---	---	------	--	-----

Ekonomi

Budgetförutsättningar

Område	Summa	Ev förtydligande
Lönerevidering 2022		ej klart till KFs junibeslut
Förändring kapitalkostnader	2 202	främst till IT
Politiska prioriteringar	3 315	Serviceämnd IT
Politiska prioriteringar	-478	Serviceämnd Ekonomi/Personal
Politiska prioriteringar	424	Besöksnäring + KS
Prisuppräknings	726	5%
Nationella beslut	99	Kommuner mot brott
Ramväxlingar	56	Adato
Totalt	6 344	

Drift

I budgetförslaget från KS/KF finns ingen ramtilldelning gällande åren 2024–2025. Dessa finns därför inte med här.

Fördelning per ansvarsområde

DRIFT (tkr)	Bokslut 2021	Ursprungs Budget 2022	Prognos 2022	Budget 2023
Kommunstyrelsen	4 116	3 868	5 775	4 724
Kommunledning	9 752	10 022	10 771	10 916
Adm.- och kommunikationsenhet	4 591	4 649	5 280	4 727
IT/Växel/Telefoni	7 553	6 121	10 418	10 589
Reception	432	490	499	490
Ekonomi/Personal	10 937	11 705	11 628	11 752
Summa	37 381	36 854	44 370	43 198
Kommunbidrag	37 534	36 854	41 120	43 198
Resultat	153	0	-3 250	0
Intäkter	-18 502	-20 792	-18 042	0
Kostnader	55 883	57 646	62 412	0
Nettokostnad	37 381	36 854	44 370	0

Kommentar till fördelning av kommunbidrag

Kommunstyrelsens budgetram för 2023 är 43 198 tkr vilket är en ökad budgetram med 6 344 tkr jämfört med föregående år. Budgetens förändring mot föregående år kan härledas till följande områden:

- Indexuppräkning enligt tidigare fastställda beslut om 5 % på externt och 5,13 % på internt om totalt 726 tkr.
- Justering kapitalkostnader om 2 202 tkr.
- Politiska prioriteringar ger totalt en tilldelning om 3261 tkr, framför allt för att stärka IT-enhetens möjligheter att serva övriga förvaltningar på ett bra sätt.
- Budgetmedel om 400 tkr avseende Besöksnäring ramväxlas från politiska satsningar till Kommunledning för att sedan fördelas vidare till Kultur- och Fritidsenheten.
- Löneökningar enligt 2022 års lönerevidering kommer att tillföras kommunbidraget.

KS utvecklingsmedel ligger under kommunens gemensamma kostnader/intäkter och förs över till KS efter fattade beslut. I 2022 års budget ligger överförda medel med. KS utvecklingsmedel för budgetår 2023 uppgår till 2 000 tkr, vilket är en minskning med 1 000 tkr mot föregående år.

Löneökning för 2023 läggs i en lönepott och fördelas ut efter lönerevideringen i april och ligger inte med i kommunbidraget. Kapitalkostnadsförändringar för 2023 hanteras på liknande sätt som lönepotten och fördelas ut under budgetåret.

Investeringar

Investeringsbudget antagen av KF juni 2022

INVESTERING (tkr)	Bokslut 2021	Budget 2022 inkl. ombudget	Prognos 2022 aug	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025
Kommunledning/adm.- och komm						
Markköp	240	3 000	3 000	1 500	2 000	2 000
Reservkraft				3 800		
Kommunöverg förstudiemedel	171	1 479	1 479	1 000	1 000	1 000
Inventarier kommunhus	0	50	50	150	150	200
Nytt ärendesystem och e-arkiv	0	600	600			
KL Brandstation	32	0	0			
IT						
Nätverk	151	1 000	1 000			
Digitalisering	0	1 000	1 000			
Reinvestering IT	359	3 500	3 500	2 350	2 350	2 350
Reinv trådlöst nätverk Hlj		500	500	500	500	500
Ombyggnation Wifi Bildning	177	400	400			
Genomf IT-strategi	420	0	0			
S:a investeringar egna	1 550	11 529	11 529	9 300	6 000	6 050
TOTALA INVESTERINGAR	1 550	11 529	11 529	9 300	6 000	6 050

Markköp

Medel för att möjliggöra köp av strategisk mark.

Reservkraft

Investeringen syftar till att förstärka kommunens robusthet vid långa elavbrott. Två befintliga mobila reservaggregat byts ut och därutöver införskaffas ytterligare ett. För att förenkla inkopplingen av mobil reservkraft ska några utpekade fastigheter förses med förberedda kopplingar.

Kommunövergripande förstudiemedel

En investeringspott där det är möjligt för nämnderna att äska medel för förstudier kopplade till framtida investeringar för att säkerställa förbättrade beslutsunderlag och prognoser.

Inventarier kommunhus

Medel för att täcka framtida behov av inköp av kontorsinventarier/utrustning. Upprustning kommunhus.

Nätverk

Ersätta uttjänt utrustning samt utökning av kapacitet i trådlösa nätverk.

Reinvestering IT

Ersätta uttjänta servers och lagringsenheter i vår driftsmiljö samt mindre utökning av utrustning

Reinv trådlöst nätverk Herrljunga

Switchar, accesspunkter samt tillhörande utrustning IT nätverk specifikt för Herrljunga kommun.

Grafisk profil Herrljunga kommun

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade (KS § 22/2019-02-18) att reservera ekonomiska medel i budgeten för 2020 för skapande av ny varumärkesplattform inklusive ny grafisk profil för kommunen. Den nya varumärkesstrategin antogs av kommunfullmäktige (KF § 6/ 2022-02-21). Kommunstyrelsen beviljade (KS § 216/2021-12-13) medel för att slutföra projektfas grafisk identitet, mallar, digital varumärkesplattform och implementering.

För att den antagna varumärkesstrategin ska fungera som ett bra verktyg för Herrljunga kommun och Herrljungabygden har en ny grafisk profil tagits fram. Den grafiska profilen ska gå i samspel med varumärkesstrategin med allra störst fokus på visionen om växtkraft. Kommunen ska vara en plats där invånare, företag, föreningar, och besökare ska kunna växa och utvecklas. Eftersom ett centralt begrepp för kommunen är att växa/tillväxt/växtkraft är det viktigt att den grafiska profilen är uppdaterad.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-10-06

Grafisk profil

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner den grafiska profilen för Herrljunga kommun.

Lea Greim,
Kommunikatör

Expedieras till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
till:	

Bakgrund

De grafiska riktlinjerna utgör grunden för utseendet för Herrljunga kommun och Herrljungas platsvarumärke på webben, i nyhetsbrev, i tryckt material m.m. Det bidrar till en enhetlig och konsekvent visuell identitet och skapar igenkännande och önskade positiva associationer samtidigt som den stärker samhörigheten för alla som bor i kommunen och bygden. Genom att vi är konsekventa när vi kommunicerar får vi ett tydligt uttryck som hjälper oss att nå ut med vårt budskap och uppnå våra mål. De grafiska riktlinjerna bör användas med flexibilitet och gott omdöme.

För att kunna revidera den grafiska profilen har en grafisk byrå bistått med hjälp: Alinder design. Alinder design har tagit fram logotyp, typsnitt, namnstrategi, färger, bildspråk och illustrationer.

Herrljunga kommun har en logotyp och Herrljungabygden har en logotyp. Färgerna, typsnitt, ikoner och bildspråk är gemensamma för båda. Denna enhetlighet bidrar till att det ena varumärket förstärker det andra.

Logotyp för Herrljunga kommun

Till en början togs det kontakt med Riksarkivet och en heraldiker för att se över huruvida man får ändra i kommunvapnet. Det upplystes om att det finns ett stort historiskt värde att bibehålla kommunens vapen och att man enbart får ändra mindre detaljer i ett vapen. Fler kommuner väljer att helt behålla sitt kommunvapen, eftersom man helt enkelt inte får ändra så mycket i detta, och skapa en fristående logotyp vid sidan av. Detta är något som valdes att göras. Herrljungas kommunvapen kommer att finnas kvar i sin tidigare form för att i fortsättningen helt och hållet fungera i ceremoniella sammanhang. Skyltar, profilprodukter etc. där kommunvapnet finns får leva kvar och succesivt bytas ut. Skyltar av mosaik eller andra skyltar som har ett historiskt värde kommer att leva kvar och inte bytas ut.

Herrljunga kommuns varumärke illustreras av kommunlogotypen och ska användas för att kommunicera vårt uppdrag, verksamhet, och kommunal service. Logotypen är moderniserad och förenklad och gåsen flyger istället för att stå still. Detta gör att det känns som att Herrljunga är mer aktivt. Mindre stillasittande. Att gåsen flyger över fälten som växer gör att det känns som en härlig plats. Att det bara är en gås (istället för två) gör också att symbolen kan användas i små storlekar och därmed fyller kraven för en modern logotyp bättre. Säden i ursprungliga kärven har fått en ny tappning. Här får man känslan av att säden växer (istället för att den är skördad och nästan slokar). Eftersom Herrljunga vill stå för växtkraft är detta mer passande.

Logotyp för Herrljungas platsvarumärke

Platsvarumärket tillhör alla som bor i Herrljungabygden. Det är själva grunden i hur platsens marknadsföring ska se ut för att lättare kunna utvecklas och locka ännu fler människor att bo här, starta företag här eller besöka kommunen. Herrljungas platsvarumärke används för att få större genomslag när vi marknadsför platsen Herrljunga

som etableringsort, friluftsort, plats att bo på eller att besöka. Herrljungas platsvarumärke får användas av alla aktörer oavsett bransch, när de vill kommunicera sin tillhörighet till Herrljungabygden.

Herrljungabygden har valts som namn för att den ska användas av hela bygden och inte enbart centralorten. Symbolen ska förmedla känslan av växtkraft och gör detta genom att växten tar sig uppåt och förmedlar därmed att den växer. Bladen från växten är delar från säden vilket skapar samspel mellan båda logotyperna. Platsvarumärkeslogotypen ska vara enkel och modern för att lätt kunna användas i sociala medier.

Färger

En bredare och varmare färgpalett med inspiration från naturen: säd, grönska, himmel, jord, kol, berg, vatten, solnedgång, bär och höst. Allt som har med växtkraft att göra.

Typsnitt

En tydligare och modernare typografi som förstärker vår röst. Montserrat som typsnittet heter är en så kallad standardtypografi som alla enkelt kan använda och ladda ner utan kostnad. Är Montserrat inte tillgängligt kan Arial användas.

Bildspråk

Ett aktivare bildspråk där vi ska nå fram till kommunens många målgrupper med vad kommunen gör och varför. I första hand väljer vi kommunens medarbetare och invånare och naturliga miljöer, för att skapa trovärdighet och igenkänning. Men ibland kan vi behöva förstärka ett budskap genom bildbyråbilder.

Ekonomisk bedömning

För projektet har det avsatts 450 tkr år 2021 för att finansiera 50 % intern tjänst samt extern kompetens för att ta fram en varumärkesstrategi samt kopplade marknadsföringsaktiviteter. År 2021 användes 400 tkr vilket betyder att 50 tkr blev över och medflyttad. För år 2022 har det avsatts 600 tkr från kommunstyrelsens utvecklingsmedel för framtagning av grafisk profil, varumärkesplattform och nya mallar.

De medel som använts till revidering av den grafiska profilen är 300 tkr som gått till Alinder design som har tagit fram den nya grafiska profilen. Detta innebär att de medel som är kvar är 350 tkr. Dessa kommer att användas för implementering och utveckling av varumärkesplattformen, anpassning av webbplatsen herrljunga.se och framtagning av mallar.

Juridisk bedömning

Projektet att skapa en digital varumärkesplattform tar hänsyn till gällande lagar i dess utformning. Till exempel Språklag (2009:600) och Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service är två lagar som berör utformning av grafisk profil och mallar. Herrljunga kommuns nuvarande grafisk profil tar inte hänsyn till dessa två lagar.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Lea Greim

Tjänsteskrivelse
2022-10-06
DNR KS 2018/228 610

Sid 4 av 4

Samverkan

Samverkan är inte aktuellt i detta ärende.

HERRLJUNGA

GRAFISKA RIKTLINJER

HERRLJUNGA

Email: herrljunga.kommun@herrljunga.se
Webbplats: www.herrljunga.se

HERRLJUNGA

GRAFISKA RIKTLINJER

INNEHÅLL

INTRODUKTION

PAGE 4

LOGOTYPER

PAGE 6

TYPOGRAFI

PAGE 16

FÄRGER

PAGE 20

ILLUSTRATIONER

PAGE 24

FOTON

PAGE 26

EXEMPEL

PAGE 32

INTRODUKTION

Herrljunga kommuns verksamhet och platsen Herrljunga hanteras som två separata varumärken.

Herrljunga kommuns varumärke, som illustreras av kommunlogotypen, använder vi för att kommunicera vårt uppdrag, verksamhet, och kommunal service. Herrljunga kommuns varumärke och logotyp får endast användas när kommunen är avsändare.

Herrljungas platsvarumärke används för att få större genomslag när vi marknadsför platsen Herrljunga som etableringsort, friluftsort, plats att bo på eller att besöka. Herrljungas platsvarumärke får användas av alla aktörer oavsett bransch, när de vill kommunicera sin tillhörighet till Herrljungabygden.

De grafiska riktlinjerna är gemensamma, som färgerna, typsnittet, ikoner och bildspråk. Denna enhetlighet bidrar till att det ena varumärket förstärker det andra.

DE GRAFISKA RIKTLINJERNA

De grafiska riktlinjerna utgör grunden för utseendet för Herrljunga kommun och Herrljungas platsvarumärke på webben, i nyhetsbrev, i tryckt material m.m. Det bidrar till en enhetlig och konsekvent visuell identitet och skapar igenkännande och önskade positiva associationer samtidigt som den stärker samhörigheten för alla som bor i kommunen och bygden.

Genom att vi är konsekventa när vi kommunicerar får vi ett tydligt uttryck som hjälper oss att nå ut med vårt budskap och uppnå våra mål.

De grafiska riktlinjerna bör användas med flexibilitet och gott omdöme.

LOGOTYPER

Kommunens logotyp och versioner

- Storlek och frizon
- Korrekt och felaktig logotypanvändning
- Namnhantering
- Samarbete med kommunen

Platsvarumärkets logotyp och versioner

- Storlek och frizon
- Korrekt och felaktig logotypanvändning
- Samarbete med Herrljungabygden

KOMMUNVAPNET ANVÄNDS I UNDANTAGSFALL

Normalt sett använder man kommunens logotyp eller platsvarumärkets logotyp för all kommunikation. Men i vissa undantagsfall, som traditionella och ceremoniella sammanhang, kan man istället använda kommunvapnet. Kommunvapnet används fristående utan text intill. I de fall Herrljunga kommun kommunicerar med kommunvapnet som avsändare skall inte kommunens grafiska riktlinjer användas.

All användning av kommunvapnet ska diskuteras med kommunikationsenheten.

HERRLJUNGA KOMMUNS VARUMÄRKE - LOGOTYP

HERRLJUNGA KOMMUNS LOGOTYP

Herrljunga kommuns varumärke står för kommunen som verksamhet och juridisk person. Det innebär att allt som handlar om kommunal service och de

kommunala verksamheterna ska ha vår logotyp som avsändare. Logotypen och varianterna finns att ladda ner på herrljunga.se.

VERSIONER

Logotypen finns i tre olika varianter - en liggande, en stående och en symbol.

När används vilken variant av logotypen?

En logotyp behöver vara flexibel för att kunna användas i tryckta applikationer, digitala kanaler och fysiska miljöer. Logotypen ska fungera väldigt smått ända upp till stora skyltar.

1) Liggande version

Kommer att användas i de allra flesta fall.

2) Stående version

Kommer att användas när formatet är stående och det liggande formatet blir svårt att använda.

3) Symbol

Vid vissa tillfällen, exempelvis som skylt, kan symbolen behövas.

LIGGANDE VERSION

1

STÅENDE VERSION

2

SYMBOL

3

HERRLJUNGA KOMMUNS VARUMÄRKE - LOGOTYP

STORLEK OCH FRIZON

För att vår logotyp ska framstå tydligt är det viktigt att den är tillräckligt stor och alltid får ett

fritt utrymme där den inte störs av text eller andra grafiska element.

FRIZON

Logotypen bör vara omgiven av fritt utrymme för att säkerställa dess synlighet. Inga grafiska element av något slag får invadera denna zon.

Storlek på frizon

Frizonens storlek varierar med logotypens egen storlek. Utgångspunkten är symbolens mått. Logotypen ska alltid ha en frizon på minst 1/2 av symbolens höjd på alla sidor. Samma regel gäller för den stående varianten av logotypen.

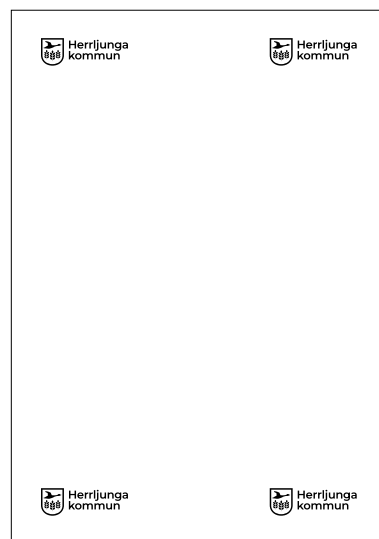

STORLEK

Minsta tillåtna storlek

För att säkra att logotypen inte blir för liten för att vara läsbar bör den helst inte återges i mindre storlek än de mått som anges. Se till att logotypen är väl synlig när den används.

Höjden på symbolen ska helst inte vara mindre än 15 mm om möjligt. Den minsta storleken för symbolen är 10 mm. Minsta höjd digitalt är 80 px, om möjligt.

HERRLJUNGA KOMMUNS VARUMÄRKE - LOGOTYP

KORREKT OCH FELAKTIG LOGOTYPANVÄNDNING

FELAKTIG LOGOTYPANVÄNDNING

1) Ta inte bort någon del av logotypen.

2) Använd inte färg, bara svart eller vit text.

3) Ändra inte typsnitt eller proportioner på logotypen.

4) Ändra inte storleken på symbolen i förhållande till texten.

KORREKT LOGOTYPANVÄNDNING PÅ OLIKA BAKGRUNDER

FELAKTIG LOGOTYPANVÄNDNING PÅ OLIKA BAKGRUNDER

Placera inte logotypen på en rörig bakgrund.

Placera inte logotypen på en bild som gör delar av logotypen svårt att se.

Placera inte en vit logotyp på en bakgrund som är för ljus.

Placera inte en svart logotyp på bakgrunden som är för mörk.

HERRLJUNGA KOMMUNS VARUMÄRKE - LOGOTYP

NAMNHANTERING

Herrljunga kommuns logotyp ska alltid finnas med som avsändare. Verksamhetsnamn ges inte egna

logotyper, utan hanteras typografiskt, genom vårt typsnitt Montserrat Bold.

NIVÅ 1: VARUMÄRKESNAMN

Vi är Herrljunga kommun, det är vårt varumärkesnamn. När vi kommunicerar direkt med invånarna i Herrljunga kommun har de sällan nytta av att veta vilken förvaltning som står bakom kommunikationen. Därför kommunicerar vi Herrljunga kommun som helhet. Detta gör vi genom att placera vår logotyp som tydlig avsändare i prioriterade ytor, så som webbsidor eller i något av de fyra hörnen på en affisch eller en trycksak. Nivå 1 är obligatorisk.

NIVÅ 2: VERKSAMHETSNAMN

Ibland har mottagaren behov av att veta vilken verksamhet i kommunen som kommunicerar. Det kan vara simhall, bibliotek, skolor etc. Då lyfter vi fram verksamhetsnamnet i en prioriterad yta, på en webbsida, i något av de fyra hörnen, eller i rubrik. Kommunen ska även i dessa fall stå med som tydlig huvudavsändare på samma kommunikativa nivå (se Nivå 1), exempelvis genom placering i ett annat hörn.

NIVÅ 3: NAMN FÖR INNEHÅLL

I vissa fall finns behov att lyfta fram övriga namn i kommunikationen. Exempelvis ett projekt, evenemang, erbjudande eller en aktivitet. Innehållet är ofta i fokus för våra kommunikationsaktiviteter. Vi ska därför ge innehållet en tydlig placering i rubriker och texter. Undvik en placering som ger namnen status som avsändare. Verksamhetsnamn kan även i dessa fall stå som huvudavsändare och varumärkesnamn ska alltid framgå tydligt.

NIVÅ 4: ORGANISATORISKA/JURIDISKA NAMN

I vissa sammanhang behöver vår organisatoriska tillhörighet visas för att förtydliga avsändaren. Vanligtvis handlar det om kontaktuppgifter som telefonnummer och/eller webbadress, när mottagaren bedöms ha behov av denna information. Informationen ska då ha en nedtonad placering, exempelvis i nederkant på affisch eller på insida/baksida av broschyr.

Nivå 1

Nivå 2

Herrljunga Sportcenter

Nivå 3

Simskola

Nivå 4

Bildningsförvaltningen

Nivå 1) Herrljunga kommun ska alltid finnas med som avsändare.

Nivå 2) När mottagaren har behov av att veta vilken publik verksamhet som kommunicerar kan vi lyfta fram verksamhetsnamnet på en prioriterad yta.

Nivå 3) Innehåll kommuniceras i rubriker och texter.

Nivå 4) Tillhörighet (organisatoriska/juridiska namn) har en nedtonad placering.

Exempel:

Varumärkesnamnet (nivå 1) är placerat i hörnet till vänster och verksamhetsnamn (nivå 2) placeras i hörnet till höger om logotypen.

Exempel:

Istället för att placera verksamhetsnamnet (nivå 2) i ett av hörnen kan man välja att påvisa vilken verksamhet som kommunicerar i enhetens rubrik.

HERRLJUNGA KOMMUNS VARUMÄRKE - LOGOTYP

SAMARBETEN MED KOMMUNEN

I de fall Herrljunga kommun är en del av ett samarbete med en annan avsändare, som inte tillhör kommunen och där huvudsyftet inte är att profilera

platsen, vill vi synas med kommunens logotyp med rätt avstånd och minsta storlek. Inget annat i denna manual är styrande vid dessa tillfällen.

LOGOTYPANVÄNDNING I SAMARBETE MED OLIKA AKTÖRER

Herrljunga kommun är ofta inblandade i samarbeten.

Som grundregel ska logotypen i första hand användas. Herrljunga kommuns logotyp ska ha samma storlek och utrymme som övriga aktörer.

Endast vid utrymmesbrist kan man skriva ut aktörernas namn i löptext.

UTSEENDE PÅ HELHETEN VID SAMARBETEN MED OLIKA AKTÖRER

Herrljunga kommuns grafiska profil används aldrig i kombination med någon annan profil. Den som ansvarar för kommunikationen har ansvaret för att kommunicera enligt deras riktlinjer.

Vid samarbeten där kommunen är huvudfinansiär eller ägare tillämpas Herrljunga kommuns grafiska profil. Kommunens logotyp är alltid avsändare. Övriga samarbetspartners presenteras med logotyper om de är upp till tre aktörer. Är det fler skrivs namnen ut i löptext.

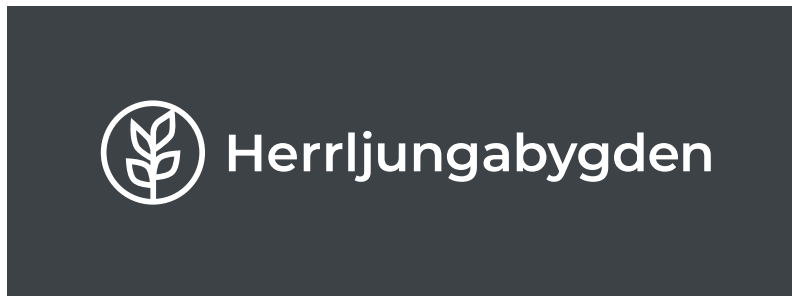
Samarbeten där annan aktör är huvudfinansiär eller ägare, eller då samtliga aktörer deltar på samma villkor, tillämpas huvudavsändarens profil eller kampanjprofil. Kommunens logotyp presenteras på samma villkor som övriga. Som logotyp eller i löptext.

HERRLJUNGA PLATSVARUMÄRKE - LOGOTYP

HERRLJUNGABYGDENS LOGOTYP

Herrljungas platsvarumärke har utvecklats för att öka genomslaget för marknadsföringen av Herrljungaområdet. Det får användas av alla aktörer

oavsett bransch som marknadsför vår bygd. Logotypen och varianterna finns att ladda ner på herrljunga.se.

VERSIONER

Logotypen finns i tre olika varianter - en vänsterställd, en mittställd och en symbol.

När används vilken variant av logotypen?

En logotyp behöver vara flexibel för att kunna användas i tryckta applikationer, digitala kanaler och fysiska miljöer. Logotypen ska fungera väldigt smått ända upp till stora skyltar. Eftersom namnet Herrljungabygden är ett långt ord behöver vi ibland kunna använda andra varianter av logotypen för att fungera i exempelvis sammanhang där de ska vara små. Flexibilitet och omdöme är det som får råda vad gäller vilken variant som passar.

1) Vänsterställd version

Kan användas vid de flesta tillfällen.

2) Mittställd version

Kan användas när man vill centrera logotypen.

3) Symbol

Vid vissa tillfällen, exempelvis som skylt eller ikon, kan symbolen som är en ifylld version behövas.

VÄNSTERSTÄLLD VERSION

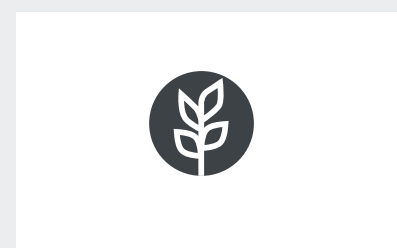
1

MITTSTÄLLD VERSION

2

SYMBOL

3

HERRLJUNGA PLATSVARUMÄRKE - LOGOTYP

STORLEK OCH FRIZON

För att vår logotyp ska framstå tydligt är det viktigt att den är tillräckligt stor och alltid får ett

fritt utrymme där den inte störs av text eller andra grafiska element.

FRIZON

Storlek på frizon

Frizonens storlek varierar med logotypens egen storlek. Utgångspunkten är symbolens mått. Detta gäller även den mittställda versionen. Logotypen ska alltid ha en frizon på minst 1/2 av symbolens höjd på alla sidor. Samma regel gäller för den mittställda varianten av logotypen.

Logotypen bör vara omgiven av fritt utrymme för att säkerställa dess synlighet. Inga grafiska element av något slag får invadera denna zon.

STORLEK

Minsta tillåtna storlek

För att säkra att logotypen inte blir för liten för att vara läsbar ska den helst inte återges i mindre storlek än de mått som anges.

Se alltid till att logotypen är tillräckligt stor för att vara väl synlig när den används. Höjden på symbolen ska helst inte vara mindre än 12 mm om möjligt. Den minsta storleken för symbolen är 8 mm. Minsta höjd digitalt är 80 px, om möjligt.

Herrljungabygden Herrljungabygden

HERRLJUNGA PLATSVARUMÄRKE - LOGOTYP

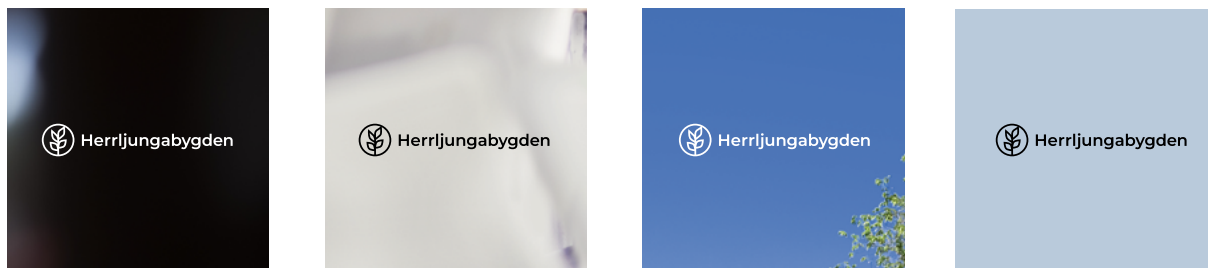
KORREKT OCH FELAKTIG LOGOTYPANVÄNDNING

FELAKTIG LOGOTYPANVÄNDNING

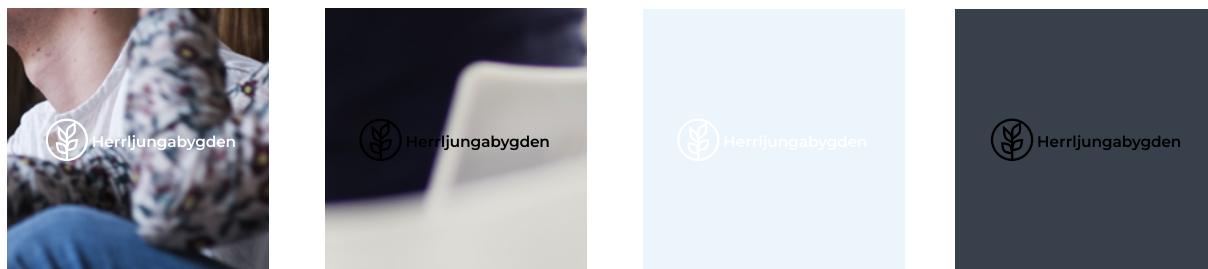

- 1) Ta inte bort symbolen.
- 2) Använd inte färg, bara svart eller vit logotyp.
- 3) Dela inte upp namnet på två rader.
- 4) Ändra inte storleken på symbolen.

KORREKT LOGOTYPANVÄNDNING PÅ OLIKA BAKGRUNDER

FELAKTIG LOGOTYPANVÄNDNING PÅ OLIKA BAKGRUNDER

Placera inte logotypen på en rörig bakgrund.

Placera inte logotypen på en bild som gör delar av logotypen svårt att se.

Placera inte en vit logotyp på en bakgrund som är för ljus.

Placera inte en svart logotyp på bakgrunden som är för mörk.

HERRLJUNGA PLATSVARUMÄRKE - LOGOTYP

SAMARBETEN MED HERRLJUNGABYGDEN

I de fall företag, organisationer och andra aktörer, som inte tillhör kommunen, vill koppla sig till Herrljungas platsvarumärke för att profilera platsen Herrljungabygden kan dessa använda

platsvarumärkets logotyp med rätt avstånd och minsta storlek. Inget annat i denna manual är styrande vid dessa tillfällen.

LOGOTYPANVÄNDNING I SAMARBETE MED OLIKA AKTÖRER

Herrljunga kommun är ofta inblandade i samarbeten.

Herrljunga kommuns logotyp ska ha utrymme som övriga aktörer.

Som grundregel ska logotypen i första hand användas. Endast vid utrymmesbrist kan man skriva ut aktörernas namn i löptext.

UTSEENDE PÅ HELHETEN VID SAMARBETEN MED OLIKA AKTÖRER

Herrljunga kommuns grafiska profil används aldrig i kombination med någon annan profil. Den som ansvarar för kommunikationen har ansvaret för att kommunicera enligt deras riktlinjer.

Vid samarbeten där Herrljungabygden är huvudavsändare tillämpas Herrljunga kommuns grafiska profil, vad gäller typsnitt och färger. Herrljungabygdens logotyp är alltid avsändare. Övriga samarbetspartners presenteras med logotyper om de är upp till tre aktörer. Är det fler skrivs namnen ut i löptext.

Samarbeten där annan aktör är huvudavsändare, eller då samtliga aktörer deltar på samma villkor, tillämpas huvudavsändarens profil eller en gemensam kampanjprofil. Herrljungabygdens logotyp presenteras på samma villkor som övriga, som logotyp eller i löptext.

TYPOGRAFI

Typsnitt Montserrat

Typografi och texthierarki för tryck och webb

TYP SNITT MONT SERRAT

Typografi spelar en viktig roll för kommunikations utseende. Herrljunga har ett typsnitt för tryckproduktion och webb som heter Montserrat. Det är viktigt att det används konsekvent för att

skapa igenkänning. Typsnittet kan användas fritt med gott typografiskt omdöme. Montserrat är ett typsnitt som är gratis från Google fonts, där det kan laddas ned.

MONT SERRAT

TYP SNITT FÖR TRYCK OCH WEBB: MONT SERRAT

Typsnittet är samma för Herrljunga kommun och Herrljungas platsvarumärke.

Rubriker ska vara svarta om bakgrunden är ljus och vit om bakgrunden är mörk.

Vi använder inte skuggning.

Vi använder aldrig text i färg förutom ibland för att markera delar av en rubrik. Om vi använder text i färg i en rubrik är det med noggrant typografiskt omdöme.

Till höger ser ni några varianter av Montserrat. De vi oftast använder är Medium och Bold.

BACKUP TYP SNITT OM MONT SERRAT INTE GÅR ATT ANVÄNDA: ARIAL

Vid vissa tillfällen kommer man inte kunna använda Montserrat. I de fallen är det okej att använda Arial som reservtypsnitt.

Bold

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö
a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z å ä ö

Semibold

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö
a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z å ä ö

Medium

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö
a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z å ä ö

Regular

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö
a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z å ä ö

Light

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö
a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z å ä ö

TYPOGRAFI OCH TEXTHIERARKI FÖR TRYCK

Typografisk hierarki gör så att de viktigaste orden visas med störst effekt så att användare kan skanna text efter nyckelinformation. Typografisk hierarki skapar skillnad mellan olika innehåll och gör det

lättare att ta till sig innehållet. Här är några av de storlekarna vi brukar använda när vi utgår från ett A4. Storlekarna i de grå områdena är de vanligaste. Storlekarna är större ju större format man jobbar med.

BRÖDTEXT, BILDTEXT OCH RUBRIK OVANFÖR BRÖDTEXT

Bildtexter
eller annan
liten text

Liten text

Montserrat Medium
Teckenstorlek 6 pt / Radavstånd 9 pt

Brödtext

Normal text

Montserrat Medium
Teckenstorlek 8 pt / Radavstånd 11 pt

Rubrik
ovanför
Brödtext

MELLANRUBRIK

Montserrat Bold - Kan även vara versaler
Teckenstorlek 9 pt / Radavstånd 12 pt

INTRODUKTION

Ingress

Introduktion

Montserrat Medium
Teckenstorlek 12 pt / Radavstånd 18 pt

EXEMPEL PÅ RUBRIKSTORLEKAR

Underrubrik

Rubrik

Montserrat Bold - Kan även vara versaler
Teckenstorlek 16 pt / Radavstånd 18 pt

Rubrik
liten

Rubrik

Montserrat Bold - Kan även vara versaler
Teckenstorlek 24 pt / Radavstånd 24 pt

Rubrik
mellan

Rubrik

Montserrat Bold - Kan även vara versaler
Teckenstorlek 32 pt / Radavstånd 35 pt

Rubrik
stor

Rubrik

Montserrat Bold - Kan även vara versaler
Teckenstorlek 48 pt / Radavstånd 48 pt

TYPOGRAFI OCH TEXTHIERARKI FÖR WEBB

Här är några av de storlekarna vi brukar använda när vi jobbar på webben. Även här är det viktigt med att vara konsekventa och att ha en tydlig typografisk hierarki.

Detta är endast förslag och kan ändras beroende på vad som passar.

BRÖDTEXT, LITEN TEXT

Liten Text

Liten text

Montserrat Medium

Teckenstorlek: 1,4 rem / Radavstånd: 140%

Brödtext

Brödtext

Montserrat Medium

color: #4d4d4d

Teckenstorlek: 1,6 rem / Radavstånd: 160%

INTRODUKTION

Ingress

Ingress

Montserrat Medium

color: #4d4d4d

Teckenstorlek: 2,2 rem / Radavstånd: 140%

EXEMPEL PÅ RUBRIKSTORLEKAR

H3

Rubrik

Montserrat Bold

color: #252930

Teckenstorlek: 1,9 rem / Radavstånd: 140%

H2

Rubrik

Montserrat Bold

color: #252930

Teckenstorlek: 2,4 rem / Radavstånd: 140%

H1

Rubrik

Montserrat Bold

color: #252930

Teckenstorlek: 3,6 rem / Radavstånd: 140%

FÄRGER

Färgerna och färgkoder
Exempel på färgkombinationer

FÄRGERNA OCH FÄRGKODER FÖR TRYCK OCH WEBB

Färg spelar en viktig roll i Herrljungas varumärkesidentitet. Färgerna nedan är rekommendationer för tryck och webb. Konsekvent användning av dessa färger kommer att bidra till

det sammanhängande utseendet för Herrljungas varumärkesidentitet. Detta är gemensamt för Herrljunga kommun och Herrljungas platsvarumärke.

BAKGRUNDSFÄRGER

Förklaring:

Herrljunga har två bakgrundsfärger som kan kombineras med de andra färgerna. Tillsammans blir dessa färger en igenkännbar identifierare för Herrljunga.

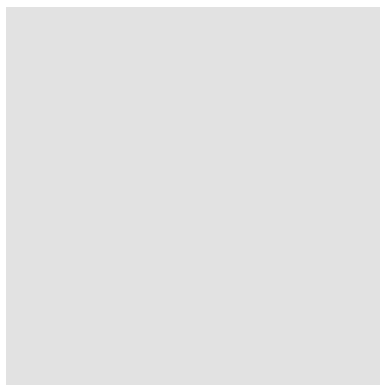
Användande:

Använd bakgrundsfärgerna som den dominerande bakgrundsfärgen i kombination med fantastiska bilder för alla interna och externa visuella presentationer av Herrljunga.

BAKGRUNDSFÄRG MÖRK

CMYK : C0 M0 Y0 K85
RGB : R57 G57 B57
HEX : #3a3a3a

BAKGRUNDSFÄRG LJUS

CMYK : C0 M0 Y0 K14
RGB : R226 G226 B226
HEX : #ededed

FÄRG FÖR CALL-TO-ACTION

Användande:

Herrljunga kommun har en färg som ska användas som "uppmanningsfärg" på knappar på webb och i e-post. Överanvänd inte den färgen. Använd vit text på uppmanningsfärgen.

Anmäl dig här

UPPMANINGSFÄRG

RGB : R243 G183 B0
HEX : #f3b700

FÄRGER OCH FÄRGKODER

Användande:

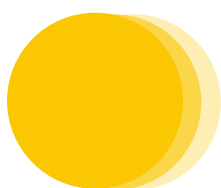
Används främst som bakgrunder, informationsrutor och grafiska objekt.

Färgskalan:

Färgskalan är inspirerad av naturen, allt som har med växtkraft att göra. Därav har vi döpt färgerna.

Tillgänglighet:

Det är viktigt att de färger du använder har en bra kontrast till bakgrunden.

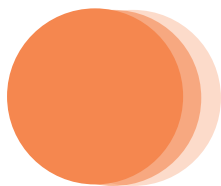
SÄD

CMYK : C0 M31 Y97 K0
RGB : R251 G199 B2
HEX : #fbc702

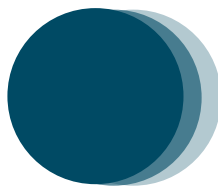
GRÖNSKA

CMYK : C70 M0 Y56 K0
RGB : R68 G180 B141
HEX : #44b48d

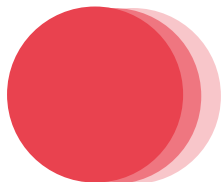
HÖST

CMYK : C0 M57 Y70 K0
RGB : R245 G135 B79
HEX : #f5874f

VATTEN

CMYK : C100 M0 Y5 K72
RGB : R0 G74 B100
HEX : #004a64

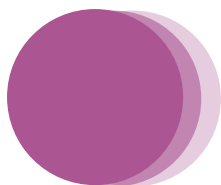
BÄR

CMYK : C0 M79 Y63 K0
RGB : R233 G66 B79
HEX : #e9424f

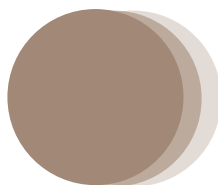
HIMMEL

CMYK : C72 M0 Y33 K0
RGB : R2 G180 B183
HEX : #02b4b7

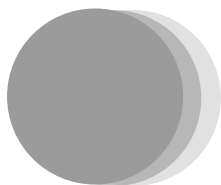
SOLNEDGÅNG

CMYK : C24 M77 Y0 K0
RGB : R171 G85 B146
HEX : #ab5592

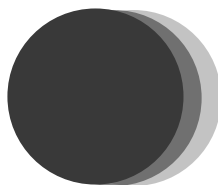
JORD

CMYK : C28 M43 Y45 K13
RGB : R162 G136 B119
HEX : #a28877

BERG

CMYK : C0 M0 Y0 K47
RGB : R154 G154 B154
HEX : #9a9a9a

KOL

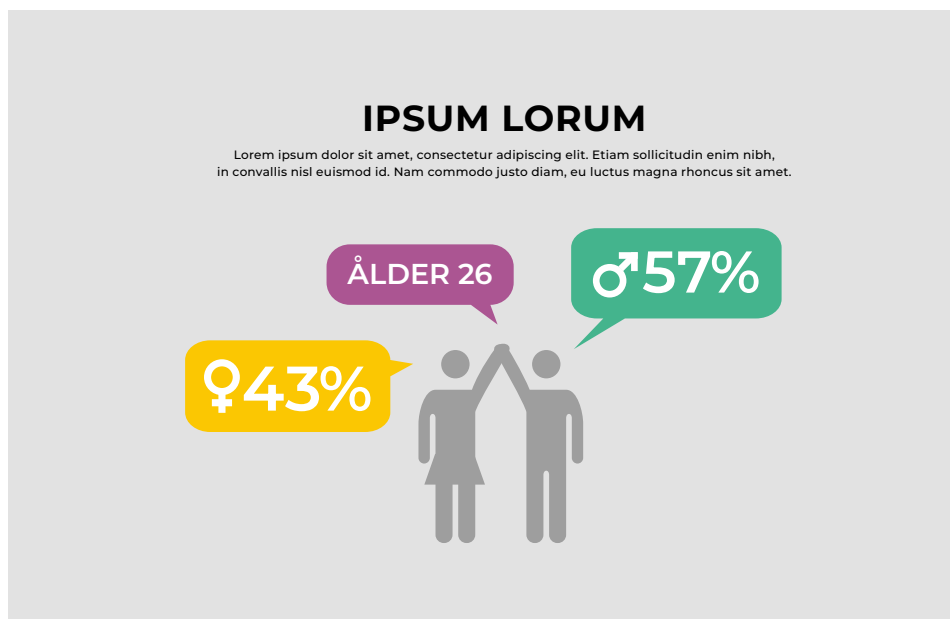
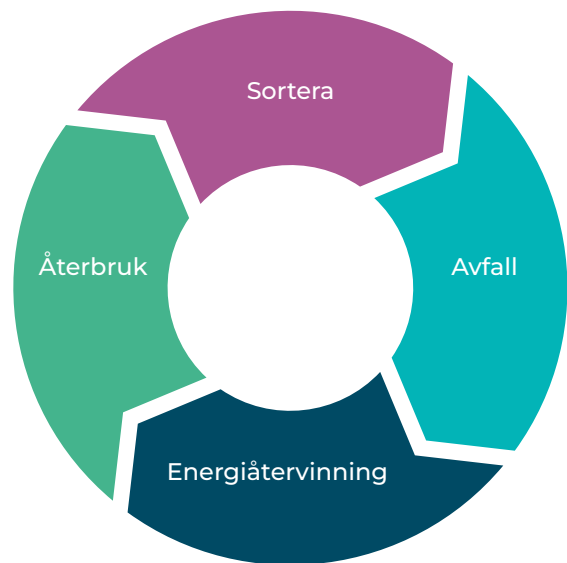
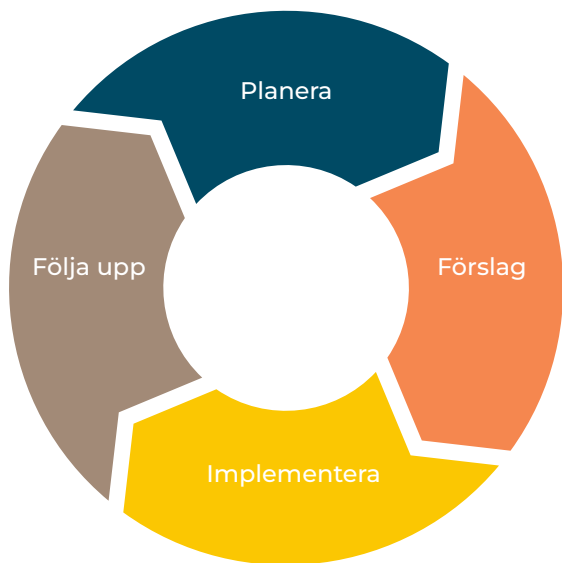
CMYK : C0 M0 Y0 K85
RGB : R57 G57 B57
HEX : #393939

Bredare färgskala:

För att bredda färgpaletten ytterligare kan var och en av kommunens profilfärger användas i tre olika toningar; 30%, 60% och 100%.

Undantaget är kartor och illustrationer där du kan använda fler toner av samma färg, om det ökar tydligheten.

EXEMPEL PÅ FÄRGKOMBINATIONER

ILLUSTRATIONER

Illustrationer, infografik, grafer och diagram

ILLUSTRATIONER, INFOGRAFIK, GRAFER OCH DIAGRAM

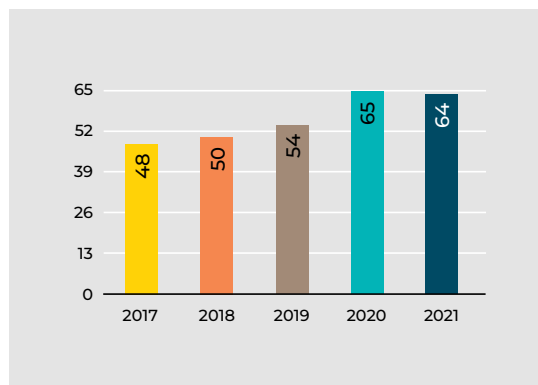
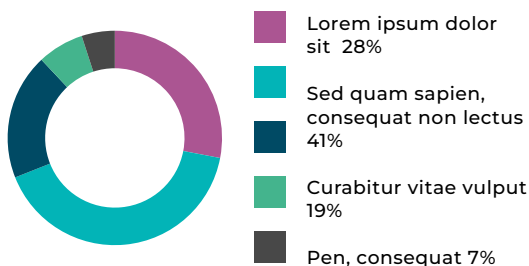
Illustrationer kan förtydliga och förenkla budskap. De kan användas för att förklara nyttan med ett projekt, för att presentera ett komplicerat ämne eller för att visa statistik.

Färger: I så stor utsträckning som det går används Herrljunga kommuns färger. I vissa illustrationer kan man behöva använda andra och/eller fler färger.

Ikoner: Använd gärna enkla och tydliga ikoner.

Detta är gemensamt för Herrljunga kommun och Herrljungas platsvarumärke.

EXEMPEL PÅ ILLUSTRATIONER

MÖJLIGHETER

Målorienterade

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Duis condimentum magna ornare.

TILLGÄNGLIGHET

Att nå ut till alla

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Duis condimentum magna ornare.

FOTON

Stämningsbilder på människor

Aktivitetsbilder

Miljöbilder

En blandning av bilder

FOTON ÄR EN VIKTIG DEL I VÅR KOMMUNIKATION

Foton är ett effektivt sätt att fånga intresse eller skapa en känsla i kommunikationen. Med foton kan vi nå fram till kommunens många målgrupper med vad kommunen gör och varför. I första hand väljer vi kommunens medarbetare, invånare och naturliga miljöer, för att skapa trovärdighet och igenkänning. Men ibland kan vi behöva förstärka ett budskap genom bildbyråbilder.

Bildbank

Herrljunga kommun har en bildbank med tillgängligt bildmaterial som kan användas i kommunikationssyfte.

Upphovsrätt

När vi använder bilder och är det viktigt att vi vet vem som har upphovsrätten till den aktuella bilden och hur vi får använda den.

Tonalitet i bilderna

Människorna på bilderna får gärna vara aktiva, arbeta eller göra något tillsammans. Personerna på bilderna ska förmedla mångfald, gemenskap, intresse och aktivitet. Kön och etnicitet bör vara lika representerade i så stor utsträckning som möjligt.

Bilder utan ram

Normalt använder vi inte ramar på bilderna. Och kanterna på fotot är aldrig suddiga eller förvrängda på något sätt.

Så här använder du texter i ett foto:

Försök att ha bra marginaler till objektet och till kanterna och gör texten synlig utan skuggning av text. Alla bilder går inte att lägga text på. Använd i så fall en färgad platta där du lägger texten.

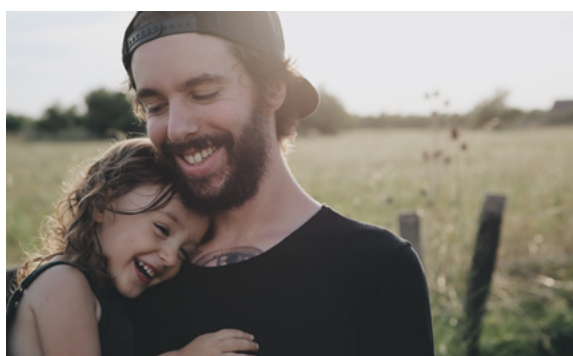
Detta är gemensamt för Herrljunga kommun och Herrljungas platsvarumärke.

STÄMNINGSBILDER PÅ MÄNNISKOR

Använd gärna glada människor som har det bra och är nöjda. Invånare och besökare som är glada. Många

av dessa bilder kan hittas på bildbyrå om du inte hittar lokala bilder från Herrljunga.

AKTIVITETSBILDER

Använd gärna bilder på människor som gör någon aktivitet i vardagen. Gärna på sommaren och med

härligt väder så det blir klara färger. Vissa kan hittas på bildbyrå men försök alltid att hitta lokala bilder.

MILJÖBILDER

Använd gärna stämningsfulla bilder på platser och natur. Inzoomat och utzoomat. Gärna med härligt

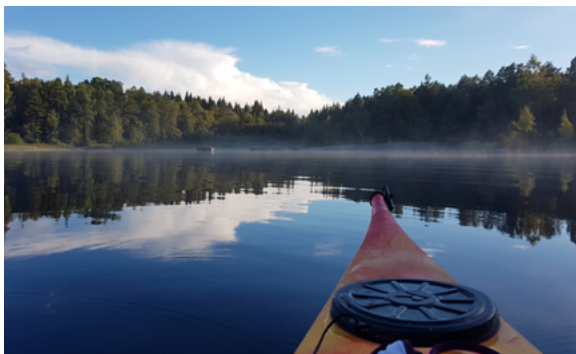
väder så det blir klara färger. Vissa kan hittas på bildbyrå men försök alltid att hitta lokala bilder.

BLANDNINGEN AV BILDER GER HELHETEN

Använd gärna en kombination av människor, miljöbilder och aktivitetsbilder för att beskriva något.

Kombinationen av olika bilder skapar en historia och ett sammanhang.

EXEMPEL

Annonser och skyltar
Profilering
Digital kommunikation

EXEMPEL PÅ ANNONSER OCH SKYLTAR

För att kommunicera till våra invånare använder vi ofta annonser, affischer och broshyrer som tryckt material.

Nedan är några exempel på annonser och skyltar och hur de kan se ut generellt.

Exempel på information från kommunen

Exempel på information från kommunen

EXEMPEL PÅ SKYLTAR

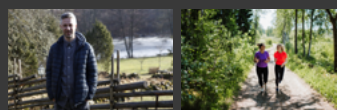

ATT DRIVA FÖRETAG I HERRLJUNGA

Herrljunga kommun är en kommun som andas entreprenörskap. Kommunen har många företag och företagsamma invånare med allt från små enmansföretag till stora internationella bolag. Företagandet finns både inom tjänstesektorn och tillverkningsindustrin och de flesta branscherna är representerade med 2 129 registrerade företag.

Herrljunga kommun med omnejd har en stark historia präglad av lång tradition inom tillverkningsindustrin. Med rätt kompetens, utbildning och erfarenhet finns det alltid ett behov att täcka såväl inom privata som offentliga sektorn. För att utveckla och säkra kompetensbehovet i framtiden samarbetar kommunens gymnasieskola Kunskapskällan med olika lokala företag.

Herrljunga kommun · Box 201, 524 23 Herrljunga · 0513-170 00
herrljunga.kommun@herrljunga.se · www.herrljunga.se

FEM SKÄL FÖR FÖRETAG ATT VÄLJA HERRLJUNGA KOMMUN

- ① **HJÄLPSAM KOMMUN**
Herrljunga på andra plats i Sverige med ett NKI-index (nöjd-kund-index) på 90 i kategorin bygglov
- ② **PLATS: KNUTPUNKT NÄRA DET MESTA**
Herrljunga är en knutpunkt för tågtrafik och det är lätt att pendla vart man vill.
- ③ **VACKERT OCH NÄRA NATUREN**
Utvald till en av Sveriges vackraste kommuner kan vi vara stolta och nöjda.
- ④ **DEN LILLA BYGDEN MED DE STORA FÖRDELARNA**
I en liten bygd känner sig många trygga och glada och dessutom har vi XXX.
- ⑤ **BILLIGT ATT BO OCH VERKA**
Vi har fördelen att vi ligger en bit från "smeten" och därmed sjunker hyror och många andra dyra kostnader.

EXEMPEL PÅ SKYLTAR

Kulturskolan Herrljunga kommun

Kulturskolan Herrljunga kommun

**Skoghälla
idrottsplats** Herrljunga kommun

Exempel på skyltar
Namnet på färgerna i exempel ovan är "Bakgrundsfärg ljus", "Kol" och "Vatten".

EXEMPEL PÅ PROFILERING OCH MÄSSMATERIAL

Generellt kring hur bilar flaggor, kläder, mässmaterial, rollups kan se ut.

mässmaterial

t-shirts

bilar

rollups

flaggor

EXEMPEL PÅ DIGITAL KOMMUNIKATION

Genom sociala medier kan du kommunicera och ha en dialog med invånare, besökare och företag.

Byt omslagsbilder med årstider eller evenemang.

Sociala medier - exempel Facebook

Sociala medier - exempel LinkedIn

Profilbild

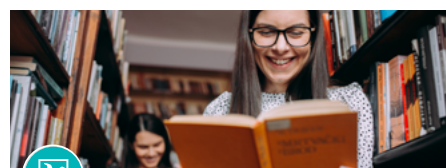
I våra profilbilder ska symbolen finnas med som en tydlig avsändare. Du kan välja fritt vilken av våra profilmärken som du vill ha som bakgrundsfärg.

Omslagsbild

På många sociala medier kan du ha en omslagsbild. Omslaget ska signalera vilken verksamhet som står bakom kontot. Arbetar du med en kampanj som har ett eget uttryck inom kommunens profil kan du använda den som omslagsbild. Se exempel till höger.

Anhörigstöd Herrljunga
Spårhus förbundet

Herrljunga bibliotek & kulturhus
Spårhus förbundet

Inlägg

Här är några exempel på hur kommunens grafiska profil kan hanteras i bilder på sociala medier. Genom att skapa innehåll som sticker ut fångar du lättare din målgrupps intresse, vilket i sin tur skapar mer engagemang.

Ny simskolan för de yngre
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Kom med ut i naturen på lördag!

Ska du börja på gymnasiet?
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

EXEMPEL FÖR HERRLJUNGABYGDEN

EXEMPEL FÖR HERRLJUNGABYGDEN

Alla exempel som finns för Herrljunga kommun gäller även grafiskt för Herrljungabygden.

Här är lite exempel på budskap som skulle kunna gälla för Herrljungabygden.

Lediga lokaler i centrum

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Herrljungabygden

Pendla till Herrljunga

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Herrljungabygden

Bygg ditt eget drömboende!

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Herrljungabygden

Upplevelsepaket

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Herrljungabygden

Familjebygden Herrljunga

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Herrljungabygden

Vandra vid Orraholmen

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Aenean feugiat dui a est tincidunt aliquet.

Herrljungabygden

KONTAKTA HERRLJUNGA KOMMUN

Address

Box 201
524 23 Herrljunga

Telefon

Telefon: 0513-170 00

Online

Email: herrljunga.kommun@herrljunga.se
Webbplats: www.herrljunga.se

Gäsenegårdens framtid

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade genom KS § 159/2021-09-27 att ge förvaltningen i uppdrag att genomföra en förstudie avseende Gäsenegårdens framtid. Förstudien ska enligt beslut KS § 219/2022-05-30 presenteras för kommunstyrelsen senast 24 oktober.

Denna tjänsteskrivelse är baserad på en förstudie om Gäsenegårdens framtid. Förstudien innefattar en analys av fastighetens fysiska behov och ekonomiska situation, samt kostnadskalkyler för olika förvaltningsmodeller.

Baserat på förstudien föreslås ett fortsatt arbete med en förvaltningsmodell som innefattar försäljning av fastigheten med villkoret att hyra i mindre lokalanpassade ytor i fastigheten. Detta skulle möjliggöra en förmedling av attraktiva och kreativa mötesplatser i området Ljung-Annelund.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-10-17

Förstudie Gäsenegårdens framtid 2022-10-17

Kommunstyrelsen § 86/2022-05-30

Kommunstyrelsen § 218/2021-12-13

Kommunstyrelsen § 208/2021-11-22

Kommunstyrelsen § 159/2021-09-27

Bilaga 1, kommunstyrelsen § 218/2021-12-13 Resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen tar del av förstudien avseende Gäsenegårdens framtid och lägger denna till handlingarna.

Expedieras till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
För kännedom till:	Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet

Bakgrund

Fastigheten Gäsenegården har sedan 1930 tillhört Herrljunga kommun och avsåg vid uppförande fungera som äldreboende. Genom åren har verksamheten för äldreboende förändrats och till stora delar flyttat ut. I dagsläget understiger nyttjandegraden 50% samtidigt som fastigheten är i stort behov av underhåll och renovering. Under 2021 hade kommunen ofinansierade kostnader om 1 213 tkr och prognosen för 2022 är 1 280 tkr. Baserat på ovanstående gav kommunstyrelsen förvaltningen i uppdrag att undersöka hur Gäsenegårdens kan möjliggöra kreativa mötesplatser.

Bedömning av måluppfyllelse

Genom att fortsätta bedriva verksamhet i Gäsenegården utifrån scenario 2 (se *Förstudie Gäsenegårdens framtid*) uppfylls målet om en hållbar och inkluderande kommun. En försäljning med villkor reducerar kommunens resursanvändning samt bibehåller kommunens närvaro i området. Scenario 2 möjliggör också förmedling av attraktiva mötesplatser för alla innevånare i Herrljunga kommunen.

Genom bibehållen kommunalverksamhet (under andra former) kan Herrljunga kommun agera plattform och katalysator för samarbeten mellan innevånare, föreningar och näringslivet, vilket bör bidra till ökad tillväxt i området Ljung-Annelund.

Ekonomisk bedömning

I dagsläget har kommunen ofinansierade kostnader om 1 280 tkr för Gäsenegården samtidigt som fastigheten är i stort behov av underhåll och renovering. Om Herrljunga kommun ska fortsatt äga fastigheten krävs, enligt scenario 1 i förstudien, en investering på ca 69 000 tkr (se Förstudie). Baserat på förstudien föreslås i stället en annan förvaltningsmodell utredas, scenario 2 (se Förstudie).

Förstudie Gäsenegårdens framtid

Projektnamn	Gäsenegårdens framtid
Projektledare	Caroline Fridén & Jesper Jansson
Projektperiod	[2022.09.12 – 2022.10.17]

Sammanfattning

Denna förstudie är genomförd på uppdrag av Kommunstyrelsen (KS) i Herrljunga och avser undersöka Gäsenegårdens framtid. Syftet med studien är att tillgodose KS med rekommendationer för fastighetens framtid som möjliggör kreativa mötesplatser för kommunens innevånare.

Rapporten består av en nulägesanalys av Gäsenegårdens ekonomiska och fysiska förutsättningar, samt kostnadskalkyler med två scenarier för förvaltningsmodeller. Den ena (scenario 1) innefattar fortsatt kommunalt ägande efter renovering och lokalanpassning. Den andra (scenario 2) en försäljning av fastigheten med villkoret att kommunen får hyra in sig i en lokalanpassad del av Gäsenegården. Baserat på denna förstudie rekommenderas KS att påbörja arbete för försäljning av fastigheten med villkor. Detta skulle resultera i möjligheten att förmedla kreativa mötesplatser i Ljung-Annelund, samt bibehålla kommunala verksamhet i området.

1. Inledning

Genom åren har kommunens innevånare i Ljung-Annelund upplevt att allt fler verksamheter flyttat närmre Herrljunga centralort. Det ligger såldes i kommunens intresse att motverka denna uppfattning genom förmedling av kreativa mötesplatser i hela kommun. Denna förstudie är därför gjord på uppdrag av KS i Herrljunga för att utvärdera och analysera hur Gäsenegården kan bli en sådan mötesplats.

Rapporten tar avstamp i fastighetens ekonomiska förutsättning och behov med avsikten att tillgodose KS med rekommendationer gällande Gäsenegårdens framtid.

Förstudien består av följande kapitel: 1) *Bakgrund och Nuläge*, 2) *Sammanfattning och rekommendation*, 3) *Upplevt problem och mål*, 4) *Rekommendation och fortsatt arbete*.

Fortsättningen av detta kapitel presenteras Gäsenegårdens bakgrund och nuläge.

1.1 Bakgrund

Fastigheten Gäsenegården har sedan 1930 till hört Herrljunga kommun och avsåg vid uppförande fungera som äldreboende. Genom åren har verksamheten för äldreboende förändrats och till stora delar flyttat ut. Tidigare fanns ett centralkök i byggnaden som avvecklats och idag används endast delar av fastigheten som trygghetsboende, LSS gruppboende, dagverksamhet, hemtjänst och hemsjukvård. Dock har flera delar av socialförvaltningens verksamheter centraliserats och omfördelas, vilket resulterat i en nyttjandegrad av fastigheten som understiger 50%. Driftkostnaderna innefattar dock hela fastigheten, alltså är de lokaler som i dagsläget står tomma, samtidigt är Gäsenegården i stort behov av underhåll och renovering. Kommunstyrelsen (KS) gav därför kommunledningen i uppdrag att undersöka möjligheterna med Gäsenegårdens framtid.

1.2 Nuläge

Det finns ett behov av kreativa mötesplatser i Ljung-Annelunds området, vilket ligger i linje med kommunens mål och vision. Fastigheten Gäsenegården skulle kunna fylla ett sådant behov men då krävs omfattande underhåll, renovering och lokalanpassning.

Fastigheten Gäsenegården har en total bruttoarea (BTA) på 7750 m² fördelat på tre plan. Det finns 27 trygghetslägenheter och 14 vårdlägenheter som alla är uppvärmda, men har en beläggning på 50%. I bygganden finns en tidigare lokalanpassad flygel på 370 m² bestående av 11 boenderum för ensamkommande barn med badrum, duschar, kök och gemensahetsytor. Detta är en yta som idag är uppvärmd men onyttjad. Hemsjukvården är etablerad i 323 m² av fastigheten men kan komma att till viss del omlokaliseras till Hagens äldreboende när den bygganden står klar. Den del som används av hemtjänsten omfattar 200 m². I dag bedrivs alltså verksamhet för LSS boende, hemtjänst och hemsjukvård som upptar 1027 m² av Gäsenegården, vilket motsvarar 13% av BTA där den en total beläggning (trygghets-, vårdlägenheter och boenderum för ensamkommande) är mindre 40%.

Kommunen hyr också ut delar av fastigheten till andra aktörer (bl.a. fotvård) som tillsammans med ovanstående verksamheter nyttjar omkring 50% av Gäsenegårdens totala 7750 m². I dagsläget agerar såldes Herrljunga kommun både fastighetsägare och hyresvärd till enskilda och näringsidkare. Huruvida det faller inom ramen för det kommunala uppdraget behöver också behandlas.

Driftskostnaderna för Gäsenegården (el och värme) är beräknat på total BTA, oavsett nyttjandegrad. Underhållskostnaderna för fastigheten överstiger såldes nyttoeffekterna och enligt 2022 års prognos kommer kommunen ha ofinansierade kostnader för Gäsenegården om 1280 tkr.

Sammanfattningsvis, verksamheterna i Gäsenegården är under förändring och Herrljungas socialförvaltning har inte längre samma behov av samma ytor i fastigheten. Oavsett hur KS går vidare med att utveckla Gäsenegården till attraktiv mötesplats och boende är bygganden i stort behov av underhåll och renovering. Det går såldes inte att skapa positiva nyttoeffekter utan upprustning.

1.3 Befintliga ytor

GÄSENEGÅRDEN

- **Befintliga ytor**

Plan 0	Bostadsyta i hus A	504 m ²
	Källaryta i hus B, C, D och E Inkluderar lokalyta med samlingssal i källare hus E på 249 m ² .	1324 m ²
Plan 1	Bostadsyta i hus A	504 m ²
	Bostadsyta i hus C	399 m ²
	Lokalyta i hus B och D (inkl. storkök)	701 m ²
	Bostadsyta i bruk som kontor i hus E	589 m ²
Plan 2	Bostadsyta i hus A	504 m ²
	Bostadsyta i hus C	399 m ²
	Bostadsyta i hus B	418 m ²

2. Sammanfattning och rekommendation

I detta kapitel presenteras en sammanfattning av förstudies innehåll och resultat, samt rekommendationer för Gäsenegårdens framtid.

2.1 Sammanfattning

Det finns ett behov av att skapa kreativa mötesplatser i Ljung-Annelund. Målet med denna förstudie var en undersökning om och vad som krävs för att Gäsenegårdens ska bli just det, en attraktiv och kreativ mötesplats. Resultatet baseras på krävda investeringar för att uppnå målet utifrån två scenarier av förvaltningsmodeller. Den ena (scenario 1) innefattar fortsatt kommunalt ägande efter renovering och lokalanpassning. Den andra (scenario 2) en försäljning av fastigheten med villkoret att kommunen får hyra in sig i en lokalanpassad del av Gäsenegården.

Utifrån scenario 1, Herrljunga kommun renoverar, underhåller, äger och förvaltar Gäsenegården, krävs en uppskattad investering på runt 68 Mkr, vilket innefattar invändning och utvändig renovering. En mer detaljerad kostnadsberäkning redovisas i kapitel 4.

Scenario 2 innebär en försäljning av fastigheten med villkoret att kommunen hyr in sig och skapar en kreativ mötesplats i området. För Herrljunga kommun skulle detta innebära en avskrivning av fastigheten som uppgår till dryga 12 Mkr, samt en årlig kostnad på 708 tkr i hyra vilket inkluderar LSS boende, hemtjänst och hyra av mötesplats. Eftersom Gäsenegården kostar kommunen nästan 1.3 Mkr enligt prognos för 2022, skulle scenario 2 sänka den årliga kostnaden med nästan 600 tkr. Samtidigt som kommunen förmedlar en attraktiv och kreativ mötesplats i området Ljung-Annelund.

2.2 Rekommendation

Baserat på förstudien och det generella ekonomiska klimatet är rekommendationen ett fokus på scenario 2. Detta skulle möjliggöra en attraktiv och kreativ mötesplats i Ljung-Annelund, minska kommunens kostnader i nuvarande förvaltningsmodell, samt avstyra en investering på 68 Mkr. Samtidigt behövs en mer djupgående analys och dialog med föreningar och verksamheter i området (Ljung-Annelund) för att specificera vad en kreativ mötesplats innefattar.

3. Syfte och mål

Denna förstudies syfte och mål var en undersökning av vilka investeringar som krävs för att göra Gäsenegården till en attraktiv och kreativ mötesplats, samt ge förslag på hur kommunens förvaltning av fastigheten bör se ut. Avsnittet är uppdelat i *projekt*mål och *effekt*mål för att illustrera en överskådlig bild.

*Projekt*målet var en undersökning av investeringskrav som gör Gäsenegården till en attraktiv mötesplats. För att uppnå detta mål genomfördes en behovsanalys av fastigheten, samt en kostnadsberäkning av två olika förvaltningsmodeller. Studien syftar således att ligga till grund för KS beslut gällande Gäsenegårdens framtid.

Det övergripande *effekt*målet är att göra Gäsenegården till en kreativ mötesplats för målgruppen. Dock bör effektmålet av denna förstudie behandla den eventuella effekten KS beslut har på fastigheten och hur det kan leda till en kreativmötesplats. Denna förstudies effektmål är således att tillgodose KS med underlag för beslut om Gäsenegårdens framtid.

4. Undersökning, analys och förstudieresultat

I detta kapitel presenteras förstudiens resultat som bestod av en fysisk undersökning av fastighetens skick, samt kostnadskalkyler baserat på byggnadens fysiska behov och en ekonomisk analys av två förvaltningsmodeller.

4.1 Fysisk behovsanalys av Gäsenegården

Under förstudien har en undersökning av Gäsenegårdens fysiska behov genomförts, en analys som tidligt visar fastighetens behov av renovering. Nedan följer exempelbilder på byggnadens utvändiga och invändiga skick.

Bild 1. Huvudentré Gäsenegården.

Bild 2. Exempelbild: Fasad.

Bild 3. Entré bottenvåning (mot Ringvägen).

Bild 4. Förstarummet efter huvudentré.

Bild 5. Exempelbild: Spricka vägg.

Bild 6. Våningsplan 3 (Äldreboendet).

4.2 Kostnadskalkyl och ekonomisk analys

Vidare är studiens resultat baserat på en ekonomisk analys utifrån fastighetens fysiska behov, samt kostnadskalkyler för två förvaltningsmodeller. Nedan följer en nulägeskalkyl, två ekonomiska kalkyler för scenario 1 och 2 som beskrivits i avsnitt *Sammanfattning*, samt en prognos vid oförändrat beslut om Gäsenegårdens framtid. Underlag i form av skalsatta ritningar har ej funnits till förfogande, Ytors riktighet kan differera och vid fortsatt kalkylarbete bör en fullskalig uppmätning utföras. Kalkylen är en budget.

4.2.1 Nulägeskalkyl

Nedanstående (Tabell 1) är en nulägeskalkyl gällande Gäsenegårdens ekonomiska förutsättningar.

Tabell 1. Nulägeskalkyl

År	Intäkt	Driftkostnad/övriga kostnader	Kapitalkostnader	Utfall
2017	3 342 000	2 212 000	868 000	262 000
2018	2 482 000	2 727 000	610 000	- 855 000
2019	2 479 000	2 132 000	618 000	- 271 000
2020	1 944 000	2 231 000	710 000	- 996 000
2021	1 855 000	3 068 000	726 000	- 1 213 000
2022 - Q3	1 451 000	2 413 000	763 000	- 1 280 000

4.2.2 Scenario 1: Fortsatt förvaltning av Gäsenegården.

Kostnadskalkylen för scenario 1 beräknas på viss ombyggnation av befintlig rumsbildning, byte av alla ytskikt invändigt, inklusive våtrum, samt utvändiga renoveringar och komplett installationsentreprenad. Ett påslag har gjorts på samtliga nyckeltal: Projektering 12%, Byggherre Kostnader 8% Samt risk 10%.

Tabell 2. Kalkyl Scenario 1

	Kvm	Kostnad/kvm		Belopp
Boende/samvaro	3317	11 304		37 495 368
Teknik/övriga utrymmen	1075	8165		8 777 375
Samling/lokalyta	950	6500		6 175 000
Utvändiga arbeten				16 000 000
Budget totalsumma				68 447 743

4.2.3 Scenario 2: Försäljning av fastigheten med villkor.

Utifrån detta scenario antas hyrkostnader öka med 30% från de interna hyresvillkoren (564kr/kvm) till en uppskattad kostnad på 750kr/kvm och per år inkl. driftkostnader. Nedan redovisas ytor som socialförvaltningen internt hyr i dagsläget och som kan bli aktuella för fortsättning vid en försäljning av fastigheten.

Tabell 3. Kalkyl Scenario 2

	Kvm	Kostnad	Belopp
Avskrivningsvärde fastighet			11 972 000
Socialförvaltningen	1118	750kr/kvm	838 500
Hyra ny mötesplats	150	750kr/kvm	112 500
Total	1268	750kr/kvm	951 000

5. Rekommendationer och det fortsatta arbetet

I detta avsnitt presenteras förstudiens slutsatser i form av rekommendationer och det fortsatta arbetet.

5.1 Rekommendationer

Baserat på fastighetens fysiska behov och den ekonomiska analysen presenterad i kapitel fyra är rekommendationen en påbörjan av arbete för scenarier 2. Det ligger i kommunens intresse att fortsätta bedriva verksamhet i Gäsenegården men förvaltningsmodell bör ändras.

Skulle KS besluta att behålla ägandeskap över hela fastigheten behövs en investering på ca 69 Mkr, något som inte heller nödvändigtvis behöver resultera i högre nyttjandegrad av Gäsenegården. Vidare finns i dagsläget inte heller något behov inom kommunalförvaltningar för en byggnad av den storleken. Behovet som finns är i stället attraktiva mötesplatser i Ljung-Annelund och det är där Herrljunga kommuns fokus bör ligga. Följaktligen är scenario 2 mer kostnadseffektivt både på kort- och långsikt. En försäljning av fastigheten skulle leda till en avskrivning på dryga 12 Mkr, men hyra av en mindre, verksamhetsanpassad lokal skulle troligtvis vara lägre än nuvarande kostnad.

Sammanfattningsvis, baserat på förstudien bör Herrljunga kommun fortsatt utreda möjligheten att sälja fastigheten med villkoret att hyra verksamhetsanpassade lokaler i byggnaden. Detta skulle dels fylla ett behov av mötesplatser i Ljung-Annelund och visa hur kommunen fortsatt vill bedriva verksamheter i området.

KS § 208

DNR KS 219/2021 260

Äskande om medel för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade genom KS § 159/2021-09-27 att ge förvaltningen i uppdrag att starta en förstudie innehållande följande:

- förslag på hur Gäsenegården kan bli en attraktiv och lustfylld mötesplats för invånare i vår kommun, med ett extra fokus på personer över 65 år.
- förslag på hur ett tryggt, modernt, attraktivt och lustfyllt Trygghetsboende präglad av gemenskap och kreativitet kan skapas.
- förstudien ska ta i beaktning möjligheten för Socialförvaltningen och Bildningsförvaltningen i kommunen att nyttja delar av lokalerna i Gäsenegården.
- förslag på hur förvaltandet av Gäsenegården bör se ut, samt starta en dialog med berörda aktörer så som Herrljunga bostäder eller eventuella externa parter.
- en resurssatt tidplan med tillhörande kalkyl ska tas fram för uppdraget till nästa kommande kommunstyrelsesammanträde för beslut att tilldela uppdraget, om inte medel redan finns avsatta för liknande projekt kan de hämtas från årets resultat.

Förstudien ska presenteras för kommunstyrelsen senast i maj 2022. Syftet med förstudien är att genomföra en analys baserad på demografi och efterfrågan. En förstudiegrupp kommer att tillsättas, gruppen ska tillsammans med ramupphandlad arkitekt ta fram en förstudierapport som ska resultera i ett antal förslag/beslutsunderlag för fortsatt arbete och politiska beslut. Kostnaden för detta arbete beräknas uppgå till 350 tkr.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-05

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen beviljar 350 tkr för förstudie om Gäsenegårdens framtid. Finansiering sker via kommunstyrelsens konto för förstudier.

Mats Palm (S) bifaller förvaltningens förslag till beslut

Lennart Ottosson (Kv) bifaller förvaltningens förslag till beslut

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Fortsättning KS § 208

Kommunstyrelsens beslut

1. 350 tkr beviljas för förstudie om Gäsenegårdens framtid. Finansiering sker via kommunstyrelsens konto för förstudier.

GA

K.A.

KS § 218

DNR KS 219/2021 260

Resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade genom KS § 159/2021-09-27 att ge förvaltningen i uppdrag att starta en förstudie innehållande följande:

- förslag på hur Gäsenegården kan bli en attraktiv och lustfylld mötesplats för invånare i vår kommun, med ett extra fokus på personer över 65 år.
- förslag på hur ett tryggt, modernt, attraktivt och lustfyllt Trygghetsboende präglad av gemenskap och kreativitet kan skapas.
- förstudien ska ta i beaktning möjligheten för Socialförvaltningen och Bildningsförvaltningen i kommunen att nyttja delar av lokalerna i Gäsenegården.
- förslag på hur förvaltandet av Gäsenegården bör se ut, samt starta en dialog med berörda aktörer så som Herrljunga bostäder eller eventuella externa parter.
- en resurssatt tidplan med tillhörande kalkyl ska tas fram för uppdraget till nästa kommande kommunstyrelsesammanträde för beslut att tilldela uppdraget, om inte medel redan finns avsatta för liknande projekt kan de hämtas från årets resultat.

Kommunstyrelsen beslutade genom KS § 208/2021-11-22 att bevilja 350 tkr för förstudie om Gäsenegårdens framtid med finansiering via kommunstyrelsens konto för förstudier. Förstudien ska presenteras vid kommunstyrelsens sammanträde i maj 2022. Ärendet kompletteras nu med en resurssatt tidplan med tillhörande kalkyl i linje med kommunstyrelsens beslut 2021-09-27.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-30

Resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid daterad 2021-12-02

Kommunstyrelsen § 208/2021-11-22

Kommunstyrelsen § 159/2021-09-27

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid godkänns och läggs till handlingarna.

Mats Palm (S) bifaller förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Fortsättning KS § 218

Kommunstyrelsens beslut

1. Resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid godkänns och läggs till handlingarna (bilaga 1, KS § 218/2021-12-13)

8
M

ID		Aktiv	Aktivitet	Varaktighet	Start	Slut	Bilaga 1, KS § 218/2021-12-13													
	i						nov	dec	2022	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov
1		➡	Byggnadsstatus Inventering/Analys	30 dagar	må 22-01-10	fr 22-02-18														
2		➡	Byggnad	30 dagar	må 22-01-10	fr 22-02-18														
3		➡	VA	30 dagar	må 22-01-10	fr 22-02-18														
4		➡	EL, IT, Styr	30 dagar	må 22-01-10	fr 22-02-18														
5		➡	Analys driftsekonomi	21 dagar	må 21-12-13	må 22-01-10														
6		➡	Fasta kostnader	21 dagar	må 21-12-13	må 22-01-10														
7		➡	Rörliga kostnader	21 dagar	må 21-12-13	må 22-01-10														
8		➡	Behovsanalys Socialnämnden	15 dagar	må 22-01-10	sö 22-01-30														
9		➡	Intervju förvaltningsledning	16 dagar	må 22-01-10	sö 22-01-30														
10		➡	Behovsanalys Bildningsnämnden	15 dagar	må 22-01-10	sö 22-01-30														
11		➡	Intervju förvaltningsledning	16 dagar	må 22-01-10	sö 22-01-30														
12		➡	Samverkan Civilsamhället	16 dagar	må 22-01-10	må 22-01-31														
13		➡	Intervju av relevanta aktörer	16 dagar	må 22-01-10	må 22-01-31														
14		➡	Enkät föreningsliv	41 dagar	må 22-01-17	må 22-03-14														
15	📅	➡	Utskick av enkät	0 dagar	må 22-01-17	må 22-01-17														
16	📅	➡	Behandlingstid	25 dagar	må 22-01-24	fr 22-02-25														
17		➡	Utvärdering	6 dagar	må 22-03-07	må 22-03-14														
18		➡	Dialog fastighetsbolag	231 dagar	må 21-12-13	må 22-10-31														
19		➡	Kontakta Fastighetsbolag	26 dagar	må 21-12-13	må 22-01-17														
20		➡	Utvärdera ev förslag	44 dagar	fr 22-04-01	on 22-06-01														
21		➡	Sammanställa	20 dagar	ti 22-06-07	må 22-07-04														
22		➡	Politisk handläggning	61 dagar	må 22-08-08	må 22-10-31														

Projekt: Tidplan Gäseneutredni
Datum: to 21-12-02

Aktivitet		Inaktiv sammanfattning		Externa aktiviteter	
Delad		Manuell aktivitet		Extern milstolpe	◆
Milstolpe	◆	Endast varaktighet		Måldatum	↓
Sammanfattning		Upplyft manuell sammanfattning		Förlopp	
Projektsammanfattning		Manuell sammanfattning		Manuellt förlopp	
Inaktiv aktivitet		Endast start	[		
Inaktiv milstolpe		Endast slutdatum	]		

GP
MP

ID		Aktiv	Aktivitet	Varaktighet	Start	Slut	Bilaga 1, KS § 218/2021-12-13													
							nov	dec	2022 jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	
23			Dialog Högskolan Borås	21 dagar	må 21-12-13	må 22-01-10														
24			Kontakta Högskolan om intresse för studentlägenhete	21 dagar	må 21-12-13	må 22-01-10														
25			Kostnadskalkyl rivning /minskade driftkostnader	79 dagar	må 21-12-13	to 22-03-31														

Projekt: Tidplan Gäseneutredni Datum: to 21-12-02	Aktivitet		Inaktiv sammanfattning		Externa aktiviteter	
	Delad		Manuell aktivitet		Extern milstolpe	
	Milstolpe		Endast varaktighet		Måldatum	
	Sammanfattning		Upplyft manuell sammanfattning		Förlopp	
	Projektsammanfattning		Manuell sammanfattning		Manuellt förlopp	
	Inaktiv aktivitet		Endast start			
	Inaktiv milstolpe		Endast slutdatum			

KS § 159

DNR KS 186/2021 731

Initiativärende avseende Gäsenegården

Sammanfattning

Gunnar Andersson (M), Ronnie Rexwall (Kv), Jessica Pehrson (C) och Fredrik Svensson (KD) inkom 2021-09-11 med ett initiativärende om att ge förvaltningen i uppdrag att starta en förstudie med fokus på att omvandla Gäsenegården till en attraktiv mötesplats. Enligt initiativtagarna ska syftet med förstudien vara att stärka kommunens arbete kring social hållbarhet samt för att skapa en mer levande kommun.

Beslutsunderlag

Initiativärende inkommet 2021-09-11

Förslag till beslut

Gunnar Anderssons (M), Ronnie Rexwalls (Kv), Jessica Pehrsons (C) och Fredrik Svenssons (KD) förslag till beslut:

Kommunstyrelsen ger förvaltningen i uppdrag att i en förstudie:

- Ta fram förslag på hur Gäsenegården kan bli en attraktiv och lustfylld mötesplats för invånare i vår kommun, med ett extra fokus på personer över 65 år.
- Ta fram förslag på hur ett tryggt, modernt, attraktivt och lustfyllt Trygghetsboende präglad av gemenskap och kreativitet kan skapas.
- Ta i beaktning möjligheten för Socialförvaltningen och Bildningsförvaltningen i kommunen att nyttja delar av lokalerna i Gäsenegården.
- Ta fram förslag på hur förvaltandet av Gäsenegården bör se ut, samt starta en dialog med berörda aktörer så som Herrljunga bostäder eller eventuella externa parter.
- Ta fram en resurssatt tidplan med tillhörande kalkyl för uppdraget till nästa kommande KS för beslut att tilldela uppdraget om inte medel redan finns avsatta för liknande projekt kan de hämtas från årets resultat.
- Förstudien ska presenteras för KS senast i maj 2022.

Mats Palm (S) bifaller Gunnar Anderssons (M), Ronnie Rexwalls (Kv), Jessica Pehrsons (C) och Fredrik Svenssons (KD) förslag.

Lennart Ottosson (Kv) bifaller Gunnar Anderssons (M), Ronnie Rexwalls (Kv), Jessica Pehrsons (C) och Fredrik Svenssons (KD) förslag.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om Gunnar Anderssons (M), Ronnie Rexwalls (Kv), Jessica Pehrsons (C) och Fredrik Svenssons (KD) förslag till beslut antas och finner att så sker.

GA

MP

Fortsättning KS § 159

Kommunstyrelsens beslut

1. Förvaltningen ges i uppdrag att starta en förstudie som innehåller följande:
 - förslag på hur Gäsenegården kan bli en attraktiv och lustfylld mötesplats för invånare i vår kommun, med ett extra fokus på personer över 65 år.
 - förslag på hur ett tryggt, modernt, attraktivt och lustfyllt Trygghetsboende präglad av gemenskap och kreativitet kan skapas.
 - förstudien ska ta i beaktning möjligheten för Socialförvaltningen och Bildningsförvaltningen i kommunen att nyttja delar av lokalerna i Gäsenegården.
 - förslag på hur förvaltandet av Gäsenegården bör se ut, samt starta en dialog med berörda aktörer så som Herrljunga bostäder eller eventuella externa parter.
 - en resurssatt tidplan med tillhörande kalkyl ska tas fram för uppdraget till nästa kommande kommunstyrelsesammanträde för beslut att tilldela uppdraget, om inte medel redan finns avsatta för liknande projekt kan de hämtas från årets resultat.
2. Förstudien ska presenteras för kommunstyrelsen senast i maj 2022.

GA

MP

KS § 86

DNR KS 219/2021 260

Förlängning av förstudie Gäsenegården

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade genom KS § 159/2021-09-27 att ge förvaltningen i uppdrag att starta en förstudie avseende Gäsenegårdens framtid. Förstudien ska enligt beslut presenteras för kommunstyrelsen senast i maj 2022.

Kommunstyrelsen beviljade genom § 208/2021-11-22 350 tkr för förstudie om Gäsenegårdens framtid med finansiering via kommunstyrelsens konto för förstudier. Kommunstyrelsen godkände genom § 218/2022-12-13 även en resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid.

En förstudiegrupp skulle enligt plan tillsättas i november 2021. Gruppens uppgift var att tillsammans med ramupphandlad arkitekt ta fram en förstudierapport med syftet att utmynna i ett antal förslag/beslutsunderlag för fortsatt arbete och politiska beslut.

Till följd av hög arbetsbelastning och personalbortfall efter vinterns covid-utbrott har arbetet med förstudien inte fortlöpt enligt plan. Förvaltningen föreslår därför att tiden för förstudien förlängs och att förvaltningen presenterar förstudien vid kommunstyrelsens sammanträde i september.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-05-18

Kommunstyrelsen § 208/2021-11-22

Kommunstyrelsen § 218/2021-12-13

Bilaga 1, kommunstyrelsen § 218/2021-12-13 Resurssatt tidsplan för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Tiden för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid förlängs och presenteras vid kommunstyrelsens sammanträde 26 september 2022.

Christina Abrahamsson (M) föreslår en ändring i form av att förstudien presenteras vid kommunstyrelsens sammanträde 24 oktober 2022.

Mats Palm (S) bifaller Christinas Abrahamssons (M) förslag.

Ove Severin (KD) bifaller Christinas Abrahamssons (M) förslag.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Fortsättning KS § 86

Ordföranden frågar om Christina Abrahamsson (M) ändringsförslag antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens beslut

1. Tiden för förstudie avseende Gäsenegårdens framtid förlängs och presenteras vid kommunstyrelsens sammanträde 24 oktober 2022.

SN § 99

DNR SN 80/2022 992

Handlingsplan för psykisk hälsa 2023-2024

Sammanfattning

Sedan 2016 finns i Västra Götaland en strukturerad samverkan mellan huvudmännen på länsövergripande nivå. År 2017 fattade huvudmännen ett beslut om en gemensam handlingsplan för psykisk hälsa för åren 2018-2020. I juli 2020 gav regeringen Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag för en ny nationell strategi kring psykisk hälsa. Senast 1 september 2023 ska myndigheterna presentera sitt förslag till en ny nationell strategi och en ny nationell handlingsplan för psykisk hälsa.

Styrgrupp psykisk hälsa föreslår en förlängning av nuvarande länsgemensamma handlingsplan för psykisk hälsa till år 2023-2024. Handlingsplanen kommer då att totalt omfatta perioden 2018-2024.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2022-09-12

Protokollsutdrag Boråsregionen 2022-06-03

Brev från Boråsregionen daterad 2022-06-14

Handlingsplan psykisk hälsa i Västra Götaland 2018-2024

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen föreslås godkänna förlängning av handlingsplanen Psykisk hälsa i Västra Götaland 2023-2024.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens förslag till kommunstyrelsen

1. Kommunstyrelsen föreslås godkänna förlängning av handlingsplanen Psykisk hälsa i Västra Götaland 2023-2024.

Expedieras till: Kommunstyrelsen

För kännedom till: Boråsregionen senast 2022-11-30 på info@borasregionen.se

Handlingsplan för psykisk hälsa 2023-2024

Sammanfattning

Sedan 2016 finns i Västra Götaland en strukturerad samverkan mellan huvudmännen på länsövergripande nivå. År 2017 fattade huvudmännen ett beslut om en gemensam handlingsplan för psykisk hälsa för åren 2018-2020. I juli 2020 gav regeringen Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag för en ny nationell strategi kring psykisk hälsa. Senast 1 september 2023 ska myndigheterna presentera sitt förslag till en ny nationell strategi och en ny nationell handlingsplan för psykisk hälsa.

Styrgrupp psykisk hälsa föreslår en förlängning av nuvarande länsgemensamma handlingsplan för psykisk hälsa till år 2023-2024. Handlingsplanen kommer då att totalt omfatta perioden 2018-2024.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2022-09-12
Protokollsutdrag Boråsregionen 2022-06-03
Brev från Boråsregionen daterad 2022-06-14
Handlingsplan psykisk hälsa i Västra Götaland 2018-2024

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:
Kommunstyrelsen föreslås godkänna förlängning av handlingsplanen Psykisk hälsa i Västra Götaland 2023-2024.

Jennie Turunen
Verksamhetschef

Expedieras
till: Kommunstyrelsen
För kännedom
till: Boråsregionen senast 2022-11-30 på info@borasregionen.se

Bakgrund

Sedan 2016 finns i Västra Götaland en strukturerad samverkan mellan huvudmännen på länsövergripande nivå. Detta har varit ett krav och en förutsättning för de statsbidrag som lämnats. 2017 fattade huvudmännen beslut om en gemensam handlingsplan för psykisk hälsa för åren 2018-2020. Handlingsplanen togs fram i samverkan mellan Västra Götalandsregionen, de 49 kommunerna samt Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa i Göteborg och Västra Götaland (NSPHiG) inom ramen för vårdssamverkan. 2019 gjordes en fördjupad analys som gav stöd för ett fortsatt arbete och handlingsplanen förlängdes till och med 2022.

I juli 2020 gav regeringen Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag för en ny nationell strategi kring psykisk hälsa. Senast 1 september 2023 ska myndigheterna presentera sitt förslag till en ny nationell strategi och en ny nationell handlingsplan för psykisk hälsa. Handlingsplanen föreslås bli gällande för 5-10 år och den ska också innehålla mål och indikatorer. En uppskattning från direktionen är att en ny nationell strategi och en ny nationell handlingsplan för psykisk hälsa är klar från och med 2025.

Styrgrupp psykisk hälsa föreslår utifrån ovanstående en förlängning av nuvarande länsgemensamma handlingsplan för psykisk hälsa 2023-2024. Handlingsplanen kommer då att totalt omfatta perioden 2018-2024. Vårdssamverkan Västra Götaland ställde sig den 10 mars bakom förslaget. Det Politiska samrådsorganet ställde sig den 28 april bakom förslaget och rekommenderade huvudmännen att ta egna beslut i enlighet med förslaget. VästKoms styrelse beslutade den 10 maj 2022 att ställa sig bakom förslaget till förlängning av länsgemensam handlingsplan för psykisk hälsa 2023-2024 och rekommenderar kommunalförbunden att rekommendera kommunerna att ta egna beslut om att förlänga handlingsplanen.

Syftet med handlingsplanens mål, aktiviteter och indikatorer är att sätta ljus på områden där Västra Götaland vill bli bättre. Handlingsplanen skapar en grund för att utveckla de gemensamma insatserna med tidig samordning och sömlösa vårdövergångar samt god samverkan. Handlingsplanen psykisk ohälsa ligger även till grund för arbetet i Närvårdssamverkan.

18

Det goda livet
i Västra Götaland
**Handlingsplan för
psykisk hälsa**
2018-2024

Förlängd!

24

Innehåll

Bakgrund	2
Förlängd handlingsplan	2
Vi sätter ljus på skavet	3
Syfte med handlingsplanen	3
Fokusområden	3
Process för framtagande	3
Organisation	3
Samverkan för psykisk hälsa i Västra Götaland	4
Genomförande	4
Uppföljning	4
Fokusområden och mål för vuxna	5
Fokusområden och mål för barn och unga	8

Bakgrund

År 2016 slöt regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) överenskommelsen "Stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa". Överenskommelsen syftade bland annat till att stärka kommuner och regioner i arbetet med att främja psykisk hälsa och ömsesidigt arbeta för att minska den psykiska ohälsan. Sedan dess har regeringen och SKR återkommande träffat överenskommelser inom området. Huvudmännen får ekonomiskt stöd för att stärka och utveckla sina insatser inom området och för det gemensamma arbetet att ta fram länsgemensamma handlingsplaner.

Denna handlingsplan är gemensam för Västra Götalandsregionen (VGR), de 49 kommunerna via kommunalförbunden och VästKom samt Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa i Västra Götaland och Göteborg (NSPHVG). Den gemensamma arenan är vårdsamverkan regionalt, delregionalt och lokalt.

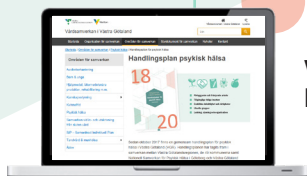
Förlängd handlingsplan

Under 2021 genomfördes en fördjupad analys av det länsgemensamma arbetet med handlingsplan psykisk hälsa hittills. Den visade att målen i handlingsplanen fortfarande är aktuella och utvecklingsarbetet med dem har kommit olika långt.

Nationellt har Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten fått i uppdrag att ta fram en långvarig strategi för insatser runt psykisk hälsa och suicid. Den strategin planeras resultera i en ny handlingsplan som ska gälla i en längre tidsperiod, mellan 5-10 år, och beräknas kunna träda i kraft 2025. Vårdsamverkan Västra Götaland (VVG) och det politiska samrådsorganet (SRO) har därför tagit ställning för att den befintliga handlingsplanen förlängs till och med 2024. Under förlängningen förs en dialog med nationell nivå för att i möjligaste mån takta med den kommande nationella strategin och handlingsplanen. De kommande årens arbete med handlingsplanen kommer att utgå ifrån de utvecklingsområden som framkom i den fördjupade analysen, med ökat fokus på de mål som hittills prioriterats i begränsad utsträckning.

Uppdraget för delregional vårdsamverkan att realisera handlingsplanen utifrån delregionala strategier och prioriteringar fortsätter som tidigare.

[www.vardsamverkan.se/
handlingsplanpsyiskhalsa](http://www.vardsamverkan.se/handlingsplanpsyiskhalsa)

Vi sätter ljus på skavet

Den mänskliga rättigheten till bästa uppnåeliga fysiska och psykiska hälsa gäller för alla människor som bor, verkar och vistas i Västra Götaland. Samverkan över organisatoriska gränser med människan i centrum, är en förutsättning för att uppnå detta.

Anställda och politiker inom regionens alla delar och i alla kommuner gör sitt bästa – det tas fram planer, det satsas, det följs upp och det utvecklas. Var och en för sig går det ganska bra, ibland riktigt bra, men i mötet oss emellan skaver det ibland. De organisatoriska gränserna blir hinder och det är svårt att se förbi dem för att istället se till den enskildes behov. Vi vet dessutom ofta väl var det skaver och det skiljer sig inte

åt om vi befinner oss i stora Göteborg, i något mindre Skövde eller i lilla Dals-Ed. I arbetet med att ta fram handlingsplanen har vi lagt mycket tid på att identifiera och sätta ljus på områden där det skaver extra mycket, där vi alla vill åt samma håll, där alla måste bidra och göra det samtidigt.

Syfte med handlingsplanen

Med handlingsplanens mål, aktiviteter och indikatorer för uppföljning vill vi sätta ljus på frågor där vi vill bli bättre i hela Västra Götaland. Handlingsplanen skapar en grund för att utveckla våra gemensamma insatser med tidig samordning och sömlösa vårdövergångar samt god samverkan.

Fokusområden

Regeringen har i sin strategi för området psykisk hälsa pekat ut fem fokusområden som särskilt viktiga. Dessa anges även i den nationella överenskommelsen och sammanfattar olika delar inom områden som är viktiga att fokusera på utifrån befolkningens behov för främja psykisk hälsa, motverka psykisk ohälsa och erbjuda effektiva insatser till de som drabbats.

De fem fokusområdena har legat till grund för arbetet med framtagandet av handlingsplanens mål och målsättningen har varit att formulera minst ett mål för varje fokusområde.

- Förbyggande och främjande arbete
- Tillgängliga tidiga insatser
- Enskildas delaktighet och rättigheter
- Utsatta grupper
- Ledning, styrning och organisation

Process för framtagande

Organisation

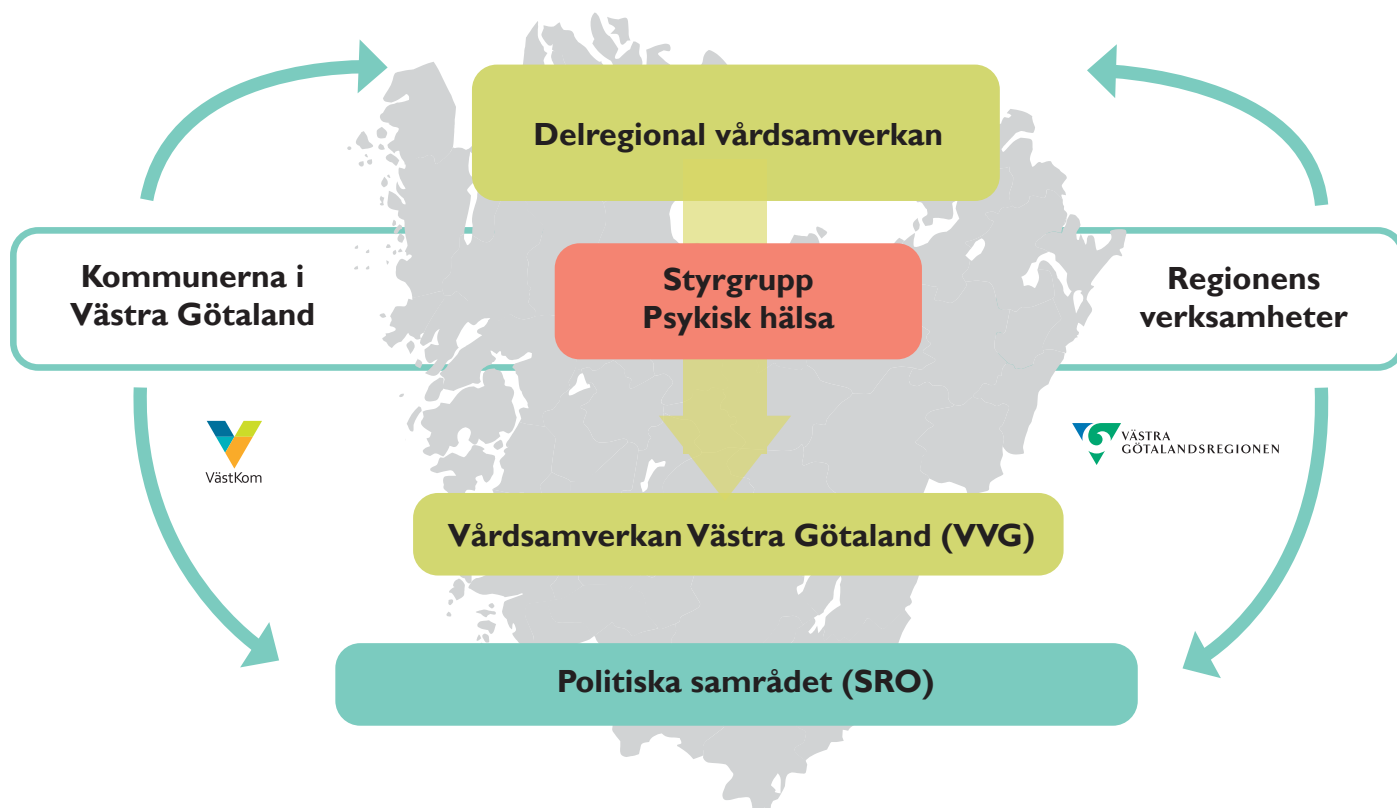
Att i en handlingsplan formulera sig tillsammans så att alla nivåer – regionalt, delregionalt och lokalt – strävar åt samma håll ställer krav på gemensamma strukturer. På strategisk övergripande nivå mellan de 49 kommunerna och Västra Götalandsregionen finns sedan 2012 en struktur för ledning i samverkan.

År 2017 förändrades sammansättningen och gruppen benämns nu Vårdsamverkan Västra Götaland (VVG). Deltagare i VVG är en representant från varje huvudman (kommun och region) utsedda via delregional vårdsamverkan. Uppdraget är att identifiera gemensamma behov, utgöra stöd för kunskapsutveckling, stödja samordning och skapa förutsättningar för länets utveckling inom välfärdsområdet.

Sedan hösten 2016 finns en särskild styrgrupp för handlingsplanen för psykisk hälsa. Styrgruppen ska följa utvecklingen och genomförandet av handlingsplanens delar och ansvara för återrapportering såväl till VVG som till de delregionala vårdsamverkansorganisationerna. I styrgruppen finns representanter från de sex vårdsamverkansområdena från specialistpsykiatri, primärvård och kommun. I styrgruppen ingår även NSPHiG och representant från VGR:s avdelning Social hållbarhet. Styrgruppen leds av representanter från VästKom och VGR:s koncernstab hälso- och sjukvård.

Arbetet med prioritering av mål har skett på bred front med deltagande tjänstemän från kommun och region från samtliga vårdsamverkansområden i syfte att skapa delaktighet och förankring i det arbete som ska göras. Dialoger har förts med samarbetspartners, brukarföreträdare, representanter från HBTQ-communityt och nationella minoriteter.

Samverkan för psykisk hälsa i Västra Götaland

Genomförande

Delregional vårdssamverkan har ansvar för genomförande av de mål som är definierade i handlingsplanen. Det ska beskrivas i en genomförandeplan med delregionala och/eller lokala aktiviteter för att nå målen. En delregional genomförandeplan möjliggör anpassningar till de geografiska och befolkningsmässiga skillnader som finns i länet och hur arbete ska ske tillsammans med t ex privata vårdgivare, samarbetspartners och brukarföreträdare på lokal nivå.

Länsgemensamma aktiviteter kommer ske inom ramen för några av målen.

Uppföljning

Styrgruppen ansvarar för uppföljning av handlingsplanen. För att följa handlingsplanens 15 mål över tid har uppföljningsindikatorer valts ut. Målsättningen är att indikatorerna ska göra det möjligt att jämföra processer och resultat, och därigenom stimulera och initiera förbättringsarbete.

Till stöd för arbetet med uppföljning finns en användarmanual och ett excel-ark för baslinjemätning. Dessa finns att hämta på **www.vardsamverkan.se**. Här publiceras också resultatet av de årliga uppföljningarna.

Fokusområden och mål för vuxna

1. Förbyggande och främjande arbete

Mål 1.1

Nollvision om suicid i Västra Götaland

Varje år tar cirka 200 personer i Västra Götaland sitt eget liv. Bakom varje fullbordat suicid går det tio allvarliga försök och bakom statistiken döljer sig psykisk ohälsa som kan förebyggas genom samverkan över verksamhetsgränser. Det kan handla om att tidigt uppmärksamma varningssignaler, identifiera, ge stöd och behandling till grupper i särskilt utsatta situationer och att utbilda personal. Ingen i Västra Götaland ska behöva se suicid som en utväg.

Indikatorer

- Antal suicid i befolkningen.
- Antal suicidförsök i befolkningen.
- Handlingsplan för suicidprevention.

Länsgemensam aktivitet

- Länsgemensam handlingsplan för suicidprevention ska tas fram i enlighet med Folkhälsomyndighetens uppdrag.
✓ Framtagen 2020: Det goda livet i Västra Götaland – Handlingsplan för suicidprevention 2020-2025.

2. Tillgängliga tidiga insatser

Mål 2.1

Äldre personer med psykisk ohälsa ska få rätt vård och stöd

Åldrandet i sig innebär en ökad risk för både fysiska och psykiska sjukdomar. Depression och ångest är vanligt hos äldre personer och cirka en femtedel av den äldre befolkningen lider av psykisk ohälsa, vilket gör att vi kan tala om det som ett folkhälsoproblem. Psykisk ohälsa är dock inte en del av det naturliga åldrandet och äldre är i behov av evidensbaserade insatser precis som alla andra åldersgrupper. Social gemenskap, fysisk aktivitet och bra matvanor kan förebygga ohälsa. Psykisk ohälsa bland äldre behöver uppmärksammas för att fler ska få rätt vård, stöd och behandling.

Indikatorer

- Aktuella rutiner för samordning inom äldreomsorgen.
- Föreskrivning av antidepressiva läkemedel i befolkningen.
- Andel äldre med äldreomsorg som har besvär av ångslan, oro eller ångest.

3. Enskildas delaktighet och rättigheter

Mål **3.1** Personer som har behov av samordnade insatser ska ha en SIP

Sedan 2010 är det lagstiftat, både i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, att kommun och region ska upprätta en samordnad individuell plan (SIP) när en person har behov av insatser från båda huvudmännen. En SIP säkerställer att den enskilde får sina behov tillgodosedda när flera aktörer ansvarar för insatser. En SIP gör den enskilde och närstående delaktiga i planeringen av insatser från hälso- och sjukvård och socialtjänst och ansvarsfördelningen blir tydlig. SIP är också ett bra verktyg för samordning mellan verksamheter inom en huvudman.

Indikatorer

- Upprättande av SIP i befolkningen.
- Uppföljning av SIP i befolkningen.
- Rutin för information om SIP.

Länsgemensam aktivitet

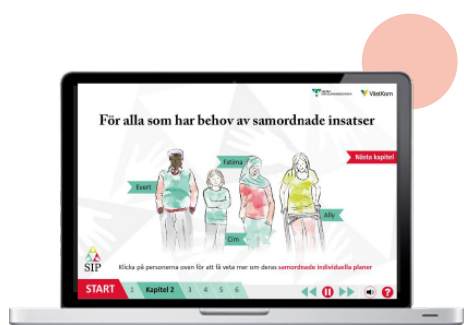
- Vid behov revidera den länsgemensamma riktlinjen och stödmaterialet för SIP.
✓ Revidering genomförd 2020.
- Från länsgemensam styrgrupp för handlingsplan psykisk hälsa framföra vikten av digitalt stöd för SIP till Styrgrupp IT i Väst (SITIV).
✓ Digital SIP finns i IT-stödet SAMSA.
- Uppdra åt brukarorganisationer att följa arbetet med SIP – hur blir det för den enskilde?
✓ Rapport framtagen: "Jag lever mitt liv mellan stuprören" Brukarrevision av Samordnad Individuell Plan (SIP) i Västra Götaland 2018.

Mål **3.2** Brukarföreträdare ska vara delaktiga i utvecklingsarbete

Den enskildes egna upplevelser behöver tas tillvara för att kunna utveckla ett kunskapsbaserat arbetssätt. Delaktighet i sin egen hälsa och vård är en mänsklig rättighet och en hälsofrämjande faktor. Inflytandet behövs på lokal, delregional, regional och nationell nivå och varje insats behöver betraktas ur den enskildes perspektiv. De som berörs av insatser ska i så hög utsträckning som möjligt kunna påverka verksamhetsutveckling och definiera vad god kvalitet är.

Indikatorer

- Systematiskt samarbete med brukarorganisationer.

Tips!

Informations- och arbetsmaterial för SIP i Västra Götaland finns på www.vardsamverkan.se/sip

4. Utsatta grupper

Mål 4.1

Ingen ska diskrimineras eller uppleva negativt bemötande i kontakterna med kommunerna och regionen

Det finns sju diskrimineringsgrunder som omfattas av lagens diskrimineringsförbud: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Personer ska få ökad kunskap om hur gruppers utsatthet, bl a minoritetsstress och skillnader i psykisk hälsa, kan relateras till att personer bryter mot normer utifrån exempelvis sexuell läggning, könsidentitet och nationellt ursprung. Kunskapen om mänskliga rättigheter, normativt bemötande och hur det påverkar individer i enskilda möten ska också öka.

Mål 4.2

Personer med missbruk, psykisk ohälsa och/eller komplex problematik ska få integrerade insatser

Den enskilde ska få vård, stöd och insatser som upplevs som en väl fungerande helhet. Det är viktigt att personer med två eller flera sjukdomstillstånd samtidigt (samsjuklighet) får vård och behandling parallellt och samordnat. Vård- och stödinsatser från olika aktörer i kommun och region kan också behöva integreras för att möta den enskildes behov. Insatserna ska syfta till att förhindra utveckling av allvarliga tillstånd och ytterst bidra till undvika slutenvård.

Indikator

- Klagomål med avseende på bemötande inom socialtjänst och sjukvård.
- Andel äldre med äldreomsorg som uppger att de brukar bli bra bemötta av personalen.

Länsgemensam aktivitet

- Se över och, vid behov, ta fram länsgemensamt utbildningsmaterial om t ex rättighetslagstiftning och diskrimineringsgrunder.

Indikatorer

- Case management till personer med psykisk sjukdom.
- Aktuella rutiner för samordning inom socialtjänsten.

Länsgemensam aktivitet

- Uppföljning av delregionala/lokala tillämpningar av "Överenskommelse om samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk".

5. Ledning, styrning och organisation

Mål 5.1

Invånare ska få tillgång till evidensbaserade metoder inom vård, stöd och behandling

Evidens innebär bästa sammantagna vetenskapliga stöd och bevis om insatserns effekt. Det är en utmaning för verksamheterna att dra nytta av vetenskap och kunskap som finns och systematiskt tillämpa den. Samtidigt är det av yttersta vikt att främja spridningen av evidensbaserade metoder och bromsa användningen av ineffektiva metoder och rent av skadliga insatser. Det gäller att hushålla med resurserna genom att satsa på de metoder som gör störst nytta. Det finns nationella riktlinjer för målgrupper som är gemensamma för huvudmännen och som ger rekommendationer om vilka behandlingar och metoder som olika verksamheter i vård och omsorg bör satsa på.

Indikatorer

- Standardiserade bedömningsmetoder inom missbruk- och beroendeverksamhet.
- Standardiserade bedömningsmetoder för utredning av alkoholmissbruk.
- Standardiserade bedömningsmetoder för utredning av drogmissbruk.
- Rekommenderad behandling vid psykiatriskt tillstånd.

Länsgemensam aktivitet

- Fortsatt utveckling av samverkan inom kunskapsstyrning psykisk hälsa, initialt benämnt regionalt resurscentra för psykisk hälsa.

Fokusområden och mål för barn och unga

1. Förbyggande och främjande arbete

Mål 1.1 Föräldrar ska erbjudas stöd under barnets hela uppväxt

Föräldrar är viktiga i varje barns liv. De påverkar förutsättningarna för barnets fysiska och psykiska hälsa och utveckling i stort. Därför är det viktigt att ge föräldrar och vårdnadshavare stöd utifrån sina och barnens behov när det behövs. Det kan gälla föräldrar till barn med funktionsnedsättning eller föräldrar med psykisk ohälsa och/eller missbruk. Verksamheter som arbetar med barn och som möter föräldrar behöver kunna erbjuda föräldrarna anpassat stöd under barnets hela uppväxt, 0-18 år.

Indikatorer

- Manualbaserad insats för föräldrastöd.
- Föräldraprogram om alkohol och droger i grundskolan.

Mål 1.2 Alla elever ska lämna grund- och gymnasieskolan med godkända betyg

Att klara godkänt resultat i skolan är en stark faktor för god hälsa senare i livet. En fjärdedel av varje årskull går inte ut gymnasiet i Västra Götaland idag. Samtidigt är det en viktig förutsättning att ha gymnasiekompetens för att kunna leva ett självständigt liv. Elever med hög frånvaro måste uppmärksammas tidigt och ges det stöd de behöver för att närvara i skolan. Det är viktigt att utveckla närvarofrämjande åtgärder och arbetssätt i samverkan.

Indikatorer

- Andel elever som fullföljt gymnasieutbildningen inom tre år.
- Andel elever utan godkända betyg från år 9.
- Andel elever med betydnande frånvaro från skolan.

2. Tillgängliga tidiga insatser

Mål 2.1 Barn och unga med psykisk ohälsa ska få rätt insatser i rätt tid

Att tidigt identifiera psykisk ohälsa hos barn och unga kan förhindra utveckling av allvarliga problem. Det som ofta benämns som "första linjen" är de funktioner eller verksamheter som har i uppgift att första emot barn, ungdomar eller familjer som söker hjälp när ett barn har problem eller mår dåligt. Barn och föräldrar ska veta vart de ska vända sig. Därför behöver första linjen för barn och ungas psykiska hälsa vara definierad och känd. En bra första linje är tillgänglig, utgår från barnets bästa och sätter barn och familj i centrum. Den hjälper barn och unga genom att kunna identifiera problem, behandla lindriga problem, remittera vidare när det behövs och säkerställa att alla barn och unga får tidig och högkvalitativ hjälp.

Mål 2.2 Förebygga och uppmärksamma bruk av alkohol och narkotika bland unga

Bruk av alkohol och narkotika kan påverka fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. För att ge goda förutsättningar för ett gott vuxenblivande behöver missbruk tidigt uppmärksammas. Missbruk hos unga samspelar ofta med psykiska och sociala faktorer som påverkar missbruket och samsjukligheten är ofta hög. Det finns samband med individers livsvillkor och sociala sammanhang. Särskilt sårbara och viktiga att uppmärksamma är t ex hbtq-personer, ensamkommande/ nyanlända och barn till föräldrar med eget missbruk eller psykisk ohälsa. Det är viktigt att samordna insatser för unga som har kontakt med flera myndigheter och behandlingsverksamheter. I samverkan behöver kommun och hälso- och sjukvård utveckla former för att tidigt identifiera dessa unga.

Indikatorer

- Barn och unga med psykiatrisk diagnos som vårdats i slutenvård.
- Standardiserade bedömningsmetoder för utredning av missbruk.
- Andel barn och unga som får en första bedömning vid BUP inom 30 dagar.
- Andel barn och unga som fått bedömning och vård för psykisk ohälsa/sjukdom på en vårdcentral.

Indikatorer

- Andel elever med riskkonsumtion av alkohol i åk 9.
- Andel elever med riskkonsumtion av alkohol i gymnasiet år 2.
- Andel elever som någon gång använt narkotika i åk 9.
- Andel elever som någon gång använt narkotika i gymnasiet år 2.

Länsgemensam aktivitet

- Sammanställa kunskap och ta fram ett regionalt inriktningsdokument för integrerade verksamheter/ mottagningar för unga.
✓ Framtaget 2020: Länsgemensamt inriktningsdokument för regionen och kommunerna i Västra Götaland för Organiserat integrerat arbete för personer med psykisk ohälsa, missbruk och beroende.

3. Enskildas delaktighet och rättigheter

Mål **3.1** Barn och unga som har behov av samordnade insatser ska ha en SIP

Sedan 2010 är det lagstiftat, både i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, att kommun och region ska upprätta en samordnad individuell plan, SIP, när en person har behov av insatser från båda huvudmännen. I Västra Götaland finns från 2020 en överenskommelse om samverkan för barn och ungas bästa. I den har tidigare Västbus riktlinjer inarbetats. En SIP gör den enskilde och närstående delaktiga i planeringen av insatser från hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola och ansvarsfördelningen blir tydlig. SIP är också ett bra verktyg för samordning mellan verksamheter inom en huvudman.

Mål **3.2** Brukarföreträdare ska erbjudas delaktighet i utvecklingsarbete

Barns och ungas egna upplevelser behöver tas tillvara för att kunna utveckla ett kunskapsbaserat arbetssätt. Barn har rätt till delaktighet i alla frågor som berör dem enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Inflytandet behövs på lokal, delregional, regional och nationell nivå och varje insats behöver betraktas från barnets perspektiv. Barn, unga och deras vårdnadshavare ska i så hög utsträckning som möjligt kunna påverka verksamhetsutveckling och definiera vad god kvalitet är.

Indikatorer

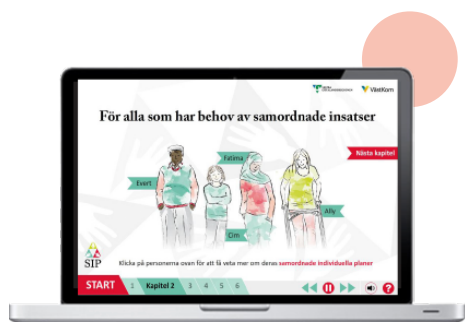
- Upprättande av SIP i befolkningen 0-20 år.
- Uppföljning av SIP i befolkningen 0-20 år.
- Rutin för information om SIP.

Länsgemensam aktivitet

- Revidering av Västbus riktlinjer och stödmaterial.
- ✓ Överenskommelse om samverkan för barn och ungas hälsa fastställd 2020.

Indikator

- Systematiskt samarbete med brukarorganisationer.

Tips!

Informations- och arbetsmaterial för SIP i Västra Götaland finns på www.vardsamverkan.se/sip

4. Utsatta grupper

Mål 4.1

Ingen ska diskrimineras eller uppleva negativt bemötande i kontakterna med kommunerna och regionen

Det finns sju diskrimineringsgrunder som omfattas av lagens diskrimineringsförbud: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Personer ska få ökad kunskap om hur grupper utsätts, bl a minoritetsstress och skillnader i psykisk hälsa, kan relateras till att personer bryter mot normer utifrån exempelvis sexuell läggning, könsidentitet och nationellt ursprung. Kunskapen om mänskliga rättigheter, normativt bemötande och hur det påverkar unga i enskilda möten ska också öka.

Indikator

- Klagomål med avseende på bemötande inom socialtjänst och sjukvård.

Länsgemensam aktivitet

- Se över och, vid behov, ta fram länsgemensamt utbildningsmaterial om t ex rättighetslagstiftning och diskrimineringsgrunder.

5. Ledning, styrning och organisation

Mål 5.1

Nollvision om suicid i Västra Götaland

I flera undersökningar uppger upp till åtta procent av flickorna och fyra procent av pojkarna att de någon gång försökt ta sitt liv. I Västra Götaland sker i genomsnitt åtta till nio suicid per år i åldersgruppen 15-19 år. Bakom varje fullbordat suicid går det tio allvarliga försök och bakom statistiken döljer sig psykisk ohälsa som är viktig att uppmärksamma. Unga personer med förhöjd suicidrisk ska identifieras och erbjudas rätt hjälp i tid så att de inte försöker ta sitt liv. Detta sker genom utvecklad samverkan och samsyn mellan olika aktörer. Ingen i Västra Götaland ska behöva se suicid som en utväg.

Indikatorer

- Antal suicid i befolkningen 0-19 år.
- Antal suicidförsök i befolkningen 0-19 år.
- Handlingsplan för suicidprevention.

Länsgemensamma aktiviteter

- Länsgemensam handlingsplan för suicidprevention ska tas fram i enlighet med Folkhälsomyndighetens uppdrag.
✓ Framtagen 2020: Det goda livet i Västra Götaland - Handlingsplan för suicidprevention 2020-2025.
- Tillgängliggöra nationellt webbaserat verktyg (SPISS).

VÄSTSVENSKA KOMMUNALFÖRBUNDENS SAMORGANISATION

NSPHiG

Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa i Göteborg

2022-06-14

Till medlemskommunerna i
Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund

Rekommendation gällande Handlingsplan psykisk hälsa i Västra Götaland 2023-2024

VästKoms styrelse beslutade den 10 maj 2022 att ställa sig bakom förslaget till förlängning av
länsgemensam handlingsplan för psykisk hälsa 2023-2024.

Direktionen för Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund behandlade ärendet den 3 juni 2022
och översänder nu sitt beslut samt rekommenderat förslag.

Kommunernas beslut meddelas Boråsregionen **senast 2022-11-30** på info@borasregionen.se

Linda Bergholtz
Administrativ chef

Bilagor

- 1 Protokollsutdrag
- 2 Handlingsplan för psykisk hälsa i Västra Götaland 2023 - 2024

§ 46 Handlingsplan för psykisk hälsa i Västra Götaland 2023–2024

Diarienummer: 2022/SKF0138

Beslut

Direktionen ställer sig bakom en förlängning av länsgemensam handlingsplan för psykisk hälsa i Västra Götaland 2023–2024 och rekommenderar medlemskommunerna att ta beslut om handlingsplanen

Sammanfattning

Sedan 2016 finns en strukturerad samverkan mellan huvudmännen kring psykisk hälsa på länsövergripande nivå. Detta har varit ett krav och en förutsättning för de statsbidrag som lämnats. 2017 fattade huvudmännen beslut om en gemensam handlingsplan för psykisk hälsa för åren 2018–2020.

Handlingsplanen togs fram i samverkan mellan Västra Götalandsregionen, de 49 kommunerna samt Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa i Västra Götaland och Göteborg inom ramen för vårdssamverkan. 2019 gjordes en fördjupad analys som gav stöd för ett fortsatt arbete. Handlingsplanen förlängdes därefter till och med 2022, med tankar om att en reviderad plan skulle tas fram och börja gälla från och med 2023.

I juli 2020 gav regeringen Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag för en ny nationell strategi kring psykisk hälsa. Senast 1 september 2023 ska myndigheterna presentera sitt förslag till en ny nationell strategi och en ny nationell handlingsplan för psykisk hälsa. Handlingsplanen föreslås bli gällande för 5–10 år och den ska också innehålla mål och indikatorer. När de nya nationella dokumenten kan komma att bli gällande går inte med säkerhet att säga i nuläget, men Regeringskansliet menar att en rimlig uppskattning är att vi har en ny nationell strategi och en ny nationell handlingsplan för psykisk hälsa från och med 2025.

Styrgrupp psykisk hälsa har hanterat informationen och anser att det är viktigt att vi synkroniserar vårt arbete och vår länsgemensamma handlingsplan med den nationella processen. Styrgrupp psykisk hälsa anser också att mål och indikatorer i befintlig länsgemensam handlingsplan fortsatt är aktuella. Styrgrupp psykisk hälsa föreslår utifrån ovanstående en förlängning av nuvarande länsgemensamma handlingsplan för psykisk hälsa 2023–2024. Handlingsplanen kommer då att totalt omfatta perioden 2018–2024. Vårdssamverkan Västra Götaland ställde sig den 10 mars bakom förslaget. Det Politiska samrådsorganet ställde sig den 28 april bakom förslaget och rekommenderade huvudmännen att ta egna beslut i enlighet med förslaget.

VästKoms styrelse beslutade den 10 maj 2022 att ställa sig bakom förslaget till förlängning av länsgemensam handlingsplan för psykisk hälsa 2023–2024 och rekommenderar kommunalförbunden att rekommendera kommunerna att ta egna beslut om att förlänga handlingsplanen.

Expedieras till

Medlemskommunerna

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

Äskande ur utvecklingsmedel för upphandling och implementering av nytt ärendehanteringssystem till Herrljunga kommun

Sammanfattning

Herrljunga kommun använder idag ett ärendehanteringssystem som heter EDP Vision som kommunens centrala dokument- och ärendehanteringssystem. Systemet används från och med 2013 som kommunövergripande system för diarieföring för alla kommunens nämnder samt nämndadministration.

Kommunen ämnar upphandla och implementera ett nytt ärendehanteringssystem. I och med detta äskar nu administrations- och kommunikationsenheten 600 tkr från kommunstyrelsens utvecklingsmedel till detta projekt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-10-17

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner administration- och kommunikationsenhetens äskande om 600 tkr från kommunstyrelsens utvecklingsmedel för upphandling och implementering av nytt kommunövergripande dokument- och ärendehanteringssystem.

Expedieras till:	Administrations- och kommunikationschef
För kännedom	Controller
till:	

Bakgrund

Den digitala efterfrågan i samhället är omfattande. Omvärlden ställer allt högre krav på att kommuner ska vara 24-timmars myndigheter med e-förvaltning. Kommuninvånarna vill ha snabba svar och insyn i sina ärenden. Förtroendevalda efterfrågar lättillgänglig information i ärenden. Medarbetare ställer krav på snabb service till medborgarna, smidig ärendehantering, lättåtkomlig information och digitala arbetsrutiner. Utvecklingen går fort och nya möjligheter och förväntningar dyker upp hela tiden. För att kunna tillmötesgå denna efterfrågan måste kommuner ha tillräckliga tekniska förutsättningar och ett ärendehanteringssystem som klarar av nya arbetsrutiner och en digital ärendehanteringsprocess.

Herrljunga kommun har ett behov av översyn av nuvarande ärendehanteringsprocesser och förnyelse av kommunövergripande ärendehanteringssystem. Ett nytt och modernt ärendehanteringssystem kommer, tillsammans med införskaffande av ett e-arkiv som är ett separat projekt som Herrljunga kommun är med i tillsammans med Boråsregionens kommuner, skapa förutsättningar för översyn av våra arbetsrutiner och framtagande av nya, digitala ärendehanteringsprocesser och resurseffektivitet.

Nuvarande ärendehanteringssystem och arbetssätt

Herrljunga kommun använder idag ett ärendehanteringssystem som heter EDP Vision som kommunens centrala dokument- och ärendehanteringssystem. EDP Vision används från och med 2013 som ett kommunövergripande ärendehanteringssystem inklusive diariesystem för kommunens samtliga nämnder. Likaså fungerar systemet som ett arbetsverktyg för handläggare vid framtagande av beslutsunderlag såsom tjänsteskrivelser. Ambitionen har varit att systemet även ska användas som arbetsverktyg för protokoll och kallelser till politiska sammanträden men här är systemet begränsande. Idag saknas en fungerande mötesmodul för utskick av handlingar till förtroendevalda samt skapande av protokoll och kallelser vilket leder till en ineffektiv och tidskrävande administration.

Projektsyfte och mål

Projektets syfte är att upphandla och implementera ett IT-system för dokument- och ärendehantering (ärendehanteringssystem) för Herrljunga kommun.

Följande mål ligger till grund för projektet:

- Genomförande av upphandling av IT-system för dokument- och ärendehantering
- Teckna avtal med leverantör
- Implementera ärendehanteringssystemet
- Bygga förutsättningar för vidare digital utveckling genom sammankoppling av det nya ärendehanteringssystemet med andra verksamhetssystem ex. e-arkiv, e-tjänster
- Översyn av kommunens nuvarande ärendehantering och samverka för att uppnå en likartad digital ärendehanteringsprocess mellan fullmäktige och nämnder

Ekonomisk bedömning

Kostnaden för ett nytt ärendehanteringssystem innefattar engångskostnader såsom licenser, projektledarkostnad, konvertering av data, implementering. Det är dessa kostnader som de

äskade medlen kommer användas till.

Bedömning av bidrag till digital utveckling

Det nya ärendehanteringssystemet bedöms bidra till ökad digital utveckling bland annat på följande vis:

- Förutsättning för e-förvaltning och e-kommun
- Översyn, digitalisering och effektivisering av ärendehanteringsprocesser
- Snabb hantering av ärenden
- Lättåtkomlig information för medarbetare, förtroendevalda och kommuninvånare
- Nya, digitaliserade arbetsrutiner
- Minskad pappershantering – minskad belastning på miljön
- Säkerställande att offentliga handlingar finns tillgängliga för allmänheten
- Bra grund för fortsatt digital utveckling då fler verksamhetssystem kan integreras med ärendehanteringssystemet. Ex verksamhetssystem för miljö/bygg, e-arkiv, e-tjänster.
- Mindre risk för informationsförlust när all ärendehantering – inkommen handling till arkiv – görs i samma system

Juridisk bedömning

Det är lagen om offentlig upphandling som ligger till grund för upphandling av det nya systemet. Andra lagstiftningar som systemet ska grundas på lagar som kommunal nämndadministration ska följa såsom kommunallag, lagen om allmänna handlingar (TF kap 2), Dataskyddsförordningen, arkivlagen, offentlighets- och sekretesslagen och förvaltningslagen.

Samverkan

Upphandling av det nya ärendehanteringssystemet ämnas att göras tillsammans med Vårgårda kommun.

SN § 100

DNR SN 50/2022 733

Återkoppling till kommunstyrelsen avseende äskande om medel för full utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten

Sammanfattning

Socialnämnden har tilldelats 243 tkr ur kommunstyrelsen effektiviseringsbudget på 3 mkr för full utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten. Kommunstyrelsen begär återkoppling avseende användningen av äskade medel vid kommunstyrelsens sammanträde den 24 oktober.

Planering finns för genomförandet av full utbyggnad samt för ordinarie drift. Funktionen Trygghetstjänsten inom hemtjänsten ansvarar för kommunikering, planering samt administrativ hantering. Montering utförs av extern låsmontör. Efter oktober månad förväntas det vara fullt utbyggt med digitala lås inom hemtjänsten/hemsjukvården.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-09-09.

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Socialnämnden godkänner informationen och ärendet skickas vidare till kommunstyrelsen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner informationen och ärendet skickas vidare till kommunstyrelsen.

Expedieras till: Kommunstyrelsen

KS § 94

DNR KS 148/2022 906

Äskande av medel för full utbyggnad nyckelfria lås i hemtjänsten

Sammanfattning

2018 inleddes införandet av nyckelfria lås inom hemtjänsten. Socialförvaltningen har påbörjat utbyggnaden, men i dagsläget saknar fortfarande hälften av alla med insatsen hemtjänst eller trygghetslarm denna lösning. 186 lås har införskaffats i kommunen men det saknas fortfarande 183 lås för en full utbyggnad. För att fullt ut kunna möjliggöra en effektivisering i projektet krävs en fullständig utbyggnad av nyckelfria lås till alla som har hemtjänst och/eller trygghetslarm. Under 2022 kommer kommunens hälso- och sjukvård att gå in i samma planeringsverktyg som omvårdnadspersonalen, vilket medför att även de kommer att kunna använda de nyckelfria låsen. Detta kommer att innebära ytterligare en effekthinämtning i form av tid. Införandet av låsen är dessutom en patientsäkerhetsfråga då personal kan åka på larm utan att först behöva åka och hämta brukarens nyckel. Socialnämnden äskar därför 242 tkr ur kommunstyrelsens effektiviseringsfond för att under våren 2022 fullt ut kunna bygga ut den digitala lösningen nyckelfria lås och under hösten kunna mäta effekthinämtningen i effektiviseringsprojektet.

Beslutsunderlag

Socialnämnden § 49/2022-05-03

Förslag till beslut

Socialnämnden förslag till beslut:

- Socialnämnden äskar 242 tkr ur kommunstyrelsens effektiviseringsbudget på 3 mkr för full utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten.

Christina Abrahamsson (M) föreslår ett tillägg i form av att kommunstyrelsen begär en återkoppling från socialnämnden avseende användningen av äskade medel vid kommunstyrelsens sammanträde 24 oktober.

Mats Palm (S) bifaller socialnämndens förslag.

Jessica Pehrson (C) bifaller socialnämndens förslag

Alexander Strömborg (SD) bifaller socialnämnden förslag.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om socialnämnden förslag till beslut antas och finner att så sker.

Ordföranden frågar om Christina Abrahamsson (M) tilläggsförslag antas och finner att så sker.

Fortsättning KS § 94

Kommunstyrelsens beslut

1. Kommunstyrelsen godkänner att 242 tkr ur kommunstyrelsens effektiviseringsbudget på 3 mkr tilldelas socialnämnden för full utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten.
2. Kommunstyrelsen begär en återkoppling från socialnämnden avseende användningen av äskade medel vid kommunstyrelsens sammanträde 24 oktober.

Expedieras till:
För kännedom till:

Kommunfullmäktige

Återkoppling till KS gällande äskande om medel för full utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten

Sammanfattning

Socialnämnden har tilldelats 243 tkr ur kommunstyrelsen effektiviseringsbudget på 3 mkr för full utbyggnad av nyckelfria lås i hemtjänsten. Kommunstyrelsen begär återkoppling avseende användningen av äskade medel vid kommunstyrelsens sammanträde den 24 oktober.

Planering finns för genomförandet av full utbyggnad samt för ordinarie drift. Funktionen Trygghetstjänsten inom hemtjänsten ansvarar för kommunikering, planering samt administrativ hantering. Montering utförs av extern låsmontör. Efter oktober månad förväntas det vara fullt utbyggt med digitala lås inom hemtjänsten/hemsjukvården.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-09-09.

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner informationen och ärendet skickas vidare till kommunstyrelsen.

Mariana Andersson

Kvalitetsstrateg

Expedieras till: Kommunstyrelsen
För kännedom
till:

Bakgrund

I pågående effektiviseringsprojekt i hemtjänsten har uppmärksammats att de nyckelfria låsen inte har en full utbyggnad och att detta påverkar effektiviteten. Införande av nyckelfria lås i hemtjänsten påbörjades år 2018. Digitala lås har hittills installerats hos personer som har hemtjänstinsatser och nu planeras för fullt införande under hösten 2022.

Personer som har trygghetslarm, hemtjänst eller hemsjukvård får ett digitalt lås monterat på sin entrédörr. Detta ger en ökad trygghet, personalen kommer snabbare vid larm då ingen nyckel behöver hämtas och risken att nycklar hamnar i orätta händer försvinner.

Det digitala låset är ett batteridrivet låsvred som monteras på insidan av dörren och det blir ingen åverkan på dörren. Personalen öppnar/låser dörren med sin tjänstemobiltelefon, det krävs en särskild inloggning och behörighet för detta. Personen använder sin hemnyckel som tidigare.

Under hösten kommer även kommunens hälso- och sjukvårdsenhet att nyttja TES för planering av hälso- och sjukvårdsinsatser som ska utföras och detta medför att samtliga sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter kommer kunna använda de digitala låsen vid sina hembesök. Detta kommer även att underlätta utförandet av den kommunala hälso- och sjukvården, restiderna effektiviseras och tid för nyckelhantering minskar.

Det har tidigare införskaffats 186 st. lås, varav 142 st. är i drift för närvarande. Resterande kommer att sättas ut under kommande installationer.

Kompletterande avtal har ingåtts med Tunstall för att täcka återstående behov av Carelock-lås och avrop sker löpande.

Genomförandet har planerats enligt följande;

Inom hemtjänsten organiseras en funktion Trygghetstjänsten som kommer att ha hand om de digitala systemen som trygghetslarm/digitala lås/digital tillsyn via kamera.

Funktionen Trygghetstjänsten informerar och kommunicerar med berörda personer inför installationerna, planerar utsättande av de digitala låsen samt utför administrativa och systemadministrativa uppgifter i TES. Funktionen är kontaktansvarig gentemot låsmontörer.

Montering av Carelock utförs av låsmontörer från Vadsbolås, i enlighet med kommunens upphandlade avtal.

Om det inte går att montera det digitala låsvredet på befintligt lås kommer delar av eller hela det befintliga låset att bytas ut till ett standardlås.

När insatserna upphör nedmonteras det digitala låsvredet och låset återställs i skick som tidigare. Detta utförs av låsmontör.

I nuläget beräknas att det återstår ca 120–140 lås att installera för att nå full utbyggnad. Det finns ett fåtal personer som avböjt och ej gett medgivande till montering av det digitala låsvredet.

Monteringen av de digitala låsen startar vecka 37. Först ut med full utbyggnad blir Ljungs hemtjänstområde, därefter planeras för Herrljunga landsbygdsområde och slutligen Herrljunga tätort. Beräknas att det kommer att vara genomfört efter oktober månad.

Ekonomisk bedömning

Avsatta medel ur kommunstyrelsens effektiviseringsfond kommer att finansiera;

- Driftskostnad under 2022 för de tillkommande digitala låsen Carelock enligt kompletterande avtal som tecknats med Tunstall för total utbyggnad, 93 kr/mån/lås (följer samma avtalsperiod som tidigare avtal).
- Montering av lås utförs av Vadsbolås enligt kommunens avtal, kostnad 520 kr/timme. Materialkostnad för ev. låsdelar tillkommer.
- Köp av elektriska tjänster kan tillkomma när ytterdörrar i lägenhetshus berörs.

Samverkan

Ärendet samverkas på FSG 2022-09-20.

Initiativärende Hjärtstartare inom våra verksamheter

Sammanfattning

Socialnämnden har mottagit ett initiativärende från Sverigedemokraterna där partiet vill följande:

- Att Socialförvaltningen ser över hur tillgången och tillgängligheten till Hjärtstartare.
- Att där möjligt köpa in hjärtstartare och placera dessa vid platser där personalen lätt kan hämta utrustningen vid en akut situation.

Socialnämnden anser att ärendet bör hanteras övergripande för alla kommunens förvaltningar och har således skickat ärendet till kommunstyrelsen.

En översyn av kommunens hjärtstartare idag visar att Herrljunga kommun har hjärtstartare på följande platser i verksamheterna:

- Kommunhuset.
- Förskolan Ugglan
- Horsbyskolan
- Horsby förskola
- Hudene skola
- Mörländaskolan
- Molla skola och förskola

Platserna för hjärtstartare finns att hitta i Sveriges Hjärtstartarregister och även applikationerna "Rädda Hjärtat" och "SMS-livräddaren" där man kan få hjälp att lokalisera en hjärtstartare. Det finns även ett flertal andra applikationer där man kan få instruktioner om hur man ska agera vid nödsituationer och hjärtstopp.

Herrljunga kommun har ett kontinuerligt arbete för att personalen ska få HLR-utbildning och kunna höja förmågan att agera vid ett hjärtstopp.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-10-17

Initiativärende från Sverigedemokraterna daterad 2022-09-06 § 103

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen har tagit del av socialnämndens initiativärende (SN 2022-09-06 §103) och hänvisar till informationen i sammanfattningen av detta beslut som svar på initiativärendet. Ärendet läggs till handlingarna.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Anela Lennartsson

Tjänsteskrivelse
2022-10-17
DNR KS 223/2022 741
Sid 2 av 2

Anela Lennartsson
Administrations- och kommunikationschef

Expedieras till: Socialnämnden

SN § 103

DNR SN 100/2022 741

Svar på initiativärende "Hjärtstartare inom våra verksamheter"

Sammanfattning

Sverigedemokraterna har lämnat in ett initiativärende där partiet vill följande:

- Att Socialförvaltningen ser över hur tillgången och tillgängligheten till Hjärtstartare.
- Att där möjligt köpa in hjärtstartare och placera dessa vid platser där personalen lätt kan hämta utrustningen vid en akut situation.

Presidiet anser att initiativärendet bör hanteras övergripande för alla kommunens förvaltningar och föreslår att ärendet skickas till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

Presidieskrivelse i ärendet daterad 2022-09-16

Initiativärende från Sverigedemokraterna daterad 2022-09-06

Förslag till beslut

Presidiets förslag till beslut:

- Initiativärendet från Sverigedemokraterna "Hjärtstartare inom våra verksamheter" skickas vidare till kommunstyrelsen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om presidiets förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Initiativärendet från Sverigedemokraterna "Hjärtstartare inom våra verksamheter" skickas vidare till kommunstyrelsen.

Expedieras till: Kommunstyrelsen

Svar på inkommen motion om framtagande av solkrafts-plan

Sammanfattning

En motion från Mats Palm (S) inkom 2021-10-25 som föreslog att kommunen ska ta fram en solkrafts-plan för kommunens geografiska yta. Kommunfullmäktige överlämnade ärendet till kommunstyrelsen för beredning. Förvaltningen har fört dialog med Herrljunga Elektriska AB som inte rekommenderar att skattekollektivet bekostar planarbetet med att ta fram denna i nuläget då ytterligare planarbete troligtvis skulle ha liten faktisk effekt på utbyggandet av mer solkraft. Solkraften i kommunen är idag väl utbyggd med en hög andel producerad solel per capita, prognosen för fortsatt utveckling och ökning är god och andelen solel i energimixen är balanserad. För kommunens egna byggprojekt provas redan möjligheten att installera solceller. Mycket av arbetet med framtagande av en solbruksplan är redan gjort i samarbete mellan Herrljunga Elektriska AB och Uppsala universitet och detta material kan implementeras i den kommunstrategi med handlingsplan gällande förnybara energikällor som enligt kommunstyrelsens nämndmål ska tas fram. Resultatet av denna kan sedan implementeras i arbetet med ny eller uppdaterad översiktsplan där avvägningen gällande markanvändning för energiproduktion mot övriga intressen i kommunen kan göras. Om vi i Herrljunga kommun, mot förmodan, har svårt att uppnå en rimlig nivå av solel närmare år 2030 så kan tankarna i motionen om att upprätta en separat solbruksplan tas upp igen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-10-15

Kommunstyrelsen § 120/2022-08-29

Kommunfullmäktige § 143/2021-10-25

Motion om framtagande av solkraftsplan daterad 2021-10-25

Kommunstyrelsen § 212, 2021-12-13

Utdrag ut budget 2022 för kommunstyrelsen

Förslag till beslut

- Kommunfullmäktige beslutar att avslå motionen om framtagandet av en solkrafts-plan för Herrljunga Kommuns geografiska yta.
- Den handlingsplan som skall upprättas, enligt Kommunstyrelsens nämndsmål (som finns beskrivna i budget och verksamhetsplan 2022 för kommunstyrelsen), avseende förnybara energikällor inkluderar solel.
- Handlingsplan för förnybara energikällor ska utgöra underlag för kommande arbete med ny eller uppdaterad Översiktsplan.

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Sandra Palmqvist

Tjänsteskrivelse
2022-10-15
DNR KS 223/2021 208
Sid 2 av 4

Sandra Palmqvist
Miljöstrateg

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom
till:

Bakgrund

Mats Palm (S) inkom 2021-10-25 med en motion om att ta fram en solkrafts-plan för Herrljunga kommuns geografiska yta med motiveringen att Herrljunga Elektriska tillsammans med Uppsala universitet tagit fram en kartering över lämpliga platser för solkrafts-etablering där kulturgeografiska och överföringstekniska förutsättningar är väl granskade och behov och kapacitetstekniska förutsättningar är granskade. Mats Palm anser att det på grund av den kompetens och de goda förutsättningar som finns i kommunen så borde en solkrafts-plan för den geografiska ytan tas fram.

Förvaltningen har fört dialog med Herrljunga Elektriska AB. Herrljunga kommun har idag en väl utbyggd andel solex och låg 2019 etta i regionen och fyra i landet över genererad solex per capita. Placeringen har nu sjunkit något på grund av stora nybyggda solcellsparker i andra kommuner som gör att de gått om oss, men mängden producerad solex i kommunen har inte minskat. Idag finns en samlad solgenererad eleffekt på drygt 3 MW i Herrljunga kommun. Enligt Herrljunga Elektriska AB så skulle vi till år 2030 kunna producera 10 MW solex. Utbyggnadstakten av solexanläggningar är god i kommunen och följer kurvan för att uppnå ett högt scenario (10 MW till 2030).

Solex producerar som mest sommartid då solen skiner som mest. Soltimmarna faller även in under dagtid då stor del av vårt dygnsmedelanvändande av el sker vilket gör solexen till ett bra alternativ om den kan användas direkt då, och särskilt direkt där, den produceras. Vårt elbehov är dock som störst vintertid och därför kan solex inte vara enda energikällan som används utan behöver kompletteras med fler energikällor. Utan mer omfattande utbyggnader av elnätet i Herrljunga kommun så skulle vi kunna få plats med 20% solgenererad el (årsgenomsnitt). Med vissa justeringar skulle det eventuellt vara möjligt att ha så mycket som 30% solex. 10–15% solgenererad el i elmixen anser Herrljunga Elektriska AB vara en rimlig nivå att sikta på.

Herrljunga Elektriska AB har tillsammans med Uppsala universitet gjort en djupgående analys över möjligheten till solkraftsetablering i kommunen och funnit att den bästa lokaliseringen för större solcellsparker finns i anslutning till tätorterna, där elnätet har högre kapacitet och därmed möjlighet att ta emot den producerade elen för vidare distribution via elnätet. Här är dock svårt att motivera att marken ska användas för solcellsparker då bebyggelse och markanvändning i andra syften är av större intresse på dessa platser.

Om man i kommunen skulle bygga större solcellsparker så skulle detta kunna leda till att kapaciteten för solex i elnätet snabbt fylls upp och en undanträngningseffekt uppstår. Detta skulle kunna leda till att mindre aktörer, så som privatpersoner, får svårare att leverera el till elnätet.

Den ökning av elpriset som skett nyligen är en bidragande faktorerna till att ett ökat intresse för att installera solceller för solexproduktion har uppkommit. Ett engagemang för miljön och en hållbar framtida energiproduktion i ett klimat som genomgår förändringar är ett annat.

Idag provas möjligheten att anlägga solceller på kommunala ny- och

ombyggnationsprojekt, för att bedöma dess lämplighet i det enskilda fallet. Om förutsättningarna för solceller bedöms ge en hållbar och ekonomisk fördel över tid kan solceller bli aktuellt i projektet.

Motivering av förslag till beslut

Herrljunga Elektriska AB säger att mycket av arbetet för en komplett solbruksplan, eller solkrafts-plan som Mats kallar det, redan är gjort. Ytterligare finansiering för att ta fram ett styrdokument i frågan anser Herrljunga Elektriska AB vara överflödigt med tanke på den: utbyggnad som vi idag har; den redan höga andelen producerad solel per capita i kommunen; samt i och med att trenden att installera solceller ser ut att hålla i sig och har potential att öka ytterligare av sig själv utan ytterligare insatser. Herrljunga elektriska rekommenderar att avvakta med ytterligare planarbete tills bidrag från staten kan ges, om ett riksdagsbeslut om ett sådant bidrag skulle tas. Detta för att undvika att belasta skattekollektivet inom kommunen. Om den trend med utökad utbyggnation av solel som vi ser just nu skulle minska och Herrljunga kommun, mot förmodan, skulle få svårt att uppnå en rimlig nivå av solel närmare år 2030 så kan tankarna i motionen om att upprätta en separat solbruksplan tas upp igen.

Då solelen på grund av sina begränsningar inte ensam kan förse oss med fullgod energitillförsel året runt så är förvaltningens rekommendation att även andra förnybara energikällor inkluderas i detta arbete. Genom att sprida ut vår produktion över flera olika typer av energikällor och genom att ha en hållbar lokal produktion så minskar vi även vår sårbarhet och beroendet av externa elleverantörer och därmed risken att påverkas negativt av omvälvande händelser i världen. Om vi blickar mot framtiden så är en kombination av flera olika energikällor, och just förnybara sådana, den väg vi bör gå för att säkerställa en hållbar framtida elförsörjning.

Det finns redan angivet som ett av kommunstyrelsens nämndsmål att upprätta ”Handlingsplan för 2023-2025 för kommunens miljöstrategiska arbete inkl. förnybara energikällor” (ur: *Budget- och verksamhetsplan 2022 för kommunstyrelsen*, fastställd i KS-2021-12-13). I denna bör solen utpekas som en av de förnybara energikällorna. Att utreda förutsättningarna för förnybara energikällor i kommunen (inklusive för dem lämpliga kopplingspunkter till elnätet) och peka ut dessas anspråk på fysisk lokalisering ger goda förutsättningar för att sedan jämföras med andra intressen i kommunen.

De fysiska platser inom kommunen som kan vara aktuella att avsätta för produktion av förnyelsebar energi kan pekas ut i strategin. Den avvägning av markanvändning för energiproduktion mot övriga intressen som sedan behöver göras, där handlingsplanens resultat kan agera som grund, kan ingå i arbetet med ny eller uppdaterad Översiktsplan. Genom detta kombinerade arbete kan vi få en långsiktig planering för en hållbar framtid.

KS § 120

DNR KS 223/2021 208

Förlängd beredning av svar på motion om framtagande av solkraftsplan för Herrljunga kommun

Sammanfattning

En motion från Mats Palm (S) inkom 2021-10-25 som föreslog att kommunen ska ta fram en solkrafts-plan för kommunens geografiska yta. Kommunfullmäktige överlämnade ärendet till kommunstyrelsen för beredning. Förvaltningen har stämt av frågan med Herrljunga Elektriska AB, men har inte hunnit sammanställa och samordna informationen ännu på grund av semestrar. Förvaltningen föreslår att beredningen av ärendet förlängs så att en sammanställning kan genomföras för att besvara motionen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterat 2022-08-12
Kommunfullmäktige § 143/2021-10-25
Motion om framtagande av solkraftsplan daterad 2021-10-25

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen beslutar att beredningen av ärendet förlängs så att inhämtad information kan sammanställas av förvaltningen inför svar på inkommen motion.

Mats Palm (S) bifaller förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens beslut

1. Beredningen av ärendet förlängs så att inhämtad information kan sammanställas av förvaltningen inför svar på inkommen motion.

KF § 143

DNR KS 223/2021 208

Motion om framtagande av Solkraftsplan för Herrljunga kommun**Sammanfattning**

Följande motion inkom 2021-10-25 från Mats Palm (S);

” Vårt kommunala El-bolag, Herrljunga elektriska, har i samverkan med Uppsala universitet tagit fram en kartering över lämpliga platser för solkrafts-etablering. Kulturgeografiska och överföringstekniska förutsättningar är väl granskade, och behov och kapacitetstekniska förutsättningar är granskade.

På grund av den kompetens och de goda förutsättningar som finns i vår kommun, borde det tas fram en Solkrafts-plan för vår kommuns geografiska yta”

Jag yrkar att:

- Herrljunga påbörjar arbetet med att ta fram en Solkrafts-plan för det geografiska området.

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning.

Motion.

HERRLJUNGA KOMMUN	
Kommunstyrelsen	
2021-10-25	
Dnr	Beteckning
223/2021	208

2021-10-25

Vårt kommunala El-bolag, Herrljunga elektriska, har i samverkan med Uppsala universitet tagit fram en kartering över lämpliga platser för solkrafts-etablering. Kulturgeografiska och överföringstekniska förutsättningar är väl granskade, och behov och kapacitetstekniska förutsättningar är granskade.

På grund av den kompetens och de goda förutsättningar som finns i vår kommun, borde det tas fram en Solkrafts-plan för vår kommuns geografiska yta.

Jag yrkar att:

Herrljunga påbörjar arbetet med att ta fram en Solkrafts-plan för det geografiska området.

Mats Palm
Gruppledare (S).

KS § 212

DNR KS 4/2021 942

Reviderad budget och verksamhetsplan 2022 för kommunstyrelsen

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade den 25 oktober om budget och verksamhetsplan 2022. Efter kommunstyrelsens beslut har kommunfullmäktige tagit beslut om nya ramar och därför behöver ett nytt beslut fattas gällande budget och verksamhetsplan 2022 för kommunstyrelsen med de nya ramarna.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-25

Reviderad Budget och verksamhetsplan 2022 för Kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige § 148/2021-11-23

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen godkänner reviderad budget och verksamhetsplan 2022 för kommunstyrelsen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens beslut

1. Reviderad budget och verksamhetsplan 2022 för kommunstyrelsen godkänns (bilaga 1, KS § 212/2021-12-13)

Mål

En hållbar och inkluderande kommun

Vi tar ansvar för vår gemensamma framtid. Hållbarhetsbegreppet genomsyrar alla beslut och aktiviteter

1. Vi ska ta miljöansvar och effektivt hushålla med naturens resurser, nu och i framtiden.

Nämndsmål: Upprätta ett kommunövergripande klimat och miljöprogram

Herrljunga ska arbeta för en hållbar framtid genom ett samordnat miljöarbete. Ett kommunövergripande klimat och miljöprogram hjälper Herrljunga kommun i arbetet att utvecklas till en hållbar kommun. Herrljunga får genom detta gemensamma mål, arbetssätt och strategier för att planera, genomföra, följa upp och förbättra miljöarbetet och dessutom prioritera de aktiviteter som ger störst effekt. Miljö- och klimatprogrammet ska innehålla strategier som ska koordinera arbetet med miljömål och driva på omställningen samt underlätta samverkan med andra aktörer på olika nivåer.

	Titel	Nivå 2020	Nivå 2021	Mål 2022	Mål 2023	Mål 2024
	Handlingsplan för 2023-2025 för kommunens miljöstrategiska arbete, inkl. förnybara energikällor		Ej genomfört	Klar		
	Införande av koldioxidbudget		Arbetas med			
	Genomförande av 2022 års klimatlöften inför Klimat 2030					

Svar på motion om ändrade sammanträdestider för kommunstyrelse och nämnder

Sammanfattning

En motion inkom 2022-03-03 från Jacob Brendelius (SD) med förslag om att sammanträdestiderna för kommunstyrelsen och nämnder företrädesvis ska planeras till eftermiddagar efter klockan 15 eller på kvällstid. Motionären menar att det är ett sätt för fritidspolitiker att få ihop sitt förvärvsarbete med sitt politiska uppdrag, då de flesta är lediga från sina jobb under eftermiddagar och kvällar. Kommunfullmäktige överlämnade i mars motionen till kommunstyrelsen för beredning (KF § 53/2022-03-21).

Sammantaget bedömer förvaltningen att nämnderna och kommunstyrelsen fortsatt själva bör besluta om sina sammanträdestider. Då det framgår i kommunallagen att det är nämnderna som ansvarar för att besluta sina egna sammanträdestider finns det ingen anledning att fatta principiella beslut som eventuellt ändå röstas ned av kommunstyrelsen eller nämnden i fråga som berörs. Förvaltningen ser också att det finns fördelar vad gäller möjligheten till en hållbar arbetsmiljö och tillgång till barnomsorg när sammanträdena planeras under dagtid.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-09-20
Kommunfullmäktige § 53/2022-03-21
Motion inkommen 2022-03-03

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige avslår motionen.

Linnea Nilsson
Nämndsamordnare

Expedieras till: Kommunfullmäktige

Bakgrund

En motion inkom 2022-03-03 från Jacob Brendelius (SD) med förslag om att sammanträdestiderna för kommunstyrelsen och nämnder företrädesvis planeras på eftermiddagar efter klockan 15 eller på kvällstid. Motionären menar att det är ett sätt för fritidspolitiker att få ihop sitt förvärvsarbete med sitt politiska uppdrag, då de flesta är lediga från sina jobb under eftermiddagar och kvällar. Vidare ser motionären att fler skulle kunna tänka sig att åta sig politiska uppdrag om sammanträdestiderna var bättre anpassade till när de flesta förvärvsarbetande människor var lediga. Kommunfullmäktige överlämnade i mars motionen till kommunstyrelsen för beredning (KF § 53/2022-03-21).

Juridisk bedömning

Det framgår i 6 kap. 23 § kommunallagen att nämnderna bestämmer tid och plats för sina sammanträden. Att respektive nämnd/kommunstyrelsen beslutar vilken tid som nämnderna ska sammanträda på har också fastställts i kommunens *Reglementsbestämmelser för kommunstyrelsen Herrljunga kommun* och *Gemensamma reglementsbestämmelser för socialnämnd, teknisk nämnd, bildningsnämnd och bygg- och miljönämnd i Herrljunga kommun*. Varje höst fattar kommunfullmäktige beslut om en kommunövergripande sammanträdesplan för nästkommande år, varpå nämnderna fastställer sina dagar och tidpunkter för sammanträden.

Ekonomisk bedömning

Det finns olika argument för och emot frågan om att hålla sammanträden på kvällstid. Många förtroendevalda arbetar under dagtid, men det finns också de som arbetar kvällar, nätter eller skift. Oavsett när sammanträdena förläggs kommer det vara vissa som har svårare att delta vissa tider. För att möjliggöra deltagande på sammanträdena oavsett vilken tid det sker har alla förtroendevalda rätt till ersättning för förlorad arbetsförtjänst under den tid man behövt ta ledigt för att delta på ett sammanträde, detta enligt *Reglemente om arvoden, ersättningar och bestämmelser för förtroendevalda*. I den tiden inräknas också restid från arbetsplatsen eller bostaden, beroende på varifrån resan påbörjades. Det är alltså ersättning som utgår utöver det ordinarie sammanträdesarvodet. Det innebär alltså en ökad kostnad för kommunen i de fall ersättning för förlorad arbetsförtjänst behöver utbetalas i samband med sammanträden, något kommunfullmäktige bedömt vara värt utgiften för att kunna säkerställa att fler har möjlighet att tjänstgöra som förtroendevalda.

Bedömning av måluppfyllelse

Då Herrljunga har en målsättning om att vara en hållbar kommun är det viktigt att frågan genomsyrar alla beslut, inklusive frågan om förtroendevaldas och tjänstepersoners arbetsmiljö. Under sammanträdena ska mycket information tas in och behandlas, och ofta tar sammanträdena flera timmar. För att säkerställa att de förtroendevalda har möjlighet att ta in alla ärenden som ska behandlas på ett sammanträde och fatta kvalitativa och informerade beslut är det en förutsättning att de har tillräcklig energi under sammanträdena. Att hålla sammanträdena på eftermiddagar och kvällar bedöms rent generellt minska den möjligheten, i synnerhet om de förtroendevalda har jobbat en hel arbetsdag innan sammanträdet. Herrljunga kommun har också en målsättning av att vara en attraktiv kommun, och sammanträdestiderna kan påverka hur attraktiv kommunen är som

arbetsgivare. Då Herrljunga är en knutpunkt i regionen är det många tjänstepersoner som pendlar till jobbet. Om mycket kvällsarbete ingår i tjänsten kan det innebära att potentiella arbetstagare väljer att arbeta någon annanstans.

FN:s barnkonvention

Vilka tider som sammanträden bör hållas kan också påverkas av möjligheten till barnomsorg för de förtroendevalda. I de fall en förtroendevald exempelvis är ensamstående vårdnadshavare eller har en partner som arbetar kvällstid, kan det vara svårare att komma ifrån på kvällstid. I Herrljunga kommun avgörs rätten att få ta del av barnomsorg vid obekväm arbetstid genom individuell prövning av varje enskilt ärende, detta enligt *Riktlinje för barnomsorg vid obekväm arbetstid*, fastställd av bildningsnämnden. Om politiska sammanträden hade bedömts vara anledning att erbjuda barnomsorg vid obekväm arbetstid behöver alltså utredas vid varje enskild förfrågan, men skulle kunna vara osäkert eftersom det är ett frivilligt uppdrag att ställa upp som förtroendevald.

Motivering av förslag till beslut

Sammantaget bedömer förvaltningen att nämnderna och kommunstyrelsen fortsatt själva bör besluta om sina sammanträdestider. Då det framgår i kommunallagen att det är nämnderna som ansvarar för att besluta sina egna sammanträdestider finns det ingen anledning att fatta principiella beslut som eventuellt ändå röstas ned av kommunstyrelsen eller nämnden i fråga som berörs. Vidare ser förvaltningen att det finns fördelar vad gäller möjligheten till en hållbar arbetsmiljö och tillgång till barnomsorg när sammanträdena planeras under dagtid. Även om vissa kostnader hade kunnat sparas in då färre förtroendevalda skulle behöva ansöka om ersättning för förlorad arbetsförtjänst bedöms det vara värt den kostnaden av ovanstående skäl.

Gällande motionärens argument om att fler kan tänkas vilja delta i politiken om sammanträden hålls kvällstid och därmed kan kombineras med förvärvsarbete dagtid kan det mycket väl stämma, men överlag ser förvaltningen mot bakgrund av ovanstående att argumenten mot förslaget är starkare än argumenten för. För den ledamot som sitter i en nämnd eller i kommunstyrelsen går det alltid att yrka på en förändring när sammanträdestiderna tas upp för beslut, och i de fall majoriteten är för förändringen beslutas det i så fall i enlighet med detta.

KF § 53

DNR KS 81/2022 900

Motion om ändrade sammanträdestider för kommunstyrelse och nämnder

Sammanfattning

Följande motion inkom 2022-03-03 från Jacob Brendelius (SD):

*"Förändrade sammanträdestider i kommunstyrelse och nämnder
Svensk demokrati bygger på tanken att all makt ska utgå från folket. I Sverige tillämpas så kallad representativ demokrati vilket innebär att representanter valda av folket styr Sverige i riksdag, regioner och kommuner.*

För att den representativa demokratin ska fungera behöver representanter från samtliga delar av befolkningen delta. De flesta av dessa representanter förvärvsarbetar och sköter därmed sina politiska förtroendeuppdrag på sin fritid. I dagligt tal benämns dessa politiker som just "fritidspolitiker".

I dagsläget planeras många nämndsammanträden i Herrljunga kommun till eftermiddagar och kvällar. Men inte alla. Kommunstyrelsens möten förläggs exempelvis alltid till förmiddagar och flera nämnder sammanträder klockan 13.

För att fritidspolitikerna ska kunna få sitt förvärvsarbete att gå ihop med sitt politiska uppdrag anser Sverigedemokraterna att samtliga sammanträden i både kommunstyrelse och nämnder företrädesvis ska ske på eftermiddagar och kvällar då de flesta människor är lediga från sina jobb. På så sätt kan politiker i större utsträckning än idag utföra sina uppdrag utan att behöva ta tjänstledigt från sitt arbete.

Om sammanträdestider skulle bli bättre anpassade till när de flesta förvärvsarbetande människor är lediga så skulle det med all säkerhet leda till att fler människor skulle kunna tänka sig att åta sig politiska uppdrag. En sådan utveckling skulle stärka demokratin i Herrljunga och i förlängningen även i Sverige."

Sverigedemokraterna yrkar att :

- Sammanträdestider för kommunstyrelse och samtliga nämnder företrädesvis planeras på eftermiddagar efter klockan 15 eller på kvällstid.

Beslutsgång

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning.

Motion

HERRLJUNGA KOMMUN	
Kommunstyrelsen	
2022-03-03	
Dnr	Beteckning
81/2022	900

2022-03-02

2022-02-28

Förändrade sammanträdestider i kommunstyrelse och nämnder

Svensk demokrati bygger på tanken att all makt ska utgå från folket. I Sverige tillämpas så kallad representativ demokrati vilket innebär att representanter valda av folket styr Sverige i riksdag, regioner och kommuner.

För att den representativa demokratin ska fungera behöver representanter från samtliga delar av befolkningen delta. De flesta av dessa representanter förvärvsarbetar och sköter därmed sina politiska förtroendeuppdrag på sin fritid. I dagligt tal benämns dessa politiker som just "fritidspolitiker".

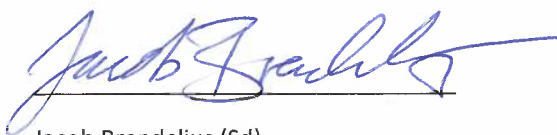
I dagsläget planeras många nämndsammanträden i Herrljunga kommun till eftermiddagar och kvällar. Men inte alla. Kommunstyrelsens möten förläggs exempelvis alltid till förmiddagar och flera nämnder sammanträder klockan 13.

För att fritidspolitikerna ska kunna få sitt förvärvsarbete att gå ihop med sitt politiska uppdrag anser Sverigedemokraterna att samtliga sammanträden i både kommunstyrelse och nämnder företrädesvis ska ske på eftermiddagar och kvällar då de flesta människor är lediga från sina jobb. På så sätt kan politiker i större utsträckning än idag utföra sina uppdrag utan att behöva ta tjänstledigt från sitt arbete.

Om sammanträdestider skulle bli bättre anpassade till när de flesta förvärvsarbetande människor är lediga så skulle det med all säkerhet leda till att fler människor skulle kunna tänka sig att åta sig politiska uppdrag. En sådan utveckling skulle stärka demokratin i Herrljunga och i förlängningen även i Sverige.

Sverigedemokraterna yrkar att:

- Sammanträdestider för kommunstyrelse och samtliga nämnder företrädesvis planeras på eftermiddagar efter klockan 15 eller på kvällstid.

Jacob Brendelius (Sd)

Sverigedemokraterna
Trygghet & Tradition

Sammanfattning

Herrljunga kommun har av Länsstyrelsen i Västra Götalands län inbjudits att lämna synpunkter i ärende 452-24652-2022, Program för räddningstjänst med tillhörande delplaner. Dokumenten är framtagna utifrån de ändringar som har skett i förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor. Länsstyrelsen ska enligt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO), 4 kap, 21 § upprätta ett program för räddningstjänst i enlighet med länsstyrelsens ansvar för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) 4 kap 6§.

Den 1 januari 2022 förändrades beredskapszonerna och planeringzoner tillkom kring svenska kärnkraftverk, vilket innebär att Herrljunga kommun numera ingår i planeringszonen kring Ringhals kärnkraftverk.

I Herrljunga kommuns yttrande konstateras att vi inte har något att erinra mot eller tillföra i ärendet. Vi ser dock fram emot fortsatt dialog och ytterligare förtydliganden av hur ansvarsfördelning och det praktiska arbetet ska ske i kommunerna.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-09-20

Herrljunga kommuns remissvar gällande program för räddningstjänst med tillhörande delplaner, Västra Götaland.

Program för räddningstjänst inkl:

- Delplan Utrymning
- Delplan Strålningsmätning
- Delplan Inomhusvistelse och jodtabletter
- Delplan Sanering

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner Herrljunga kommuns remissvar gällande program för räddningstjänst med tillhörande delplaner i Västra Götaland.

Anette Falk
Säkerhetschef

Expedieras till: Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING
Anette Falk

Tjänsteskrivelse
20xx-xx-xx
DNR KS 191/2021 950
Sid 2 av 2

För kännedom Namn namn, titel, organisatoriskt tillhörighet
till:

LÄNSSTYRELSEN VÄSTRA GÖTALAND

vastragotaland@lansstyrelsen.se

Herrljunga kommuns remissvar gällande Program för räddningstjänst med tillhörande delplaner, Länsstyrelsen i Västra Götaland. Länsstyrelsens dnr 452-24652-2022

Bakgrund

Herrljunga kommun har av Länsstyrelsen i Västra Götalands län inbjudits att lämna synpunkter i ärende 452-24652-2022, Program för räddningstjänst med tillhörande delplaner. Dokumenten är framtagna utifrån de ändringar som har skett i förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor. Länsstyrelsen ska enligt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO), 4 kap, 21 § upprätta ett program för räddningstjänst i enlighet med länsstyrelsens ansvar för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) 4 kap 6§.

Beslutsunderlag

Remiss, inklusive missiv, Program för Räddningstjänst och dess delplaner.

Yttrande

Herrljunga kommun har tagit del av programmet och har inte något att erinra mot eller tillföra ärendet. Eftersom vissa delar av delplanerna fortfarande är under framtagande ser kommunen fram emot en fortsatt dialog och ytterligare tydliggöranden av bland annat ansvarsfördelning och hur det praktiska arbetet ska ske i kommunerna.

Anette Falk
Säkerhetschef

Länsstyrelsen
Västra Götaland
Samhällsavdelningen
Lars-Ove Öhrn
010-224 54 45

Missiv
2022-06-28

Diarienummer
452-24652-2022

Sida
1(3)

Enligt sändlista

Remiss av Program för räddningstjänst med tillhörande delplaner, Länsstyrelsen i Västra Götaland.

År 2017 redovisade Strålsäkerhetsmyndigheten rapporten 2017:27 Översyn av beredskapszoner. I rapporten redovisas förslag till förändrade beredskaps- och planeringszoner kring bland annat de svenska kärnkraftverken (Forsmark, Oskarshamn och Ringhals). Till följd av rapporten 2017:27 har regeringen beslutat om en Förordning om ändring i förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor där ändringar med utgångspunkt i rapporten 2017:27 tagits fram. Förordningen träder i kraft den 1 januari 2022 dock är det vissa tillkomna paragrafer som först börjar gälla 1 juli 2022.

Länsstyrelsen ska enligt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO), 4 kap, 21 § upprätta ett program för räddningstjänst i enlighet med länsstyrelsens ansvar för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) 4 kap 6§.

För att implementera den nya förordningen och därmed de förändrade beredskapszonerna och tillkommande planeringszon kring svenska kärnkraftverk har Länsstyrelsen i Västra Götaland genomfört en revidering av Programmet för räddningstjänst vid kärnteknisk olycka samt tagit fram delplaner enligt följande:

- Program för räddningstjänst (huvudplan)
 - Delplan Utrymning
 - Delplan Sanering
 - Delplan Strålningsmätning
 - Delplan Inomhusvistelse och jodtabletter

Nu skickas planerna på remiss för att inhämta synpunkter och kommentarer. **Länsstyrelsen tar tacksamt emot synpunkter på dessa planer så snart som möjligt, dock senast den 15 november.**

Nyttja gärna medföljande Exceldokumentet ”kommentarslogg” för att sammanställa synpunkterna. Kommentarsloggen är framtagen för att ge en struktur på kommentarerna så att de i efterhand blir sök- och filtrerbara. En annan viktig aspekt är att det går att spåra hur och varför en kommentar bemöts på ett visst sätt.

Det vi önskar särskild återkoppling på är innehållet i de utskickade planerna. Vad som avser layout och språk så kommer detta att hanteras av länsstyrelsen.

Svaren med skickas till vastragotland@lansstyrelsen.se senast den 1 december. Svarsunderlaget som skickas in ska markeras med diarienummer 452-24652-2022.

Vid eventuella frågor, kontakta gärna vastragotland@lansstyrelsen.se markera med diarienummer 452-24652-2022.

Sändlista

Länsstyrelser

Länsstyrelsen i Hallands län
Länsstyrelsen i Jönköpings län
Länsstyrelsen i Värmlands län
Länsstyrelsen i Östergötlands län
Länsstyrelsen i Örebro län

Kommuner

Marks kommun
Svenljunga kommun
Tranemo kommun
Ulricehamn kommun
Bollebygd kommun
Borås kommun
Alingsås kommun
Vårgårda kommun
Lilla Edet kommun
Ale kommun
Tjörn kommun
Lerum kommun
Stenungsund kommun
Kungälv kommun
Mölnadal kommun
Göteborg kommun
Öckerö kommun
Härryda kommun
Partille kommun
Herrljunga kommun
Trollhättan kommun
Falköpings kommun

Övriga myndigheter och organisationer

Strålsäkerhetsmyndigheten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Jordbruksverket
Livsmedelsverket
Försvarsmakten
Trafikverket
Arbetsmiljöverket
Kustbevakningen
Chalmers Tekniska Högskola
Västra Götalandsregionen
Polisen Region väst

Program för räddningstjänst

Vid kärnteknisk olycka

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Titel: Program för räddningstjänst
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Foto framsida:
Rapport: 2022:XX
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland/

Förord

Det här är Länsstyrelsens i Västra Götaland läns program för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning.

En kärnteknisk olycka kan skapa stor oro bland allmänheten. Utsläpp av radioaktiva ämnen kan få mycket allvarliga konsekvenser för samhälle och miljö. Det är därför viktigt att Länsstyrelsen och samverkande aktörer i Västra Götalands län snabbt kan påbörja olika typer av insatser och informera om olyckan. Detta program är en del i att stärka länets beredskap och förmåga.

Enligt Lagen och Förordningen om skydd mot olyckor ansvarar Länsstyrelsen för räddningstjänst och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning.

I denna version är programmet reviderat med anledning av införandet av nya beredskaps- och planeringszoner runt Ringhals kärnkraftverk och de förändringar som har meddelats i samband med detta.

Innehåll

Innehåll.....	4
1. Inledning.....	6
1.1 Syfte	6
1.2 Revidering	6
1.3 Planens struktur.....	6
1.4 Planens förhållande till andra dokument	7
1.5 Betydande förändringar sedan tidigare planering.....	7
1.6 Perspektiv vid en kärnteknisk olycka	7
2 Västra Götalands län	10
3 Grundläggande förutsättningar	12
3.1 Utsläpp av radioaktiva ämnen	12
3.2 Utsläppsintervall vid en kärnteknisk olycka.....	12
3.3 Legala förutsättningar	12
3.4 Geografiskt områdesansvar och samhällsviktig verksamhet	15
3.5 Beredskapszoner och planeringszon	16
3.6 Larmvägar och larmnivåer	19
4 Organisation och ledning.....	21
4.1 Organisation i räddningstjänstfas	21
4.2 Räddningstjänst	23
4.3 Avslut av räddningstjänst	23
4.4 Checklista för räddningstjänstfasen	23
4.5 Samverkan	23
5 Samband.....	26
6 Strålningsmätning.....	27
6.1 Fasta och mobila strålningsmätningar	27
6.2 Dosratsmätningar på enskilda platser	27
6.3 Rapportering av mätvärden.....	28
7 Information och varning till allmänheten.....	29
7.1 Förhandsinformation till allmänheten i Marks kommun.....	29
7.2 Länsstyrelsens kommunikationskanaler	29
7.3 Kommunikationssamverkan med berörda aktörer.....	29
8 Resurser i länet.....	31
8.1 Länsstyrelsen Västra Götaland	31
8.2 Kommuner	31
8.3 Länsstyrelsen Hallands län.....	32

8.4	Västra Götalandsregionen (VGR).....	32
8.5	Chalmers Tekniska Högskola.....	32
8.6	Frivilliga resursgruppen (FRG).....	32
8.7	Polismyndigheten	32
8.8	Försvarsmakten	33
8.9	Kustbevakningen	33
8.10	Sjöfartsverket.....	33
8.11	Trafikverket.....	33
8.12	Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)	33
8.13	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).....	34
8.14	Jordbruksverket	34
8.15	Livsmedelsverket	35
8.16	Ringhals kärnkraftverk	35
8.17	Internationella resurser	35
9	Skyddsåtgärder	36
9.1	Inomhusvistelse	37
9.2	Jodtabletter	38
9.3	Utrymning av planeringszonen.....	38
9.4	Personsanering	39
9.5	Livsmedelsrestriktioner	39
10	Sanering.....	41
11	Andra frågor av betydelse för beredskapen.....	43
11.1	Arbetsmiljö	43
11.2	Ersättning vid kärnteknisk olycka	43
11.3	Övning och utbildning.....	43
12	Referenser	44

1. Inledning

Sedan olyckan i Fukushima i Japan år 2011 har kärnenergiberedskapen genomgått stora förändringar i världen. Erfarenheter från hanteringen av olyckan har tagits tillvara. Även krisberedskapen anpassas utifrån samhällsutvecklingen och påverkar därmed också kärnenergiberedskapen i Sverige.

En kärnteknisk olycka kan få mycket allvarliga konsekvenser för människa, miljö och näringsliv och skapa stor oro bland allmänheten. Länsstyrelsen är direkt ansvarig för räddningstjänst och sanering vid utsläpp eller vid överhängande risk för utsläpp av radioaktiva ämnen på en kärnteknisk anläggning. Länsstyrelsen är också ansvarig för att vidta de åtgärder som krävs för att skydda människor från skadlig inverkan av joniserande strålning. Det innebär att Länsstyrelsen snabbt måste etablera en krisledningsorganisation, vidta nödvändiga skyddsåtgärder och informera allmänheten.

Programmet ger tillsammans med delplaner en övergripande beskrivning av kärnenergiberedskapen i Västra Götalands län. De bör läsas tillsammans med övergripande krisledningsplan, kriskommunikationsplan och den nationella beredskapsplanen för hantering av en kärnteknisk olycka.

Huvudsakligen är programmet avsedd för hantering av konsekvenser i Västra Götalands län vid händelser vid Ringhals kärnkraftverk. Programmet kan också användas för händelser i andra kärntekniska anläggningar, i och utanför Sverige.

1.1 Syfte

Programmet tillsammans med delplanerna syftar till att på ett övergripande sätt beskriva Länsstyrelsens beredskap för en kärnteknisk olycka. De ska fungera som ett praktiskt stöd i Länsstyrelsens arbete med att leda räddningstjänst och sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen.

Syftet är också att på ett övergripande sätt ska beskriva för allmänhet och samverkande aktörer hur Länsstyrelsen planerar sitt arbete i händelse av en kärnteknisk olycka.

1.2 Revidering

Översyn av program för räddningstjänst och dess delplaner sker vartannat år. Utöver översynen, så sker revidering av programmet och delplaner i samband med större förändringar i den nationella kärnenergiberedskapen eller vid behov.

1.3 Planens struktur

Planens struktur utgår i stora drag från den lista på innehåll som redovisas i 4 kap. 21 § förordning om skydd mot olyckor:

1. organisation och ledning,
2. samband,
3. strålningsmätning,
4. information och varning till allmänheten,
5. personella och materiella resurser i länet,
6. skyddsåtgärder,
7. saneringsmetoder, och
8. andra frågor av betydelse för beredskapen.

1.4 Planens förhållande till andra dokument

1.4.1 Styrande dokument

Länsstyrelsen Västra Götalands läns övergripande krisledningsplan och kriskommunikationsplan är dokument som är viktiga vid en kärnteknisk olycka. Den övergripande krisledningsplanen klargör Länsstyrelsens organisation och uppgifter vid en samhällsstörning, vid höjd beredskap och vid Länsstyrelsens ansvar för räddningstjänst.

Länsstyrelsens kriskommunikationsplan ska möjliggöra och underlätta samverkan kring kriskommunikation vid större händelser i länet. När och om Länsstyrelsen har ett direkt ansvar för hela eller delar av en händelse, så har Länsstyrelsen också ansvar för att kommunicera aktuellt läge och åtgärder till allmänhet och media. Kommunikationsenheten ska ha förmåga och resurser att svara för kommunikationsstöd till Länsstyrelsens verksamheter i interna och externa krislägen.

1.4.2 Delplaner

För att mer utförligt beskriva delar av denna plan har Länsstyrelsen tagit fram ett antal delplaner som mer detaljerade beskriver hur olika ämnesområden ska hanteras. Dessa planer är:

- Saneringsplan, utgiven 2022
- Strålningsmättningsplan, utgiven 2022
- Utrymningsplan, utgiven 2022
- Plan för inomhusvistelse och jodtabletter, utgiven 2022

1.5 Betydande förändringar sedan tidigare planering

Från och med 2022-07-01 gäller nya zoner kring de svenska kärnkraftverken. I och med de nya zonerna är delar av Västra Götalands län numera del av såväl yttre beredskapszonen (YBZ) och planeringszonen (PZ). Detta ställer nya krav på Länsstyrelsen avseende bland annat skyddsåtgärder, strålningsmätning och planering. De nya förutsättningarna omhändertas i detta program.

1.6 Perspektiv vid en kärnteknisk olycka

För att Länsstyrelsen effektivt ska kunna planera för och leda räddningstjänst vid en kärnteknisk olycka är det viktigt med kunskap och förståelse för hur människor kan reagera vid en sådan olycka.

För att samtliga invånare i länet ska erhålla ett likvärdigt skydd finns krav på att Länsstyrelsen ska ta hänsyn till perspektiv på barnrätt, jämställdhet, funktionsvariationer och mänskliga rättigheter.

1.6.1 Mänskliga reaktioner vid en kärnteknisk olycka

Kärntekniska olyckor hör till de risker som många människor fruktar mest. I en svensk undersökning uppger 70 procent av de tillfrågade att de upplever en kärnteknisk olycka med radioaktivt nedfall som mycket hotfull. Det kan jämföras med 50 procent som anger att de upplever en kraftig brand eller bombhot som mycket hotfulla. Upplevelsen av en risk som mycket hotfull väcker människors avståndstagande och ger ofta upphov till starkt negativa associationer i fråga om fysiska och sociala konsekvenser.

Oron för joniserande strålning kan bli så stark att individer väljer att vidta åtgärder som inte är befogade utifrån ett vetenskapligt riskperspektiv utan baseras på känslan att vara utsatt för fara. De faktorer som främst styr när individer fattar beslut om hur de ska hantera situationen är oro för barnen och familjens hälsa samt oro för ekonomiska frågor kring jobb och bostad. Även relationen till människor runt omkring är styrande, till exempel hur släkt och grannarna beslutar att göra.

Erfarenheter från olyckan i Fukushima visar att det för områden som utryms finns ett "bäst före datum" för återflytt på cirka 3 år. Därefter har personer etablerat sig i den nya miljön och är mindre benägna att återvända.

1.6.2 Perspektiv på barnrätt, jämställdhet, funktionsvariationer och mänskliga rättigheter

Perspektiv på barnrätt, jämställdhet, funktionsvariationer och mänskliga rättigheter behöver genomsyra planeringen för kommunikationsåtgärder och skyddsåtgärder på samtliga nivåer i länet. Vissa grupper bör omhändertas särskilt i planeringen och det är viktigt att inte enbart fokusera på gruppernas behov, utan även göra insatser för att stärka gruppernas egen förmåga att vidta åtgärder på ett säkert sätt.

Barnrättsperspektivet är mycket viktigt eftersom barn och foster är mer känsliga för joniserande strålning än vuxna individer. Barn, gravida och ammande ska därför prioriteras vid beslut om skyddsåtgärder, till exempel vid utdelning av jodtabletter.

Kvinnor är mer oroliga för att exponeras för joniserande strålning än män. De är också mer riskmedvetna och benägna att vidta åtgärder för att undvika exponering. Detsamma gäller yngre och medelålders personer samt föräldrar, som är mer riskmedvetna i jämförelse med äldre personer och personer i hushåll utan barn. Särskilt kvinnor som är ensamstående föräldrar eller har sämre socioekonomiska förutsättningar är mer riskmedvetna och benägna att vidta åtgärder. Planeringen behöver ta hänsyn till detta då kvinnor både dominerar inom omsorgsyirken och i högre utsträckning är ensamstående föräldrar än män. Konsekvenserna kan bli märkbara inom hemtjänst, äldreboenden och personlig assistans om många i personalen prioriterar bort arbetet för att vid en inomhusvistelse stanna hemma med egna barn eller väljer att utrymma.

Även om kvinnor har större benägenhet att utrymma än män så är deras möjlighet att utrymma mer begränsad. Kvinnor utför mer vård av närstående äldre vilket kan försvåra ett beslut om utrymning. De har i mindre utsträckning tillgång till bil och körkort än män. Det sistnämnda gäller även äldre invånare, personer med funktionsvariationer samt marginaliserade grupper.

Äldre är ofta den mest utsatta gruppen vid större katastrofer. Det är därför viktigt att vid planeringen identifiera äldre som en grupp som behöver särskilt stöd.

Undersökningar har visat att invånare med lägre socioekonomisk tillhörighet är mer oroliga för konsekvenserna av en kärnteknisk olycka än personer med högre utbildning och bättre ekonomiska förutsättningar. Dock är högutbildade personer med goda ekonomiska förutsättningar mer benägna att flytta permanent. Detta kan bottna i en större tilltro till den egna förmågan att starta en god tillvaro på en annan ort.

Det kan vara svårt att nå fram till marginaliserade grupper med beslut och praktisk information om skyddsåtgärder genom traditionella kommunikationskanaler. Erfarenheter från pandemin har visat att personer som har ett annat modersmål än svenska, och personer som har två föräldrar med ett annat modersmål än svenska, i mindre grad använder sig av svenska nyhetsmedier och myndigheters hemsidor för att inhämta information. I stället inhämtas information från sociala media och utländska nyhetsmedia. Studier har även visat att marginaliserade grupper generellt har lägre förtroende för institutioner. Detta bör tas med i planeringen och särskilt om det finns områden där marginaliserade grupper utgör en stor andel av invånarna.

2 Västra Götalands län

Västra Götalands län består av 49 kommuner och kan beskrivas som ett Sverige i miniatyr med storstad och landsbygd, byar och mellanstora samhällen. Från västkustens öppna kustlandskap, via de västgötska slätterna till Dalslands skogar. Länet omfattar hela landskapet Bohuslän samt huvuddelarna av Dalsland och Västergötland. Länet gränsar till Värmlands län, Örebro län, Östergötlands län (i Vättern), Jönköpings län och Hallands län.

Länets kommuner är indelade i fyra kommunalförbund:

- Fyrbodals kommunalförbund
- Skaraborg kommunalförbund
- Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
- Göteborgsregionen

Länets kommuner är av mycket varierande storlekar, både i folkmängd och i area. Störst till ytan är Tanums kommun med 2 351 km² och minst är Partille med 58,41 km². Flest invånare bor det i Göteborgs kommun med drygt 580 000 invånare och minst antal bor det i Dals-Eds kommun med en befolkning på cirka 4 800 invånare¹. Länet som helhet har drygt 1,7 miljoner invånare, vilket är en sjättedel av Sveriges befolkning. Mer än hälften av befolkningen – 971 000 personer – bor i Göteborgsregionen.

Det som särskilt utmärker industrin i Västra Götaland i förhållande till landets andra län är den stora kemiska processindustrin och raffinaderierna. Sveriges enda tre drivmedelsraffinaderier ligger vid västkusten, vilket även kemiklustret i Stenungssund gör. Hela 90 % av Sveriges fossila utsläpp från kemiindustrin kommer från Västra Götaland. Ett flertal fordonsindustrier finns också i länet, tillsammans med skogsindustri, cementindustri och diverse tillverkningsindustri. Västra Götalands lärosäten, forskningsinstitut och Science Parks utgör tillsammans ett unikt system för innovation- och forskningsprojekt. I Göteborg, Sveriges näst största stad, ligger Skandinavians största hamn och porten till världen för stora delar av svensk industri.

Transportsektorn omfattar vägtrafik, bantrafik, sjötrafik och lufttrafik. Samhället är beroende av transporter av gods och människor för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Trafikverket region Väst ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna.

Göteborgs hamn är Skandinavians största hamn. Totalt passerar nära 30 procent av Sveriges utrikeshandel via hamnen som har ett brett linjeutbud, till exempel direktlinjer till destinationer i Europa, Asien, Mellanöstern, Afrika och Nordamerika.

¹ SCB statistik befolkningsmängd 2022-03-31

Västra Götalands län är ett område som är strategiskt viktigt för försörjningen av Sverige men även för försörjningen av Norge och Finland. Inom länet finns en förhållandevis hög andel militära förband.

Figur 1. Kartan visar länet med kommunernas huvudorter (inte alltid samma som kommunnamnet), länets större vägar, järnvägar och vattendrag.

3 Grundläggande förutsättningar

I detta avsnitt uppmärksammas relevanta bestämmelser i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och förordning (2003:789) om skydd mot olyckor. Annan relevant lagstiftning återfinns löpande i dokumentet och i tillhörande delplaner till detta program.

Nedan beskrivs även beredskapszoner och planeringszoner samt larm och larmvägar.

3.1 Utsläpp av radioaktiva ämnen

I Sverige har samtliga kärnkraftverk omfattande säkerhetssystem. Detta ska förhindra eller minska effekterna av olyckor på anläggningen. Alla svenska kärnkraftverk har som extra säkerhetsåtgärd även försetts med ett haverifilter. Vid en eventuell olycka inne på verket, ska haverifiltret reducera utsläppsmängderna.

Följderna av ett utsläpp av radioaktiva ämnen är beroende av utsläppets innehåll och storlek, väderförhållanden och samverkande myndigheters förmåga att hantera en sådan händelse.

Ett eventuellt haveriutsläpp följer vindriktningen. Beroende på de meteorologiska förutsättningarna kan närområdet eller områden längre från Ringhals drabbas av utsläppsplymen. I det svåraste fallet kan haveriutsläppet medföra sådana nivåer för markbeläggning av radioaktiva ämnen att utrymning och sanering kan behövas i de drabbade områdena.

3.2 Utsläppsintervall vid en kärnteknisk olycka

Konsekvenserna av en kärnteknisk olycka beror på:

- Utsläppets storlek och förlopp
- Det väder som råder när utsläppen sker

FILTRA är ett utsläpp som motsvarar regeringens krav från 1986 på maximalt utsläpp via haverifiltret för en antagen olycka med härdsfälta och tankgenomsfältning. FILTRAx100 utgör ett antaget största möjligt utsläpp från en enskild reaktor för en olycka med härdsfälta och tankgenomsfältning.

Beredskapsplaneringen för en eventuell kärnteknisk olycka i länet utgår från tre olika scenarier för utsläpp (utsläppsintervall) av radioaktiva ämnen där olika omfattande skyddsåtgärder skulle behöva vidtas.

- Upp till FILTRA
- Mellan FILTRA och 10x FILTRA
- Större än 10x FILTRA

3.3 Legala förutsättningar

Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Det gäller när utsläppen sker i sådan omfattning att särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten, eller då

överhängande fara för sådant utsläpp föreligger.^{2,3} Med stöd från nationella myndigheter fattar Länsstyrelsen beslut om varning, information, skyddsåtgärder för människor, egendom och miljö, strålningsmätning och sanering.

Med kärnteknisk anläggning avses anläggningar för utvinning av kärnenergi. Exempel på detta är kärnkraftsreaktorer, kärnenergidrivna fartyg, anläggningar för hantering och tillverkning av bränsle samt anläggningar för bearbetning och lagring av kärnavfall.⁴

Enligt förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion är Länsstyrelsen geografiskt områdesansvarig myndighet i länet och ska vidare enligt förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap vara den sammanhållande funktionen mellan lokala aktörer och den nationella nivån.

3.3.1 Före olyckan

Länsstyrelsen ska upprätta ett program för räddningstjänsten och saneringen vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning, med följande innehåll⁵:

1. organisation och ledning
2. samband
3. strålningsmätning
4. information till allmänheten
5. personella och materiella resurser i länet
6. skyddsåtgärder
7. saneringsmetoder
8. andra frågor av betydelse för beredskapen.

Länsstyrelsen ska förbereda för strålningsmätningar, utrymning av allmänheten baserad på strålningsmätningar, inomhusvistelse för allmänheten och begränsad extrautdelning av jodtabletter till allmänheten i planeringszonen⁶.

Länsstyrelsen ska säkerställa att den befolkning som sannolikt kommer att beröras i händelse av en radiologisk nödsituation ges information om de hälsoskyddsåtgärder som ska vidtas och de regler som gäller i en sådan situation⁷.

Kommunerna är skyldiga att delta i planeringen, och medverka vid övningar, för räddningstjänsten samt sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning⁸.

² Lag (2003:778) om skydd mot olyckor. Kap. 4, 6§

³ Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor. Kap. 4, 15§

⁴ Lag (1983:3) om kärnteknisk verksamhet, 2§

⁵ 4 kap. 21 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

⁶ 4 kap. 26 och 27 §§ förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

⁷ 4 kap. 18 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

⁸ 6 kap. 9 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

3.3.2 Under olyckan

Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänst vid utsläpp eller vid överhängande risk för utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning, om omfattning är sådan att det krävs särskilda åtgärder för att skydda allmänheten⁹.

Länsstyrelsen ansvarar för att utse en räddningsledare för att leda räddningsinsatsen¹⁰. Till räddningsledare i räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning får endast den utses som har behörighet att vara räddningsledare i kommunal räddningstjänst och som har erfarenhet av att leda stora räddningsinsatser, eller den som har motsvarande kvalifikationer¹¹.

Länsstyrelsen ska säkerställa att den befolkning som faktiskt berörs, eller sannolikt kommer att beröras, i händelse av en radiologisk nödsituation omedelbart underrättas om fakta om olyckan, de regler som gäller för befolkningen och de hälsoskyddsåtgärder som ska vidtas¹².

Kommuner och statliga myndigheter är skyldiga att med personal och egendom delta i en räddningsinsats efter utsläpp av radioaktiva ämnen på anmodan av räddningsledaren, under förutsättning att kommunen eller myndigheten har lämpliga resurser och att ett deltagande inte allvarligt hindrar dess vanliga verksamhet¹³. Vidare ska de efter begäran från den myndighet som ansvarar för räddningstjänst eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen lämna upplysningar, om personal och utrustning som kan användas i räddningstjänst eller vid sanering.

Då räddningstjänst råder gäller bestämmelser om tjänsteplikt för var och en som under kalenderåret fyller lägst arton och högst sextiofem år på anmodan av räddningsledaren¹⁴.

Bestämmelser om ingrepp i annans rätt gäller under räddningstjänst¹⁵.

Strålsäkerhetsmyndigheten ska bland annat ge råd om strålningsmätningar samt samordna och bistå med strålskyddsbedömningar vid räddningstjänst¹⁶.

3.3.3 Efter olyckan

Länsstyrelsen ansvarar för saneringen efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Saneringen avser sådana åtgärder som staten ska vidta för att göra det möjligt att åter använda mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats genom utsläppet. Statens skyldighet gäller endast i den utsträckning detta är motiverat med hänsyn till följderna

⁹ 4 kap. 6 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor; 4 kap. 15 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

¹⁰ 4 kap. 9 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹¹ 4 kap. 22 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

¹² 4 kap. 18 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

¹³ 6 kap. 7 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁴ 6 kap. 1 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁵ 6 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁶ 4 kap. 30 § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor.

av utsläppet, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt¹⁷.

Vid andra olyckor med radioaktiva ämnen, exempelvis i samband med transport av radioaktiva ämnen, är verksamhetsutövaren ansvarig för en eventuell sanering. Regeringen kan besluta att en statlig myndighet ska ansvara för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen även i andra fall än efter en kärnteknisk olycka¹⁸.

Kommuner och statliga myndigheter är skyldiga att med personal och egendom delta vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen på anmodan av länsstyrelsen, under förutsättning att kommunen eller myndigheten har lämpliga resurser och att ett deltagande inte allvarligt hindrar dess vanliga verksamhet¹⁹.

Bestämmelser om ingrepp i annans rätt gäller vid sanering²⁰.

Regeringen kan besluta om att en länsstyrelse eller någon annan statlig myndighet ska ta över saneringsansvaret inom ett eller flera län²¹.

Ersättning för kostnader för räddningstjänst och sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning regleras genom lagen om skydd mot olyckor.

3.4 Geografiskt områdesansvar och samhällsviktig verksamhet

3.4.1 Geografiskt områdesansvar

Enligt förordning om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap ska Länsstyrelsen inom sitt geografiska område vara en sammanhållande funktion mellan lokala aktörer, som exempelvis kommuner, regionen och näringsliv, och den nationella nivån vid en samhällsstörning, (i detta fall vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning). Länsstyrelserna ska vidare verka för att samordna verksamhet mellan kommuner, regioner och myndigheter och samordna informationen till allmänheten och företrädare för massmedia. Länsstyrelsen ska också hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen, tillståndet, den förväntade utvecklingen och tillgängliga resurser.

Kommuner är ansvariga för det geografiska området på lokal nivå (Lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap 2 kap. 7 §) och regeringen på nationell nivå.

3.4.2 Samhällsviktig verksamhet

Med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga

¹⁷ 4 kap. 8 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor; 4 kap. 15 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

¹⁸ 4 kap. 8 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁹ 6 kap. 7 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

²⁰ 6 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

²¹ 4 kap. 10 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. I detta sammanhang ska verksamhet förstås som ett vidare begrepp. Verksamhet, tjänst eller infrastruktur inkluderar exempelvis även anläggningar, processer, system och noder.

Vid en kärnteknisk olycka och vidare utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning är det viktigt att samhällsviktig verksamhet är identifierad för att kunna hantera händelsen på bästa möjliga sätt. Samhällsviktig verksamhet identifieras av olika aktörer och på olika nivåer. Kommunen identifierar lokalt samhällsviktigt och samhällsviktigt inom organisation. Regionen och Länsstyrelsen identifierar regionalt samhällsviktigt, samhällsviktigt inom ansvarsområde och inom organisationen.

Vidare identifieras nationellt samhällsviktig inom ansvarsområde och inom organisation bevakningsansvariga myndigheter på nationell nivå.

Kommuner, regioner och myndigheter (inklusive länsstyrelsen) ska redovisa samhällsviktig verksamhet i sina respektive risk- och sårbarhetsanalyser.

Genom att systematiskt identifiera och ha kunskap och kännedom om vad som är samhällsviktig verksamhet finns ett bra underlag till andra arbeten så som kontinuitetshantering, styrel, nödvattenplanen etcetera

3.5 Beredskapszoner och planeringszon

Från och med 1 januari 2022 träder de nya zoner kring de svenska kärnkraftverken i kraft. Dessa ändringar utgår från *Förordning om ändring i förordningen om skydd mot olyckor*. Ändringarna har utgångspunkt i Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM) rapport 2017:27 Översyn av beredskapszoner och där målen är:

1. Undvika att människor utsätts för stråldoser som medför allvarliga deterministiska hälsoeffekter.
2. Minska sannolikheten för stokastiska effekter genom att begränsa stråldosen till människor.

Exempel på deterministiska hälsoeffekter är brännskador på huden eller skador på inre organ, och de uppträder ofta i nära anslutning till exponering för joniserande strålning. Stokastiska effekter är till exempel cancer som ofta uppträder flera år efter att en person har exponerats.

Risken för stråldoser som medför allvarliga deterministiska hälsoeffekter är begränsad till den inre beredskapszonen. Däremot är det relevant att minska sannolikheten för stokastiska effekter i de övriga zonerna. Detta görs genom att vidta olika skyddsåtgärder, till exempel inomhusvistelse och intag av jodtabletter.

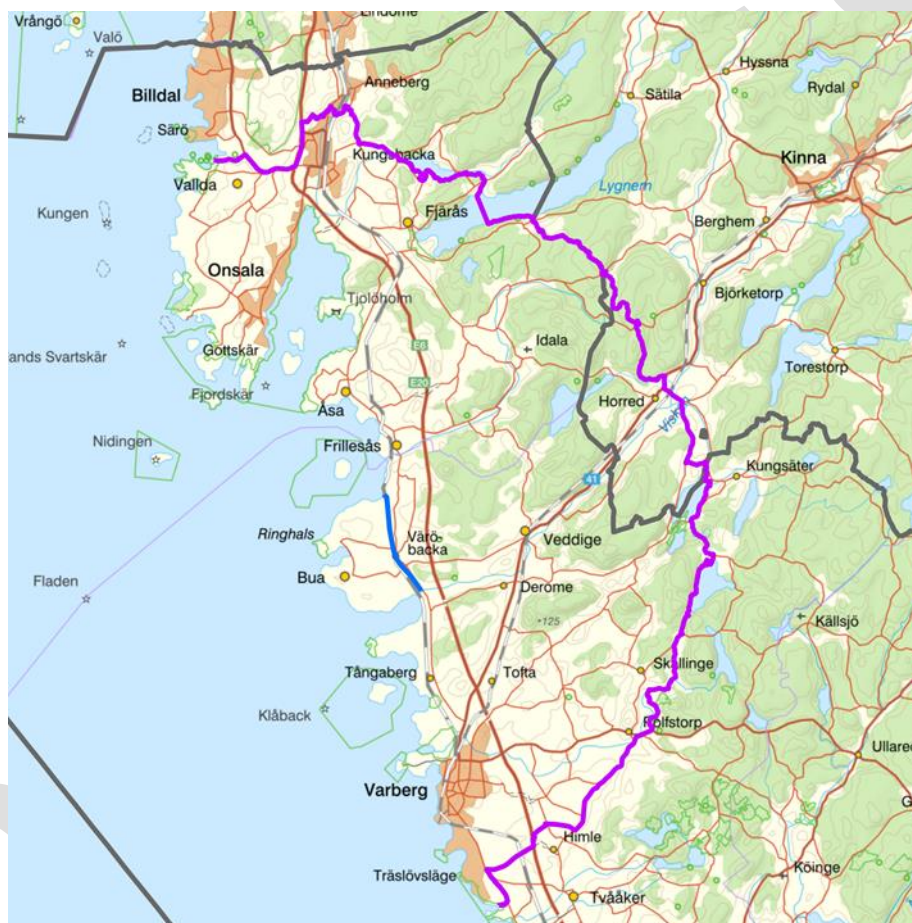
Enligt förordningen ska det finnas en inre beredskapszon om cirka 0–5 km, en yttre beredskapszon om cirka 5–25 km samt en planeringszon om cirka 25–100 km.

3.5.1 Inre och yttre beredskapszon

I Västra Götalands län ligger ingen kommun inom den inre beredskapszonen (IBZ). I den yttre beredskapszonen (YBZ) ligger del av Marks kommun.

I den inre och yttre beredskapszonen ska följande förbereddas:

- Skyndsam varning till allmänheten vid utsläpp av radioaktiva ämnen eller vid överhängande fara för utsläpp av radioaktiva ämnen.
- Förberedelser för inomhusvistelse för allmänheten.
- Planering för utrymning, inre beredskapszonen ska prioriteras framför utrymning av den yttre.
- Utdelning av jodtabletter i förhand samt förberedelser för att kompletteringsutdela jodtabletter till allmänheten.
- Förhandsutdelad information till allmänheten om innehåll om hälsoskyddsåtgärder som ska vidtas och regler som gäller i en sådan radiologisk nödsituation.

Figur 2. Den inre och yttre beredskapszonen.

Marks kommun har sedan tidigare varit delaktig i beredskapen kring Ringhals, och har haft utpekade uppgifter för bland annat utrymningsplats i Länsstyrelsen i Hallands beredskapsplan. Dessa uppgifter kvarstår i samband med att de nya zonerna upprättas.

I den yttre beredskapszonen kan beslut om skyddsåtgärder fattas enbart utifrån prognoser och läget på Ringhals kärnkraftverk. Skyddsåtgärder i YBZ kan behöva genomföras skyndsamt, men bör genomföras först efter att skyddsåtgärder i IBZ är genomförda.

I den yttre beredskapszonen fattas beslut om skyddsåtgärder initialt utifrån prognoser och läget på Ringhals kärnkraftverk. Skyddsåtgärder i YBZ kan behöva genomföras skyndsamt, men bör genomföras först efter att skyddsåtgärder i IBZ är genomförda.

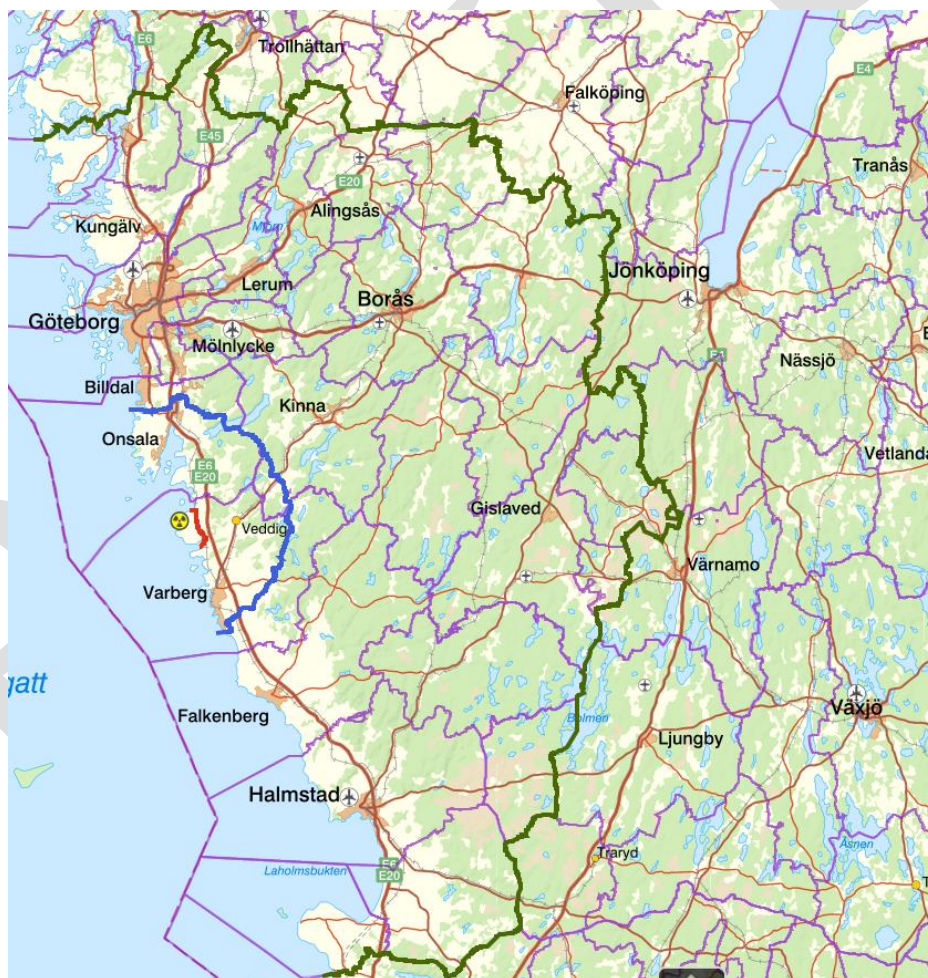
3.5.2 Planeringszon

I Västra Götalands län är 20 kommuner belägna i planeringszonen (Mark, Stenungsund, Lilla Edet, Herrljunga, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn, Borås, Bollebygd, Härryda, Mölndal, Öckerö, Göteborg, Partille, Lerum, Tjörn, Kungälv, Ale, Alingsås och Vårgårda).

Gränsen för planeringszonen i Västra Götalands län följer kommungränser i sin helhet.

I planeringszonen ska följande förberedas:

- Strålningsmätningar
- Utrymning av allmänheten baserad på strålningsmätningar
- Förberedelser för inomhusvistelse för allmänheten
- Förberedelser för en begränsad extrautdelning av jodtabletter till allmänheten

Figur 3. Den inre och yttre beredskapszonen samt planeringszonen.

De åtgärder som finns förberedda i planeringszonen syftar till att kunna vidta lämpliga skyddsåtgärder för de som befinner sig i området, samt att stödja inre och yttre beredskapszonen i deras utrymningsarbete genom att upprätta lämpliga utrymnings- eller mottagningsplatser i området.

I planeringszonen kan beslut om vissa skyddsåtgärder (exempelvis inomhusvistelse och intag av jodtabletter) fattas baserat på prognoser och läget på Ringhals kärnkraftverk. Beslut om mer ingripande skyddsåtgärder, såsom utrymning eller partiell utrymning, fattas baserat på resultat från genomförda strålningsmätningar, samt andra relevanta faktorer.

3.5.3 Övriga länet

Även de av länets kommuner som ej omfattas av de utökade beredskapszonerna är en del av kärnenergiberedskapen. Vid en kärnteknisk olycka som påverkar dessa kommuner direkt ska samma organisation och principer gälla för strålningsmätning och skyddsåtgärder som för de kommuner som befinner sig inom zonerna.

Kommuner som befinner sig utanför zonerna kan även behöva bistå med att upprätta en mottagningsplats i samband med en utrymning i samband med en händelse på Ringhals.

3.6 Larmvägar och larmnivåer

Vid de svenska kärnkraftverken finns två larmnivåer, Förstärkt beredskap och Haverilarm. De här larmen utlöses av kärnkraftverkets personal.

Det finns även så kallad informationsnivå (RIHAB – Ringhals Haveriberedskapsorganisation) som innebär att händelser och förhållanden har inträffat som ställer krav på särskilt stöd till den ordinarie linjeorganisationen. Larmnivån aktiveras om hot mot någon av säkerhetssystemen på Ringhals uppstår (exkluderat fysiska barriärer runt anläggningen).

3.6.1 Förstärkt beredskap

Förstärkt beredskap innebär att händelser och förhållanden som har betydelse för strålsäkerheten har inträffat som motiverar att förebyggande åtgärder för allmänheten vidtas och att beredskapen för att kunna vidta brådskande skyddsåtgärder för allmänheten förstärks.

3.6.2 Haverilarm

Larmnivån haverilarm innebär att händelser och förhållanden som har betydelse för strålsäkerheten har inträffat som motiverar att brådskande skyddsåtgärder för allmänheten vidtas.

3.6.3 Larmvägar

Länsstyrelsen Västra Götalands län

Vid larmning kommer Länsstyrelsen Västra Götaland att larmas en gång med ett meddelande vid båda larmnivåerna. Länsstyrelsen Västra Götalands läns Tjänsteman i Beredskap (TiB) kommer att larmas av SOS Alarm enligt Länsstyrelsen Halland läns larmplan.

För att spara tid i uppstartsskedet kallar Hallands länsstyrelse till en första regional samverkanskonferens redan i larmmeddelandet. Denna hålls ca 2–2,5 timmar efter första larmet. Vid första konferensen kommer länsstyrelsen i Hallands län informera om vad som hänt. Övriga organisationer förväntas inte lämna lägesrapporter vid detta tillfälle och utrymmet för frågor kommer vara begränsat.

Länsstyrelsen Västra Götaland inväntar inte den första samverkanskonferensen utan aktiverar sin krisledningsorganisation direkt vid larm.

Marks kommun

Marks kommun kommer direkt att larmas, på samma sätt som övriga, via SOS Alarm.

Vid larm kommer uppstart av utrymningsplatsen i Kunskapens hus att ske på initiativ av Marks kommun i samverkan med Länsstyrelsen Hallands och Västra Götalands läns räddningsledare för att ta emot utrymmande från inre beredskapszonen.

Länsstyrelsen Västra Götaland kommer sända samverkansperson till utrymningsplatsen i Marks kommun. Det för att vara länk mellan Marks kommun och krisorganisationen på Länsstyrelsen samt stötta den lokala ledningsorganisationen på utrymningsplatsen.

Västra Götalandsregionen

Västra Götalandsregionen (VGR) kommer direkt att larmas, på samma sätt som övriga, via SOS Alarm

Övriga kommuner i planeringszonen inom Västra Götalands län

Länsstyrelsen Västra Götaland ansvarar för att informera berörda kommuner (utöver Marks kommun) i Västra Götaland. Normalt görs detta genom kallelse till en samverkanskonferens. Samverkanskonferensen kommer att genomföras så snart Hallands länsstyrelse informerat via deras första samverkanskonferens.

Kärnteknisk olycka utanför Sverige

Vid kärnteknisk olycka utanför Sverige så kommer larmet från IAEA eller EU att gå till SMHI, som är nationell kontaktpunkt. SMHI vidarebefordrar larmet till SSM och MSB som i sin tur larmar på samma sätt som vid en inhemsk nödsituation.

4 Organisation och ledning

Länsstyrelsen i Västra Götaland startar sin krisledningsorganisation, vid samhällsstörningar likt en kärnteknisk olycka. I den övergripande krisledningsplan tydliggörs hur myndigheten organiserar sin krisledningsorganisation internt.

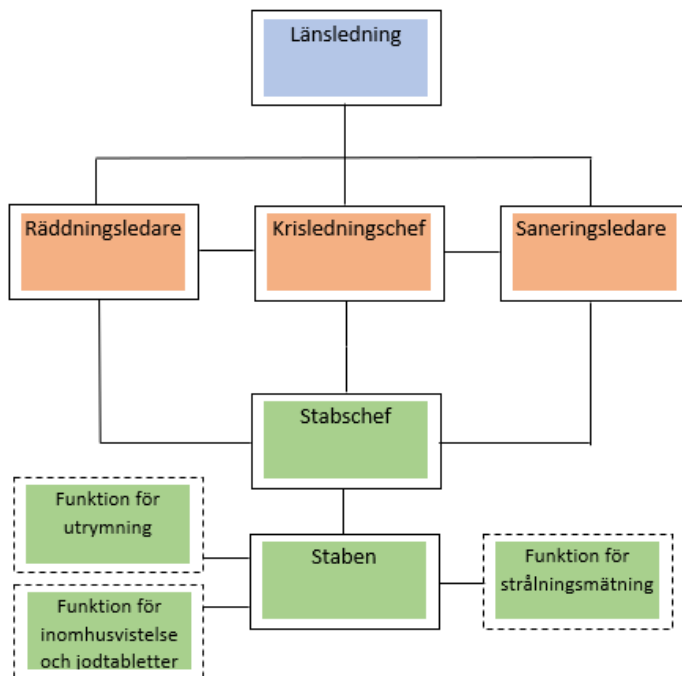
Det geografiska områdesansvaret är lika viktig oavsett samhällsstörning. Vid en kärnteknisk olycka kommer räddningsledarens uppgift vara att fatta beslut om frågor som rör den statliga räddningstjänsten. En kärnteknisk olycka kommer också innebära påverkan på samhället i stor utsträckning och det geografiska områdesansvaret är viktigt och kommer omhändertas och hanteras i staben.

Vid en kärnteknisk olycka tillkommer vid behov funktioner för räddningsledare, saneringsledare, strålningsmätning och skyddsåtgärder så som utrymning, inomhusvistelse och jodtabletter.

4.1 Organisation i räddningstjänstfas

Vid larm om kärnteknisk olycka från Ringhals kärnkraftverk, Förstärkt beredskap och Haverilarm bemannas Länsstyrelsens krisledningsorganisation enligt nedan.

I samband med hot om eller pågående utsläpp av radioaktiva ämnen från kärnteknisk olycka följer här en krisledningsorganisation, se figur 4.

Figur 4. Länsstyrelsens krisledningsorganisation vid en kärnteknisk olycka.

Länsledning

Landshövdingen eller dennes ställföreträdande utser räddningsledare.

Länsledningen ansvarar för att ge en intern inriktning för Länsstyrelsen Västra Götalands län, bland annat vad gäller prioriteringar i både linjeverksamheten och i krisorganisationen.

Krisledningschef

Krisledningschefen ansvarar för ledning av verksamheten kopplat till samhällsstörningen utifrån länsledningens inriktning. Bland annat innebär det att aktivera och anpassa krisledningsorganisationen till rätt nivå och formulera inriktning för stabens arbete.

Räddningsledare

Räddningsledarna (presumtiva räddningsledare, PRL) är på förhand utsedda att leda den statliga räddningstjänsten vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning om kriterierna för räddningstjänst enligt lagen om skydd mot olyckor är uppfyllda. PRL bemannas av behöriga räddningsbefäl från länets räddningstjänstorganisationer eller har tidigare verkat inom kommunal räddningstjänst.

Saneringsledare

Saneringsledarnas uppgift är att leda saneringsarbetet efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen. Saneringsledaren kallas in direkt vid larm om förstärkt beredskap eller haverilarm och startar upp arbetet med sanering direkt.

Saneringsledaren arbetar utifrån Länsstyrelsens saneringsplan.

Stabschef och staben

Stabschefen leder arbetet i krisstaben som är ett stöd till länsledningen, krisledningschefen, räddningsledaren och saneringsledaren med att ta fram underlag till beslut. Krisstaben ska svara för informationsdelning, samlad regional lägesbild, samordning av åtgärder och kommunikation samt beredning av till samhällsstörningen relaterade frågor.

Vid en kärnteknisk olycka kan staben behöva ytterligare funktioner så som funktion för strålningsmätning och skyddsåtgärder.

Tillkommande funktioner i staben vid kärnteknisk olycka

Beroende på olyckans omfattning kan staben behöva förstärkas med ytterligare funktioner.

Strålningsmätning är en funktion som kan behövas i staben, beroende på om ett radiologiskt utsläpp har skett. Detta för att bland annat kunna bedöma och utfärda rätta skyddsåtgärder. För vidare beskrivning om strålningsmätning, se Strålningsmättningsplanen.

Vid beslut av utrymning och/eller inomhusvistelse och jodtabletter så kommer staben förstärkas med funktioner som hanterar dessa skyddsåtgärder. Se vidare beskrivning om skyddsåtgärder i respektive plan samt *Övergripande krisledningsplan*.

4.2 Räddningstjänst

Länsstyrelsen i Västra Götalands län bedömer att det vid förstärkt beredskap och haverilarm vid Ringhals kärnkraftverk fattas beslut om statlig räddningstjänst, då de fyra kriterierna för räddningstjänst är uppfyllda²².

4.3 Avslut av räddningstjänst

Statlig räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning ska avslutas när ett eller flera av kriterierna i 1 kap 2§ lagen om skydd mot olyckor inte längre är uppfyllda. Enligt lagen 4 kap 7§ om skydd mot olyckor är det räddningsledaren som har mandat att fatta beslut om att avsluta räddningsinsatsen. Beslutet om att avsluta räddningsinsatsen ska göras skriftligen.

4.4 Checklista för räddningstjänstfasen

I bilaga 1 till detta program kommer det finnas checklista för de olika larmnivåerna för att snabbt komma i gång med arbetet. Åtgärderna är grundläggande och kan behövas att anpassas efter rådande situation.

4.5 Samverkan

Samverkan med berörda aktörer följer samma samverkansrutiner som vid andra händelser. Nationella och regionala samverkanskonferenser och utsända samverkanspersoner är exempel på detta.

Utöver de lokala och regionala aktörer som Länsstyrelsen normalt kallar till vid regionala samverkanskonferenser kan nedanstående aktörer behöva delta utifrån sina expertområden.

- Länsstyrelsen i det län utsläppet skett
- Länsstyrelser i angränsande län
- Arbetsmiljöverket (AMV)
- Jordbruksverket (SJV)
- Livsmedelsverket (SLV)
- Kustbevakningen (KBV)
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
- Naturvårdsverket
- Trafikverket (TRV)
- Socialstyrelsen (SoS)
- Sjöfartsverket (SJÖV)
- Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)
- Statens meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)

4.5.1 Inriktnings- och samordningsfunktion (ISF)

ISF används när flera aktörer berörs av en samhällsstörning och det identifieras behov av gemensam inriktning och samordning. En ISF är en

²² Staten eller en kommun ska ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

tillfälligt sammansatt aktörsgemensam funktion för att sluta överenskommelser om inriktning och samordning. I praktiken är en ISF möten, fysiska eller på distans, som berörda aktörer genomför för att komma överens om hur en samhällsstörning ska hanteras. Genom att aktörerna utgår från en samlad lägesbild blir det lättare för dem att prioritera åtgärder och resurser, vilket görs i överenskommelser om aktörsgemensam inriktning och samordning. Överenskommelser kan även gälla ansvarsfördelning eller inriktning på det fortsatta arbetet. Avsikten är att åstadkomma större effekt i hanteringen av en samhällsstörning.

Inriktnings- och samordningsfunktion för Västra Götalands län (*Exempel på deltagare i en ISF*):

- Regionala rådet
- Kommuner i planeringszonen
- Trafikverket
- Kustbevakningen
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Regionen (vård och trafik)
- Länsstyrelsen Halland
- Övriga grannlän till Halland som ingår i planeringszonen

4.5.2 Samverkan med Länsstyrelsen i Hallands län

En kärnteknisk olycka vid Ringhals kräver omfattande samverkan med Länsstyrelsen i Halland. Även vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen från andra kärnkraftverk har Länsstyrelsen i Halland värdefull kunskap och erfarenhet.

Vid larm om utsläpp från Ringhals kärnkraftverk ska Länsstyrelsen Västra Götaland säkerställa samverkan med Länsstyrelsen i Halland. Samverkan kan genomföras på flera sätt, genom att samverkansperson skickas till Halland eller via samverkan mellan de olika länsstyrelsernas staber. Länsstyrelserna har möjlighet att koppla upp sig mot varandras staber genom tekniska system.

En Inriktnings- och samordningsfunktion kommer upprättas av Hallands länsstyrelse och där kommer ledningsperson från Länsstyrelsens Västra Götaland att ingå.

I de fall som det blir aktuellt med räddningstjänst både i Västra Götalands län och Hallands län ska prioritering av gemensamma resurser i första hand göras genom samverkan.

Länsstyrelsen i Halland har:

- Mer information om inträffad händelse
- Stor kunskap om landets kärnenergiberedskap
- Utbildningar inom kärnenergiberedskapen för länets aktörer där även personal från Länsstyrelsen i Västra Götaland har möjlighet att delta
- Genom övning mer erfarenhet av kärntekniska olyckor
- En plattform för samverkan med de aktörer som verkar både i Hallands län och Västra Götalands län
- Kompletteringslager av jodtabletter för kompletteringsutdelning i inre och yttre beredskapszon.

- Möjlighet att bistå med stabspersonal och resurser för strålningsmätning om utsläppet inte skett från Ringhals (bistånd till annat län, enligt förordning om skydd mot olyckor).

Länsstyrelsen i Västra Götaland län kan bland annat bistå Länsstyrelsen Halland med:

- Reservledningsplats
- Personal

4.5.3 Samverkan med övriga län

Vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen är det viktigt att åtgärder och information samordnas över länsgränserna. Om rekommendationerna skiljer sig mellan olika län utan anledning kan allmänheten tappa förtroende för myndigheterna.

Om inte Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) eller någon annan aktör tar initiativ till en sådan samordning bör Länsstyrelsen ta initiativ till att detta görs.

Genom samverkan kan länen ta till vara varandras kompetens och resurser för att nyttja resurserna optimalt. Länsstyrelserna i Halland, Kalmar, Uppsala, Skåne och Västerbottens län ska enligt förordningen 4 kap. 21 § om skydd mot olyckor planera för bistånd till annat län. Ovanstående länsstyrelser har bred kompetens inom kärnenergiberedskap och i vissa fall även materiella resurser.

Länsstyrelsen i Västra Götaland kan avlasta och stödja drabbade län i vissa delar av arbetet. Detta gäller både hanteringen av ett utsläpp och i länsstyrelsernas ordinarie verksamhet.

5 Samband

De tekniska system som kommer användas vid en kärnteknisk olycka är till största del samma som används i vardagen och vid andrasamhällsstörningar. De är telefoni, Rakel, Skype, videokonferens, e-post och WIS. Användandet av dessa sambandssystem på regional nivå anges också i länsstyrelsens övergripande krisledningsplan. Vid en kärnteknisk olycka används också, utöver ovanstående, RadGis och vid behov kryptosystem.

En grundläggande sambandskatalog för larmning och kontakt med TiB (eller motsvarande) uppdateras kontinuerligt av Länsstyrelsen och finns hos SOS Alarm.

Länsstyrelsen Halland kommer vara uppkopplad mot SSM via en videokonferens. Här kommer också Västra Götaland ha möjlighet att vara med för att få direktinformation.

6 Strålningsmätning

I detta avsnitt beskrivs övergripande arbete om strålningsmätning. För mer detaljerad information, se Länsstyrelsens strålningsmättningsplan.

Organisation och ledning

Länsstyrelsens organisation för strålningsmätning är anpassad för att kunna arbeta i samordning med Länsstyrelsen i Hallands län.

Staben kommer att förstärkas med en funktion för strålningsmätning.

Länsstyrelsens funktion för strålningsmätning består bland annat av mätledare, personal med god kännedom om berörda kommuner och personal med GIS-kunskap. Funktionen kommer bestå av personal från Chalmers Tekniska Högskola, Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen.

Mätledaren hos Länsstyrelsen i Hallands län har samordningsansvaret och kallar till ett första möte med mätledare i grannlän.

6.1 Fasta och mobila strålningsmätningar

För att få larm om ökade strålnivåer inom Sverige har SSM ett landsomfattande nätverk av gammastationer utplacerade i landet. Dessa ska tidigt kunna ge larm på förhöjda strålnivåer för att kunna upptäcka utsläpp från andra länder.

Runt Ringhals kärnkraftverk finns det ca 30 utplacerade gammastationer som kan användas för att följa utsläppet samt att bedöma om framtagna spridningsprognoser är korrekta. Luftprovtagare finns utplacerade hos räddningstjänsten för att snabbt kunna driftsättas på förutbestämda platser i anslutning till gammastationer.

Länsstyrelsen i Halland genomför strålningsmätningar med hjälp av mobila dosratsinstrument i hela planeringszonen, även i Västra Götalands län. De värden som inkommer i RadGis från mobila strålningsmätningar ska tolkas och kommer och ligga till grund för punktmätningar och eventuella skyddsåtgärder.

6.2 Dosratsmätningar på enskilda platser

Dosratsmätningar på enskilda punkter kan utföras av personal i kommuner och räddningstjänster med handinstrument, det så kallade kommunmätningssystemet.

Dosratsmätningar kan också utföras för att komplettera karteringen av nedfallet genom att ge mer detaljerad information om hur strålnivåerna varierar över en mindre yta. Informationen kan vara värdefull i anslutning till samhällsviktig verksamhet som behöver upprätthållas inom områden som ska utrymmas eller där det beslutats om inomhusvistelse. Andra exempel kan vara för att klargöra områden att det inte visar några förhöjda strålningsvärden.

Dosratsmätningar i enskilda punkter utgör också en viktig grund för att informera om lokala förhållanden och är stor vikt för att upprätthålla allmänhetens förtroende. De kan bidra till att invånarna uppfattar beslutade

skyddsåtgärder som relevanta och tillräckliga och därmed öka graden av efterlevnad. Det kan också finnas stora vinster i att kommunerna genomför trygghetsskapande regelbundna mätningar för att visa sina invånare att det inte finns förhöjda värden.

6.3 Rapportering av mätvärden

Mätningar som genomförs med standardiserad metod och som bedöms vara intressanta för andra aktörer kan med fördel sparas i RadGIS.

Mätningar som inte genomförs med standardiserad metod (kommunmätsystemet) eller som inte bedöms vara intressanta för andra aktörer sammanställs enligt instruktion i strålningsmättningsplanen.

7 Information och varning till allmänheten

Information och kommunikation är viktigt både vid risk för utsläpp av radioaktiva ämnen och vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen. För att öka tryggheten och säkerheten hos allmänheten är det viktigt att kommunikationen samordnas på lokal, regional och nationell nivå.

Länsstyrelsen Västra Götalands län har kommunikationsansvaret i länet i frågor som handlar om statlig räddningstjänst och sanering vid en kärnteknisk olycka. Detta utifrån lagen och förordningen om skydd mot olyckor. Länsstyrelsens arbete med kommunikation vid en kärnteknisk olycka utgår från Länsstyrelsens kriskommunikationsplan.

7.1 Förhandsinformation till allmänheten i Marks kommun

Broschyren *Vid larm från Ringhals kärnkraftverk* delas ut av Länsstyrelsen i Hallands län till boende i den inre och yttre beredskapszonen. Länsstyrelsen i Hallands län delar även ut till Marks kommun. Utdelning görs i samband med att jodtabletter delats ut till allmänheten.

7.2 Länsstyrelsens kommunikationskanaler

Länsstyrelsen arbetar genom flera olika kanaler och ser till att de samverkar för bästa effekt. Våra ordinarie kanaler – webbplats, sociala medier och massmedia – är grunden. Vi kompletterar med relevanta kanaler, utifrån de behov som finns hos berörda grupper.

Vår kommunikation ska i största möjliga mån anpassas till de särskilda behov som kan finnas hos olika grupper, exempelvis när det gäller språk och funktionsnedsättning. Om ordinarie kanaler inte fungerar, till exempel vid strömavbrott, behöver vi använda alternativa kommunikationsvägar. Vi tar då stöd av vägledningen "Kriskommunikation när de ordinarie kanalerna inte fungerar eller räcker till – en vägledning".

Vi ska också säkerställa att våra egna medarbetare hålls uppdaterade om läget via intranätet och genom information till chefer som tar det vidare till sina medarbetare.

Information från Länsstyrelsen till massmedia bör ges kontinuerligt under händelsen. Och förmedlas via pressmeddelanden, webbnyheter och presskonferenser. Sveriges Radio P4 har ett särskilt uppdrag att ge allmänheten viktig information om samhället drabbas av en kris eller allvarlig störning och förmedla information från myndigheter

7.3 Kommunikationssamverkan med berörda aktörer

Funktionen för kommunikation i krisorganisationen kommer vid en kärnteknisk olycka delta på samverkanskonferenserna. Vid behov kommer Länsstyrelsen bjuda in till särskild samverkan i kommunikationsarbetet med kommunikationsansvariga hos berörda kommuner och andra aktörer.

Kommunikationssamverkan utgår från dokumentet

"Kriskommunikationssamverkan i Västra Götalands län – inriktning och

rutiner”. En kärnteknisk olycka ställer stora krav på samordning av budskap och kommunikationsinsatser mellan ansvariga aktörer. Varning till allmänheten

7.3.1 Marks kommun

Vid behov av skyndsamma skyddsåtgärder kommer invånarna i den del av Marks kommun som ligger i yttre beredskapszonen varnas av Ringhals, via ett Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) och/eller via förhandsutdelade RDS-mottagare. Det är Sveriges Radios sändningsledning på uppdrag av Ringhals som sänder ut VMA-meddelande på begäran i anslutning till larmsamtalet.

Larmnivå Förstärkt beredskap

Sändningsledningen aktiverar alla RDS-mottagare. Vid den här larmnivån kommer inte utomhusvarning att aktiveras per automatik.

Larmnivå Haverilarm

Sändningsledningen aktiverar alla RDS-mottagare. Ringhals kommer även att starta utomhusvarningen vid larmnivån.

7.3.2 Planeringszonen

Inom planeringszonen kommer allmänheten vid behov varnas via VMA via Sveriges radio P4. Det sker på uppdrag av räddningsledaren i Västra Götalands län i samråd med Länsstyrelsen i Hallands län. Vid ett VMA uppmanas allmänheten att gå inomhus och stänga dörrar, fönster och ventilation samt att lyssna på Sveriges Radio P4. Uppmaningen gäller fram tills att ny information meddelats.

8 Resurser i länet

Många aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå kan komma att involveras i samband med en kärnteknisk olycka. Nedan beskrivs några resurser som kan bli involverade.

Ytterligare information om roller och ansvar för bland annat nationella myndigheter finns beskrivet i *Nationell beredskapsplan för hanteringen av en kärnteknisk olycka* framtagna av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

8.1 Länsstyrelsen Västra Götaland

Länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar på regional nivå och ansvarar vidare för räddningstjänst och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Materiella resurser kommer krävas för att leda arbetet och vidare vid eventuella beslut om genomförande av skyddsåtgärder och efterföljande sanering.

I punktlistan nedan redovisas exempel på resurser som kan komma att krävas vid hantering av en kärnteknisk olycka och utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning.

- Upprättande av utrymnings- och mottagningsplatser
- Skyddsutrustning för personal i fält
- Utrustning för strålningsmätning
- Transporter för utrymmande
- Utdelning av jodtabletter
- Utrustning i samband med saneringsarbete. Exempel så som lastbilar, grävmaskiner och sopmaskiner.

8.2 Kommuner

Vid en kärnteknisk olycka ska kommunerna säkerställa driften av den verksamhet som kommunerna bedriver och som anses vara samhällsviktig. Kommunerna har dessutom ett geografiskt områdesansvar på lokal nivå, som innebär att de ska verka för att åtgärder som vidtas av olika aktörer inför och under en extraordinär händelse samordnas, samt ge information till kommuninvånare. Även hantering av kommunal hälso- och sjukvård ingår i ansvaret.

Inom samtliga kommuners geografiska områden finns företag och kommunala förvaltningar med personal och utrustning som är lämpliga att använda vid sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen. Det är också lämpligt att använda sig av de resursregister och kontaktvägar som kommunen normalt använder sig av då kommunen begär förstärkning av externa resurser.

Privata företag som äger spol- och sugbilar kan vara behjälpliga med att omhänderta kontaminerat vatten eller spola av gator och hus. Potentiell saneringsutrustning finns även hos lantbrukare. De har bland annat maskiner för att sanera sina fält och eventuellt även för snöröjning.

Vid en utrymning bistår kommunerna Länsstyrelsen med upprättande av utrymningsplatser och/eller mottagningsplatser och inkvarteringsplatser.

Miljö- och hälsoskyddskontoren vid kommunerna och kommunal räddningstjänst har kompetens och handhållna mätinstrument för att genomföra strålningsmätningar.

8.3 Länsstyrelsen Hallands län

I egenskap av kärnkraftlän ansvarar Länsstyrelsen i Hallands län för samordningen av vissa beredskapsåtgärder som påverkar flera län efter en händelse på Ringhals kärnkraftverk. Det kan vara exempelvis beslut om strategi för strålningsmätning, inriktning, skyddsåtgärder, kommunikationsåtgärder och budskap.

8.4 Västra Götalandsregionen (VGR)

Västra Götalandsregionen ansvarar för hälso- och sjukvård. Vid en utrymning behöver regionen bland annat kunna upprätthålla katastrofmedicinsk beredskap samt omorganisera och förstärka sjukvården.

Regionen är ansvarig för kollektivtrafiken (Västtrafik) i länet, vilket innebär att de är en viktig aktör vid en utrymning. Regionen ansvarar även för planering för eventuell flytt av patienter från sjukhus eller andra vårdinrättningar som regionen ansvarar för och som ligger inom områden som kan komma att utrymmas.

Sjukhusfysiker inom regionen kan också ha utrustning för strålningsmätning och analyser.

8.5 Chalmers Tekniska Högskola

Avdelningen av radiofysik vid Chalmers Tekniska Högskola stöttar Länsstyrelsen med expertis vid strålningsmätning, framför allt Länsstyrelsens mätledarfunktion.

8.6 Frivilliga resursgruppen (FRG)

Frivilliga resursgruppen (FRG) är ett sätt att organisera frivilliga vid till exempel en kärnteknisk olycka. Syftet med FRG är att ge tillgång till extra personalresurser vid en sådan här händelse. Gruppen kan t. ex hjälpa till med informationsspridning och andra praktiska saker.

8.7 Polismyndigheten

Polismyndigheten ska vid begäran ge stöd till insatser som definierats som räddningstjänst inom lagen 6 kap 7–8 §§ om skydd mot olyckor så länge det inte allvarligt hindrar den ordinarie verksamheten.

Polismyndigheten har en central roll vid genomförandet av bland annat utrymning och ansvarar bland annat för att:

- Bistå räddningsledaren i genomförandet av utrymning
- Hantering av polisiära insatser

- Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i samhället
- Avspärrningar av områden och vägar vid hot- eller brottsituation samt biträde vid avspärrning vid olyckor
- Trafikdirigering
- Registrering av döda, skadade och försvunna personer i samband med utrymningen.
- Genomsökning och bevakning av utrymt område

8.8 Försvarsmakten

Försvarsmakten kan vid begäran ge stöd till insatser som definierats som räddningstjänst inom lagen om skydd mot olyckor, så länge det inte allvarligt hindrar Försvarsmaktens ordinarie verksamhet. Begäran av stöd görs på beslut av räddningsledaren.

8.9 Kustbevakningen

Kustbevakningen bistår Länsstyrelsen med att stödja räddningsinsatsen ute till sjöss. Exempel på stöd är att kunna varna och utrymma de som vistas vid kusten, på öar och till sjöss, samt att även spärra av och leda om sjötrafik vid ett befarat eller inträffat haveri vid ett kärnkraftverk.

8.10 Sjöfartsverket

Kustbevakningen behöver samverka med Sjöfartsverket för att de ska kunna informera Sjötrafik genom kanaler för kommunikation såsom NAVTEX, via SWEDEN TRAFFIC, JRCC vid sjö- och flygräddningsinsats. Sjöfartsverket äger och arbetar i Kustradionätet.

8.11 Trafikverket

Trafikverket ansvarar för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfartstrafik och luftfartstrafik samt för byggande och drift av statliga vägar och järnvägar.

I utrymningen stödjer Trafikverket bland annat med:

- Att hantera trafikflödet för utrymningsvägar.
- Omledning och avspärrning av trafik.
- Trafikinformation och vägvisning av trafikflödet på vägar och järnvägar som berörs i ett utrymningsområde.

8.12 Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är en förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av strålning samt för frågor om säkerhet och fysiskt skydd i verksamhet med strålning.

SSM svarar för kunskaps- och beslutsunderlag inom strålskyddsområdet, och bistår med strålskyddsbedömningar vid sådana riskanalyser som länsstyrelsernas program för räddningstjänst ska utgå ifrån. SSM upprätthåller en nationell organisation för expertstöd, med kompetens och

utrustning för avancerade strålningsmätningar, såväl i fält som på laboratorium.

Vid en radiologisk nödsituation ger SSM råd om strålskydd samt teknisk rådgivning till de myndigheter som ansvarar för hanteringen av konsekvenserna. Myndigheten bistår med strålskyddsbedömningar, spridningsprognoser och råd om strålningsmätningar. SSM leder den nationella organisationen för expertstöd och genomför egna strålningsmätningar i syfte att stödja ansvariga myndigheter.

SSM upprätthåller system för övervakning av strålningsnivåer i Sverige i form av gammastationer och luftfilterstationer. Myndigheten har även en nationell databas för hantering av mätdata från strålningsmätningar.

SSM har ett särskilt funktionsansvar som behörig myndighet och kontaktpunkt mot EU och IAEA enligt internationella överenskommelser om tidig varning. Myndigheten tar emot och förmedlar internationella larm samt informerar EU och IAEA om vilka skyddsåtgärder som vidtagits för allmänheten vid en radiologisk nödsituation. SSM är kontaktpunkt vid begäran om internationellt stöd enligt IAEA:s konvention om assistans.

SSM meddelar föreskrifter och bedriver tillsyn över verksamheter med joniserande strålning. Detta omfattar även sanering efter olyckor i kärntekniska anläggningar och strålskydd för arbetstagare vid radiologiska nödsituationer.

SSM deltar med representanter i den nationella expertgruppen för sanering (NESA).

8.13 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

I en kärnteknisk olycka ska MSB ha förmågan att bistå med stödresurser samt stödja samordningen av berörda myndigheters åtgärder. MSB ska se till att berörda aktörer får tillfälle att:

- samordna krishanteringsåtgärderna
- samordna information till allmänhet och media
- effektivt använda samhällets samlade resurser och internationella förstärkningsresurser
- samordna stödet till centrala, regionala och lokala organ i fråga om information och lägesbilder.

MSB är ansvarig för Nationell Expertgrupp för Sanering (NESA) och ska också ge råd om genomförande av sanering.

MSB kan vara resursmäklare vad gäller dosimetrar och nationella CBRNE-resurser. Vid behov kan MSB vara värd för en nationell ISF.

8.14 Jordbruksverket

Jordbruksverket stödjer Länsstyrelsen i frågor som rör hantering och påverkan på djur och djurhållning.

8.15 Livsmedelsverket

Livsmedelsverket är en expertmyndighet vad gäller mat och dricksvatten.

Livsmedelsverket är därmed en viktig samverkansaktör för länsstyrelsen i frågor rörande livsmedel- och dricksvattenförsörjning. Livsmedelsverket har en viktig roll att informera och kommunicera med olika aktörer i samband med en kärnteknisk olycka. Arbetsområden rör exempelvis riskvärdering, gränsvärden i livsmedel, kostråd och mätning av livsmedel. Myndigheten kan också besluta om förbud eller villkor för handhavande, införsel till landet eller utsläppande på marknaden av livsmedel.

8.16 Ringhals kärnkraftverk

Ringhals ansvarar för de skyddsåtgärder, däribland utrymning, som behöver vidtas inom företags område.

8.17 Internationella resurser

Vid en händelse av kärnteknisk olycka har MSB och SSM ansvaret att ställa nationella såväl som internationella resurser till förfogande till de aktörer som är drabbade. Dessutom ska MSB vara Sveriges kontaktpunkt till EU:s civilskyddsmekanism (ERCC), vilket innebär möjligheten att begära internationellt bistånd och att lämna bistånd till de länder som deltar i samarbetet inom ramen för EU:s ministerråds beslut.

Utöver det som beskrivits ovan, utvecklar MSB i samverkan med övriga myndigheter en expertfunktion inom området internationellt stöd som kan stötta aktörerna vid mottagande av internationellt stöd.

Ytterligare internationellt bistånd kan mottagas från IAEA i form av materiella och personella resurser. Kontaktpunkt för bistånd från IAEA är SSM. I Nationell beredskapsplan för hanteringen av en kärnteknisk olycka framgår det på ett mer djupgående plan vilka samarbeten som Sverige har och vilka möjligheter till internationellt stöd som går att få.

9 Skyddsåtgärder

I samband med att Länsstyrelsen inleder statlig räddningstjänst efter en olycka på Ringhals kärnkraftverk så är skyddsåtgärder ett av de huvudsakliga beslutsområdena för räddningsledaren. Det är viktigt att sådana beslut skyndsamt fattas och kommuniceras, även när beslutet är att det ännu *inte* finns behov av att genomföra konkreta skyddsåtgärder. I ett sådant läge syftar beslutet till att kunna motivera varför Länsstyrelsen inte vidtagit några åtgärder.

De skyddsåtgärder som kan vidtas vid en kärnkraftsolycka är huvudsakligen:

- Inomhusvistelse
- Jodtabletter
- Utrymning

Nedan beskrivs även övergripande om personsanering och livsmedelrestriktioner.

Syftet med skyddsåtgärder är att de negativa hälsoeffekterna på allmänheten så långt som det är rimligt och möjligt. Länsstyrelsen ansvarar för att konstant väga andra samhällsintressen mot hotet av det radioaktiva utsläppet. Exempelvis kan en utrymning vara mycket effektiv för att minska den totala dos som allmänheten utsätts för. Detta ska då vägas mot de negativa hälso- och socioekonomiska effekterna som genomförandet av en utrymning innebär, jämfört med en mindre ingripande åtgärd, exempelvis inomhusvistelse.

Innan beslut om skyddsåtgärder fattas bör samordning ske med följande syfte:

- Få ta del av expertis och information som kan påverka beslutet om vilka skyddsåtgärder som ska vidtas.
- Förbereda andra aktörer som påverkas av skyddsåtgärder, så att de kan anpassa sin verksamhet.
- Diskutera med andra aktörer om hur skyddsåtgärder ska verkställas.
- Samordna beslutet om skyddsåtgärder över länsgränserna, i de fall då flera län är drabbade av händelsen.

Under rubrik 3.2 beskrivs utsläppsintervallerna vid en kärnteknisk olycka. Nedanstående tabell visar på vilka avstånd som skyddsåtgärder kan vara motiverade i planeringszonen beroende på utsläppets storlek. Siffrorna inom parentes avser avståndet på vilket åtgärden kan vara motiverad för barn och gravida.

Skyddsåtgärd	Upp till FILTRA	Mellan FILTRA och 10x FILTRA	Större än 10x FILTRA
Utrymning	5 km	15 km	25 (15) km ⁽¹⁾
Inomhusvistelse	15 (25) km ⁽²⁾	25 (50) km ^(3, 4)	100 km ⁽⁴⁾
Jodtabletter	15 (25) km ⁽²⁾	25 (50) km ^(3, 4)	100 km ⁽⁴⁾

Siffrorna nedan representeras av siffrorna i parentes.

1. Inomhusvistelse i stället för utrymning mellan 15 och 25 km är ett alternativ om intag av jodtabletter kan tillgodoräknas.
2. För barn och gravida kan intag av förhandsutdelade jodtabletter vara motiverat ut till 25 km. Om intag av förhandsutdelade jodtabletter rekommenderas följer att barn och gravida även går inomhus, eftersom intag av jodtabletter inte rekommenderas som enskild åtgärd.
3. För barn och gravida kan extrautdelning av jodtabletter vara motiverat ut till 50 km. Om intag av extrautdelade jodtabletter rekommenderas följer att barn och gravida även går inomhus, eftersom intag av jodtabletter inte rekommenderas som enskild åtgärd. Om extrautdelning inte hinns med, så utgör endast inomhusvistelse ett acceptabelt alternativ.
4. Kräver extrautdelning av jodtabletter.

9.1 Inomhusvistelse

Inomhusvistelse innebär att allmänheten uppmanas stanna inomhus med stängda dörrar, fönster och avstängd ventilation. I såväl bostadshus, kontorsbyggnader som produktionsanläggningar tills ny information meddelas genom VMA i radio och TV från Sveriges Radio lokalradiostationer och från utomhusvarningssystem. Inomhusvistelse kan kombineras med flera skyddsåtgärder som kan vidtas vid en kärnteknisk olycka. På så sätt kan ett effektivt skydd till invånarna uppnås.

Målsättningen bör vara att inleda inomhusvistelsen innan exponeringen förväntas äga rum. Att vistas inomhus minskar inandning av radioaktiva ämnen som förekommer i luften och begränsar den externa exponeringen från radioaktiva ämnen i luften och på marken. Inomhusvistelse kan därför vara en effektiv åtgärd vid händelser som kan leda till utsläpp där radioaktiva ämnen sprids eller riskerar att spridas i luften. Skyddsåtgärden inomhusvistelse kan exempelvis vara motiverat som enskild åtgärd, i kombination med intag av jodtabletter eller som alternativ skyddsåtgärd om till exempel utrymning inte kan genomföras. Inomhusvistelse ska endast användas under en begränsad tid, företrädesvis maximalt 24–48 timmar. Under tiden som inomhusvistelse råder är måste samhällsviktig verksamhet säkerställas och upprätthållas.

Livsmedelsverket har tagit fram ett underlag som finns på deras webbplats under "Livsmedel vid kris". Livsmedelsverket har förberedda frågor och svar om skyddsåtgärder för livsmedel, till exempel egna grödor och egen brunn. Här kan även budskapet om att man kan äta maten man har hemma ha en plats.

Vid allvarliga samhällsstörningar kommer samhällets resurser i första hand att prioriteras till de som har svårt att klara sig på egen hand. Därför är det viktigt att alla har en grundläggande beredskap för att klara sig själva över tid. Särskilt vad gäller mat, vatten, värme och information. Det innebär att allmänheten bör se till att ha egen beredskap för att kunna klara av en rekommenderad inomhusvistelse.

Vid en kärnteknisk olycka kan den av Länsstyrelsen utsedda räddningsledaren fatta beslut om rekommendation om inomhusvistelse och intag av jodtabletter till berörda. Till sitt stöd har räddningsledaren ett kärntekniskt och radiologiskt underlag som tas fram av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Målsättningen bör vara att inleda inomhusvistelsen innan exponeringen förväntas äga rum.

Detta beskrivs mer utförligt i Plan för inomhusvistelse och jodtabletter.

9.2 Jodtabletter

Sköldkörteln är känslig för strålning och ackumulerar radioaktiv jod vid inandning. Genom intag av jodtabletter med stabilt jod förebyggs upptag av radioaktiv jod i sköldkörteln. Jodtabletter tas efter uppmaning från Länsstyrelsen. För att uppnå maximal effekt bör tabletterna intas innan radioaktivt utsläpp sker. Barn och gravida (foster) ska prioriteras. För vuxna över 40 år har jodtabletter liten effekt.

Intag av jodtabletter används sällan som enda skyddsåtgärd utan kombineras normalt med skyddsåtgärden inomhusvistelse eller utrymning. Det bästa skyddet mot radioaktivt jod är om tabletter intas i förebyggande syfte. Tabletterna ger fullgott skydd under ett dygn och den optimala intagsperioden av jod är mindre än 24 timmar före, och upp till två timmar efter, förväntad exponering. Det kan fortfarande ge effekt att inta jodtabletter upp till åtta timmar efter beräknad exponering.

I yttre beredskapszonen (del av Marks kommun) finns förhandsutdelade jodtabletter. För detta område ska det även finnas en plan för kompletteringsutdelning av jodtabletter vid behov. Länsstyrelsen i Hallands län bistår med kompletteringsutdelningen.

Länsstyrelsen kan besluta om en begränsad extrautdelning av jodtabletter i berörda områden i planeringszonen, som ska kunna genomföras inom 24–48 timmar.

Detta beskrivs mer utförligt i Plan för inomhusvistelse och jodtabletter.

9.3 Utrymning av planeringszonen

Utrymning i planeringszonen syftar till att hålla nere de årliga stråldoserna till personer i allmänheten för att minska risken för till exempel cancer. I planeringszonen är utrymning en planerad skyddsåtgärd som baseras på resultat från strålningsmätningar och som är motiverad om den årliga effektiva stråldosen från markbeläggningen beräknas överstiga 20 millisievert. Åtgärden är därmed inte skyndsamt utan kan genomföras på ett kontrollerat och väl strukturerat sätt.

Målsättningen är att utrymningen genomförs efter noga övervägande av väl underbyggda beslutsunderlag, och endast i ett sådant läge där andra skyddsåtgärder inte bedöms vara tillräckliga. Räddningsledaren överväger också om viss verksamhet kan fortgå i det utrymda området. Utrymningen genomförs sedan med hänsyn till att återflyttning till området ska kunna göras på bästa möjliga sätt.

Vid en kärnteknisk olycka vid Ringhals kärnkraftverk kan Länsstyrelsen behöva bistå med mottagande av utrymda personer från inre och yttre beredskapszonerna. Länsstyrelsen kan även på längre sikt behöva bistå andra län med mottagande från deras delar av planeringszonen.

Detta beskrivs mer utförligt i Länsstyrelsens utrymningsplan.

9.4 Personsanering

Det finns två typer av personsanering – organiserad och enskild.

Organiserad personsanering: Personsanering som en person utför själv genom att duscha med tvål och vatten på anvisad plats, till exempel en sporthall eller ett badhus. Vid behov ingår också byte av kläder.

Ansvaret för planeringen av organiserad personsanering i samband med kärntekniska olyckor ligger på länsstyrelsen.

Enskild personsanering: Personsanering som en person utför själv genom att duscha med tvål och vatten på en plats som individen väljer själv. Enskild personsanering kan också omfatta byte av kläder samt regelbunden tvätt av händerna.

Ansvaret för enskild personsanering ligger på individen. Dock kan Länsstyrelsen stödja genom att förbereda med information och duschar på utrymningsplatser.

9.5 Livsmedelsrestriktioner

Jordbruksverket ger rekommendationer till Länsstyrelsen om vilka skydds- och motåtgärder för lantbruksdjur och grödor som bör förmedlas till lantbrukare. Länsstyrelsen är fortsatt kontrollansvarig myndighet för djurskyddet inom ramen för det geografiska områdesansvaret. Livsmedelsproducenterna är själva ansvariga för att de livsmedel de producerar inte överstiger fastställda gränsvärden. Vid haverilarm kommer EU:s nya direktiv om gränsvärden för livsmedel att automatiskt träda i kraft.

Dricksvattenproducenter är själva ansvariga för att kontroll och kvalitetssäkring av dricksvattnet, även vid en olycka. Livsmedelsverket ger information till kontrollmyndigheter, och dricksvattenproducenter i samband med en olycka²³. Länsstyrelsen kommer att samordna kommunikation och information om dricksvatten och vattentäkter inom länet.

Hur dricksvattenförsörjningen påverkas beror bland annat på om det är yt- eller grundvatten som används i vattenförsörjningen. Detta skiljer sig åt från kommun till kommun. Rekommendationer till allmänheten bör därför komma från dricksvattenproducenten eller kommunen och kan variera beroende på hur den lokala vattenförsörjningen ser ut. Länsstyrelsen och kommunerna kommer även att ge råd till de som har egen brunn.

²³ Produktion och hantering av livsmedel vid nedfall av radioaktiva ämnen, Livsmedelsverket, 2020

Vid ett eventuellt nedfall av radioaktiva ämnen som påverkar livsmedelsproduktionen kommer det krävas stora insatser från myndigheter.

- Livsmedelsverket (SLV) ger bland annat information om gränsvärden, kostråd och mätning av livsmedel.
- Jordbruksverket (SJV) besluta om villkor för eller förbud mot införsel, utförsel, tillverkning, utsläppande på marknaden, användning och bortskaffande av samt annan befattning med foder eller ett visst parti av foder.
- Länsstyrelsen som ansvarar för räddningstjänst och är geografiskt områdesansvariga i länet kommer ha en central roll i arbetet med exempelvis kommunikation i frågan. Under hela olyckan behövs samverkan mellan ansvariga myndigheter. Länsstyrelsen kommer initiera samverkan direkt.
- Livsmedelsföretag ansvarar för att livsmedel som produceras och ges ut på marknaden är säkra att konsumera. Detta behöver göras genom mätningar. Kontrollmyndigheter (SLV, SJV, länsstyrelserna, kommuner,) ansvarar bland annat för att kontrollera att livsmedel finns inom ramen för gällande gränsvärden. Livsmedelsverket leder och samordnar livsmedelskontroll i hela Sverige. Se ansvarsfördelning för kontroll mellan aktörer för olika delar i livsmedelskedjan²⁴

²⁴ Produktion och hantering av livsmedel vid nedfall av radioaktiva ämnen, Livsmedelsverket, 2020

10 Sanering

Länsstyrelsen är enligt 4 kap. 15 § förordning om skydd mot olyckor ansvarig för sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Saneringsansvaret regleras även i lagen om skydd mot olyckor.

Definitionen av sanering beskrivs i 4 kap. 8 § lagen om skydd mot olyckor.

Med sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen avses sådana åtgärder som staten ska vidta för att göra det möjligt att åter använda mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats genom utsläpp av radioaktiva ämnen. Staten är skyldig att vidta sådana åtgärder endast i den utsträckning detta är motiverat med hänsyn till följderna av utsläppet, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

Den kärntekniska olyckans komplexitet ger inte förutsättningar att på förhand kunna detaljplanera och prioritera specifika områden vid en sanering. Det är ändå av vikt att genomföra en övergripande prioritering vad gäller samhällsviktig verksamhet och annan mark, vatten, anläggningar och övrig egendom som finns inom nedfallsområdet. I prioriteringen behöver det även tas hänsyn till samhällets skyddsvärden.

Exempel på sådant som kommer behöva prioriteras är:

- Markanvändning, till exempel jordbruksmark
- Livsmedelsproduktion
- Befolkningstäthet
- Boendeformer
- Kommunikationer
- Vattentäkter
- Industri
- Sjukhus
- Skolor och daghem
- Annan samhällsviktig verksamhet

Det finns tre huvudsakliga saneringsprinciper för att återställa mark, vatten, anläggningar och annan egendom efter ett nedfall av radioaktiva ämnen:

- **Avklingning** - Det radioaktiva ämnet får klinga av på platsen, till exempel vid nedfall av kortlivade nuklider som jod. Området kan i dessa fall behöva utrymmas och spärras av under en kortare eller längre tid.
- **Skärmning** - Vid skärmning tas det radioaktiva materialet inte bort, utan den joniserande strålningen skärmas. Detta görs genom att, till exempel det förorenade jordlagret täcks med ren jord eller förs längre ner i jordprofilen. Strålnivån vid ytan blir då lägre.
- **Sanering** - Vid sanering avlägsnas hela eller delar av det radioaktiva materialet och deponeras på annan plats. Exempel på åtgärder som behöver göras tidigt för att nå önskad effekt, d.v.s. inom några veckor efter nedfallet, är att dammsuga och spola trottoarer och gator, avlägsna snö och klippa gräs.

Dessa kan brytas ner i mer specifika metoder, vilken metod som används och i vilka områden beror på omfattningen av nedfallet och typ av område som exempelvis tätorter, jordbruksmark eller skogsmark.

För mer information om saneringsmetoder och annat kring Länsstyrelsens ansvar vid sanering, se Länsstyrelsens saneringsplan. Saneringsplanen syftar till att ge en grundläggande beskrivning på hur Länsstyrelsen i Västra Götalands län planerar att arbeta med sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen vid en kärnteknisk olycka. Planen ska även skapa en förståelse för arbetet med sanering hos berörda aktörer och hos allmänheten.

11 Andra frågor av betydelse för beredskapen

11.1 Arbetsmiljö

Arbetsmiljöansvar finns kvar som till vardags hos alla arbetsgivare. Den arbetsgivare som har anställt en person har även ansvar för arbetsmiljön för denna. Arbetsgivarna ansvarar därmed för den anställdes eller inlånad personals säkerhet och hälsa under utförande av arbete.

Vid en kärnteknisk olycka kommer länsstyrelsen samordna arbetsmiljöarbetet enligt 3 kap. 7e § arbetsmiljölagen (1977:1160).

Arbetsgivare som har en roll i den förberedda beredskapsplaneringen för kärnteknisk olycka behöver inför en händelse ansvara för att signalera behov av utbildningar och övningar för att kunna fullfölja sitt eget arbetsmiljöansvar. Arbetsgivaren ska även delta i dialogen om utvecklingsmöjligheter i utbildningar, övningar, utrustning och planverk för att förbättra förutsättningar för att hantera arbetsmiljöansvaret på bästa sätt.

11.2 Ersättning vid kärnteknisk olycka

Ersättning för kostnader för räddningstjänst och sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning regleras genom lagen om skydd mot olyckor. LSO (2003:778) samt atomansvarighetslagen (1968:45).

11.3 Övning och utbildning

Ambitionen är att årligen öva och utbilda personal som kan komma att ha en uppgift i samband med en kärnteknisk olycka. Utbildningar sker bland annat via MSB:s utbildningsserie som är inriktad på kärnteknisk olycka och via kärnkraftlänens inbjudan till övningar.

12 Referenser

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor

Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

Lag (1983:3) om kärnteknisk verksamhet.

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Totalförsvarets forskningsinstitut, Strålsäkerhetsmyndigheten samt Sveriges Lantbruksuniversitet, 2020. Produktion och hantering av livsmedel vid nedfall av radioaktiva ämnen.

Livsmedelsverket, 2022. Länk: [Livsmedel vid kris \(livsmedelsverket.se\)](https://livsmedelsverket.se/livsmedel-vid-kris)
Hämtad 2022-02-16.

Länsstyrelsen i Hallands län, 2022. Delplanerna Inomhusvistelse och jodtabletter, Kommunikation, Larm, Saneringsplan, Strålningsmättningsplan, Utrymning.

Länsstyrelsen i Hallands län, 2022. Program för räddningstjänst.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2019. Kriskommunikationsplan för Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2013. Övergripande krisledningsplan för Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2020. Risk- och sårbarhetsanalys

MSB, vad är samhällsviktig verksamhet. Länk: [Vad är samhällsviktig verksamhet? \(msb.se\)](https://www.msb.se/verksamhet) Hämtad 2022-02-02.

MSB, Nationell beredskapsplan för hanteringen av en kärnteknisk olycka. [Nationell beredskapsplan för hanteringen av en kärnteknisk olycka \(stralsakerhetsmyndigheten.se\)](https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/beredskap)

MSB:s föreskrifter om information vid nödsituationer där det finns risk för strålning, MSBFA 2017:3

Räddningsverket, 2002. Kärnenergiberedskap, R79-218/00, ISBN 91-7253-072-3

SOU 2021:10.

Statens Räddningsverks allmänna råd och kommentarer om länsstyrelsens beredskap för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning, SRVFS 2007:4

Strålsäkerhetsmyndigheten, 2017. Översyn av beredskapszoner, rapportnummer: 2017:27

REMISS

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Saneringsplan

Delplan till programmet för räddningstjänst

REMISS

Titel: Skriv din titel här
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Foto framsida:
Rapport: 2021:XX
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.1	Allmänt	4
1.2	Syfte	4
1.3	Saneringsansvar	4
1.4	Målbild.....	6
2	Västra Götalands län	7
2.1	Prioritering av mark, vatten, anläggningar och annan egendom	7
3	Organisation	9
3.1	Saneringsorganisation	9
4	Samverkan	11
4.1	Länsstyrelsen Västra Götalands län	11
4.2	Kommuner	11
4.3	Angränsande länsstyrelser.....	11
4.4	Nationella myndigheter	12
5	Saneringsmetoder	14
5.1	Saneringsprinciper	14
5.2	Saneringsmetoder	15
5.3	Val av saneringsmetod.....	16
6	Nödvändigt underlag inför beslut om sanering.....	17
6.1	Strålningsmätningar.....	17
6.2	Information om vädret	17
6.3	Information om drabbade områden.....	17
6.4	Information från nationella myndigheter.....	17
7	Materiella och personella resurser.....	18
7.1	Upphandling av resurser för saneringsåtgärder	19
8	Avfallshantering.....	20
9	Strålskydd inom ramen för sanering	21
9.1	Exponeringssituationer och sanering	21
10	Arbetsmiljö	22
11	Dokumentation och ersättning	23
11.1	Dokumentation och uppföljning.....	23
11.2	Ersättning.....	23
12	Kommunikation	24
13	Referenser	25

1 Inledning

1.1 Allmänt

Utsläpp av radioaktiva ämnen till följd av en kärnteknisk olycka kan leda till att stora områden förorenas. Vid mycket höga stråldoser kan utrymning vara ett alternativ för att undvika att människor drabbas av akuta strålskador, så kallade deterministiska skador. Om strålningsnivåerna är lägre, medför det att konsekvenserna av strålningen inte är lika akuta men på längre sikt kan strålningen till exempel leda till strålningsinducerad cancer, så kallade stokastiska skador.

En kärnteknisk olycka kan leda till att radioaktiva ämnen släpps ut, sprids med vinden och vidare faller ner på marken och skapar en markbeläggning. Beroende på olyckans omfattning kan olika stora områden kontamineras av olika radionuklider (exempelvis cesium-137, jod-131) som sönderfaller och sänder ut joniserande strålning. Där strålningen är för hög kan sanering behöva genomföras.

Saneringsåtgärderna syftar till att förflytta kontaminerat material till en plats där människor inte riskerar att bli drabbade av strålningen. Konkret kan detta innebära klippning av buskar och träd vilket innebär att avfallet därefter flyttas från området. Det är viktigt att ha kontroll på vissa förhållanden innan saneringsåtgärderna genomförs så som till exempel väder, nedfallets egenskaper och årstid.

Den här saneringsplanen är en delplan till program för räddningstjänst, dnr 452-24652-2022. I det övergripande programmet för räddningstjänst finns en övergripande beskrivning av sanering och de saneringsmetoder som kan komma att användas vid saneringsarbetet.

Arbete pågår med att ta fram operativ plan och checklistor som delplanen kommer att kompletteras med.

1.2 Syfte

Syftet med saneringsplanen är att ge en grundläggande beskrivning på hur Länsstyrelsen i Västra Götalands län planerar att arbeta med sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen vid en kärnteknisk olycka.

1.3 Saneringsansvar

Länsstyrelsen är enligt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor 4 kap. 15 § (FSO) ansvarig för sanering efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Saneringsansvaret regleras även i Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

Med sanering i LSO avses de åtgärder som kan genomföras där förorenad mark eller någons egendom rengörs så den går att användas på nytt i någon form. Det betyder inte att åtgärder behöver leda till fullständig återställning i

ursprungsskick. Det här är alltså en värdering i och efter olyckan som man måste vara beredd på att göra.

Med sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen avses sådana åtgärder som staten ska vidta för att enligt lagen och förordningen göra det möjligt att åter använda mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats genom utsläpp av radioaktiva ämnen. Staten (i det här fallet länsstyrelsen) är skyldig att vidta sådana åtgärder endast i den utsträckning detta är motiverat med:

- hänsyn till följderna av utsläppet
- det hotade intressets vikt
- kostnaderna för insatsen och
- omständigheterna i övrigt.¹

Observera att skyldigheten för staten gäller endast så länge som alla 4 kriterierna är uppfyllda samtidigt.

MSB har i sin vägledning för sanering efter en kärnteknisk olycka tagit fram några exempel på vad som menas ovan.

- **Att ta hänsyn till följderna av utsläppet** – betyder i praktiken att man exempelvis inte kan vistas eller bo kvar i sitt hem utan sanering. Konsekvens för samhället är i detta fall att stråldosen blir för hög för de som lever där.
- **Det hotade intressets vikt** – skulle bland annat kunna gälla frågor om egendomen behövs för samhällsviktig verksamhet.
- **Kostnaderna för insatsen** – pekar på att det behöver göras en värdering av kostnad kopplat till nytta för samhället och den enskilde eller medborgarna. Kostnadsvärderingen är ofta kopplat till föregående punkt – Det hotade intressets vikt och det är en viktig koppling.
- **Omständigheterna i övrigt** – Omständigheterna i övrigt handlar främst om huruvida åtgärden kan utföras av någon annan.

Precis som vid räddningsinsatsen är en statlig myndighet eller en kommun skyldiga att med personal och egendom delta vid en sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen på anmodan av den myndighet som ansvarar för saneringen. Detta gäller om myndigheten eller kommunen har lämpliga resurser och att deltagandet inte hindrar den vanliga verksamheten (6 kap. 7 § LSO).

Statliga myndigheter, kommuner och enskilda ska på begäran av en myndighet som ansvarar för räddningstjänst eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen lämna upplysningar om personal och egendom som kan användas vid saneringen. (6 kap. 8 § LSO)

Det finns även annan lagstiftning som reglerar Länsstyrelsens uppgifter vid en samhällsstörning som är viktiga vid en sanering efter en kärnteknisk olycka. Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga

¹ SOU 2021:10 s.83

myndigheters åtgärder vid höjd beredskap samt Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion är exempel på annan lagstiftning.

Det är viktigt att Länsstyrelsen är en sammanhållande funktion som verkar för samordning och samverkan vid en sanering, precis som vilken annan samhällsstörning som helst. Länsstyrelsen ska också främja länets utveckling, följa tillståndet i länet, underrätta regeringen om händelser som inträffat i länet, samordna olika samhällsintressen inom länsstyrelsens ansvarsområde och samverka med olika aktörer och ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar.

Då Länsstyrelsen har ansvar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen, har myndigheten rätt att göra samma ingrepp i en enskild rätt (6 kap. 2 § LSO), som en räddningsledare får göra vid en räddningsinsats. Detta för att bland annat kunna göra det möjligt att återanvända den förorenade egendomen.

Enligt 4 kap. 10 § LSO får regeringen föreskriva eller i särskilda fall besluta att en länsstyrelse ska ta över ansvaret för saneringen inom flera län eller att någon annan statlig myndighet ska ta över ansvaret inom ett eller flera län.

1.4 Målbild

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har tagit fram en målbild för länet som avser ett önskat läge efter att saneringsarbetet är avslutat. Målbilden som redovisas här ska tydliggöra vad som ska uppnås med arbetet och vidare ligga till grund för den inriktning och beslut om åtgärder som fattas inom länsstyrelsens saneringsarbete efter ett nedfall av radioaktiva ämnen.

Målet utgår från att olyckan kan hanteras och åtgärderna verkställas i enlighet med målet, och det är därmed viktigt att beakta att omständigheterna kan göra att målet inte kan nås.

Länsstyrelsen i Västra Götaland läns målbild är att länet har återhämtat sig från nedfallet av radioaktiva ämnen och länet har återgått till ett nytt normalläge. Länet har i så stor utsträckning som möjligt gått tillbaka till den struktur som varade innan olyckan, där marken, vattnet, anläggningar och annan egendom kan användas i någon form. De åtgärder som vidtagits har minskat nivåerna av joniserande strålning så långt det varit rimligt och möjligt.

Under saneringsarbetet har Länsstyrelsen tillsammans med berörda aktörer gjort sitt yttersta för att säkerställa samhällets skyddsvärden – liv och hälsa, samhällets funktionalitet, miljö och ekonomiska värden, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Konsekvenserna på samhällets skyddsvärden har begränsats i så stor utsträckning som möjligt.

Vidare har länsstyrelsen i samverkan med berörda aktörer arbetat efter beslutad prioriteringsordning för sanering av mark, vatten, anläggningar och annan egendom. Planering och genomförande av sanering har kommunicerats väl med allmänheten.

2 Västra Götalands län

2.1 Prioritering av mark, vatten, anläggningar och annan egendom

Den kärntekniska olyckans komplexitet ger inte förutsättningar att på förhand kunna detaljplanera och prioritera specifika områden (mark, vatten, anläggningar och annan egendom) som kommer prioriteras först.

Även om det inte går att detaljplanera vilka prioriteringar som kommer behövas är det av vikt att på förhand genomföra en övergripande prioritering vad gäller samhällsviktig verksamhet och annan mark, vatten, anläggningar och övrig egendom som kan finnas inom ett tänkbart nedfallsområde. I kommunernas och länsstyrelsens risk- och sårbarhetsanalyser ska samhällsviktig verksamhet identifieras. Denna identifiering i kombination med övrig beredskapsplanering där samhällsviktiga verksamheter identifieras kommer vara viktig för att snabbt kunna kartlägga vilka samhällsviktiga verksamheter som finns inom nedfallsområdet.

I kommunernas och länsstyrelsens risk- och sårbarhetsanalyser ska samhällsviktig verksamhet identifieras. Denna identifiering i kombination med övrig beredskapsplanering där samhällsviktiga verksamheter identifieras kommer vara viktig för att snabbt kunna kartlägga vilka samhällsviktiga verksamheter som finns inom nedfallsområdet. Vidare behöver beslut om skyddsåtgärder som antagits av räddningsledaren inkluderas som underlag till prioriteringen. Exempelvis kan en genomförd utrymning påverka prioriteringsordningen.

I SRVFS 2007:4, Allmänna råd och kommentarer om länsstyrelsens beredskap för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning finns exempel på sådant som kommer behöva prioriteras (punkterna är inte i prioriteringsordning):

- Markanvändning, till exempel jordbruksmark
- Livsmedelsproduktion
- Befolkningstäthet
- Boendeformer
- Kommunikationer
- Vattentäkter
- Industri
- Sjukhus
- Skolor och daghem
- Annan samhällsviktig verksamhet

De inledande åtgärderna ska koncentreras till miljöer där människor tillbringar större delen av sin tid eller där många människor uppehåller sig, där barn ska prioriteras. Dessa miljöer utgörs bland annat av bostadshus, skolor, daghem, företagsbyggnader, kontor, produktionsanläggningar, gårdar, parker och vägar.

I produktionsanläggningar ska alla ytor och all utrustning rengöras från radioaktiva ämnen som kan överföras till produkterna. I vissa offentliga lokaler som skolor, daghem och gallerior måste effektiviteten i saneringen

verifieras. Om kontrollmätningar visar fortsatt hög kontamination ska saneringen upprepas.

Det är nödvändigt att inomhusmiljöer saneras och vädras ut, eftersom radioaktiva ämnen kan komma in i byggnader även om åtgärder för att blockera luftintagen vidtagits. Rengöringen ska ske så snart som möjligt efter kontamineringen för att undvika att radionuklider fastnar på olika ytor och för att begränsa exponeringen. Rengöringen bör upprepas för att undvika återkontaminering. Saneringsinsatser ska prioriteras efter hur mycket områdena används.

Även fordon och redskap som använts utomhus ska saneras. Vid förflyttning från ett mer kontaminerat till ett mindre kontaminerat eller rent område ska kontrollmät- och saneringsstationer upprättas. All trafik (fordon, redskap och personer) från området ska passera dessa stationer och kontrollmätas.

3 Organisation

Länsstyrelsen i Västra Götaland startar sin krisledningsorganisation, vid samhällsstörningar likt en kärnteknisk olycka. I den övergripande krisledningsplan tydliggörs hur myndigheten organiserar sin krisledningsorganisation internt. I programmet för räddningstjänst, dnr. 452-24652-2022 beskrivs krisledningsorganisationen och dess uppbyggnad. Krisledningsorganisationen kommer att förstärkas med en funktion för sanering.

För att skapa möjligheter för en god och effektiv hantering ser Länsstyrelsen det som nödvändigt att i ett tidigt skede starta upp arbetet med sanering, oavsett om ett utsläpp skett eller inte. Saneringsarbetet på Länsstyrelsen i Västra Götaland påbörjas därför i direkt efter att larm inkommer. Saneringsledaren kallas in i samband med övriga i Länsstyrelsens krisledningsorganisation. Arbetet med statlig räddningstjänst och sanering kommer därmed pågå parallellt.

Arbetet med sanering kommer att pågå under hela tiden, både innan, under och efter ett utsläpp. Detta för att skapa en god och effektiv hantering av utsläppet. Den statliga räddningstjänsten kommer att pågå under en kortare tid jämfört med saneringsfasen som kan pågå under år. Efter hand bör saneringsarbetet i enlighet med likhetsprincipen följa Länsstyrelsens ordinarie organisation.

3.1 Saneringsorganisation

Länsledningen har det yttersta ansvaret för myndighetsutövning och är Länsstyrelsens myndighetschef. Länsledningen har ett flertal uppgifter vid en sanering. Det är länsledningen som utser saneringsledare och beslutar vilka mandat som saneringsledaren kommer ha i förhållande till ingrepp i annans rätt och var i organisationen som saneringsledaren finns.

Skillnaden mellan räddningsledaren och saneringsledaren är att räddningsledarens mandat är beskrivet i LSO medan mandatet för sanering är kopplat till Länsstyrelsens mandat i LSO och inte till den specifika funktionen som saneringsledare. Det är därför länsledningen måste delegera mandat till saneringsledaren.

Beslut som fattas av räddningsledaren och som ska fortsätta gälla efter avslutad räddningstjänst, så behöver ett nytt beslut fattas av länsledningen om sanering.

Länsstyrelsen Västra Götalands län har idag två utsedda saneringsledare som ska ingå i myndighetens krisledningsorganisation. Saneringsledarna finns idag på Miljöskyddsavdelningen och Landsbyggsavdelningen.

Länsstyrelsens saneringsledare har god kunskap om Länsstyrelsen och Länsstyrelsens ansvar. Saneringsledaren har också kunskap om berörda aktörer och deras ansvar, grundläggande kunskap om joniserande strålning och känna till olika saneringsmetoders för- och nackdelar.

Saneringsledarens uppgift kommer först och främst att vara att leda saneringsarbetet efter ett utsläpp av radioaktiva ämnen. Några andra uppgifter som saneringsledaren kan komma att ha är:

- Rekommendera vilka områden som ska saneras och i vilken ordning.
- Rekommendera saneringsmetoder.
- Rekommendera metoder för avfallshantering.
- Initiera utbildning för saneringspersonal.
- Skapa förutsättningar för mätning av persondoser.
- Samverkan med angränsande län och övriga berörda myndigheter i saneringsfrågan.
- Delta i kommunikationsarbetet.
- Följa upp saneringens effekt.

Som hjälp och stöd kommer saneringsledaren att skapa en arbetsgrupp för saneringsarbetet. Den här arbetsgruppen kommer också att sitta i krisledningsorganisationen på Länsstyrelsen. Saneringsledaren kommer utöver arbetsgruppen att behöva stöd från andra myndigheter, kommuner och andra berörda aktörer.

Den operativa gruppen är den grupp som genomför saneringsarbetet i fält. Det kan till exempel handla om operativa saneringsarbetet i olika områden samt avfallshanteringen. Länsstyrelsen har ingen färdig operativ grupp, utan kommer att upphandlas under den kärntekniska olyckan.

En sanering kräver mycket resurser, inte bara personella utan även materiella och ekonomiska resurser. En del åtgärder kan sättas in under ett tidigt skede dock är det inte möjligt att på förhand sätta exakta tid på de olika skedena i saneringsfasen. Hur lång tid och vilken åtgärd som tas till beror på flera faktorer, till exempel omfattning på utsläppet.

3.1.1 Godkännande av saneringsåtgärder

Sanering som genomförs inom ramen för räddningstjänst beslutar länsstyrelsen om enligt FSO 4 kap. 15 §.

I Lag (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, står det att en radiologisk skada avses vara en skada som har orsakats av eller uppkommit till följd av en radiologisk olycka. Det är en kostnad för att återställa miljön eller kompensera för förlorade miljövärden, om det är en miljöskada som inte är obetydlig och den eller de åtgärder som kostnaden avser har godkänts som rimliga av den myndighet som regeringen bestämmer.

Den myndighet som regeringen bestämmer kommer enligt ovanstående också behöva godkänna saneringsåtgärderna som länsstyrelsen vidtar.

3.1.2 Tillstånd av sanering

Den sanering som genomförs kan vara tillståndspliktig enligt Strålskyddslagen, tillstånd ska sökas genom Strålsäkerhetsmyndigheten (Strålskyddsförordningen 5 kap. 1 §).

4 Samverkan

Vid en kärnteknisk olycka kommer en samverkan mellan flera olika aktörer behövas. I det övergripande programmet för räddningstjänst finns en mer utförlig beskrivning av samverkan. Nedan beskrivs vilken samverkan som behövs specifikt vid en sanering.

4.1 Länsstyrelsen Västra Götalands län

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ansvarar för saneringen i länet efter ett nedfall av radioaktiva ämnen vid en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen kommer därför ansvara för att leda arbetet i länet. Det kommer dock krävas samverkan med ett flertal olika aktörer inom ramen för saneringsarbetet.

4.2 Kommuner

Kommunen har ett flertal uppgifter som är viktiga ur ett saneringsperspektiv och är bland annat:

- Ansvara för kommunens geografiska område.
- Skyldiga att med personal och egendom delta vid en sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen på anmodan av den myndighet som ansvarar för saneringen. Dock gäller detta om myndigheten eller kommunen har lämpliga resurser och att deltagandet inte hindrar den vanliga verksamheten. (6 kap. 7 § LSO)
- Ska på begäran av en myndighet som ansvarar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen lämna upplysningar om personal och egendom som kan användas i räddningstjänsten eller vid saneringen. (6 kap. 8 § LSO)
- Skyldiga att medverka i planeringen och övningar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar. (6 kap. 9 § LSO)

Kommunen utgör en viktig och central samverkansaktör för Länsstyrelsen, därför kommer Länsstyrelsen samverka med kommunen både innan, under och efter ett utsläpp. Det kan till exempel vara i samband med prioriteringen av nedfallsdrabbade områden, att bistå med underlag och prioritering av samhällsviktig verksamhet, inventering av resurser, samverkan inför genomförande av specifika saneringsinsatser eller vid kommunikation till allmänheten.

4.3 Angränsande länsstyrelser

Angränsande länsstyrelser är vid en sanering viktiga att samverka med, då saneringen sannolikt kommer ske över ett större område. Exempel på samverkansbehov med angränsande länsstyrelser är framtagning av saneringsstrategi, gemensamma lägesbilder, upphandlingsfrågor, prioriteringar för genomförande av saneringsinsatser, inventering av resurser och kommunikationsinsatser.

I 4 kap. 10 § LSO står det att regeringen får föreskriva eller i särskilda fall besluta att en länsstyrelse ska ta över ansvaret för saneringen inom flera län

eller att någon annan statlig myndighet ska ta över ansvaret inom ett eller flera län.

4.4 Nationella myndigheter

Det är många olika nationella myndigheter med olika expertis- och ansvarsområde som är viktiga att samverka med. Precis som kommunerna har nationella myndigheter ansvar enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor bland annat uppgifterna:

- Skyldiga att med personal och egendom delta vid en sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen på anmodan av den myndighet som ansvarar för saneringen. Dock gäller detta om myndigheten eller kommunen har lämpliga resurser och att deltagandet inte hindrar den vanliga verksamheten. (6 kap. 7 § LSO)
- Ska på begäran av en myndighet som ansvarar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen lämna upplysningar om personal och egendom som kan användas i räddningstjänsten eller vid saneringen. (6 kap. 8 § LSO)

Några av de nationella myndigheter som kan vara aktuella att samverka med vid sanering beskrivs nedan.

4.4.1 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

MSB har mycket kunskap och expertis kring sanering och kommer att kunna bistå Länsstyrelsen med flertal uppgifter, bland annat:

- Avdelningen för räddningstjänst och olycksförebyggande, med enheten som arbetar med kärnenergiberedskap ansvarar för att ta emot och besvara frågor, samt att stödja länsstyrelser i arbetet.
- Tillgängliga resurser (personal och materiel). Exempelvis genom kem-, sanerings- och indikeringsenheter (som finns vid ett antal räddningstjänster i landet och som kan bistå med utbildad personal och materiel)
- Begäran om internationellt stöd.
- Prioritering av nedfallsdrabbade områden inför genomförande av saneringsåtgärder.
- Expertkompetens hos myndigheten rörande sanering, GIS etcetera
- Stöd genom Nationella expertgruppen för sanering av radioaktiva ämnen, NESA² som MSB förvaltar.
- Kommunikationsinsatser
- Eventuellt godkännande av saneringsåtgärder (SOU 2021:10 s.76).

4.4.2 Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)

SSM är en expertmyndighet och kan ge råd om bland annat strålskydd vid sanering och kan bistå Länsstyrelsen med flertal uppgifter, bland annat:

- Tillstånd för sanering efter att statlig räddningstjänst avslutats

² NESA är sammansatt så att olika frågor kan besvaras av experter på olika myndigheter. Representerarna i NESA är ingångspersoner för att snabbt nå hjälp i frågor som främst berör länsstyrelsens ansvar för sanering efter kärnteknisk olycka. Länsstyrelserna har även en egen representant från Uppsala län i NESA, som kan besvara eller föra fram frågor.

- Strålskydd för arbetstagare vid befintliga exponeringssituationer (omgivning med joniserande strålning)
- Kommunikationsinsatser rörande sanering
- Optimering och berättigande av strålskyddet
- Råd om strålskydd vid prioritering av nedfallsdrabbade områden
- Stöd genom Expertstöd vid radiologiska och nukleära nödsituationer
- Eventuellt godkännande av saneringsåtgärder (SOU 2021:10 s.76).

4.4.3 Livsmedelsverket (SLV)

Livsmedelsverket behöver Länsstyrelsen samverka med i samband med frågor kring mat och dricksvatten. Det kan till exempel handla om livsmedelsrestriktioner och gränsvärden för livsmedel samt strålningsmätningar i livsmedel.

4.4.4 Jordbruksverket (SJV)

Jordbruksverket kommer under en händelse arbeta med att minska konsekvenserna inom jordbrukssektorn. Länsstyrelsen kommer behöva samverka med myndigheten i frågor bland annat kring djurskydd, sanering och motåtgärder inom ramen för till exempel primärproduktionen.

4.4.5 Trafikverket

Behöver samverkas med vid till exempel saneringsåtgärder som genomförs på väg eller järnväg.

4.4.6 Polismyndigheten

Kan komma behöva hjälp med upprätthålla och verkställa avspärrningar innan och under pågående sanering.

4.4.7 Försvarsmakten

Länsstyrelsen skulle kunna komma att behöva stöd från Försvarsmakten vid ett saneringsarbete i form av resurser (person och material).

5 Saneringsmetoder

Valet av saneringsmetoder beror i hög utsträckning på vad och hur stora områden som drabbats.

Vid en kärnteknisk olycka är det främst de radioaktiva ämnena cesium-134, cesium-137 och jod-131 som kommer att spridas och leda till att områden behöver saneras. Jod-131 har till skillnad från cesium-134 och -137 en relativt kort halveringstid. Jod-131 är därmed främst ett problem i ett inledande skede.

Nedan följer beskrivning av tre saneringsprinciper och exempel på saneringsmetoder som skulle kunna bli aktuella i olika miljöer i Västra Götalands län. Metoderna beskrivs i *Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen*³ samt *vägledningen sanering efter en kärnteknisk olycka – deponier*⁴.

5.1 Saneringsprinciper

Det finns tre huvudsakliga saneringsprinciper för att återställa mark, vatten, anläggningar och annan egendom efter ett nedfall av radioaktivt ämne:

Avklingning

Det radioaktiva ämnet får klinga av på platsen, till exempel vid nedfall av kortlivade nuklider som jod. Området kan i dessa fall behöva utrymmas och spärras av under en kortare eller längre tid.

Skärmning

Vid skärmning tas det radioaktiva materialet inte bort, utan den joniserande strålningen skärmas. Detta sker genom att, till exempel det förorenade jordlagret täcks med ren jord eller förs längre ner i jordprofilen. Strålnivån vid ytan blir då lägre.

Dekontaminering

Vid sanering avlägsnas hela eller delar av det radioaktiva materialet och deponeras på annan plats. Exempel på åtgärder som behöver göras tidigt för att nå önskad effekt, d.v.s. inom några veckor efter nedfallet, är att dammsuga och spola trottoarer och gator, avlägsna snö och klippa gräs.

Vilken princip som används beror på flera olika faktorer. Bland annat beror det på vilken mark, vilket vatten, vilka anläggningar eller annan egendom som påverkats av nedfallet. Detta innebär att det är viktigt att kartlägga vilken miljö som kontaminerats och hur förhållandena ser ut i de områdena. Det är viktigt att exempelvis tydliggöra markanvändning, verksamhet med livsmedelsproduktion, befolkningstäthet, kommunikationer, industristruktur, vattentäkter och boendeformer i området. Vidare behöver hänsyn tas till

³ Sanering av radioaktiva ämnen- planeringsstöd för länsstyrelsen inför en kärnteknisk olycka, Räddningsverket, ISBN 978-91-7253-364-6

⁴ Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps vägledning – Sanering efter en kärnteknisk olycka – Deponier.

Länsstyrelsens målbild med saneringen och hur området kan användas i framtiden.

5.2 Saneringsmetoder

I MSB:s nationella vägledning för sanering efter en kärnteknisk olycka – deponier, finns en beskrivning om vilka metoder som används vid olika typer av bebyggelse och mark. Nedan beskrivs en kort beskrivning av saneringsmetod för respektive typ av bebyggelse och mark. För en vidare beskrivning om respektive typ, se vägledningen.

Byggnader – bostäder

Ytskikten saneras främst – de tvättas eller byts ut. I vissa fall kan byggnader behöva rivas.

Byggnader – officiella och kommersiella verksamheter (skolor, sportanläggningar, vårdinrättningar och kommersiella byggnader som affärsrörelser och kontor)

Ytskikten saneras främst – de tvättas och/eller utbyte av tätskikt. I vissa fall kan byggnader helt eller delvis behöva rivas.

Byggnader – industriella verksamheter

De här byggnaderna kan vara mycket skiftande, vilket kräver extra försiktighet innan sanering. Därför måste en områdes- och verksamhetsspecifik riskbedömning göras.

Mark – gröna ytor; parker, trädgårdar, vägrenar, sportplaner

Gröna ytor saneras genom att 5 cm jord och vegetationen grävs av och skalas bort. Rena massor läggs på ytan för att återställa marken. Vegetation, inklusive buskar och nedre delar av träd klipps ner och forslas bort.

Mark – urban miljö; till exempel vägar, parkeringar

Vägar, parkeringar och mark runt byggnader består av en blandning av olika bärlager, till exempel asfalt, betong, makadam och olika jordar. Vid saneringen tas de översta 5 cm bort och ersätts med rena bärlager och markmaterial.

Mark – skogsmark

Skogsmark åtgärdas i normalfallet inte i saneringsskedet. Skogsbruksmark bedöms i stället när den ska avverkas.

Mark – jordbruksmark

Jordbruksnäringen påverkas på olika sätt av ett nedfall, beroende på under vilken årstid som nedfallet sker. Detta gäller framför allt för skörd av grödor och djurfoder.

Om nedfallet sker på stående gröda kan den effektivaste metoden vara att slå grödan och forsla bort den innan nedfallet hamnar på marken.

Vid saneringen av jordbruksmark schaktas sannolikt 5–10 cm av det övre markskiktet bort.

Genom omblandning som plöjning kan också utblandning och nedvändning av radioaktivt material göras. Detta kan reducera behovet av sanering, och därmed mängden avfall som behöver transporteras bort för deponering.

Snötäckta områden

När nedfallet sker, antingen som torrdeposition eller som snönedfall, till ett tjockt snötäckt landskap är det en klar fördel om man så snabbt som möjligt kan forsla bort de översta fem till tio centimetrarna av den kontaminerade snön. Detta måste ske innan nästa töväder för att undvika kontaminering av den underliggande marken.

Vatten

Vid ett nedfall av radioaktiva ämnen kan ytvattentäkter bli kontaminerade relativt snabbt. Radionukliderna kan påverka dricksvattnet så att förhöjda halter uppstår och som eventuellt kan medföra att EU:s gränsvärden överskrids.

Grundvattentäkter ska inte i ett initialt skede påverkas, men i ett längre perspektiv kan de dock bli påverkade eftersom de radioaktiva ämnena succesivt kommer röra sig nedåt i marken.

I ett inledande skede kommer det vara viktigt att genomföra mätningar i ytvattentäkter för att säkerställa att vattnet inte innehåller för höga halter till följd av nedfallet av de radioaktiva ämnena. Detta är extra viktigt om det råder inomhusvistelse eftersom berörda kommer behöva tillgång till rent dricksvatten.

5.3 Val av saneringsmetod

Val av saneringsmetod görs bland annat utifrån vilken typ av miljö och regionala förutsättningar som är aktuell för sanering, nuklidsammansättning, tillgängliga resurser, behov utifrån årstid och rekommendationer från nationella myndigheter.

6 Nödvändigt underlag inför beslut om sanering

6.1 Strålningsmätningar

Ett utsläpp från ett kärnkraftverk kan leda till att stora områden förorenas av radioaktiva ämnen. För att kartlägga vilka områden som förorenats krävs strålningsmätningar för att fastställa nedfallets utbredning och omfattning (kartering av nedfall). Man kan även mäta vilka ämnen det är som avger den joniserande strålningen.

I saneringsskedet behövs strålningsmätning för att kunna identifiera vilka områden som kräver sanering. Arbetssättet vid strålningsmätning under saneringsskedet skiljer sig från hur strålningsmätning bedrivs under räddningstjänstarbetet. Prioriteringar kommer ange i vilken ordning samt vilka områden som är aktuella att sanera (och i alla händelser saneras inte all mark på samma gång). Mätningarna kommer att bli betydligt mer koncentrerade, bland annat kommer hela hus mätas av för att säkerställa att de är fria från kontamination eller håller sig under satta nivåer. Det blir alltså inte längre frågan om punktmätning på det sätt som görs under räddningstjänstarbetet.

Under saneringsarbetet är kontakten mellan saneringsledaren och mätledaren av största vikt. Saneringsledaren har det övergripande strategiska ansvaret för hur arbetet ska fortgå. Mätledarens roll är fortsatt att fördela länets tillgängliga resurser för strålningsmätning på bästa sätt, samt att föra logg och ha en översikt av den genomförda strålningsmätningen och det pågående arbetet.

6.2 Information om vädret

Vädersituationen vid tidpunkten för nedfallet spelar stor roll hur nedfallet fördelas på olika ytor. SMHI ger prognoser och hur mycket nederbörd som skett i området sedan nedfallet.

6.3 Information om drabbade områden

Länsstyrelsen och kommunerna tar fram information om drabbade områden. Detta innefattar markanvändning, befolkningstäthet, typ av bebyggelse, skola och omsorg, övriga verksamheter, jordmån, vattentäkter, befintliga deponier i länet, sjukvårdsinrättningar och samhällsviktig verksamhet.

6.4 Information från nationella myndigheter

Centrala myndigheters rekommendationer utgör ett viktigt underlag om saneringsmetoder och avfallshantering för den aktuella situationen.

Nationella expertgruppen för sanering (NESA) består av experter från berörda myndigheter. NESA nås via MSB TiB.

7 Materiella och personella resurser

Länsstyrelsen ansvarar för sanering men har inte en vilande saneringsorganisation som kan aktiveras för att genomföra saneringsåtgärder i fält. Mycket av den utrustning som kommer att användas vid saneringsarbetet är utrustning som redan finns och används i samhället idag, vilket underlättar arbetet. Exempel på sådan utrustning är sopmaskiner, högtryckstvättar, grävmaskin, gräsklippare, jordbruksmaskiner och transportfordon. Omhändertagandet av kontaminerat vatten som uppstår vid till exempel spolning av gator och hus sker med hjälp av spol- och sugbilar.

Länsstyrelsen kommer vid sanering att behöva begära stöd och upphandla resurser av andra myndigheter, organisationer och företag. Resurser kommer behöva upphandlas både för det strategiska och för det operativa arbetet med sanering. Personella resurser ska också kunna tilldelas av samverkande aktörer (myndigheter och kommuner) enligt LSO 6 kap. 7–8 §.

Upphandlingen för det operativa arbetet i fält är tjänster till exempel från sanering, - renhållnings-, byggföretag, avfallsbehandlare, lantbrukare etcetera. Här är också frivilliga resurser en viktig resurs.

Upphandling av entreprenadarbeten beskrivs närmare i MSB:s vägledning.⁵ Vägledningen ger en övergripande bild över entreprenadprocessen, från framtagande av upphandlingsdokument, upphandling och tilldelning. Vägledningen beskriver även hur upphandlingsprocessen går till och vilka verktyg som finns att tillgå samt mallar och exempel för de olika delarna av upphandlingsdokumenten.

Exempel på resurser som kan komma att behövas vid en sanering, se nedan.

Funktion	Materiella resurser	Personella resurser
Mätning av strålningsnivåer	Intensimeter SRV2000 + intensimeterprovare, oftast 2 intensimeter och en provare per kommun. Detta utökas under 2022.	Kommuner vanligtvis miljöenheten. Kan även finnas på räddningstjänsterna.
Stråldosmätning och registrering av stråldoser.	Dosimetrar	MSB, VGR
Skyddsutrustning	Överdragskläder och partikelfilter	VGR, saneringsföretag
Sopning av gator	Konventionella sopmaskiner med uppsugningsfunktion	Kommun, Trafikverket, övriga entreprenörer

⁵ Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps vägledning – Sanering efter en kärnteknisk olycka – Deponier.

Spolning av gator och byggnader	Exempelvis tankbilar, gödselspridare, högtryckstvättar	Kommun, räddningstjänst, lantbrukare, LRF
Gräsklippning	Gräsklippare med uppsamlingsfunktion, lastbil	Kommun, Trafikverket, övriga entreprenörer
Snöröjning	Plogbilar, snöslungor, hjullastare	Kommun, Trafikverket, övriga entreprenörer
Transport av avfall	Lastbilar, hjullastare	Kommun, Trafikverket, övriga entreprenörer
Utbildning av fältpersonal		Utbildare från till exempel MSB
Nationella resurser	Kem-, sanerings- och indikeringsenheter på olika räddningstjänster i landet	MSB, räddningstjänster

7.1 Upphandling av resurser för saneringsåtgärder

Som beskrivits i föregående kapitel kommer det krävas att Länsstyrelsen genomför upphandlingar av samhällets befintliga resurser för att skapa en saneringsorganisation. Resurserna kan finnas regionalt, nationellt eller internationellt.

Vid upphandling görs detta i enlighet med gällande lagstiftning (Lag (2016:1145) om offentlig upphandling). Saneringsledaren kommer behöva stöd i frågan om upphandling från upphandlare inom statlig verksamhet. En viktig del kan vara att samverka med kommuner som till vardags upphandlar saneringsföretag för genomförande av olika typer av sanering.

Vid ett omfattande utsläpp kan stora områden vara kontaminerade och innebära behov av sanering i stora områden, bland annat över länsgränser. Det kommer krävas samverkan i frågan med bland annat angränsande län.

8 Avfallshantering

Länsstyrelsen ansvarar för saneringen efter ett nedfall av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Efter att saneringsåtgärder genomförts uppstår således radioaktivt avfall som ska omhändertas. Själva avfallshanteringen kommer inte skilja sig mycket från hur den hanteras till vardags idag. Det är samma lagstiftning som kommer att gälla för mellanlagring och deponier efter en kärnteknisk olycka, som idag används för allt annat avfall. I vissa hänseenden får förenklade förfaranden och undantag göras för smidig hantering.

Det kommer behövas ett eller flera mellanlager och slutförvar för hanteringen av avfallet. Mellanlager utgör en tillfällig deponi för saneringsavfall och kommer behövas under hela saneringsprocessen. Det kan finnas olika många mellanlager beroende på hur omfattande sanering som krävs. På ett mellanlager hanteras avfallet innan det transporteras vidare till en deponi för slutförvar. När allt material förflyttats till ett slutförvar avslutas mellanlagren.

I MSB:s vägledningen för sanering, "Sanering efter en kärnteknisk olycka – deponier"⁶ finns en rapport tillika vägledning för deponi (mellanlager och slutförvar) avsedd för saneringsavfall samt tillhörande checklistor. I den här vägledningen finns det mer information om hur ett mellanlager och deponi för slutförvar bör skapas, tillgängliggöras och förvaltas. Det finns närmare beskrivet om sortering av radioaktivt avfall, var en deponi bör lokaliseras, utformas, konstrueras och hur driften av denna ska gå till. Vidare finns det beskrivet om sluttäckning av deponi och hur miljökontroller kan genomföras i olika skeden.

Den här vägledningen kommer Länsstyrelsen Västra Götalands län att ha som stöd vid en sanering efter en kärnteknisk olycka.

⁶ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Vägledning – Sanering efter en kärnteknisk olycka – Deponier. 2022.

9 Strålskydd inom ramen för sanering

9.1 Exponeringssituationer och sanering

Det finns tre olika situationer som kan omfatta exponering av joniserande strålning:

- Planerade exponeringssituationer (verksamhet med joniserande strålning i 1 kap. 7 § Strålskyddslagen (2018:396)) berörs vid tillfällen där det går att styra över exponeringen. Exempelvis drift av kärnkraftverk, strålbehandlingar på sjukhus eller forskning som inkluderar strålkällor.
- Befintliga exponeringssituationer (omgivning med joniserande strålning i 1 kap. 8 § Strålskyddslag (2018:396)) innebär att det redan råder en existerande exponeringssituation när beslut om att kontrollera den fattas och att det inte krävs att brådskaande skyddsåtgärder behöver vidtas.
- Exponering i nödsituation (radiologisk nödsituation i 1 kap 6 § Strålskyddslag (2018:396)) innebär en plötslig inträffad händelse som ingriper en strålkälla, har medfört eller kan befaras medföra skada och kräver omedelbara åtgärder.

Under en radiologisk nödsituation kan sanering användas som åtgärd för att möjliggöra genomförande av andra skyddsåtgärder. Det kan exempelvis handla om att sanera vägar och gator för att möjliggöra utrymning. Under en radiologisk nödsituation kan även sanering användas som skyddsåtgärd som alternativ till en annan skyddsåtgärd, exempelvis utrymning på grund av markbeläggning. Vidare utgör saneringsåtgärder inom ramen för dricksvattenproduktion ett exempel på en tidig saneringsåtgärd som kan behöva vidtas under den radiologiska nödsituationen.

När statlig räddningstjänst avslutas förändras exponeringssituationen från radiologisk nödsituation till befintlig exponeringssituation (omgivning med joniserande strålning). Verksamhet som bedrivs i områden där omgivning med joniserande strålning råder kan SSM komma att utöva tillsyn över. Saneringsåtgärder som skulle vidtas inom områden som omfattas av denna exponeringssituation kan klassas som verksamhet med joniserande strålning. För dessa verksamheter utövar SSM tillsyn över och tillstånd för detta kan också behövas (se avsnitt 3.1.2).

10 Arbetsmiljö

Sanering som genomförs under tiden det råder statlig räddningstjänst, gäller bestämmelser om strålskydd för arbetstagare som gäller inom ramen för radiologisk nödsituation. Därför är de bestämmelserna även relevanta för arbetstagare som arbetar med sanering och kan komma att exponeras för joniserande strålning.

Saneringsåtgärder som inte direkt kan hänföras till genomförande av den statliga räddningsinsatsen kommer troligen beröras av bestämmelser om strålskydd för arbetstagare som gäller vid verksamhet med joniserande strålning. Det kommer krävas en nära samverkan med SSM rörande vilka saneringsåtgärder som ryms inom ramen för den statliga räddningstjänsten.

Men vid sanering som genomförs när den radiologiska nödsituationen avslutats (befintliga exponeringssituationer) gäller inte samma bestämmelser som under radiologiska nödsituationer och arbetsgivaren behöver därför förhålla sig till detta. Vid befintliga exponeringssituationer (Omgivning med joniserande strålning) kommer troligen liknande regler som gäller vid planerade exponeringssituationer (Strålskyddsförordningen 2 kap. 2 §) gälla för arbetstagare som utför arbete vid genomförande av saneringsåtgärder. Länsstyrelsen behöver stöd från Strålsäkerhetsmyndigheten i frågan om vad som gäller rörande strålskydd för arbetstagare efter att den statliga räddningstjänsten avslutats. Samverkan bör upprättas i ett tidigt skede. Vid sanering som genomförs efter den statliga räddningstjänsten avslutats råder inte tjänsteplikt för arbetstagare.

Vid saneringsarbete kommer skyddsutrustning att behövas. Det kan exempelvis vara dosimetrar, skyddsdräkter, handskar, skoskydd och skyddsmasker. För att säkerställa vilka doser respektive arbetstagare har erhållit behöver dosimetrar användas. Skyddsutrustning inklusive dosimetrar kommer behöva tillhandahållas av respektive arbetsgivare. Om möjligt kan ett alternativ vara att omfördela dosimetrar från andra myndigheter.

11 Dokumentation och ersättning

11.1 Dokumentation och uppföljning

Arbetet med sanering behöver dokumenteras, till exempel underlag för beslut, som bland annat mätresultat från strålningsmätningar, beslut om och genomförande av saneringsåtgärder.

Det finns flera anledningar till att dokumentation är viktig, bland annat för att följa upp de åtgärder som vidtagits, försäkringsfrågan och att de åtgärder som Länsstyrelsen vidtar ska godkännas av den myndighet som regeringen bestämmer enligt Lag (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

En annan del i vikten av dokumentation detta är för att möjliggöra kvalitetsuppföljning av de åtgärder som vidtagits. Även kvalitetsuppföljning av saneringen behöver dokumenteras. Resultat från strålningsmätningar kan exempelvis användas för att följa upp vad de olika saneringsåtgärderna har genererat, dokumentation från dessa är därmed också viktiga inom ramen för sanering

11.2 Ersättning

Om en kommun har medverkat vid sanering eller vid en övning, har kommunen rätt till skälig ersättning av staten enligt 7 kap. 1 § LSO.

Även den enskilde har rätt, enligt 7 kap. 6 § LSO, till viss ersättning för skada på eller försämring av egendom, förlorad avkastning eller nytta av egendom och kostnad med anledning av att egendomen har tillhandahållits.

12 Kommunikation

Kommunikation är en del i Länsstyrelsens krisledningsorganisation och kommer vara ett viktigt stöd för saneringsledaren och övriga som arbetar med sanering.

Information till och kommunikation med allmänheten ska ske kontinuerligt under saneringen. Kommunikationen ska samordnas med Länsstyrelsen i Halland, berörda kommuner, myndigheter och organisationer.

Kommunikationen ska anpassas till olika gruppers behov och förmedlas via relevanta kanaler, exempelvis webbplatser, media och sociala medier.

Exempel på frågor som kan behöva hanteras i samband med sanering är:

- Vad sanering innebär.
- Vilka geografiska områden som är nedfallsdrabbade och vad som ska åtgärdas.
- Tidsperspektiv (exempelvis rörande utrymning och återflytt)
- Vilka saneringsmetoder och åtgärder som används och vad det innebär att använda den metoden/åtgärden.
- Planerade, pågående och avslutade åtgärder
- Grunder för olika beslut, exempelvis varför olika saneringsåtgärder är nödvändiga, respektive inte nödvändiga att genomföra.
- Vilken verkan som saneringsåtgärderna har och vilka andra konsekvenser de medför.
- information om saneringsåtgärder som den enskilde kan utföra själv. Vilka risker det finns med arbetet och hur man kan skydda sig.

Länsstyrelsen ser vidare att det är av stor vikt att föra en nära dialog med allmänheten under hela saneringsprocessen. Länsstyrelsen ser att en sådan dialog behöver ske i nära samverkan med länets kommuner. Regelbunden dialog med allmänheten kan även ge ett bra underlag för Länsstyrelsen och utsedd saneringsledare och dess arbetsgrupp. Bland annat i arbetet med att prioritera nedfallsdrabbad mark, vatten, anläggningar och annan egendom. Dialog ger också förståelse för olika perspektiv och behov som kan uppstå vid en olycka.

I programmet för räddningstjänst och Länsstyrelsen Västra Götalands kriskommunikationsplan finns en mer övergripande beskrivning av hur kommunikationen är tänkt att fungera vid en kärnteknisk olycka.

13 Referenser

Hallands övergripande program för räddningstjänst

Hallands saneringsplan

MSB vägledning (den som kommer i februari)

Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO)

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)

SOU 2021:10

Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap.

Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelsen Västra Götaland läns övergripande krisledningsplan

Lag (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen

Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen inför en kärnteknisk anläggning, Räddningsverket, ISBN 978-91-7253-364-6

Motåtgärder i växtodlingen efter ett nedfall av radioaktivt cesium vid olika nedfallsnivåer och årstider, Jordbruksverket, Rapport 2008:27

Strålskyddslagen

2017:27 Bilaga 1 Referensnivåer, doskriterier och åtgärdsnivåer, SSM

Arbetsmiljölagen (1977:1160) AML

Länsstyrelsen Västra Götaland läns kriskommunikationsplan

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps vägledning – Sanering efter en kärnteknisk olycka – Deponier.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Strålningsmättningsplan

Delplan till programmet för räddningstjänst

Länsstyrelsen
Västra Götaland

REMISS

Titel: Delplan - Strålningsmättningsplan
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Foto framsida:
Rapport: 2021:XX
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland/

Innehåll

1.	Inledning.....	4
1.1	Allmänt	4
1.2	Syfte	4
1.3	Legala förutsättning.....	4
2.	Strålningsmätning.....	5
2.1.	Strålningsmätning vid ett utsläpp.....	5
2.2.	Strålningsmätning efter ett utsläpp.....	6
2.3.	Mätinstrument.....	7
2.4.	Resurser i länet	8
3.	Organisation och ledning.....	9
3.1.	Mätledare	9
3.2.	Mätstrategi	10
3.3.	Samordning av mätstrategi med Länsstyrelsen i Hallands län	10
3.4.	Strategi för egna mätningar	11
4.	Strålningsmätning i kommunerna	12
4.1.	Referensmätning (7-månadesmätningar).....	12
4.2.	Mätpunkter.....	12
4.3.	Kommunens strålningsmätning vid en kärnteknisk olycka.....	13
4.4.	Rapportering av mätvärden.....	13
5.	Kommunikation	14
6.	Arbetsmiljö	15
6.1.	Referensnivåer för arbete vid radiologisk nödsituation	15
6.2.	Personlig skyddsutrustning.....	16
7.	Referenser	17

1. Inledning

1.1 Allmänt

Ett utsläpp från ett kärnkraftverk kan leda till att stora områden förorenas av radioaktiva ämnen. För att kartlägga vilka områden som förorenats krävs strålningsmätningar för att fastställa nedfallets utbredning och omfattning (kartering av nedfall). Man kan även mäta vilka ämnen det är som avger den joniserande strålningen. I det tidiga skedet av räddningstjänstarbetet är strålningsmätning avgörande för att snabbt kunna skapa sig en bild av vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas för drabbade områden. I saneringsskedet behövs strålningsmätning för att kunna identifiera vilka områden som kräver sanering.

Planen riktar sig främst till Länsstyrelsens organisation för strålningsmätning och krisorganisation, men även berörda förvaltningar inom kommunala och statliga organisationer. Planen är avgränsad till Västra Götalands län, och är anpassad för att fungera i relation till Länsstyrelsen Halland läns plan för strålningsmätning. Denna plan kan även användas som underlag om annan kärnteknisk olycka skulle ske inom eller utanför Sveriges gränser.

Denna plan är en delplan till Länsstyrelsen Västra Götaland läns program för räddningstjänst vid kärnteknisk olycka, dnr 452-24652-2022.

Arbete pågår med att ta fram rutiner, bilagor och checklistor som delplanen kommer att kompletteras med. Ett arbete har påbörjats med att samordna och skapa/öka förmågan till strålningsmätning inom länet.

1.2 Syfte

Planen syftar till att skapa och beskriva förmåga till strålningsmätning i Västra Götalands län vid en kärnteknisk olycka med utsläpp av radioaktiva ämnen.

1.3 Legala förutsättning

Enligt Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) är länsstyrelsen ansvarig för räddningstjänst och sanering efter en kärnteknisk olycka.

Länsstyrelsen kan enligt Förordning (2003:779) om skydd mot olyckor erhålla bistånd från andra aktörer. Exempelvis ska kommuner inom en beredskapszon bistå länsstyrelsen i arbetet med beredskapsplanering och vidare ska kommuner inom planeringszonerna bistå i arbetet med strålningsmätning och rapportering av mätresultat genom att ställa personal och nödvändig egendom till förfogande (4 kap 28§).

Strålsäkerhetsmyndigheten ska bland annat ge råd om strålningsmätningar samt samordna och bistå med strålskyddsbedömningar vid räddningstjänst (4 kap 30§).

2. Strålningsmätning

Då Länsstyrelsen Västra Götalands län har mycket begränsade egna mätresurser, kommer myndigheten till stor del vara beroende av nationella mätresurser, samt av mätresurser från Länsstyrelsen i Hallands län. Behovet av mätningar kommer att initialt vara långt större än kapaciteten. Mätledaren i Västra Götaland läns uppgift blir därför att prioritera behovet av mätningar, och att kommunicera dessa behov till mätledaren i Hallands län.

2.1. Strålningsmätning vid ett utsläpp

Vid utsläppsfasen av en kärnkraftsolycka finns två huvudsakliga behov av strålningsmätningar:

- Verifiera om utsläpp skett samt att följa utsläppet.
- Genomföra mätningar så att man i efterhand kan uppskatta erhållna stråldoser från extern och intern bestrålning.

För att få larm om ökade strålnivåer inom Sverige har Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) ett landsomfattande nätverk av gammastationer utplacerade i landet. Dessa ska tidigt kunna ge larm på förhöjda strålnivåer för att kunna upptäcka utsläpp från andra länder. Gammastationerna mäter kontinuerligt strålningsnivån och rapporterar automatiskt in mätresultat i RadGIS¹. De kan däremot inte avgöra vilka ämnen som ger upphov till eventuella förhöjningar av strålningsnivån.

Figur 1. Gammastationer runt Ringhals kärnkraftverk.

Runt Ringhals kärnkraftverk finns det ca 30 gammastationer som redan är utplacerade. Gammastationerna kan användas för att följa utsläppet samt att

¹ RadGIS - RadGIS är ett system som upprätthålls av SSM för registrering, lagring och visualisering av data från strålningsmätningar. I RadGIS kan man registrera mobila dosratmätningar, dosratmätningar i enskilda punkter och nuklidspecifika mätningar. Från den mobila dosratmätningen samt fasta gammastationer går mätdata med automatik till RadGIS.

bedöma om framtagna spridningsprognoser är korrekta. Det finns en station utplacerad i Marks kommun.

För att möjliggöra uppskattningar av den sammanlagda erhållna stråldosen till allmänhet och arbetstagare i radiologiska nödsituationer i samband med plympassage behöver gammastationsmätningar kompletteras med luftprovtagning. Syftet med luftprovtagningen är bland annat att uppskatta inhalationsdoser, utsläppets kvot mellan gasformig och depositionshastigheten av radioaktiva ämnen på marken samt nuklidinnehåll i utsläppet. Luftprovtagare finns utplacerade hos räddningstjänsten i Hallands län för att snabbt kunna driftsättas på förutbestämda platser i anslutning till gammastationer.

2.2. Strålningsmätning efter ett utsläpp

När nedfall skett och koncentrationen av luftburen aktivitet avtagit, kan en större kartering genomföras, med hjälp av mobila mätningar.

I första hand behöver områden identifieras där markbeläggningen är så hög att skyddsåtgärder kan vara motiverade. Bedömningen görs med hjälp av strålningsmätning. Utöver att identifiera områden med hög markbeläggning, är det också viktigt att identifiera områden med lägre markbeläggning än förväntat. I ett sådant område behövs strålningsmätningar för att bedöma om ett återflytt av utrymda är möjlig.

Mätningarna bör i första hand koncentreras till områden där människor fortfarande vistas, till exempel där inomhusvistelse är rekommenderat.

2.2.1. Mobila dosratsinstrument

Kärnkraftlänen, bland annat Länsstyrelsen i Hallands län, är utrustade med fem mobila dosratsinstrumentet som gör det möjligt att vara flexibel med strålningsmätning och mäta där ett behov uppstår. Instrumentet möjliggör också att mäta över mycket stora avstånd, även utanför planeringszonen. Uppmätta värden överförs automatiskt till i RadGIS för visualisering och analys.

Länsstyrelsen i Hallands län har på förhand tagit fram stråk att mäta på med de här mobila dosratsinstrumentet, så kallade mätstråk. Detta för att förenkla ledning och öka effektiviteten.

Länsstyrelsen Hallands län leder de mobila dosratresurserna i Västra Götalands län, Skåne län, Jönköpings län och Kronobergs län.

2.2.2. Flygmätningar

Flygmätningar kan också användas för att snabbt kunna kartlägga den radioaktiva markbeläggningen över stora områden. Flygmätningar kan hitta höga strålningsvärden och skapa en bra översikt över nedfallet på ett sätt som är svårt vid markmätningar. Flygmätning startar först då man säkerställt att det inte finns något luftburet utsläpp.

2.2.3. Dosratsmätningar i enskilda punkter

Utöver den kartläggning av radioaktivt nedfall som genomförs med mobila mätningar finns ett behov av olika typer av dosratsmätningar. Detta för att

undersöka specifika förhållanden som råder på en viss plats eller vid en viss verksamhet.

Mätningar i enskilda punkter ska inte användas för att dra slutsatser om strålningsnivåer över större områden. På grund av olika faktorer som till exempel nederbörd, vindförhållanden, topografi, vegetation och bebyggelse uppvisar markbeläggningen av radioaktiva ämnen ofta en förhållandevis stor lokal variation. För att kunna dra slutsatser om strålningsnivåer över större områden behöver därför ett stort antal punktmätningar genomföras.

Behov kan även finnas av att informera om strålningsnivåerna på till exempel skolgårdar eller vid andra typer av samhällsviktig verksamhet. Både inom områden som inte behöver utrymmas och i områden som kan komma att utrymmas, men där utrymningen ännu inte verkställts. Denna typ av mätningar kan vara av stor vikt för att upprätthålla allmänhetens förtroende och därigenom möjliggöra att beslutade skyddsåtgärder efterlevs och uppfattas som tillräckliga.

Mätningar på enskilda punkter i Västra Götaland utförs i första hand med SRV2000, Saphyrad S. Varje kommun i Västra Götalands län har minst två instrument för mätningar inom sitt geografiska område. Utöver detta så har Länsstyrelsen tillgång till ett antal instrument. De SRV2000 som idag finns i kommunerna kommer ersättas av nya instrument, Saphyrad S. Dock kommer kommuner ha kvar sina SRV2000, under förutsättning att de konstantkalibreras och övas med.

2.3. Mätinstrument

Mätinstrument finns av i huvudsak två olika typer för olika ändamål, men vissa instrument kan användas för båda ändamålen. Huvudtyperna är:

- Intensimetrar: för uppmätning av doshastighet (stråldos per tidsenhet)
- Dosimetrar: för uppmätning av ackumulerade stråldoser

Mätinstrument för mätning av joniserande strålning finns i ett flertal utföranden av flera fabrikat. Länets aktörer har mobila mätutrustningar för att bestämma förekomst och nivå på joniserande strålning. Mätinstrumentens ålder och mätområden varierar.

SRV2000

SRV2000 är ett robust men relativt långsamt handinstrument som mäter gammastrålning, både dos och dosrat. SRV2000 är används främst för punktmätningar och för personligt skydd.

Saphyrad S

Saphyrad S är ett handinstrument som mäter gammastrålning. Instrumentet har positionering av mätplats (GPS), sparar mätdata (dos, dosrat, position, tid) i minne, kan kopplas till dator för visning av mätdata, kan kopplas till 12V eller 230V AC. Instrumentet har samma användningsområde som SRV-2000.

2.4. Resurser i länet

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har ett mindre antal intensimeter SRV 2000 med tillhörande intensimeterprovare. Länsstyrelsen har via MSB upphandlat nya instrument som kan användas i samband med strålningsmätningar i länet som ett komplement till de instrumenten som återfinns i kommuner. Då behov uppstår kan länsstyrelsen göra framställan om tilldelning av mätinstrument hos MSB, SSM, Försvarsmakten med flera.

Regionen

Inventering pågår

Kommuner

Varje kommun har normalt två intensimeter SRV 2000, med tillhörande intensimeterprovare. Mätinstrumenten är inte avpassade för rörlig detektion då de reagerar långsamt på förändringar. MSB har upphandlat nya mätinstrument som kommer att ersätta SRV2000 hos räddningstjänsten/kommunerna.

Inventering pågår

Räddningstjänsten

Inventering pågår

Försvarsmakten

Försvarsmakten har tillgång till kvalificerade mätinstrument som är användbara för mätning av joniserande strålning.

Polisen

Polisen har tillgång till Intensimeter 25 (används för att mäta doshastighet eller dos av gammastrålning och för att påvisa betastrålning).

3. Organisation och ledning

I programmet för räddningstjänst, dnr 452-24652-2022 beskrivs organisationen vid en kärnteknisk olycka.

Då hela inre beredskapszonen och merparten av yttre beredskapszonen är belagda i Hallands län, så kommer de även i egenskap av kärnkraftlän att vara samordnade för strålningsmätningarna. Länsstyrelsen Västra Götaland läns organisation för strålningsmätning är därför anpassad för att kunna arbeta i samverkan med Länsstyrelsen i Halland.

Länsstyrelsen Västra Götaland läns krisledningsorganisation kommer att förstärkas med en funktion för strålningsmätning. Länsstyrelsens funktion för strålningsmätning kommer bland annat bestå av mätledare, personal med god kännedom om berörda kommuner och personal med GIS²-kunskap. Den här funktionen kommer att bemannas med personer från Chalmers Tekniska Högskola, Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen.

Nationella experter och specialister kan också förstärka funktionen, dock är utgångspunkten att de nationella resurserna främst kommer att stödja Hallands län. Västra Götaland kommer att få tillgång till de först, när lämpliga skyddsåtgärder har vidtagits i den inre och yttre beredskapszonen.

Strålningsmätningar för att kunna kartlägga nedfallet av radioaktiva ämnen ska kunna genomföras i hela planeringszonen. Samverkan för gemensam inriktning och prioritering av mätbehoven i hela planeringszonen sker genom samverkansmöten mellan mätledarna i länen.

3.1. Mätledare

Mätledarens främsta uppgift är att ta fram mätstrategier för länet tillsammans med mätledaren i Hallands län och att tolka de mätdata som kommer in. Utifrån mätdata som kommer in ska mätledaren, utifrån räddnings- eller saneringsledarens inriktning, ta fram underlag för beslut avseende exempelvis skyddsåtgärder och sanering. Mätledaren ansvarar även för samordningen med mätledaren i Hallands län.

Mätledaren är ansvarig för att begära resurser utanför länets gränser, från andra län, nationellt och internationellt

Mätledaren ska säkerställa att beslut tas om nivån på fältpersonalens skyddsutrustning. SSM kan bistå med rekommendationer avseende skyddsutrustning. Mätledaren ska även kunna förklara den radiologiska lägesbilden för räddningsledaren och saneringsledaren. De ska även kunna säkerställa att räddningsledarens och saneringsledarens frågor kopplade till den radiologiska lägesbilden besvaras.

² GIS-Geografisk informationssystem

3.2. Mätstrategi

Länsstyrelsen Västra Götaland kommer regelbundet att följa upp den mätstrategi som tas fram i Hallands län. Vid behov anpassas den egna mätstrategin utifrån Hallands strategi.

Efter utsläppet blir kartering genom mobila dosratmätningar av regionala resurser, SSM och expertstödorganisationen samt flygmätningar mycket viktiga. Detaljerad kartläggning av nedfallet och nuklidspecifika mätningar måste komma i gång så snart möjligt.

Mätningarna bör göras med god systematik avseende metodik och dokumentation för att skapa tillförlitliga mätdata. I detta skede av strålmätningen är det viktigt att ta hänsyn till samhällsviktiga verksamheter och andra prioriterade områden/grupper för hur mätningarna planeras.

De mätningar som genomförs i Hallands län kommer antagligen att besvara frågorna:

- Har det förekommit utsläpp?
- Hur har kärnkraftverkets konsekvenslindrande system fungerat?
- I vilken riktning gick utsläppet?
- Hur stort var utsläppet?
- När började/slutade utsläppet?
- Pågår utsläppet fortfarande?

Mätningarna i Västra Götalands län syftar främst till att besvara frågorna:

- Behöver större områden utrymmas (del av Marks kommun)?
- Behöver ytterligare skyddsåtgärder vidtas?
- Kan vissa skyddsåtgärder avbrytas?
- Kan utrymda människor flytta tillbaka?
- Är utrymning aktuellt på grund av hög strålning från markbeläggning?
- Finns det viss verksamhet som behöver förflyttas till annan plats, exempelvis skolor, förskolor och lekplatser?

3.3. Samordning av mätstrategi med Länsstyrelsen i Hallands län

De mobila mätningar som Halland genomför bör prioriteras enligt följande:

- 1. Identifiera områden där utrymning på grund av markbeläggning behöver prioriteras.**

I Västra Götalands län kommer det initialt främst att gälla Marks kommun. Utrymning i planeringszonen kommer i de allra flesta scenarier vara något som genomförs dagar, veckor eller månader efter att utsläppet har ägt rum. Inget behov av skyndsam utrymning i planeringszonen bör uppstå.

- 2. Identifiera övriga områden där utrymning på grund av markbeläggning är motiverad.**

Här blir kartläggning av planeringszonen i vindriktning viktig. Bör även fokusera på att hitta ytterkanterna av det område där utrymning kan vara

aktuell, för att snabbt ringa in området där behov av ytterligare skyddsåtgärder föreligger.

- 3. Identifiera områden där dosreducerande åtgärder för att optimera strålskyddet eller åtgärder inom livsmedelsproduktion kan behövas.**

Denna typ av åtgärder kan bli aktuella på relativt långa avstånd från kärnkraftverket.

- 4. Identifiera områden med begränsat nedfall för att bedöma om återflyttning kan ske där utrymning genomförts baserat på prognoser, samt för att stilla oro hos befolkningen.**

Då en utrymning i planeringszonen endast har skett efter att noggranna mätningar har genomförts, så gäller ovanstående främst för Marks kommun, där en utrymning kan ha gjorts utifrån prognos och läget på kärnkraftverket.

3.4. Strategi för egna mätningar

De resurser som finns i Västra Götaland lämpar sig till att genomföra så kallade punktmätningar. Punktmätningar lämpar sig illa för att kartera stora områden, men kan vara bra för att mäta faktiska nivåer på särskilt viktiga platser. Exempel på detta kan vara förskolor, samhällsviktiga arbetsplatser, sjukhus, vårdcentraler, vårdhem och lekplatser. Genom att göra flera punktmätningar på dessa platser kan man se om de går att använda i nuvarande skick, eller om saneringsåtgärder behövs innan verksamheten kan fortgå. Även här krävs mycket goda kunskaper om regionala förutsättningar, samt samordning med kommunerna, då det är kommunerna som i stor utsträckning kommer att förmedla var de ser att mätbehov finns.

4. Strålningsmätning i kommunerna

Kommunerna kan få uppdrag med att starta upp sina organisationer för strålningsmätning för att vara beredda på att kunna utföra mätning på kommunens mätpunkter.

Dock kommer mätningar påbörjas först efter att mätledaren i krisledningsorganisationen bedömt vilka områden som är aktuella för mätningar.

4.1. Referensmätning (7-månadesmätningar)

Var sjunde månad genomför samtliga kommuner i länet mätningar i utpekade punkter för referensmätning av gammastrålning, så kallade 7-månadersmätningar.

4.2. Mätpunkter

Fasta mätpunkter

I varje kommun finns det idag fasta mätpunkter som används i samband med 7-månadersmätningar och är framtagna sedan tidigare och finns inlagda i RadGis med koordinater. Dessa punkter gäller tills vidare, men kommer att ses över utifrån MSB:s vägledning³ gällande strålningsmätning.

Ytterligare mätningar för information och skydd

Utöver mätningar vid fasta mätpunkter behövs det utföras mätning för skydd av samhällets olika värden. Dessa kallas mätningar för information och skydd.

Här behövs det identifieras platser/verksamheter i kommunerna som ska prioriteras för punktmätningar avseende bedömning om det finns nedfall eller inte utifrån kriterierna:

- Behövs det vidta någon åtgärd för att skydda invånare, samhället och allmänheten
- Kunna informera allmänheten i drabbade och närliggande områden om läget kring nedfallet och vad som pågår.

Exempel på platser/verksamheter där mätningar kan behöva utföras:

- Dagligvarubutiker
- Förskolor och skolor
- Vårdinrättningar och äldreboenden
- Samhällsviktiga verksamheter i kommuner
- Rekreatiomsområden
- Industrier och andra arbetsplatser
- Trossamfund

Här är ett arbete som kommunerna behöver utföra, det är på den lokala nivån som kunskapen finns om vilka platser som bör prioriteras för strålningsmätningar. En utvald plats, exempelvis en skola kan behöva att man

³ MBS:s vägledning till att börja utforma en plan för mätningar med SRV-2000 och Saphyrad S vid nedfall.

mäter på ett flertal platser för att bedöma om skolan är påverkad eller inte. Även inomhusmätningar kan bli aktuella.

4.3. Kommunens strålningsmätning vid en kärnteknisk olycka

Förmågan till punktmätning i enskilda mindre områden ska finnas i Sveriges alla län, vilket innebär att länen i planeringszonen har förmågan i det egna länet. Länsstyrelsen i Hallands län har dock en förstärkt förmåga till punktmätning som kan användas i hela planeringszonen enligt en gemensam inriktning och prioritering.

När efterfrågan ökar bör andra regionala och lokala berörda aktörer från främst kommuner i planeringszonen tillföra resurser till länsstyrelsens organisation för strålningsmätning i den mån det är nödvändigt. Samtliga kommuner i Sverige ska ha en förmåga att genomföra dosratsmätningar i enskilda punkter och det är en resurs som ska beaktas när det fortsatta arbetet planeras.

Ett arbete har påbörjats med att se över fasta mätpunkter i kommunerna, ta fram rutiner för att öka förmågan till strålningsmätning i hela länet.

4.4. Rapportering av mätvärden

Rapportering av mätvärden i RadGis

Mätningar som genomförs med standardiserad metod och som bedöms vara intressanta för andra aktörer kan med fördel sparas i RadGIS. Det avser samma typ av mätningar som utförs vid "kommunmätsystemet". Det är viktigt att man säkerställer att mätresultaten som redovisas i RadGIS är korrekta. Att dela felaktiga resultat kan leda till både problem och resurskrävande insatser att reda ut. I Västra Götalands län så finns det behöriga i varje kommun som för in mätvärden i RadGis.

Rapportering av mätvärden som ej ska rapporteras i RadGis

Mätningar som inte genomförs med standardiserad metod (kommunmätsystemet) eller som inte bedöms vara intressanta för andra aktörer sammanställs enligt nedan.

Mätgruppens personal skriver in mätvärden i protokoll (bilaga X) alternativt rapporterar direkt till gruppledaren. Gruppledaren rapporterar i sin tur vidare till Länsstyrelsens funktion för strålningsmätning.

5. Kommunikation

Kunskap om strålningssituationen är en av de viktigaste grunderna för beslut om skyddsåtgärder och information om händelsen till allmänheten. Det är viktigt att funktionen för strålningsmätning i samverkan med Länsstyrelsens övriga i krisorganisation i ett tidigt skede formulerar budskap som kan bäras av talespersoner, mätpersonal och andra.

Initialt kommer mobila strålningsmätningar främst att genomföras i inre och yttre beredskapszoner, innan mätningar påbörjas i planeringszonen. Det innebär att Länsstyrelsen måste kunna förklara och motivera varför omfattande mätningar i Västra Götalands län kan komma att dröja.

Förväntade frågor som bör kunna besvaras av budskapen är följande:

- Vad gör ni och varför?
- Har det skett ett utsläpp? Vad säger mätutrustningen?
- Är jag säker där jag befinner mig?
- Vad kan jag göra för att skydda mig och min familj?
- Hur ska jag veta om jag har blivit utsatt för strålning?
- När kommer mätningar att kunna genomföras här?
- Varför mäter ni inte mer redan nu?

Vid en radiologisk nödsituation ansvarar Länsstyrelsen för att allmänheten får information om skyddsåtgärder. Länsstyrelsen ska också uppmana allmänheten att samarbeta och lämna nödvändiga instruktioner för samarbetet.

Kommunikationen ska samordnas med Länsstyrelsen i Halland, berörda kommuner, myndigheter och organisationer. Kommunikationen ska anpassas till olika gruppers behov och förmedlas via relevanta kanaler, exempelvis webbplatser, media och sociala medier.

Det är aktörernas gemensamma ansvar att informationen till allmänhet och medier samordnas på ett förtroendefullt sätt. De budskap som kommuniceras av organisationen för strålningsmätning ska därför vara samordnade med andra övergripande budskap.

I programmet för räddningstjänst och Länsstyrelsen Västra Götalands kriskommunikationsplan finns en mer övergripande beskrivning av hur kommunikationen är tänkt att fungera vid en kärnteknisk olycka.

6. Arbetsmiljö

Vid en kärnteknisk olycka kommer Länsstyrelsen samordna arbetsmiljöarbetet för den personal som ingår i länsstyrelsens organisation för strålningsmätning. Arbetsmiljöansvaret ligger alltid på arbetsgivaren, som ansvarar för den anställdes eller inlånad personals säkerhet och hälsa under utförande av arbete.

Arbetsgivarens ansvar innebär att denna inför en händelse ansvarar för att signalera behov av utbildningar och övningar för att kunna fullfölja sitt eget arbetsmiljöansvar. Arbetsgivaren ska även delta i dialogen om utvecklingsmöjligheter i utbildningar, övningar, utrustning och planverk för att förbättra förutsättningar för att hantera arbetsmiljöansvaret på bästa sätt. Arbetsgivaren ska även följa upp arbetet under insats för att säkerställa att det samordnade arbetsmiljöarbetet utförs enligt gällande lagstiftning. Länsstyrelsen samordnande ansvar omfattar följande:

- Att kontinuerligt tillhandahålla adekvata utbildningar och ansvara för att rätt utbildningsnivå säkerställs (grund- och befattningsutbildning).
- Att kontinuerligt tillhandahålla relevanta övningar (ex mätövningar).
- Säkerställa att riktlinjer och regler förmedlas till berörda (planverk/instruktioner).
- Ge samordnad information och lägesbild vid en skarp händelse.
- Länsstyrelsens krisorganisation kontinuerligt övas internt för att klara en skarp händelse.
- Återkoppla ovanstående i ömsesidig dialog med berörda aktörer.

6.1. Referensnivåer för arbete vid radiologisk nödsituation

För arbetstagare i radiologiska nödsituationer gäller i första hand dosgränser enligt 2 kap. 2 § Strålskyddsförordningen (2018:506) men om dessa inte kan underskridas i en radiologisk nödsituation får Länsstyrelsen fastställa referensnivåer med utgångspunkt i 3 kap. 9 § Strålskyddsförordningen (2018:506):

Referensnivån ska sättas så låg som möjligt och kan sättas under stråldosen 20 mSv. Stråldosen ska genom optimering av strålskyddet hållas så låg som möjligt hos varje arbetstagare och om möjligt underskrida 20 mSv effektiv dos. Vid stråldos över 20 mSv gäller frivillighet.

I en radiologisk nödsituation där det inte är möjligt att underskrida dosgränsen 20 mSv, som anges i 2 kap. 2 § Strålskyddsförordningen får den som ansvarar för räddningsarbetet fastställa referensnivåer för den exponering som arbetstagare utsätts för.

Referensnivåerna får:

1. inte överskrida en effektiv dos på 100 mSv, eller
2. överskrida en effektiv dos på 100 mSv men inte 500 mSv, om det behövs för att rädda liv, förhindra allvarliga strålningsrelaterade hälsoeffekter eller förhindra att katastrofartade förhållanden uppstår.

Sådana referensnivåer fastställs efter samverkan med Strålsäkerhetsmyndigheten

6.2. Personlig skyddsutrustning

För att arbeta vid en radiologisk nödsituation ska man vara medveten om riskerna och hur man ska skydda sig, detta får man i samband med grund- och befattningsutbildning eller motsvarande utbildning.

Full skyddsutrustning består av:

- Skyddsoverall
- Hel skyddsmask
- Handskar
- Skoskydd
- (Personlig dosimeter)

Skyddsmask ska bäras om det föreligger risk för luftburen aktivitet.

REMISS

7. Referenser

Hallands övergripande program för räddningstjänst

Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO)

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)

Länsstyrelsen Västra Götaland läns övergripande krisledningsplan

Länsstyrelsen Västra Götaland läns kriskommunikationsplan

REMISS

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Utrymningsplan

Delplan till programmet för räddningstjänst

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Titel: Delplan - Utrymningsplan
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Foto framsida:
Rapport: 2021:XX
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Allmänt	5
1.2	Syfte	5
1.3	Mål för utrymning.....	5
1.4	Relevant författning.....	6
1.5	Strategi.....	6
2	Förberedelser	8
2.1	Beredskapszoner	8
2.2	Planeringzonen	9
3	Ansvar och roller	10
3.1	Länsstyrelsen i Västra Götalands län	10
3.2	Kommunerna	10
3.3	Polismyndigheten	10
3.4	Försvarsmakten	11
3.5	Kustbevakningen	11
3.6	Trafikverket.....	11
3.7	Västra Götalandsregionen (VGR).....	11
3.8	Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)	11
3.9	Jordbruksverket	11
4	Besluta om utrymning	12
4.1	Fastställ beslutsmandat	12
4.2	Samlade lägesbild	12
4.3	Handlingsalternativ.....	14
4.4	Beslut och dokumentation	15
5	Utrymma.....	16
5.1	Utrymmande.....	16
5.2	Utrymning av yttre beredskapszonen	16
5.3	Utrymning av planeringzonen	17
5.4	Utrymningsplatser	17
5.5	Frivilliga och spontanfrivilliga	17
5.6	Transporter	17
5.7	Ordning och säkerhet	18
5.8	Djur	19
5.9	Personsanering	19
5.10	Registrering.....	19

6	Ta emot.....	21
6.1	Utrymningsplatser	21
6.2	Mottagningsplatser och inkvarteringsplatser.....	23
6.3	Samordning med angränsande län	24
6.4	Mottagning vid kärnkraftsolycka i annat län	25
7	Återflytta	26
8	Referenser	27

1 Inledning

1.1 Allmänt

Föreliggande dokument utgör en del av Länsstyrelsen i Västra Götalands län program för räddningstjänst vid kärntekniska olyckor och svarar tillsammans med andra operativa planer, stödplaner och dokument, mot de krav som ställs i lag (2003:778) om skydd mot olyckor samt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

Den här utrymningsplanen beskriver utrymningsprocessen samt upprättandet av utrymnings- och mottagningsplats. Denna delplan måste därför ses i sin helhet. Planen omfattar de delar av Västra Götalands län som i sin tur omfattas av antingen den yttre beredskapszonen (YBZ) eller planeringszonen (PZ).

Den här delplanen beskriver planering och genomförande av utrymning, tydliggör medverkande organisationers roller och ansvar vid utrymning och beskriver upprättande och drift av utrymnings- och mottagningsplatserna vid en eventuell kärnteknisk olycka. Planen består således av en beskrivande del och en operativ del. Den syftar till att underlätta i detalj för hur ett upprättande av utrymningsplatsen ska genomföras.

Den här utrymningsplanen är en delplan av den övergripande program för räddningstjänst. I det övergripande programmet för räddningstjänst finns en övergripande beskrivning av utrymning.

Fortsatt arbete kring utrymning pågår tillsammans med berörda aktörer och kommer att inkluderas i denna plan fortlöpande samt att detaljerad operativ plan/checklistor kommer att tas fram.

1.2 Syfte

Syftet med utrymningen är att minska de negativa hälsoeffekterna hos allmänheten till följd av en olycka på Ringhals kärnkraftverk. Utrymningen ska vägas mot andra lämpliga skyddsåtgärder, såsom intag av jodtabletter och inomhusvistelse.

1.3 Mål för utrymning

Det primära målet med utrymningen är att:

- Så långt som det är rimligt och möjligt säkerställa att de negativa effekterna på allmänhetens hälsa till följd av olyckan och utrymningen minimeras.

Utöver detta är målsättningen även att:

- Reducera den allmänna oron så långt som möjligt kopplat till genomförandet av utrymningen.
- Minska negativ psykologisk påverkan på de utrymda och på allmänheten i övrigt.

- Planeringen och genomförandet har gjorts på ett sätt som medför att återgång till det normala kan ske så snabbt som möjligt.
- Begränsa de ekonomiska förlusterna som utrymningen kan medföra för näringslivet och för de personer som utryms.
- Begränsa kostnaderna för hanteringen av utrymningen som utförs av myndigheter och andra aktörer.

Målsättningen med att utrymma de delar av länet som ingår i planeringszonen är att utrymningen sker efter noga övervägande av väl underbyggda beslutsunderlag, och endast i ett sådant läge där andra skyddsåtgärder ej bedöms vara tillräckliga. Utrymningen ska sedan genomföras på ett sådant sätt att en hänsyn tas till att återflyttning till område ska kunna ske på bästa möjliga sätt.

1.4 Relevant författning

- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor)
- Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- Förordning (2015:1052) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- Djurskyddslagen (2018:1192)
- Polislagen (1984:387)
- Förordning (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- Socialtjänstlagen (2001:453)

1.5 Strategi

Den dimensionerande händelsen för planen är en kärnkraftsolycka vid Ringhals kärnkraftverk som medför att utrymning av inre beredskapszonen (IBZ) och delar av yttre beredskapszonen (YBZ) måste genomföras i ett första skede. Det är väderförhållandena, tid till utsläpp och storleken på utsläppet som kommer bestämma hur stora områden som ska utrymmas och när utrymningen ska ske.

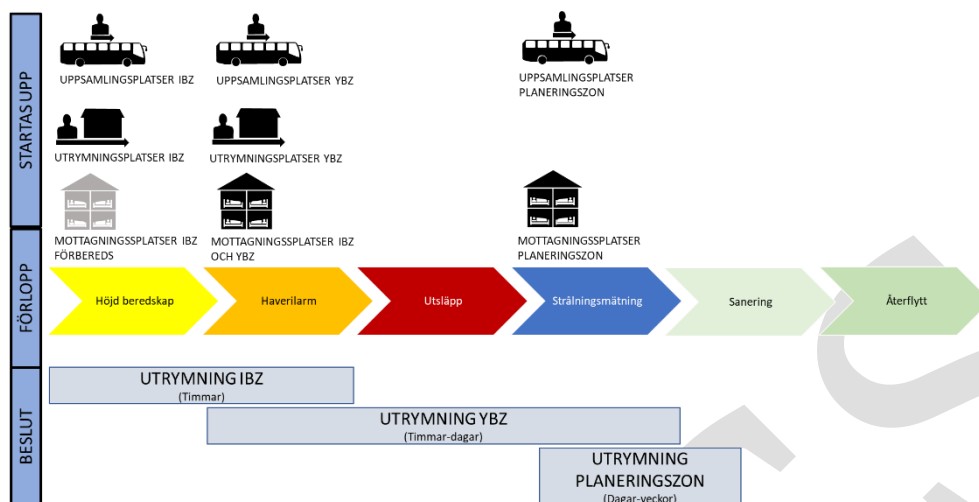
Västra Götaland har två stora uppgifter kopplade till storskalig utrymning.

- Mottagande av utrymda från annat län.
- Genomförande av utrymning i eget län.

1.5.1 Mottagande av utrymda från annat län

Gällande mottagande av utrymda från annat län utgår man huvudsakligen från den strategi som Länsstyrelsen i Halland har tagit fram. Denna strategi utgår från att en utrymning av IBZ ska ske skyndsamt.

Först när utrymningen av IBZ är färdig kan annan utrymning påbörjas. Utrymningen av YBZ kan även denna ske skyndsamt, men beroende på scenario kan en sådan utrymning även påbörjas flera dagar efter händelsen.

Figur 1. Utrymningsstrategi i Hallands län.

1.5.2 Mottagande av utrymda från annat län

För de delar av Västra Götalands län som ingår i YBZ kommer räddningsledaren i Hallands län att fatta beslut om utrymning efter samverkan med räddningsledaren i Västra Götalands län.

Utrymningen av planeringszonen sker alltid efter att strålningsmätningar har påvisat sådana nivåer av strålning att en utrymning är befogad. Utrymningen i planeringszonen är inte skyndsam, utan ska i stället genomföras på ett kontrollerat och väl strukturerat sätt.

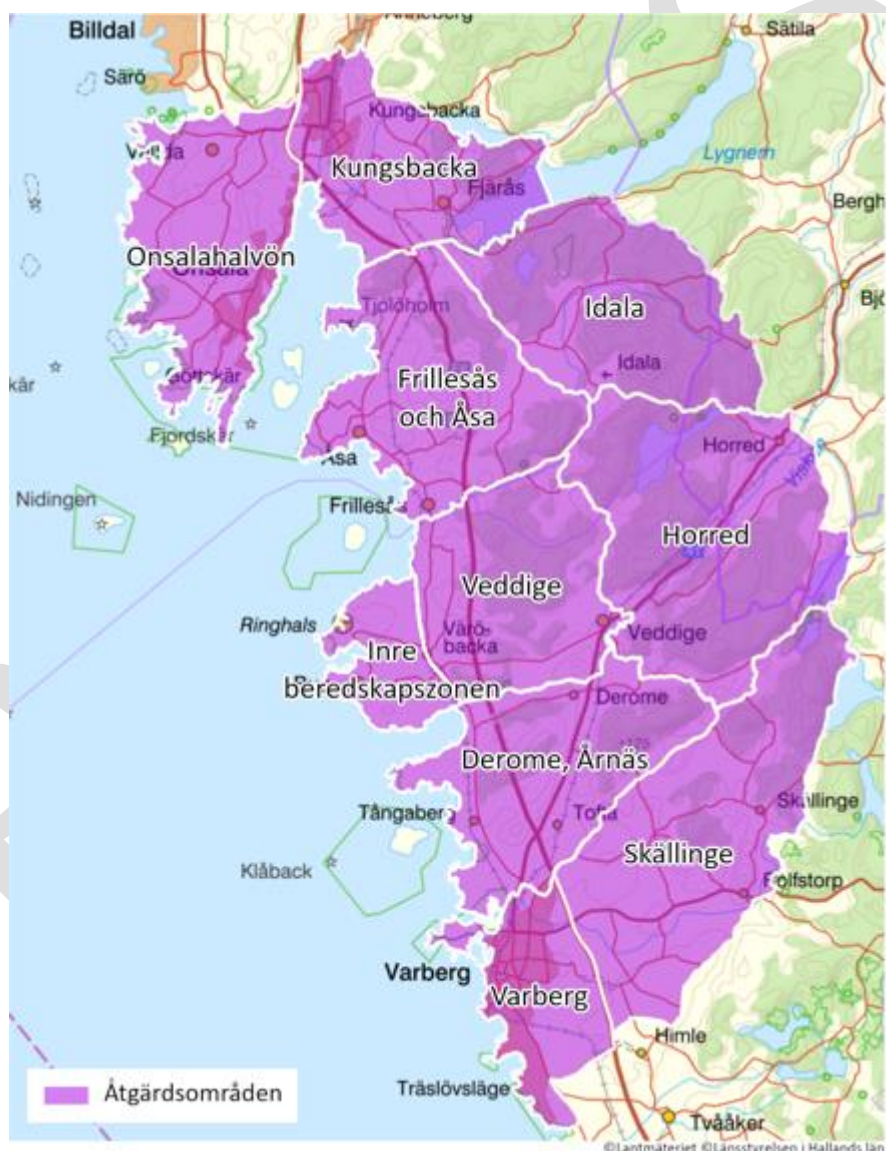
2 Förberedelser

Området kring Ringhals kärnkraftverk är indelat i en inre och en yttre beredskapszon, sam en planeringszon. Zonerna beskrivs mer i Länsstyrelsens program för kärnteknisk olycka, dnr 452-24652-2022.

2.1 Beredskapszoner

I den inre beredskapszonen IBZ, som ligger närmast Ringhals, finns de största riskerna för såväl stokastiska som deterministiska skador till följd av ett utsläpp. Det innebär att denna zon måste kunna utrymmas snabbt, helst innan ett utsläppt har ägt rum.

De delar av Marks kommun som omfattas av yttre beredskapszonen ingår i ett åtgärdsområde i Länsstyrelsen i Hallands plan.

Figur 2. Åtgärdsområden i yttre beredskapszonen.

2.2 Planeringzonen

Det är svårt att förutsäga var i planeringszonen som behov av att utrymma kan uppstå efter en kärnkraftsolycka. Detta då utsläppets omfattning, väder och vind kan leda till hög markbeläggning i området. Hög markbeläggning i ett område kan uppstå om det exempelvis regnar i ett område samtidigt som utsläppet sker.

3 Ansvar och roller

Ansvar och roller beskrivs övergripande i Länsstyrelsens program för kärnteknisk olycka, dnr 452-24652-2022. Nedan beskrivs vad som gäller specifikt för utrymning.

3.1 Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Länsstyrelsen är räddningsledande myndighet och fattar beslut om skyddsåtgärder, däribland utrymning. Länsstyrelsen har även fortsatt geografiskt områdesansvar för länet. Vidare har Länsstyrelsen ansvar för att information samordnas och förmedlas till utrymda samt bistår med stöd för planering av mottagning och inkvartering.

Länsstyrelsen ansvarar för genomförandet av utrymda, samt för de som omfattas av utrymningsbeslutet, fram till dess att de har blivit omhändertagna på exempelvis en mottagningsplats. Länsstyrelsen ansvarar även för samordningen av information till de som är utrymda, fram till dess att en återflyttning har kunnat genomföras.

Vid en långvarig utrymning där saneringsåtgärder behöver genomföras, kan Länsstyrelsen fatta beslut om utrymning (LSO 6 kap 2§) i egenskap av saneringsledande myndighet.

För att Länsstyrelsen i Västra Götalands arbete ska nå rätt effekt är det av stor vikt att alla beslut om skyddsåtgärder samverkas och samordnas med Länsstyrelsen i Halland och de andra länen som befinner sig inom planeringszonen kring Ringhals kärnkraftverk.

3.2 Kommunerna

Kommunens främsta uppgift vid en utrymning är att säkerställa driften av den verksamhet som kommunerna bedriver och som anses vara samhällsviktiga. Kommunerna har dessutom ett geografiskt områdesansvar på lokal nivå, som innebär att de ska verka för att åtgärder som vidtas av olika aktörer inför och under en extraordinär händelse samordnas, samt ge information till kommuninvånare. Även hantering av kommunal hälso- och sjukvård ingår i ansvaret.

Kommunen har vidare vid utrymning till uppgift att bistå Länsstyrelsen med upprättande av utrymningsplatser och ordna mottagning samt inkvartering av utrymda. Marks kommun har ett särskilt uppdrag vid utrymning som består i att upprätta utrymningsplatser automatiskt vid larmnivå höjd beredskap. Detta för att underlätta en snabb utrymning av inre beredskapszon

3.3 Polismyndigheten

Polisen är enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor skyldig att lämna den hjälp som behövs till räddningsledaren. Polisen har en central roll vid genomförandet av utrymning och verkställer utrymningsbeslutet som Länsstyrelsen fattat. Polisens uppgifter är främst att spärra av vägar,

trafikdirigera, hålla ordning och säkerhet, bevaka utrymda områden samt registrera utrymda.

3.4 Försvarsmakten

Försvarsmakten kan vid begäran ge stöd till insatser som definierats som räddningstjänst inom LSO, så länge det inte allvarligt hindrar den ordinarie verksamheten. Militärregion Väst deltar i planeringen och genomförandet av en utrymning.

3.5 Kustbevakningen

Kustbevakningen bistår Länsstyrelsen med att stödja räddningsinsatsen ute till sjöss. Exempel på stöd är att kunna varna och utrymma de som vistas vid kusten, på öar och till sjöss.

3.6 Trafikverket

Trafikverket ansvarar för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfartstrafik och luftfartstrafik samt för byggande och drift av statliga vägar och järnvägar. I utrymningen stödjer Trafikverket bland annat med:

- Att hantera trafikflödet för utrymningsvägar.
- Omledning och avspärrning.
- Trafikinformation och vägvisning av trafikflödet på vägar och järnvägar som berörs i ett utrymningsområde.

3.7 Västra Götalandsregionen (VGR)

Västra Götalandsregionen ansvarar för hälso- och sjukvård och för kollektivtrafiken (Västtrafik). Vid en utrymning behöver regionen bland annat kunna upprätthålla katastrofmedicinsk beredskap, omorganisera och förstärka sjukvården och bistå med bussar för transport av utrymda.

Regionen ansvarar även för planering för eventuell flytt av patienter från sjukhus eller andra vårdinrättningar som regionen ansvarar för och som ligger inom områden som kan komma att utrymmas.

3.8 Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)

Strålsäkerhetsmyndigheten är en expertmyndighet inom bland annat strålskyddsberedskap och utgör ett viktigt stöd för räddningsledaren vid beslut om vilka områden som kan behöva utrymmas, baserat på prognoser och konstaterade mätvärden.

3.9 Jordbruksverket

Vid en utrymning ska Jordbruksverket i första hand stödja Länsstyrelsen i frågor som rör hantering och påverkan på djur och djurhållning.

4 Besluta om utrymning

Arbetsgången för att fatta ett beslut om utrymning följer en process där följande punkter ska avhandlas i samband med att beslutet fattas:

Fastställ beslutsmandat

Beslutsmandat fastställs och eventuella behov av samverkan med andra beslutsfattare, exempelvis andra räddningsledare övervägs.

Samlad lägesbild

Den samlade lägesbilden (som består av bland annat situationen på Ringhals, prognoser och uppmätta mätvärden) används som utgångspunkt för att bedöma behovet av skyddsåtgärder.

Handlingsalternativ

Utifrån skyddsbehov överväger beslutsfattaren vilka handlingsalternativ som finns.

Beslut och dokumentation

Beslutet formuleras enligt fastställda mallar och processen dokumenteras på ett korrekt sätt.

4.1 Fastställ beslutsmandat

Beslut om utrymning fattas av Länsstyrelsen Västra Götalands räddningsledare. Om statlig räddningstjänst gäller i något annat län med anledning av händelserna på Ringhals ska räddningsledaren samverka med dessa läns räddningsledare innan ett beslut fattas. Utrymningsbeslutet ska vara samordnat med eventuella utrymningsbeslut som fattas i dessa län.

För utrymning av de delar av Marks kommun som omfattas av YBZ kan räddningsledaren i Hallands län fatta beslut om utrymning, i samverkan med räddningsledaren i Västra Götalands län.

För utrymning av områden i planeringszonen kommer tidshorisonten vara betydligt längre, och ett utrymningsbeslut kommer att grunda sig på genomförda strålmätningar.

Länsstyrelsen kan även fatta beslut om utrymning i sin funktion som saneringsledande myndighet.

4.2 Samlade lägesbild

För att kunna fatta beslut om en utrymning behöver beslutsfattaren ha tillgång till goda beslutsunderlag. Eftersom en utrymning i planeringszonen inte är brådskande, finns goda möjligheter att fatta väl underbyggda beslut om alla relevanta parametrar omhändertas i lägesbilden.

Exempel på relevant information kan vara:

Risker

- Riskområdet
- Andra särskilda risker i närområdet längs vägar eller platser
- Möjlighet att bedriva räddningsinsatser parallellt med utrymningen
- Risk för konflikter och brottslighet bland de utrymmande

Geografi

- Geografi över det bedömda utrymningsområdet (som kan vara större än riskområdet bland annat för att det måste gå att kommunicera utifrån geografiska landmärken, vägar, åar etcetera)
- Geografi över det område som hela utrymningsplanen omfattar
- Samhällsviktig verksamhet som behöver beaktas och bemannas

Demografi i utrymningsområdet

- Antal vuxna
- Antal barn
- Turister
- Människor med funktionsnedsättningar
- Djurbesättningar
- Bedömt uppträdande från allmänheten (spontanutrymning, upplopp, vilka vägar bedöms de välja för att utrymma?)

Transportvägar

- Trafikflöden och framkomlighet längs olika vägar
- Tillgänglighet till transporter
- Möjliga utrymningsvägar med hänsyn till bebyggelse och infrastruktur
- Möjliga insatsvägar med hänsyn till utrymningsvägarna

Tidsförhållanden

- Bedömning av tid till utsläpp vid olyckor med farliga ämnen
- Bedömd tid för utrymningsförfarandet i relation till hur lång tid risken kvarstår
- Tid för att aktivera resurser
- Tid för att informera de som ska utrymma

Resurser

- Tillgång till skyddsrum (vid höjd beredskap)
- Tillgängliga resurser i förhållande till behov för att stödja i utrymningen
- Tillgång till drivmedel
- Möjliga uppsamlingsplatser för utrymmande och dess kapacitet
- Möjliga utrymningsplatser och dess kapacitet
- Möjliga mottagningsplatser och dess kapacitet
- Kommer den egna planens kapacitet att räcka eller måste hjälp begäras från annan lokal, regional eller nationell aktör?
- Möjlighet till förstärkt mobiltäckning för att underlätta för utrymmande?

Kommunikation

- Händelseutveckling och konsekvenser baserat på omvärldsbevakning
- Åtgärder och resursanvändning

- Informationssamverkan inkl. involverade aktörer
- Prognos

Väder och ljusförhållanden

- Väderförhållandens påverkan på kort och lång sikt
- Kommer utrymningen ske i ljus eller mörker?

4.3 Handlingsalternativ

Utifrån de skyddsbehov som beskrivs i lägesbilden fattar räddningsledaren beslut om utrymning. Även ett beslut om att *inte* utrymma bör vara ett medvetet beslut som kommuniceras till de boende i de olika zonerna.

Handlingsalternativ	Beskrivning och saker att beakta
Besluta att inte utrymma	Efter att ha värderat den samlade lägesbilden kan slutsatsen bli att det är bättre att människor inte vidtar några utrymningsåtgärder. Vid ett sådant beslut är det viktigt att kommunicera fakta om varför skyddsåtgärder inte är nödvändiga och om detta beslut kan komma att ändras.
Besluta om förberedelser för utrymning	Det kan finnas situationer där hotet inte innebär någon omedelbar fara som kräver utrymning men där det finns anledning att förbereda allmänheten så att det går fortare att utrymma om det senare skulle behövas. Risken med detta är att det uppstår oönskad spontanutrymning. För att minska riskerna för spontanutrymning är det viktig med en regelbunden kommunikation om det aktuella läget. Det bör även kommuniceras vilka förberedelser som ska göras av den enskilde.
Besluta om inomhusvistelse och intag av jodtabletter	Inomhusvistelse innebär att få människor att stanna inomhus ofta med uppmaning om stängda fönster, dörrar och ventilation. Detta alternativ är att föredra om inte hotet kräver en utrymning, utan att det räcker att vara inne i bostaden. Beslutet skulle kunna kombineras med att beordra förberedelse för utrymning men då även ge de nackdelar ett sådant beslut kan få i form av risk för spontanutrymning. Vid behov kombineras åtgärden med rekommendation om intag av jodtabletter.
Besluta om partiell utrymning	Partiell utrymning är lämpligt i situationer där hotet inte är verksamt men om hotet blir verklighet kommer det kräva en snabb utrymning. Beslutet innebär att man som en förebyggande åtgärd utrymmer personer som är svåra att flytta. Exempelvis kan det vara sjuka, sängliggande, funktionshindrade, frihetsberövade, äldre och

	barn. De som stannar kvar och är mera rörliga har därmed bättre förutsättningar att snabbt flytta sig ut ur området. Det kan även övervägas att flytta djurbesättningar som annars är svåra att flytta snabbt. Att kommunicera partiell utrymning kan vara en utmaning. Risken för spontanutrymning hos individer som inte berörs av den partiella utrymningen är stor, vilket bör vägas in i beslutet.
Besluta om en utrymning	Om fara för liv och hälsa inte kan hindras på något annat sätt måste utrymning övervägas. Om analysen av den samlade lägesbilden visar att skada från hotet är större än riskerna att skada människor genom att utrymma så ska utrymning beordras. Tiden för att genomföra utrymningen bör dessutom vara kortare än den tid som hotet är verksamt för att riskerna ska reduceras.

4.4 Beslut och dokumentation

Utrymningsbeslutet ska innehålla:

- Orsak till beslutet och den väntade händelseutvecklingen.
- Riskområden.
- Tid för beslutet.
- Vilka beslut som har fattats och av vem.
- Det lagrum som beslutet baseras på.
- Vilket utrymningsområde som omfattas av beslutet samt vilken typ av utrymningen som ska ske och vilka som ska utrymma.
- Starttidpunkt när utrymningen ska påbörjas, och om möjligt när den ska vara avslutad.
- Uppsamlingsplatser för utrymmande som kommer att upprättas och när.
- Utrymningsplatser som kommer att upprättas och när.
- Mottagningsplatser som kommer att upprättas och när.
- Vilka utrymningsvägar som ska användas.
- Eventuell fördelning mellan mottagningsplatserna utifrån utrymningsområden.
- Trafikinformation och vägar som ej får användas.
- Vad som ska, bör och får medföras av de utrymmande

5 Utrymma

Texten nedan utgår från ett scenario av utrymning av planeringszonen, alternativt en utrymning inom YBZ som baseras på uppmätta mätvärden. Detta innebär en lång tidshorisont för utrymningen.

5.1 Utrymmande

Utifrån erfarenheter från andra utrymningar som gjorts världen över gör Länsstyrelsen antagandet att merparten av de utrymmande kommer att kunna genomföra sin utrymning utan stöd från myndigheter. Många av dessa personer kommer även att själva, åtminstone initialt, att kunna lösa ett temporärt boende på annan plats.

5.1.1 Utrymmande med eget fordon

Utrymmande med egna fordon som behöver hjälp med ett alternativt boende kan förflytta sig till aktuell mottagningsplats.

5.1.2 Utrymmande som saknar egna fordon

Utrymmande som saknar egna fordon kan uppsöka närmast belägna uppsamlingsplats. Uppsamlingsplatser kommer vara på de redan belägna busshållplatser som finns. Detta för att busshållplatser redan är kända hos befolkningen.

5.1.3 Utrymning av förskolor och skolor

Eftersom utrymningen inte kommer att vara skyndsam, är målsättningen att barnen ska erbjudas plats på förskolor eller skolor på annan ort redan innan utrymningen påbörjas. I de fall där så är lämpligt kan distansundervisning erbjuds initialt.

5.1.4 Jämställdhet och utrymning

Enligt forskning kring utrymning är kvinnor generellt mer benägna att utrymma än vad män är. Kvinnor är ensamstående föräldrar i högre utsträckning än män, samt utför mer vård av närstående äldre. Kvinnors möjlighet att utrymma på egen hand är mindre än mäns. Kvinnor har mindre tillgång till bil än män – personbilar ägs i större utsträckning av män och män har körkort för personbil i större utsträckning än kvinnor och åker regelbundet med bil i högre utsträckning än kvinnor. Fler kvinnor än män använder kollektivtrafik som huvudsakligt färdmedel.

5.2 Utrymning av yttre beredskapszonen

Beslut om att utrymma YBZ fattas av räddningsledaren i Hallands län. Utrymningen här kommer att genomföras enligt Länsstyrelsen i Halland läns planering för detta. Beslutet kommer dock att fattas i samverkan med räddningsledaren i Västra Götaland.

5.3 Utrymning av planeringszonen

Utrymning i planeringszonen sker endast efter genomförda och verifierade strålningsmätningar i området. Det är därför aldrig aktuellt med en skyndsam utrymning i planeringszonen.

5.4 Utrymningsplatser

Länsstyrelsen kan behöva upprätta utrymningsplatser för att hantera utrymmande från IBZ och YBZ. I Marks kommun kommer utrymningsplats att upprättas för att ta emot utrymmande från IBZ.

Vid en utrymning i planeringszonen avser man inte upprätta några utrymningsplatser. I stället transporteras de utrymmande direkt till mottagningsplatser eller inkvarteringsplatser.

5.5 Frivilliga och spontanfrivilliga

För en så stor uppgift som att organisera och genomföra en utrymning bedöms inte de ansvariga aktörernas egen personal räcka till. Det kommer att behövas extra personal och en bra lösning på detta är att använda frivilliga.

5.6 Transporter

Beroende på åtgärdsområdes förutsättningar kan antalet personer som behöver hjälp med transporter variera. Övriga bedöms kunna transportera sig själva via egna fordon, kollektivtrafik, via cykel eller gåendes. Vid mycket svåra störningar på infrastrukturen kan antalet människor som har behov av stöd med transporter stiga.

En funktion kommer att upprättas på Länsstyrelsen som kommer handha persontransporter vid behov av utrymning vid en kärnteknisk olycka på Ringhals. Funktionen kommer att bestå representanter från Hallandstrafiken, Västra Götalandsregionen (vård och regiontrafik), Trafikverket, Polisen, Hallands och Västra Götalands länsstyrelse.

Funktionens uppgifter är bland annat:

- planera, koordinera och meddela vilka uppsamlingsplatser, utrymningsplatser och mottagningsplatser som ska användas i samband med beslutad utrymning
- kontinuerlig avstämning med samverkanspersoner på utrymningsplatser och mottagningsplatser
- förbereda, följa upp och samverka med berörda aktörer i utrymningsarbetet
- föra en lägesbild avseende utrymningen
- övergripande planera och följa upp transporter, logistik och vägval
- sammanställa utrymmandes behov och arbeta för att möta dem
- se till att utrymda får samordnad information utifrån sina behov

5.6.1 Transporter för hjälpbehövande

De som har behov av transportstöd hänvisas främst till uppsamlingsplatserna för transport till en utrymningsplats eller mottagningsplats. Utöver det bör man även uppmana människor att hjälpas åt och att alla bilar bör vara fyllda när man kör ut ur området.

5.6.2 Hantering av trafikflöden

De som utrymmer med eget fordon utgör en stor del av de utrymmande och det kommer sannolikt att uppstå trafikproblem. För att underlätta framkomligheten och korta ner utrymningstiderna kan följande åtgärder vara lämpliga.

- Bedöm hur allmänheten kan förväntas välja att förflytta sig på eget initiativ. Här kan tillgången på el och gas för kollektivtrafik vara en avgörande faktor.
- Värdera tillgängliga vägar efter avstånd till mål, kapacitet, bärighet, skador på infrastruktur och sårbara punkter (exempelvis broar & tunnlar).
- Planera för reservvägar och fördela trafikflödena på fler vägar om möjligt.
- Om utrymningen måste ske över vatten behövs tillgång till fartyg och vägfärjor beaktas i planeringen.
- Överväg om vägar kan enkelriktas i båda körfälten för att öka kapaciteten.
- Var tydlig med vilka utrymningsvägar som ska användas i första hand och vilka som ska undvikas. Det kan finnas insatsvägar där räddningsfordon måste komma fram. Använd radioinformation, dirigerings-, vägvisnings- samt fasta och mobila skyltar.
- Säkerställ så långt möjlig service efter vägen i form av sjukvårdsplatser, platser för larm via fast telefon, toaletter, nödproviant, dricksvatten och drivmedel.
- Säkerställ vägassistans med specialfordon som kan bogsera undan trasiga fordon och eventuellt föra dem till verkstad.

5.7 Ordning och säkerhet

Polisen ansvarar för att upprätthålla allmän ordning, även vid en utrymning. Särskilda frågor där samordning bör ske med polisen är:

- Att personer på väg ut ur området förhindras att plundra, exempelvis butiker och bostäder som står tomma. Kräver samverkan med näringslivet och kommunerna.
- Att det vid knappa resurser sker rättvis fördelning av förnödenheter och att distributionen av förnödenheter skyddas och sker på lämpligt sätt. Här krävs samordning mellan räddningsledaren, polis och kommuner.
- Att det vid köbildning undviks oroligheter i stora folkmassor. Här krävs samordning med Trafikverket och aktörer som bedriver kollektivtrafik i länet.

5.8 Djur

I Länsstyrelsens grunduppdrag ligger att utföra djurskyddskontroller för att se till att djurskyddslagen följs och att djuren har det bra. Om djuren lämnas kvar när djurägaren utryms, måste det finnas en plan för vem, och under vilka former, djuren ska ges foder, dricksvatten och tillsyn. Detta måste samordnas med avspärrningar av det utrymda området. Exempelvis kanske tillåts regelbundna besök för att säkerställa djurens behov.

Djurhållaren har relativt stort ansvar för genomförandet av utrymningen av de egna djuren och en stor del av planeringsansvaret ligger på den enskilde djurägaren. Alla beslut som handlar om djur bör samordnas med LRF och länsveterinären och Jordbruksverket.

Husdjur utryms i sådan mån som är rimligt och möjligt. På bussar används samma principer som i lokaltrafiken och husdjur transporteras på angivna platser. Utrymningsorganisationen kommer inte ha möjlighet att erbjuda transport av djur som inte kan färdas med buss eller personbil. Vid sådana tillfällen ansvarar ägaren för transport och uppställning av djuren.

Produktionsdjur i utrymda områden bör generellt lämnas kvar. Det är ovanligt att djurägare har egna transporter som rymmer djuren i besättningen. Att leta transportör och/eller invänta samtransport kommer i de allra flesta fall att ta för lång tid.

Mjölkkor hålls inne i ladugården. De ska ha tillgång till vatten och så mycket grovfoder som möjligt. För att minimera kornas mjölkproduktion undvika att de får mjölkstockning bör man inte ge kraftfoder, utan enbart grovfoder med lågt näringsvärde som inte ger ökad produktion men som ger mättnad.¹ En ökande andel av mjölkbesättningar har mjölkkningsrobot. Om det, vid en kärnteknisk händelse, finns fortsatt tillgång till el så kommer korna kunna fortsättas mjölkas även om djurägaren utryms. Kornas välfärd påverkas därmed i mindre utsträckning. I vissa besättningar är även utfodringen automatiserad i viss mån.

5.9 Personsanering

Eftersom den utrymning som Länsstyrelsen planerar för, kommer att genomföras så pass lång tid efter olyckan, är nyttan av avsök och personsanering mycket liten. Ansvaret för enskild personsanering ligger på individen och ingen personsanering kommer därför att genomföras i samband med utrymningen. Personer som tror sig ha utsatts för höga strålningsnivåer hänvisas i stället till vården.

5.10 Registrering

Det kan vara svårt att få en fullständig bild över alla som befinner sig i utrymningsområdet och därmed påverkas av ett utrymningsbeslut. Därför kan både enskilda individer och samhällsaktörer ha nytta av registrering, men det är inte rimligt att räkna med att alla ska registrera sig.

¹ Hantering av djur vid utrymning, Jordbruksverket 2021 (Lotta Andersson)

Polismyndigheten ansvarar för katastrofregistrering och uppdraget regleras i lagen och förordning om skydd mot olyckor (LSO och FSO).

Katastrofregistrering består av tre steg:

- Yttre registrering
- Inre registrering
- Analys

Den yttre katastrofregistreringen sker vid skadeplats eller på sjukhus och innebär att påträffade personer som varit inblandade i en händelse registreras av Polismyndigheten. Uppdraget syftar till att ge en lägesbild över människor som är påträffade och omhändertagna, samt människor som saknas och behöver eftersökas.

Den inre registreringen sköts av Polisens kontaktcenter (PKC, 114 14) dit allmänheten ringer för att eftersöka sina anhöriga. Informationen från den yttre och inre registreringen sammanställs sedan och bearbetas hos Polismyndighetens analytiker och anhöriga underrättas.

De verksamheter som måste flytta ansvarar själva för att nödvändiga handlingar finns åtkomliga på distans eller tillgängliga på papper. Hit hör exempelvis patientjournaler och personal-/barnlistor.

Gällande utrymning av nötkreatur, grisar, får och getter ska förflyttningen anmälas till Jordbruksverket.

6 Ta emot

Vid en händelse kan Länsstyrelsen förväntas stödja med mottagande av utrymda från IBZ och YBZ. Länsstyrelsen kan även på längre sikt behöva stödja andra län med mottagande från deras delar av planeringszonen.

Värt att notera är då att det inte nödvändigtvis råder statlig räddningstjänst i Västra Götalands län vid ett sådant scenario. Men att Länsstyrelsen ändå samordnar mottagandet utifrån det geografiska områdesansvaret.

6.1 Utrymningsplatser

I Västra Götalands län har Marks kommun ett särskilt uppdrag som består i att upprätta en utrymningsplats per automatik vid förstärkt beredskap. Detta för att underlätta en snabb utrymning av inre beredskapszonen. Beslut om detta fattas av räddningsledaren i Hallands län, i samverkan med räddningsledaren i Västra Götalands län.

Vid utrymning av yttre beredskapszonen kan det finnas behov av ytterligare utrymningsplatser i nordlig alternativt sydlig riktning från kärnkraftverket. Exempel på kommuner i Västra Götaland skulle kunna vara Mölndals och Göteborgs kommun.

Det pågår ett arbete med utrymningsplatser i Västra Götalands län.

6.1.1 Kravspecifikation för utrymningsplatser

Länsstyrelsen i Hallands län har tagit fram en kravspecifikation om vad som ska finnas på en utrymningsplats. Länsstyrelsen i Västra Götalands län avser arbeta utifrån samma kravspecifikation. Det är främst kommunerna som bemannar utrymningsplatsen på uppdrag från räddningsledaren. Men Länsstyrelsen är ansvarig för att de upprättas, samt att samordning sker med såväl Länsstyrelsen Hallands län som andra relevanta aktörer. Länsstyrelsen Västra Götaland kommer sända samverkansperson till utrymningsplatsen i den kommun som upprättar en utrymningsplats. Det för att vara länk mellan kommunen och krisorganisationen på Länsstyrelsen samt stötta den lokala ledningsorganisationen på utrymningsplatsen.

Utrymningsplatserna startar upp i olika faser, för att säkerställa att de utrymmande snabbt har möjlighet att få komma inomhus. Därefter stärker man upp så snart som möjligt med funktionerna som tillkommer i fas 2. Fas 3 upprättas endast efter beslut från räddningsledaren.

Fas 1, Uppstart

Uppstartsfasen bedöms vara de första timmarna efter att utrymningsplatsen startas upp. Syftet med denna fas är att snabbt ge de utrymda en plats att vistas på tills det att mottagningsplatserna har startats upp fullt ut.

Verksamhet

- En uppvärmd lokal.
- Toaletter.
- Plats för bussar att stanna och släppa av folk.
- Parkeringsyta för bilar.

Funktioner

- En platsvärd, exempelvis en vaktmästare. Värden ansvarar även för att låsa upp byggnaden och svara på enklare frågor, exempelvis var toaletter finns.
- En funktion som ansvarar för ordning på platsen, lämpligen en polis.
- Om förskole- och skolbarn anländer direkt från skola eller förskola behövs en funktion som omhändertar verksamhetens behov. Lämpligen bemannas denna av de pedagoger som följde med barnen i samband med utrymningen.

Fas 2

Verksamhet

- Mat och dryck till de utrymda.
- Förmåga att administrera återförening mellan vårdnadshavare och utrymda skol- och förskolebarn.
- Förmåga att ta emot personer med visst vårdbehov, exempelvis äldre som har hemtjänst eller personer inom äldre- och handikappomsorg. Lokalen måste därför vara tillgänglighetsanpassad.
- Information till de utrymda om händelsen och utrymningen.
- Ett utrymme iordningställt för en ledningsfunktion med ansvariga aktörer.
- Möjlighet till enklare personhygien i form av dusch.

Funktioner

På utrymningsplatsen bör följande funktioner finnas:

- Platschef som ansvarar för samordningen av arbetet på utrymningsplatsen och de olika aktörernas insatser.
- Funktion som ansvarar för samordning med Länsstyrelsen och med mottagningsplatserna.
- Funktion för att hantera återförening av barn med vårdnadshavare. Bör förstärkas med stöd från polisen för att säkerställa en säker hantering.
- Funktion för att möta upp särskilda vårdbehov på plats. Bör bemannas av personal från kommunal omsorg.
- POSOM
- Parkeringsvärdar.
- Informationsfunktion.
- Enklare förtäring för de utrymda.
- Frivilligsamordnare.
- Sjukvårdsresurs som kan göra triage, bedöma, behandla och vidareremittera.

Fas 3 Avsök och sanering

Avsök och sanering kommer endast att upprättas om utrymning görs efter att ett konstaterat utsläpp har ägt rum. Alla utrymningsplatser kommer inte att ha kapacitet för avsök och sanering. Länsstyrelsen kommer att göra en bedömning om vilka platser som är lämpliga för denna fas efter att

kommunerna har kommit längre i sin planering av utrymningsplatserna. Avsök och sanering påbörjas endast efter ett beslut från räddningsledaren.

6.2 Mottagningsplatser och inkvarteringsplatser

Länsstyrelsen kan behöva upprätta mottagningsplatser både skyndsamt (vid utrymning i IBZ och YBZ) eller efter längre planeringstid (vid en utrymning i planeringszonen). Transporter från utrymningsplats till mottagningsplats och vidare till inkvarteringsplats samordnas av Länsstyrelsen i Hallands län tillsammans med Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Även om mottagningsplatserna måste upprättas skyndsamt, har man något längre planeringshorisont än för upprättandet av utrymningsplatser.

Vid planerad utrymning (som genomförs baserat på resultat från strålningsmätningar) kommer Länsstyrelsen att ha en betydligt längre planeringshorisont än vid en skyndsamt utrymning.

Exempel på lämpliga mottagningsplatser i Västra Götalands län är Trollhättan och Falköping som ligger utanför planeringszonen.

Det pågår ett arbete med att identifiera flera städer som kan anses lämpliga som mottagningsplatser.

6.2.1 Mottagningsplatser

Mottagningsplatsen syftar till att erbjuda uppehålle för utrymnande som behöver inkvarteras under en längre tid. En mottagningsplats kan till exempel vara:

- Skolor
- Hotell
- Vandrahem
- Idrottshallar

Mottagningsplatser kan ha olika standarder och bestå av olika funktioner. Nedan beskrivs några av de funktioner som bör finnas på en mottagningsplats.

Ankomst

- Skyltning
- Ordning och säkerhet
- Transportmöjligheter/parkeringsmöjligheter

Information och service

- Information
- Toaletter och dusch
- Mat och dricksvatten
- Platser att kunna vila/sova på
- Enklare sjukvård
- Möjlighet till laddningar av telefoner etcetera

Med tanke på allergier och en del människors rädsla för djur, kan det finnas behov av en speciell plats i närheten av mottagningsplatsen för sällskapsdjur.

Registreringen bör finnas men att det bör vara frivilligt, då detta riskerar att utgöra en flaskhals och om detta ska genomföras på platsen, bör den inte vara i början av flödet. Dock behöver de som ska vidare till en inkvarteringsplats registreras för att anvisas vidare till en inkvarteringsplats.

Indikering och sanering kan bli aktuella om händelsen är sådan att det finns risk för kontaminerade eller smittade människor kommer till mottagningsplatsen.

Avresa

- Transport vidare till inkvarteringsplatser.

6.2.2 Inkvarteringsplatser

Merparten av de som utryms bedöms kunna ordna egna boende hos bekanta eller sommarstugor. Men för de som inte på egen hand kan ordna ett boende anvisas de utrymda på mottagningsplatser till inkvarteringsplatser.

Inkvarteringsplatser kan ha mycket olika standarder och grupper i samhället behöver olika standarder, till exempel kan riskgrupper behöva en bättre standard än andra. Vid en inkvartering ska bland annat även möjligheten för familjer att bo tillsammans och utrymmen för barn beaktas.

Tillfälliga inkvarteringsplatser kan till exempel vara:

- Campingplatser
- Fartyg
- Församlingshem
- Gymnastiksalar eller idrottsanläggningar
- Hotell
- Kyrkor
- Militärförläggningar (beakta folkrätten vid höjd beredskap)
- Rum hos privatpersoner som frivilligt erbjuder sig
- Skolor
- Vandrarhem

Vid situationer där antalet utrymmande är så många att ovanstående inte räcker till och situationen därmed blir extrem bör det finnas en förberedd planering för betydligt mindre bekväma alternativ som åtminstone ger tak över huvudet tills avtransport kan ske, exempelvis:

- Tält
- Fabrikslokaler
- Förråd/magasin
- Skyddsrum
- Parkeringshus

6.3 Samordning med angränsande län

Vid en skyndsam utrymning är det av stor vikt att en tydlig samordning finns mellan de angränsande länen. Detta för att snabbt kunna besluta vilka utrymnings- och mottagningsplatser som ska öppnas upp för de utrymmande.

Länsstyrelsen i Hallands län kommer kontinuerligt förmedla till de övriga länsstyrelserna bland annat om:

- En uppskattning av hur många som kan förväntas komma till respektive mottagningsplats.
- När de utrymmande förväntas anlända till mottagningsplatsen.
- Personer med särskilda hjälpbehov bland de utrymmande.
- Prognos för minsta tid som utrymningen kommer att fortgå.

6.4 Mottagning vid kärnkraftsolycka i annat län

Vid en mycket stor olycka på Forsmark eller Oskarshamns kärnkraftverk kan det bli aktuellt att upprätta mottagningsplatser i Västra Götalands län. Detta blir i sådana fall en kommunal uppgift, då det är mycket låg sannolikhet att det blir statlig räddningstjänst i Västra Götalands län vid en kärnkraftsolycka på Forsmark eller Oskarshamn. Länsstyrelsen kommer dock att stötta kommunerna enligt sin uppgift kopplat till det geografiska områdesansvaret.

7 Återflytta

Vid en händelse som resulterar i ett utsläpp finns det risk för att det kan ta lång tid innan de utrymda kan få återflytta till det utrymda området. Målet ska vara att återflyttning kan ske så snart som är rimligt och möjligt. Det är av stor vikt att information om läget och prognoser för återflyttning löpande delges de utrymda.

Länsstyrelsen är ansvarig för saneringen efter en kärnteknisk olycka, detta beskrivs mer utförligt i Länsstyrelsen saneringsplan. Återflyttning kommer då att ske efter att strålningsmätningar och eventuell sanering kan garantera allmänhetens hälsa.

I samband med att ett utrymningsbeslut fattas ska en särskild funktion för återflyttning inrättas som arbetar med en återflyttningsplan simultant som utrymningsarbetet fortgår. När den statliga räddningstjänsten avslutas utökas denna funktion, samtidigt som den förflyttas in i saneringsorganisationen och ligger under saneringsledarens ansvar.

Det är av stor vikt att kontinuerligt kommunicera med de utrymda och ge dem möjlighet att påverka sin situation. Många människor kan förlora både sitt boende och sitt arbete, samtidigt som de utsätts för en traumatisk upplevelse. Detta kräver löpande stöd och insikt i hur prognoser för återflyttning och den egna boendesituationen ser ut.

8 Referenser

Hallands övergripande program för räddningstjänst

Hallands saneringsplan

MSB vägledning (den som kommer i februari)

Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO)

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)

SOU 2021:10

Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap.

Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

[Om Länsstyrelsen i Västra Götaland | Länsstyrelsen Västra Götaland \(lansstyrelsen.se\)](#)

Länsstyrelsen Västra Götaland läns övergripande krisledningsplan

Lag (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Strålskyddsförordningen

Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen

Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen inför en kärnteknisk anläggning, Räddningsverket, ISBN 978-91-7253-364-6

Motåtgärder i växtodlingen efter ett nedfall av radioaktivt cesium vid olika nedfallsnivåer och årstider, Jordbruksverket, Rapport 2008:27

Strålskyddslagen

2017:27 Bilaga 1 Referensnivåer, doskriterier och åtgärdsnivåer, SSM

Arbetsmiljölagen (1977:1160) AML

Länsstyrelsen Västra Götaland läns kriskommunikationsplan

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Kommentarslogg Remissynpur

Aktör:

Exempel

Beredskapsplan

Välj från rullgardin i raden.

Program för räddningstjänst

[illegible]

[illegible]

Antal *Program för räddningstjänst med tillägg*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Hörande delplaner Västra Götalandsregionen

[illegible]

[illegible]

[illegible]

nd

Synpunkt/kommentar
Fritext, ange en sak per rad.

XXX

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Verksamhetsplan samt budget för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023

Sammanfattning

Redovisning av lokalt folkhälsoarbete samt budget för Herrljunga kommun 2023.

Enligt samverkansavtal mellan Herrljunga kommun och Södra hälso- och sjukvårdsnämnden ska en årlig verksamhetsplan och budget tas fram, som beskriver kommande års folkhälsoarbete utifrån gemensamma prioriterade områden (mellan kommun och SHSN) samt hur hälsoläget ser ut i Herrljunga kommun.

Prioriterade grupper och områden för 2023 års folkhälsoarbete:

Grupper:

- o Barn och unga
- o Personer med funktionsnedsättning samt personer i utanförskap
- o Äldre

Områden:

- o Fullföljda studier
- o Ofrivillig ensamhet
- o Levnadsvanor

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-09-29.

Verksamhetsplan för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023.

Budget för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige godkänna verksamhetsplan samt budget för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023.

Li Johansson Nyström
Folkhälsostrateg

Expedieras till: Li Johansson Nyström, folkhälsostrateg, KS förvaltning

Bakgrund

Ett samverkansavtal är slutet mellan Herrljunga kommun och södra hälso- och sjukvårdsnämnden. Avtalet avser samverkan och samfinansiering av lokalt folkhälsoarbete samt folkhälsotjänst. Samverkansavtalen ligger till grund för folkhälsoinsatser som ska utföras på årlig basis. Genom samverkansavtal ska ett lokalt hälsoläge synliggöras i verksamhetsplanen samt ligga till grund för de planerade insatserna för kommande år. För 2023 är prioriterade områden att fokusera på: fullföljda studier, ofrivillig ensamhet, levnadsvanor. Folkhälsoarbetet 2023 ska även särskilt prioritera följande grupper: barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt personer i utanförskap, äldre.

Folkhälsa

En ökad jämlikhet i hälsa är en förutsättning för att uppnå ett hållbart samhälle. FN:s Agenda 2030 med 17 globala mål har en direkt koppling till jämlik hälsa samt social, miljömässig och ekonomiskt hållbar samhällsutveckling. Främjande och förebyggande insatser för en god och jämlik folkhälsa är integrerade i målens alla delar. Målen förenar även ett stort antal etablerade principer och perspektiv centrala för folkhälsoarbetet, så som mänskliga rättigheter, jämställdhet, specifika gruppers villkor eller rättigheter och enskilda sakfrågor. I det längre perspektivet har folkhälsoarbete som mål att sluta de påverkbara hälsoskillnaderna inom en generation. Det är i linje med Agenda 2030 och utgångspunkterna för att öka jämlikheten inom och mellan länder samt säkerställa att ingen lämnas utanför.

Bedömning av måluppfyllelse

Lokalt folkhälsoarbete 2023 bidrar till måluppfyllelse för kommunens övergripande mål genom delmål:

- Herrljunga kommun ska ha socialt hållbara verksamheter som främjar trygghet, inkludering och jämställdhet.
- Herrljunga kommun är en trygg plats att besöka, leva och verka i.
- Herrljunga kommun främjar samarbete i hela kommunen.
- Oavsett ålder ges möjlighet till livslångt lärande och god livskvalitet.

Ekonomisk bedömning

Parterna svarar gemensamt för finansiering av insatser utifrån verksamhetsplanen samt folkhälsotjänsten. Fördelningsprincipen för finansieringen av folkhälsoinsatser är hälften vardera för båda parterna, med samverkansavtalen som grund. För folkhälsoinsatser 2023 utbetalas 14 kronor/invånare, beräknat från sista december föregående år. 133 014 kronor läggs därav från vardera part. Totalt finns 266 028 kronor till folkhälsoinsatser 2023. Södra hälso- och sjukvårdsnämnden betalar ut 405 800 kronor för folkhälsotjänsten, under 2023. Kommunen står för resterande del, vilket är 339 000 kronor. För 2023 uppgår Herrljunga kommuns totala finansiering av folkhälsotjänst och folkhälsoinsatser till 472 014 kronor.

FN:s barnkonvention

Från 1 januari 2020 är FN's Barnkonvention del av svensk lag, vilket gör att vi är skyldiga att förhålla oss till barns rättigheter. Verksamhetsplan samt budget för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023 behandlar och prioriterar arbete som rör frågor om barns rättigheter, genom att lyfta barn och unga som en prioriterad grupp samt genom insatser för ökade kunskaper inom Barnkonventionen samt ökat inflytande och delaktighet för barn och unga.

Jämställdhetsbeskrivning

Verksamhetsplan samt budget för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023 behandlar och prioriterar arbete som rör frågor om jämställdhet. Jämställd, jämlik hälsa är ett övergripande prioriterat område, samt genom att lyfta frågorna i samverkansarbete samt visa på statistik för hur hälsoläget skiljer sig mellan män och kvinnor samt pojkar och flickor men även genom Herrljunga kommuns satsning på våldspreventivt arbete.

Samverkan

För att möjliggöra goda förutsättningar att nå ut med folkhälsoarbete och insatser är en god samverkan grundläggande. Samverkansarbete och nätverkande, med interna och externa aktörer, är del av folkhälsans dagliga arbete. Målet för folkhälsoarbetet är att mycket ska ske ute i verksamheternas vardagliga arbete, för regelbundenhet och långsiktighet, där folkhälsan finns med som stöd och resurs.

Verksamhetsplan för lokalt folkhälsoarbete i Herrljunga kommun 2023

Verksamhetsplan för lokalt folkhälsoarbete

Södra hälso- och sjukvårdsnämnden (HSNS) har samverkansavtal med varje kommun inom sitt geografiska område. Det ena avtalet, Samverkansavtal avseende lokalt folkhälsoarbete, är ett avtal som ska gälla det lokala folkhälsoarbetet. Det innebär lokala systematiska och målinriktade insatser för att förbättra befolkningens hälsa och att utjämna skillnader i hälsa. Det andra avtalet, Samverkansavtal avseende folkhälsotjänst, gäller tjänsten som driver det lokala folkhälsoarbetet. Avsikten med avtalen är att underlätta det tvärssektoriella samarbetet för att få ett bättre resursutnyttjande och större genomslagskraft.

En verksamhetsplan för det lokala folkhälsoarbetet tas fram årligen enligt överenskommen mall. Verksamhetsplanen, med budget och planerade insatser, sammanställs av kommunens folkhälsostrateg i dialog med ansvarig kontaktpersonen på koncernkontoret, Västra Götalandsregionen. Folkhälsostrategen ansvarar för att planen skickas till lars.paulsson@vgregion.se senast den 31 oktober. Planen blir giltig när kommunens ansvariga styrelse/nämnd och södra hälso- och sjukvårdsnämnden beslutat om planen.

Styrning och ledning

I Herrljunga kommun ligger tjänsten som folkhälsostrateg samt folkhälsoarbete under Kommunstyrelsens förvaltning, med syfte att folkhälsostrategen ska ha lättillgänglig dialog med kommunledningen. Folkhälsostrategen sitter placerad nära såväl kommunalråd (Kommunstyrelsens ordförande samt Folkhälsopolitiska rådets ordförande) samt kommundirektör, vilket underlättar för kommunikation och dialog. Folkhälsostrategens chef är kommundirektören. Folkhälsopolitiska rådet är det forum där folkhälsostrategen tillsammans med ordförande och vice ordförande från de fyra nämnderna (bildningsnämnden, socialnämnden, miljönämnden, tekniska nämnden), samt kommundirektören för dialog om frågor som rör folkhälsa. Adjungerande bjuds in vid behov. Ärenden kan gå vidare till Kommunstyrelsen för politiska beslut.

Förutom Folkhälsopolitiska rådet och regelbunden dialog med kommundirektör sitter folkhälsostrategen med i styrgrupper för Familjecentralen och SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid/folkhälsa).

Utöver insatser som arbetas med under året arbetar folkhälsostrategen kontinuerligt för att främja samverkan med och mellan andra aktörer, interna och externa, samt att stötta verksamheter med information, kunskap och annat relevant underlag. Folkhälsostrategen jobbar också för att lyfta och utveckla folkhälsoarbetet till mer strategiskt och långsiktigt hållbart genom att försöka ”knyta ihop trådar” för att skapa tydlighet samt regelbundenhet, där målet är att mycket ska ske kunna ute i verksamheternas dagliga arbete. Genom dialog med kommunledning samt att tidigt planera långsiktigt är målet också att synkronisera folkhälsoarbetets planeringsprocess med den kommunala planerings- och budgetprocessen.

Herrljunga kommun vill stärka inflytande och delaktighet för prioriterade grupper genom att försöka nå målgrupper, samverka med brukardialoger samt föra dialog med målgrupperna

själva i den mån det är möjligt för att lyssna in gruppernas uttryckta behov. Herrljunga kommun jobbar även med kunskapshöjande utbildning och arbetsmetod för tillgänglighet och inkludering i och med det rättighetsbaserade arbetet som kommunen driver genom Rättighetsnätverket. Herrljunga kommun satsar också på det våldspreventiva arbetet, med fokus på både förskola/skola samt en ”hela kommunen-ansats”. Folkhälsoinsatser, rättighetsbaserat arbete samt våldspreventivt arbetet kopplas till kommunens övergripande mål, genom delmål:

- Herrljunga kommun ska ha socialt hållbara verksamheter som främjar trygghet, inkludering och jämställdhet.
- Herrljunga kommun är en trygg plats att besöka, leva och verka i.
- Herrljunga kommun främjar samarbete i hela kommunen.
- Oavsett ålder ges möjlighet till livslångt lärande och god livskvalitet.

Utgångspunkter för samverkansavtal och verksamhetsplan

Internationella och nationella styrande dokument anger riktningen för folkhälsoarbetet medan regionala och lokala styrande dokument, tillsammans med dialoger mellan kommunen och HSNS, utgör grunden för prioriteringar och insatser inom samverkansavtalet.

Internationella och nationella styrande dokument som anger riktningen för folkhälsoarbetet

- Det övergripande nationella folkhälsomålet ”att skapa *samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation*”.
- FN:s Agenda 2030 med 17 globala mål för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, samt agendans grundläggande princip om att alla ska inkluderas och ingen lämnas utanför.

Exempel på regionala/lokala styrande dokument och uppdrag som ligger till grund för prioriteringar och insatser

Regionala dokument

- Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021-2030
- Södra hälso- och sjukvårdsnämndens mål- och inriktningsdokument
- Kraftsamling fullföljda studier

Kommunala dokument

- Herrljunga kommuns Budget och verksamhetsplan 2021-2023
- Herrljunga kommuns övergripande mål
- Reglemente för Herrljunga kommuns folkhälsopolitiska råd

Ökad jämlikhet i hälsa en förutsättning för hållbar utveckling

En ökad jämlikhet i hälsa är en förutsättning för att uppnå ett hållbart samhälle. FN:s Agenda 2030 med 17 globala mål har en direkt koppling till jämlik hälsa samt social, miljömässig och ekonomiskt hållbar samhällsutveckling. Främjande och förebyggande

insatser för en god och jämlik folkhälsa är integrerade i målens alla delar. Målen förenar även ett stort antal etablerade principer och perspektiv centrala för folkhälsoarbetet, så som mänskliga rättigheter, jämställdhet, specifika gruppers villkor eller rättigheter och enskilda sakfrågor.

I det längre perspektivet har folkhälsoarbete som mål att sluta de påverkbara hälsoskillnaderna inom en generation. Det är i linje med Agenda 2030 och utgångspunkterna för att öka jämlikheten inom och mellan länder samt säkerställa att ingen lämnas utanför.

Bestämningsfaktorer för hälsa

För att uppnå god och jämlik hälsa krävs att människor ges likvärdiga villkor och förutsättningar. Dessa villkor och förutsättningar benämns ofta som hälsans bestämningsfaktorer.

Hälsans bestämningsfaktorer består av både livsvillkor och levnadsvanor. I modellen nedan markerar gul färg de samhälleliga förutsättningar som är avgörande för de individuella (grå) bestämningsfaktorerna för hälsa. Sambanden mellan hälsans bestämningsfaktorer och hälsan är komplexa. Politiska beslut påverkar invånarnas livsvillkor som i sin tur påverkar invånarnas möjlighet till hälsosamma levnadsvanor. Ojämlikhet i hälsa skapas när olika grupper systematiskt har olika livsvillkor och levnadsvanor, vilket resulterar i ojämlika möjligheter till ett gott liv.

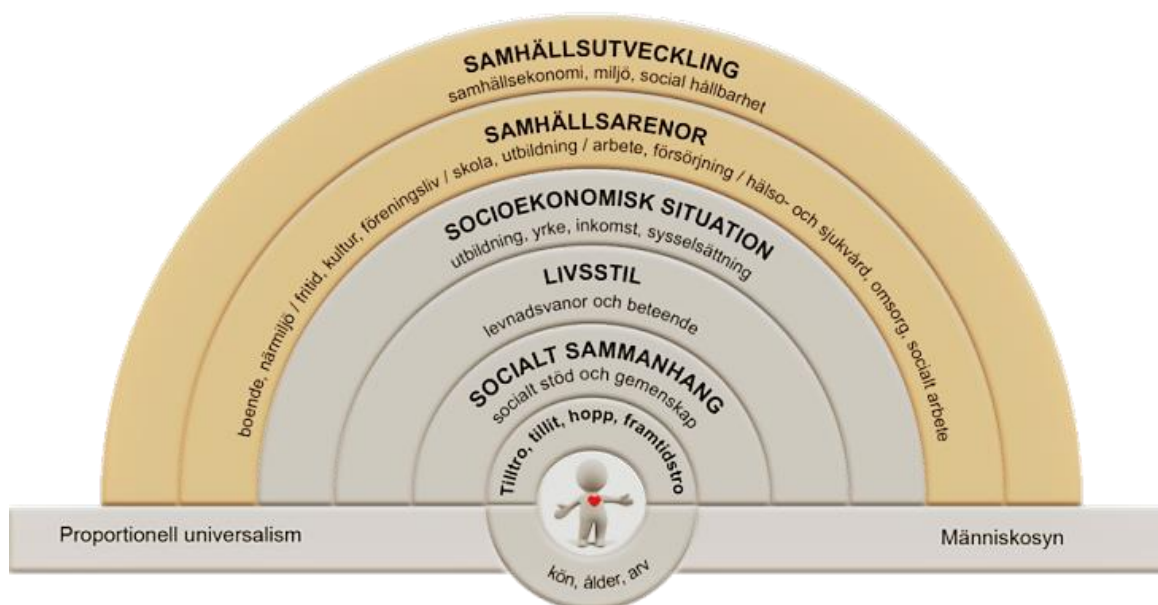

Bild 2. "Östgotamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle". Framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristenson, 2014, baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991.

Hälsoläget

Hälsoläget syftar till att ge ett underlag som övergripande beskriver vilka kommunens utmaningar inom folkhälsoområdet är. Beskrivningen ger stöd i dialoger och vid val av prioriterade områden, insatser, målgrupper för att främja utvecklingen av en mer jämlik hälsa.

Herrljunga kommun

I Herrljunga kommun bor 9501 invånare, varav 48,9 % kvinnor. 12,2 % är födda utomlands. Åldersmässigt är ungefär 19,9 % under 18 år, 13,4 % mellan 18-29 år, 30-44 år 16,1 %, 45-64 år 26,4 %, 65-79 år 18 %, 80+ 6,3 % ¹.

Medellivslängden är 84 år för kvinnor och 80,2 år för män vilket ligger något under genomsnittet i Västra Götaland². I Herrljunga bor 56,5 % i tätort och 43,5 % på landsbygd ³.

När det gäller utbildningsnivån så har 16,2 % av kvinnorna och 22,9 % av männen förgymnasial utbildning, 39 % av kvinnorna och 55,4 % av männen har gymnasial utbildning och 34,5 % av kvinnorna och 19,5 % av männen har eftergymnasial utbildning⁴.

84,2 % av eleverna i åk 9 är behöriga till yrkesprogram på gymnasiet, varav 76,3 % av flickorna och 89,5 % av pojkarna är behöriga till gymnasiets yrkesprogram⁵.

I Herrljunga förvärvsarbetar 79,8 % av kvinnorna och 84,2 % av männen i åldern 20-64 år ⁶. I mars 2021 var 5,5% arbetslösa (Arbetsförmedlingen via VGR Statistik och analysportal). 16 % har någon gång de senaste tolv månaderna haft svårigheter att betala löpande utgifter för mat, hyra, räkningar med mera. 22 % saknar kontantmarginall vilket innebär att inte kunna betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. ⁷ 5,6 % av invånarna mellan 0-19 år lever i ekonomiskt utsatta hushåll. ⁸

I Herrljunga röstade 88,8 % i riksdagsvalet 2018, 86 % i regionvalet, 86, 5 % i kommunvalet ⁹. Valdeltagandet i riksdagsvalet varierade mellan valdistrikten där det högsta valdeltagandet var 87,93% och det lägsta 86,63%.

¹ Hälsoläget

² Kolada jämföraren

³ SCB kommunen i siffror

⁴ Folkhälsomyndighetens kommunfakta

⁵ Kolada jämföraren

⁶ SCB kommunen i siffror

⁷ Hälsoläget

⁸ Kolada jämföraren

⁹ Folkhälsomyndighetens kommunfakta

Hälsodata	Herrljunga	Jämfört med
Upplevd hälsa Andel med god eller mycket god självskattad hälsa, 16-84 år (HLV 2020).	67 %	Sjuhäradskommuner: 67 - 76 % VGR: 73 %
Psykisk hälsa Andel i befolkningen (16-84 år) som besväras av ängslan oro eller ångest (HLV 2020).	41 %	Sjuhäradskommuner: 35 - 43% VGR: 42 %
Ungas psykiska hälsa Andelen unga (16–29 år) som rapporterat nedsatt psykiskt välbefinnande per HSN (Källa: HLV 2018).	<i>För litet underlag för statistik på kommunnivå.</i>	HSNS: Flickor knappt 30% Pojkar ca 16 %
Fetma Andel invånare som beräknas ha fetma, dvs ett bmi över 30 (HLV 2020).	21 %	Sjuhäradskommunerna 16 – 23 % VGR: 16 %
Daglig rökning Andel invånare (16-84 år) som röker dagligen (HLV 2020).	7 %	Sjuhäradskommuner 6 - 8 % VGR 7 %.
Rökning bland unga Elever som uppgett att de har rökt under de senaste 12 mån och att de fortfarande röker (CAN 2019).	15 %	Sjuhäradskommuner: 11 – 23 %
Riskabla alkoholvanor Andel invånare (16-84 år) med riskabla alkoholvanor (HLV 2020).	12 %	Sjuhäradskommuner: 11 - 16 % VGR 16 %.
Bjudvanor	Totalt 25% (åk 9 + 2) Åk 9: 29% Åk 2: 45%	Sjuhäradskommuner: 25 -36 %

Andel unga som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar (CAN 2019).		
Fysisk aktivitet, barn Uppnår rekommenderad fysisk aktivitet per dag, 60 min. (Riksidrottsförbundet 2017)	<i>Saknar statistik på lokal nivå</i>	Riket: 44% av pojkarna 22 % av flickorna
Trygghet Andel invånare som upplever otrygghet (HLV 2020).	20 %	Sjuhäradskommuner: 17 – 33 % VGR: 28 %
Meningsfull fritid Andel invånare (16-84 år) som deltagit i offentlig tillställning (kultur, marknadsbesök, liknande) (HLV 2020).	36 %	Sjuhäradskommuner: 36 - 43 % VGR 38 %
Delaktighet och inflytande Valdeltagande i kommunval (2021).	Totalt 87 %	Sjuhäradskommuner 83-89 % Riket: 83 %

Utmaningar och prioriteringar

Utmaningarna när det gäller folkhälsoarbetet i Herrljunga kommun är bland annat att andelen elever med gymnasiebehörighet fortsätter sjunka. För att främja elevers skolgång är det därför viktigt att fortsätta arbetet för meningsfull fritid i kombination med föräldraskapsstöd samt att öka kunskaper om barns rättigheter och främja samverkan för barns bästa, som en del av arbetet med fullföljda studier.

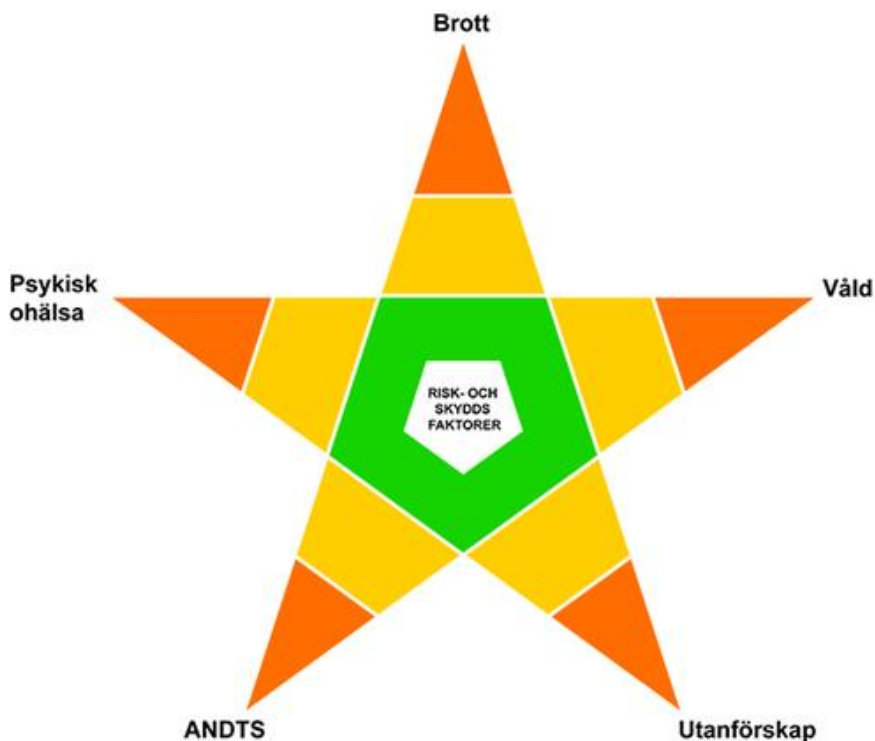
Att främja goda levnadsvanor är fortsatt prioriterat för att möta den höga andelen för ohälsotal bland samtliga åldersgrupper. Fortsatt arbete för att förebygga ANTDS-bruk bör också ske som del av arbetet för att främja goda levnadsvanor.

Det är också motiverat att skapa insatser för att förebygga psykisk ohälsa samt ofrivillig ensamhet och isolering genom att tillgängliggöra öppna mötesplatser med syfte att främja sociala möten riktat till alla invånare i Herrljunga kommun. Att fortsätta arbeta för en jämställd, jämlik hälsa genom det rättighetsbaserade arbetet som Herrljunga kommun driver med syfte att

öka tillgänglighet och inkludering av grupper som generellt kan ha svårare att få information anpassat efter behov (som personer med funktionsnedsättning samt personer i utanförskap) är något som motiveras genom rapporter från verksamheter som möter grupperna samt från allmän kännedom om att grupper som står längre ifrån samhället har sämre förutsättningar till hälsa och goda livsvillkor (Folkhälsomyndigheten "livsvillkor & levnadsvanor", VGR "folkhälsa").

Insatser som görs för att förebygga våld samt ANDTS-bruk ingår också i det främjande arbetet för fullföljda studier, med syfte att skapa trygga relationer och hemmiljö, vilket är en skyddsfaktor för barn och ungas hälsa och skolgång (Skolverket "skolutveckling").

För att prioritera arbete folkhälsoarbetet och se dess olika områden och som del av en helhet används preventionstjärnan. Genom att utgå från stjärnans "mitt" blir det tydligt att främjande av skyddsfaktorer och förebyggande av riskfaktorer ger utslag på flera områden samtidigt. Exempel på viktiga skyddsfaktorer för barn och unga är trygga relationer till vuxna, det kan vara vårdnadshavare eller andra vuxna i närheten. Meningsfull fritid och fullföljda studier är en annan skyddsfaktor för goda förutsättningar i livet. Exempel på riskfaktorer är risk- och missbruk av alkohol och droger, våld (både i utövarperspektiv och att vara utsatt), psykisk ohälsa och kognitiv funktionsnedsättning hos vårdnadshavare.¹⁰ Därför har Herrljunga kommuns lokala folkhälsoarbete 2023 prioriterats efter risk- och skyddsfaktorer.

¹⁰ <https://www.rikshandboken-bhv.se/livsvillkor--levnadsvanor/identifiera-skydds--och-riskfaktorer/>

Gemensamma prioriteringar utifrån hälsoläge och vårdialog

Från vårdialogen framkom följande grupper och områden att prioritera under 2023. Ett prioriterat område att jobba mot är fullföljda studier, vilket ingår i både område *barns och ungas uppväxtvillkor* samt *trygghetsfrämjande arbete*.

- Grupper:
 - Barn och unga
 - Personer med funktionsnedsättning samt personer i utanförskap
 - Äldre

- Områden:
 - Fullföljda studier
 - Ofrivillig ensamhet
 - Levnadsvanor

Gemensam budget för lokalt folkhälsoarbete

Folkhälsoinsatserna är 50/50-finansierade och respektive part avsätter 14 kronor/invånare. Folkhälsotjänsten finansieras enligt separat avtal. Den gemensamma folkhälsobudgeten görs i en Excelmall och skickas in tillsammans med verksamhetsplanen.

Det är i första hand de insatser som genomförs inom avtalet, med gemensamma medel, som ska finnas med i verksamhetsplan och budget. Insatserna ska utgå från utgångspunkterna för samverkansavtalet och verksamhetsplanen, hälsoläget och de gemensamma prioriteringarna. Insatser som helt finansieras av kommunen, eller via medel från annan part, kan skrivas in i matrisen. Dessa insatser särskiljs genom att texten ”Insatsen görs utanför avtalet och finansieras av kommunens egna medel” (eller annan part). skrivs längst ner i rutan ”Genomförande”. I budget skrivs dessa medel in i kolumnen ”Övrigt”.

Folkhälsoinsatser

Område: Barn och ungas uppväxtvillkor	
Insats/målgrupp	Genomförande
Föräldraskapsstöd Målgrupp: Vårdnadshavare/familjer	Starta upp den evidensbaserade metoden ABC på Familjecentralen. Medarbetare utbildas för att kunna starta upp metoden lokalt via Familjecentralen. Fortsatt arbete med "Lilla gruppen" (familjer/vårdnadshavare med extra behov av stöd). Sker i samverkan med Närhälsan, barnmorskemottagning, socialförvaltningen och bildningsförvaltningen.
Stärkt samverkan för fullföljda studier Målgrupp: Barn och unga/Familjer	Genomföra identifierade samverkansinsatser med syfte att skapa goda förutsättningar för barn att klara skolan. Extra fokus på barn/familjer med NPF-diagnoser. Sker i samverkan med bildningsförvaltningen och socialförvaltningen.
"Rörelse på rast" Målgrupp: Barn (elever via skola)	"Rörelse på rast" är ett projekt för att främja skolgång och fullföljda studier genom fysisk aktivitet för elever i låg- och mellanstadiet. Sker i samverkan med bildningsförvaltningen och RF SISU. Belastar inte budget för lokalt folkhälsoarbete.
Meningsfull fritid via lovaktiviteter Målgrupp: Barn och unga	Öka barn och ungas tillgång till aktiviteter under lov. Lovaktiviteterna ska ske löpande under året och vara gratis för alla barn i skolålder samt göras tillgängliga för fler att ta del av genom att arrangeras i både centrala Herrljunga samt i annan tätort inom kommunen. Sker i samverkan med bildningsförvaltningen, samhällsförvaltningen och lokala föreningar.

Område: Levnadsvanor	
Insats/målgrupp	Genomförande
Förebygga bruk av ANDTS Målgrupp: Kommunens verksamheter samt civilsamhället.	Informations- och föreläsningsinsatser med utgångspunkt i ett livsloppsperspektiv. Insatsen syftar till att öka kännedom om risk- och missbruk, bruk av ANDTS som riskfaktorer samt konsekvenser av bruk av ANDTS. Sker i samverkan med bildningsförvaltningen, socialförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, Familjecentralen samt RF SISU.
Främja fysisk aktivitet Målgrupp: Civilsamhälle	”Hälsans dag” för att uppmärksamma och informera allmänheten på fysisk aktivitet och hälsa. Stötta lokala föreningar genom möten och kommunikation med allmänheten. Sker i samverkan med lokala föreningar, samhällsbyggnadsförvaltningen, Familjecentralen.

Område: Jämställd, jämlik hälsa	
Insats/målgrupp	Genomförande
”Utmärkt förening” Målgrupp: föreningar/barn och unga/familjer	Fortsatt arbete med ”Utmärkt förening”. Föreningar erbjuds certifiering som genomförs via utbildningar och workshops med teman som trygg föreningsmiljö, jämställdhet och inkludering, alkohol och drogpolicy. Sker i samverkan med RF SISU.
Insats: främja mänskliga rättigheter Målgrupp: Kommunens förvaltningar och verksamheter.	Implementera och sprida framtagna checklista för mänskliga rättigheter, med utgångspunkt i de fyra rättighetsprinciperna. Belastar inte budget för lokalt folkhälsoarbete.

Område: Psykisk hälsa	
Insats/målgrupp	Genomförande
Suicidprevention Målgrupp: Kommunens förvaltningar och verksamheter/Regionen /Civilsamhället	Genomföra aktiviteter från lokal handlingsplan i förebyggande arbete mot suicid. Sker genom samverkan med lokal Närvårdssamverkan.
Integreringsinsats för att främja sociala möten i naturen. Målgrupp: civilsamhället/kommunens verksamheter	Skapa lättillgängliga sociala sammanhang i naturen, med syfte att förebygga ofrivillig ensamhet och främja social integrering. Sker genom samverkan med samhällsbyggnadsförvaltningen, bildningsförvaltningen, socialförvaltningen samt Familjecentralen.

Område: Trygghetsfrämjande arbete	
Insats/målgrupp	Genomförande
Våldspreventivt arbete i samverkan genom projektet ”En kommun fri från våld”. Målgrupp: Civilsamhället/barn och unga/föreningar/kommunens verksamheter	• Kampanjer under året (riktade till civilsamhälle samt kommunens verksamheter): - Svartsjuka är inte romantiskt - En vecka fri från våld • Trygghetsdag åk 5 Sker i samverkan med bildningsförvaltningen, socialförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, RF SISU, Folktandvården, Närhälsan, barnmorskemottagningen, Polis.
EST Målgrupp: civilsamhället/kommunens verksamheter	Samverkansarbete i frågor som rör trygghet. Varje månad skapas en lägesbild över händelser/iakttagelser som skett i Herrljunga kommun. EST-gruppen bedömer varje händelse utifrån allvarlighetsgrad och hur akut situationen verkar. Kartläggningen skapar en röd tråd över tid som underlättar och skapar tydlighet i var insatser och resurser bör läggas. Sker i samverkan med samhällsbyggnadsförvaltningen, kommunalt hyresbolag, Polis.

Samverkan för trygghet genom SSPF Målgrupp: Kommunens verksamheter/familjer/barn och unga.	Fortsatt samverkansarbete i frågor som rör trygghetsskapande arbete med fokus på barn och ungas trygghet. Gruppen hjälps åt att identifiera utmaningar/problemområden samt hitta gemensamma lösningar kort- och långsiktigt. Arbetsgruppen har även fått uppdrag från styrgruppen att arbeta våldspreventivt utifrån gemensamt framtagna uppdragsbeskrivning. Sker i samverkan med socialförvaltningen, bildningsförvaltningen, Polis.
---	--

Område: Äldres hälsa	
Insats/målgrupp	Genomförande
Ung i sinnet Målgrupp: Äldre	Musik- och kulturinsats riktad till äldre på särskilt boende. Insatsen sker genom besök på boenden, där de boende får delta efter egen förmåga. Sker i samverkan med ABF.

Ny policy mot våld i nära relationer

Policy mot våld i nära relationer beskriver övergripande Herrljunga kommuns ståndpunkt mot våld i nära relationer utifrån visionen:

Herrljunga är en kommun fri från våld. Här lever varje invånare i ett socialt hållbart samhälle och varje barn har sin rätt till goda uppväxtvillkor och frihet från våld tillgodosedd. Herrljunga präglas av trygghet, inkludering och jämställdhet.

Det som definierar en nära relation är att den normalt skulle betecknas av förtroende, vänskap/kärlek och ibland beroende. Våld i nära relationer innefattar även mäns våld mot kvinnor och pojkars våld mot flickor, hedersrelaterat våld och förtryck, barn som upplever våld samt barn som är direkt utsatta för våld.

Policy mot våld i nära relationer berör Herrljunga kommuns samtliga nämnder och verksamheter samt (genom samverkan) externa aktörer som myndigheter och ideell sektor, för att förebygga våld i nära relationer.

Våld i nära relationer uppstår sällan plötsligt. Det handlar ofta om en serie handlingar som var och en och tillsammans leder till att gränserna för vad som är acceptabelt i en relation successivt förskjuts. Det börjar ofta med knappt märkbara handlingar som leder vidare till grövre psykiska kränkningar och ibland till fysiskt våld. Det är därför av vikt att samtliga verksamheter inom kommunen jobbar aktivt för att förebygga våld i nära relationer, för att efterleva kommunens övergripande mål för en trygg kommun och ett rätten till ett liv fritt från våld, i enlighet med FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheter samt barnkonventionen, som är del av svensk lag, för alla barns rätt till ett liv fritt från våld.

Arbetet med att motverka våld i nära relationer är en kommunövergripande fråga och ska bestå av både tidiga, förebyggande och behandlande insatser. Det förebyggande arbetet förs på tre nivåer; universell prevention, selektiva insatser samt indikerade insatser. De två förstnämnda sker inom projektet "En kommun fri från våld". De indikerade insatserna involveras i hela kommunens övriga arbete.

Policy mot våld i nära relationer ersätter tidigare Våld i nära relationer handlingsplan för Herrljunga kommun.

Policy mot våld i nära relationer har gått på remissrunda till samtliga nämnder och förvaltningar. Remissyttranden som inkommit har påpekat policyns relevanta syfte men också påpekat att rutinen är överflödigt då arbete mot våld i nära relationer redan är lagstadgat för skola och socialtjänst, samt att berörda som jobbar med frågor som rör våld

bör fått eller få utbildning inom respektive nämnd.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2022-08-30.

Policy mot våld i nära relationer.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige anta policy mot våld i nära relationer, som därmed ersätter Våld i nära relationer handlingsplan för Herrljunga kommun.

Li Johansson Nyström
Folkhälsostrateg

Expedieras till: Kommunfullmäktige

Bakgrund

Våld i nära relationer är ett stort och allvarligt samhälls-, jämställdhets- och folkhälsoproblem. Våldet är kostsamt, både räknat i mänskliga och ekonomiska termer. För att minska förekomsten av våld i nära relationer krävs arbete på flera nivåer parallellt. Kommunens gemensamma uppdrag i det här hänseendet är att alla, inom ramen för sina uppdrag, arbetar med frågan för att göra Herrljunga kommun till en så trygg och säker plats som möjligt.

Bedömning av måluppfyllelse

Policyn tar avstamp i en vision som grundar sig i kommunövergripande mål för social hållbarhet, trygghet, jämställdhet och inkludering.

Ekonomisk bedömning

Policyn kräver inga extra ekonomiska resurser, utan ska ses som ett ramverk och stöd för det vardagliga arbetet.

Samverkan

Våld i nära relationer är ett utbrett samhällsproblem. För att kunna förebygga våld i nära relationer, och jobba för kommunens mål om att vara en trygg kommun krävs regelbunden samverkan mellan förvaltningar, verksamheter och externa aktörer, något som synliggörs i policyn.

FN:s barnkonvention

Barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning 2020, och ställer krav på barns rätt till ett liv fritt från våld. 2021 infördes en ny bestämmelse i brottsbalken om det nya brottet barnfridsbrott, vilket innebär att det är straffbart att utsätta barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar i en nära relation, till exempel vålds- och sexualbrott. Att som barn utsättas för att bevittna och leva med våld i familjen/i sin närhet kan leda till trauma hos barnet. Barnet riskerar också att se våldet som något normalt. Det kan leda till att de själva kommer att använda våld som en metod för att lösa konflikter i nära relationer. Enligt vissa forskare kan det vara psykiskt mer skadligt för ett barn att uppleva våld i familjen än att själv utsättas för våld. Studier har visat att barn som upplever våld oftare än barn som utsätts för andra former av trauma utvecklar posttraumatiskt stressyndrom.¹

Att skydda barn från att utsättas och utsätta för våld i nära relation innebär också att jobba förebyggande mot våld i ungas parrelation. Konsekvenserna av våld i en parrelation kan vara mer skadliga för unga än för vuxna. Våldsutsatthet eller våldsutövande under ungdomstidens kritiska utvecklingsfas påverkar möjligheterna till en framgångsrik övergång till vuxenlivet, vilket i sin tur riskerar att få negativa konsekvenser längre fram i livet. Det finns stora likheter i det våld som förekommer i ungas respektive vuxnas parrelationer. Det gäller våldets dynamik, utveckling och process, samt upplevelser av våldet och dess konsekvenser. Den så kallade normaliseringsprocessen och våldscykeln, liksom överlappningen mellan olika former av våld, förekommer bland unga liksom bland vuxna. Det gäller också förekomsten av olika typer av våldsamma relationer och

¹ Nationellt centrum för kvinnofrid

våldsutövare. Samtidigt finns särskilda omständigheter kopplade till ungdomstiden som har betydelse för ungas, men inte vuxnas, relationsvård. Det handlar bland annat om att ungdomstiden präglas av viktiga psykosociala förändringar och är en tid av identitetsskapande, intensiv social inläring, och ökad autonomi i förhållande till föräldrar. Det är också under ungdomstiden som man börjar etablera starka känslomässiga band i parrelationer och som sexualiteten får en ökad betydelse för individen. Ungas mer begränsade erfarenheter av tidigare relationer kan också påverka hur de identifierar vad som är ett våldsamt beteende och vad som är ”normalt” i en relation.²

Att förebygga våld i nära relationer innebär att arbeta för barns rättigheter. Barnkonventionen ställer också krav på offentlig verksamhet för att stärka samverkan och en helhetssyn på barns rättigheter. Detta tar policy mot våld i nära relationer hänsyn till genom helhetssyn där arbete ska genomsyras i såväl politisk nivå som verksamhetsnivå samt genom bred samverkan för att förebygga våld i nära relationer.

Jämställdhetsbeskrivning

Majoriteten av våldsutövare för våld i nära relationer är män, och majoriteten av våldsutsatta är kvinnor. Detta gäller både inom vuxna parrelationer såväl som unga parrelationer³. Erfarenheter från behandling av barn visar att barns känsla av vanmakt riskerar att bli ännu större när deras försvarsstrategier misslyckas. Barnet kan då börja identifiera sig med förövaren och utveckla en strävan efter att bli sedd och accepterad. En son kan komma att imitera en våldsam pappas beteende. Flickor förhåller sig ofta till problemet på ett annat sätt. När pappan visar ångest, skam och skuld för sina handlingar händer det att flickan identifierar sig med och stödjer honom.⁴ Det är därför viktigt att jobba aktivt förebyggande genom tidiga insatser för att visa på alternativ till våld, men också för att främja jämställdheten i samhället och ska en god grund till lika möjligheter för kvinnor och män/pojkar och flickor.

² Brottsförebyggande rådet, rapport om våld i ungas parrelation

³ Brottsförebyggande rådet

DIARIENUMMER:	204/2022
FASTSTÄLLD:	åååå-mm-dd
VERSION:	1
GILTIG TILL:	Tillsvidare
DOKUMENTANSVAR:	Folkhälsostrateg

Policy

Mot våld i nära relationer

Besluts: Kommunfullmäktige
Gäller för: Samtliga nämnder

HERRLJUNGA KOMMUN

Våga vilja växa!

Herrljunga kommuns policy mot våld i nära relationer

Inledning

Våld i nära relationer är ett stort och allvarligt samhälls-, jämställdhets- och folkhälsoproblem. Våldet är kostsamt, både räknat i mänskliga och ekonomiska termer. För att minska förekomsten av våld i nära relationer krävs arbete på flera nivåer parallellt. Kommunens gemensamma uppdrag i det här hänseendet är att alla, inom ramen för sina uppdrag, arbetar med frågan för att göra Herrljunga kommun till en så trygg och säker plats som möjligt.

Vision

Herrljunga är en kommun fri från våld. Här lever varje invånare i ett socialt hållbart samhälle och varje barn har sin rätt till goda uppväxtvillkor och frihet från våld tillgodosedd. Herrljunga präglas av trygghet, inkludering och jämställdhet.

Definition

“Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärta, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller att avstå från att göra något den vill” – Isdal, Per (2001), Meningen med våld, Gothia förlag, Stockholm.

Våld i nära relationer

Våld i nära relationer uppstår sällan plötsligt. Det handlar ofta om en serie handlingar som var och en och tillsammans leder till att gränserna för vad som är acceptabelt i en relation successivt förskjuts. Det börjar ofta med knappt märkbara handlingar som leder vidare till grövre psykiska kränkningar och ibland till fysiskt våld.

Det som definierar en *nära relation* är att den normalt skulle betecknas av förtroende, vänskap/kärlek och ibland beroende. Våld i nära relationer innefattar här även *mäns våld mot kvinnor, pojkars våld mot flickor, hedersrelaterat våld och förtryck, barn som upplever våld samt barn som är direkt utsatta för våld*.

Herrljunga kommuns utgångspunkter och inriktningar

I Herrljunga kommun har arbetet mot våld i nära relationer följande utgångspunkter och inriktningar:

Utgångspunkter

- Arbetet med att motverka våld i nära relationer är en kommunövergripande fråga och ska bestå av både tidiga, förebyggande och behandlande insatser.
- Det förebyggande arbetet förs på tre nivåer; universell prevention, selektiva insatser samt indikerade insatser. De två förstnämnda sker inom projektet ”En kommun fri från våld”. De indikerade insatserna involveras i hela kommunens övriga arbete.
- Ett kontinuerligt lärande om våld i nära relationer ska ske för anställda i kommunen.

- Herrljunga kommun arbetar aktivt med både intern och extern samverkan, med andra myndigheter och med den ideella sektorn för att motverka våld i nära relationer.

Inriktningar

Kunskap och kompetens

- Grundläggande kompetens om våld i nära relationer ska finnas i alla förvaltningar. Personal, som i sina arbeten har större sannolikhet att möta personer med erfarenhet av våld i nära relationer, ska ha särskild kunskap och möjlighet till vidareutbildning inom kompetensområdet.

Helhetsperspektiv

- Alla nämnder ska verka för ett främjande och förebyggande arbete i respektive verksamhet för att motverka våld i nära relationer.

Rutiner för upptäckt

- Inom varje förvaltning finns rutiner för att tidigt upptäcka våld i nära relationer, riktat till personal, samt rutiner för hur utsatta och utövare samt barn som upplevt våld ska hänvisas för att få stöd och hjälp. I de förvaltningar där det är relevant ska ovan även gälla avseende Herrljunga kommuns invånare.

Skydd och stöd

- Alla, barn som vuxna, som utsätts för våld i nära relationer får skydd och stöd för att bryta sin utsatthet.
- Alla som utsätter för våld i nära relationer får stöd och hjälp i att bryta sitt beteende och upphöra med att utöva våld.

Våga vilja växa!